

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

7/2019

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXI, Index 47 301

Číslo 7/2019 vychází 23. 10. 2019

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Důvod dovolání, že bylo vedeno trestní stíhání, ač bylo nepřipustné	č. 33
Mimořádné snížení trestu odnětí svobody	č. 36 – II.
Pachatel	č. 37
Právnícká osoba	č. 37
Řízení o dovolání	č. 34
Řízení o odvolání	č. 33, 36 – I.
Spolupracující obviněný	č. 36 – II.
Trestní odpovědnost	č. 37
Vydírání	č. 35
Zákaz reformace in peius	č. 36 – I.
Způsob výkonu trestu odnětí svobody	č. 36 – III.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akcie	č. 89
Akciová společnost	č. 88
Církev (náboženská společnost)	č. 84
Dokazování	č. 83
Incidenční spory	č. 82
Insolvenční řízení	č. 90, 91
Lidská práva	č. 86
Myslivost	č. 87
Náhrada nemajetkové újmy (o. z.)	č. 85
Náhrada škody	č. 88, 89
Ochrana osobnosti	č. 83
Okamžité zrušení pracovního poměru	č. 83
Péče řádného hospodáře	č. 88
Právo na soukromý a rodinný život	č. 86
Představenstvo	č. 88
Spolek (o. z.) [Korporace (o. z.)]	č. 87
Valná hromada	č. 88
Vlastnictví	č. 84
Zástavní právo	č. 90, 91
Zmírnění křivd (restituce)	č. 84
Znalecký posudek	č. 89

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 33

Důvod dovolání, že bylo vedeno trestní stíhání, ač bylo nepřipustné, Řízení o odvolání

§ 265b odst. 1 písm. e), § 253 odst. 1, § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. naplňuje i vedení trestního stíhání poté, co odvolací soud nesprávně nezamítl opožděně podané odvolání podle § 253 odst. 1 tr. ř., ale zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 3 Tdo 966/2018, ECLI:CZ:NS:2018:3.TDO.966.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného V. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 7 To 34/2018, usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 10 T 129/2013, a Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

I. Rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 10 T 129/2013, byl obviněný V. K. podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby pro skutek, kterého se měl dopustit tím, že společně po předchozí vzájemné domluvě s T. T., o němž je rozhodováno samostatně, dne 30. 10. 2012 v době kolem 18:50 hodin na ul. XY v XY vešli do prodejny Albert, kde obžalovaný V. K. zabavil pokladní V. K. obsluhující pokladnu u informací prodejny, přičemž si stoupl tak, aby jmenovaná neviděla na další pokladny v prodejně, zatímco T. T. za užití shodného klíče odemknul uzamčené zásuvky pokladen č. 1 a č. 3, které nebyly obsazeny zaměstnanci prodejny, a odcizil z pokladny č. 3 finanční hotovost 16 000 Kč a z pokladny č. 1 finanční hotovost 31 500 Kč a stravenky v celkové hodnotě 2 735 Kč, načež z místa činu odešli, čímž společnosti Ahold Czech Republic, a. s., způsobili škodu ve výši 50 235 Kč, a v němž byl spatřován přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), neboť nebylo prokázáno, že tento skutek spáchal obviněný.

2. Proti rozsudku Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 10 T 129/2013, podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Jihlavě odvolání, které směřoval do výroku o vině v neprospěch obviněného. O odvolání rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 7 To 34/2018, a to tak, že podle § 256 tr. ř. odvolání zamítl.

č. 33

II. Dovolání

3. Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání nejvyšší státní zástupce, a to v neprospěch obviněného, přičemž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřipustné.

4. Poté, co nejvyšší státní zástupce zrekapituloval dosavadní průběh řízení a rozhodnutí soudů obou stupňů, uvedl, že nepřipustnost trestního stíhání je dána tím, že ve věci bylo původně rozhodnuto rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 10 T 129/2013, přičemž obviněný byl shledán vinným a byl mu uložen trest. Obviněný rozsudek převzal dne 14. 2. 2014 a následně dne 25. 2. 2014 podal odvolání, tedy nikoli ve lhůtě stanovené v § 248 odst. 1 tr. ř. Odvolání mělo být odvolacím soudem zamítnuto jako opožděné podle § 253 odst. 1 tr. ř. Krajský soud v Brně však přesto uplatněný řádný opravný prostředek obviněného věcně projednal a rozhodl o něm usnesením ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, tím způsobem, že podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně. Soudu prvního stupně vytkl, že v průběhu hlavního líčení poté, co vyslechl svědky, četl také se souhlasem stran úřední záznamy o podaných vysvětleních, ze kterých vycházel při rozhodování o vině, což shledal jako procesně nepřipustný postup. V rámci nového projednání věci byl obviněný V. K. podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že dříve přisouzený skutek spáchal. Odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku potom bylo dovoláním napadeným usnesením zamítnuto. Je tedy zjevné, že rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 10 T 129/2013, nabyl dne 25. 2. 2014 právní mocí a stal se rovněž vykonatelným v souladu s § 139 odst. 1 písm. b) bod aa) tr. ř. Formální právní moc, tedy nezměnitelnost rozhodnutí, spočívá v tom, že již nelze pokračovat v určitém řízení, v němž bylo rozhodnutí vydáno, a není možné dosáhnout tak jiného rozhodnutí o téže otázce. Závaznost rozhodnutí, tzv. materiální právní moc, pak znamená, že věc je rozřešena nejen konečným, ale i závazným způsobem a nemůže být předmětem opětovného projednávání ani v jiném řízení (překážka věci rozhodnuté). Tato zásada je trestním řádem formulována v podobě zásady *ne bis in idem*, která znamená, že nikdo nemůže být opětovně stíhán pro týž skutek, pro nějž byl pravomocně

odsouzen nebo zproštěn obžaloby nebo o němž bylo pravomocně rozhodnuto jiným meritorním rozhodnutím, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno. Jde o rozvedení ústavně zaručeného práva podle § 40 odst. 5 Listiny základních práva svobod.

5. S ohledem na výše uvedené proto nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 7 To 34/2018, stejně tak jako řízení, které vydání tohoto rozhodnutí předcházelo po nabytí právní moci rozsudku Okresního soudu v Jihlavě ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 10 T 129/2013, tedy zejména usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 10 T 129/2013, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, s tím, že další rozhodnutí ve věci činit netřeba.

III. Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejdříve ověřil, že dovolání je přípustné, bylo podáno oprávněnými osobami, v zákonné lhůtě a na předepsaném místě. Nejvyšší státní zástupce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

7. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. spočívá v tom, že proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřipustné. Tento dovolací důvod je dán jen tehdy, jestliže bylo proti obviněnému vedeno trestní stíhání, ačkoliv ve věci existoval některý z důvodů jeho nepřipustnosti uvedených v § 11 odst. 1, 4 tr. ř. nebo v § 11a tr. ř., pro který nelze trestní stíhání zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Nejvyšší státní zástupce přitom odkazuje na § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.

8. Podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno.

9. V uvedeném ustanovení je vyjádřeno pravidlo, že nikdo nesmí být trestně stíhán opětovně pro týž skutek. Jde o překážku věci pravomocně rozhodnuté (*res iudicata*, překážka *rei iudicatae*), jež navazuje na zásadu *ne bis in idem* (ne dvakrát o tomtéž), která je formulována v článku 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, stejně jako článku 4 dodatkového Protokolu č. 7 Evropské úmluvy o lidských právech (zákon č. 209/1992 Sb.) a článku 14 odst. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (zákon č. 120/1967 Sb.).

IV.

Důvodnost dovolání

č. 33

10. V projednávané věci byl obviněný rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 10 T 129/2013, uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, spáchaném ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 12 (dvanácti) měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 (tří) let. Podle § 75 odst. 1, 6 tr. zákoníku byl obviněnému uložen také trest zákazu pobytu na území okresu J. na dobu 2,5 (dvou a půl) roku. Společnost Ahold Czech Republic, a. s., byla podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Obviněnému byl předmětný rozsudek doručen dne 14. 2. 2014 (pátek). Obviněný si rozsudek převzal osobně.

11. Podle § 248 odst. 1 tr. ř. se odvolání podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku. Podle odst. 2, jestliže se rozsudek doručuje jak obžalovanému, tak i jeho obhájci a opatrovníku, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději.

12. Obviněný nebyl v trestní věci zastoupen obhájcem či opatrovníkem, proto je počátek lhůty pro podání řádného opravného prostředku stanoven na den, kdy byl rozsudek soudu prvního stupně doručen obviněnému, tj. 14. 2. 2014. Konec lhůty tedy připadal na 22. 2. 2014. Jelikož se však jednalo o sobotu, uplatnilo se pravidlo vycházející z § 60 odst. 3 tr. ř. (případně-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den), a posledním dnem lhůty tak bylo pondělí 24. 2. 2014. Odvolání obviněného bylo zasláno prostřednictvím České pošty, přičemž podle razítka na obálce obsahující předmětnou zásilku se tak stalo dne 25. 2. 2014 (soudu prvního stupně doručeno dne 26. 2. 2014), tedy jeden den po uplynutí lhůty pro podání odvolání. Z uvedeného je tedy zřejmé, že se jednalo o odvolání opožděně podané a právní moc rozsudku Okresního soudu v Jihlavě ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 10 T 129/2013, tak nastala dne 25. 2. 2014.

13. Navzdory zjevné opožděnosti předmětného podání Krajský soud v Brně jako soud odvolací odvolání obviněného projednal v neveřejném zasedání dne 20. 3. 2014 a rozhodl usnesením sp. zn. 7 To 104/2014 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně. V předmětném usnesení konstatoval, že řízení, které napadenému rozsudku předcházelo, je vadné, neboť soud prvního stupně v průběhu hlavního líčení poté, co vyslechl svědky, četl také se souhlasem stran úřední záznamy o podaných vysvětleních, ze kterých vycházel při rozhodování o vině. Uvedený postup odvolací soud označil za procesně nepřipustný. V rámci nového

projednání věci byl obviněný rozsudkem ze dne 29. 11. 2017 podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že dříve přisouzený skutek spáchal. Poškozená společnost Ahold Czech Republic, a. s., byla podle § 229 odst. 3 tr. ř. odkázána s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání státního zástupce proti zprošťujícímu rozsudku potom bylo dovoláním napadeným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 7 To 34/2018, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

14. Podle § 139 odst. 1 tr. ř. je rozsudek pravomocný, a nestanoví-li trestní řád něco jiného, i vykonatelný,

a) jestliže zákon proti němu odvolání nepřipouští,

b) jestliže zákon sice proti němu připouští odvolání, avšak

aa) odvolání ve lhůtě podáno nebylo,

bb) oprávněné osoby se odvolání výslovně vzdaly nebo je výslovně vzaly zpět, nebo

cc) podané odvolání bylo zamítnuto.

15. Právní moc je institut vlastní nejen trestnímu řízení, nýbrž všem dalším právním oblastem, kde dochází k vydávání aktů státní moci, kterými je autoritativně rozhodováno o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Je důležitou vlastností rozhodnutí znamenající jeho nezměnitelnost (formální právní moc) a závaznost (materiální právní moc). Na jedné straně vyjadřuje vůli státu vyřešit konečně určitou věc, a zároveň tak znemožňuje stíhat osobu, proti které bylo již trestní řízení skončeno, znovu pro týž skutek a vystavovat ji nepřiznivým důsledkům trestního řízení, čímž se stává významnou zárukou právní jistoty, občanských práv a svobod. Nezměnitelnost rozsudku znamená, že v rámci procesu, v němž byl vydán, nelze o věci, která byla předmětem tohoto procesu, nadále nebo znovu jednat. Je výrazem definitivního skončení procesu. Závaznost rozsudku znamená, že věc je rozřešena konečně a závazně, a nemůže být tedy předmětem projednávání ani v jiném procesu (zásada *ne bis in idem*). Vytváří se překážka věci rozsouzené (*exceptio rei iudicatae*).

16. S ohledem na výše uvedené lze proto konstatovat, že pokud odvolací soud předmětné odvolání obviněného i přes jeho zjevnou opožděnost projednal a na jeho podkladě rozhodl výše uvedeným způsobem, postupoval zcela v rozporu s výše uvedenými pravidly, čímž byly naplněny podmínky dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

17. Jak v rámci podaného dovolání uvedl nejvyšší státní zástupce, předmětného pochybení si byl nalézací soud vědom, a proto byl podán podnět k podání stížnosti pro porušení zákona, a to opakovaně. Přípisem ze dne 24. 2. 2015 Ministerstvo spravedlnosti sdělilo, že ač bylo v předmětné věci shledáno porušení zákona, podnět byl odložen jako neúčelný, a to proto, že stížnost pro porušení zákona by směřovala v neprospěch obviněného, neboť usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, byl zákon porušen v jeho prospěch. Pro-

tože kasace nezákonného rozhodnutí soudu se lze prostřednictvím stížnosti pro porušení zákona domáhat výlučně ve prospěch obviněného, byl spis vrácen soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Na tomto závěru Ministerstvo spravedlnosti setrvalo i po podání opakovaného podnětu. Podání stížnosti pro porušení zákona by bylo sice v předmětné věci neúčelné, nicméně v rámci podaného dovolání se jedná o vadu napadnutelnou.

č. 33

18. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné. Ze shora stručně rozvedených důvodů proto Nejvyšší soud z podnětu podaného dovolání podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 7 To 34/2018, zrušil. Jelikož vadou bylo postiženo řízení, které vydání napadeného usnesení předcházelo, čímž byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., zrušil Nejvyšší soud i usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 10 T 129/2013, neboť uvedená rozhodnutí byla vydána v trestním stíhání, které bylo podle zákona nepřipustné. Podle § 265k odst. 2 věty druhé tr. ř. zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Věc se tímto vrací Krajskému soudu v Brně k novému projednání a rozhodnutí poté, co bylo jeho rozhodnutí ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 7 To 104/2014, zrušeno, a je tedy třeba nově rozhodnout o opožděně podaném odvolání obviněného.

Č. 34

Č. 34

Řízení o dovolání

§ 265a odst. 2 písm. e) tr. ř.

Jestliže usnesením soudu došlo ke změně jednoho druhu v jiný druh ochranného opatření (např. soud změnil ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci) anebo ke změně formy ochranného léčení (§ 99 odst. 5 tr. zákoníku), nejde o rozhodnutí, jímž bylo ve smyslu § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř. obviněnému uloženo ochranné opatření, a proto proti takovému rozhodnutí není dovolání přípustné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 4 Tdo 259/2019, ECLI:CZ:NS:2019:4.TDO.259.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného R. H. proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 11. 2018, sp. zn. 7 To 343/2018, v trestní věci vedené u Okresního soudu Plzeň-jih pod sp. zn. 2 Nt 47/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 19. 10. 2018, sp. zn. 2 Nt 47/2015, bylo R. H. podle § 99 odst. 6 tr. ř. prodlouženo o dva roky ochranné ústavní sexuologické léčení, které mu bylo uloženo rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 6 T 31/99, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2000, sp. zn. 61 To 154/2000.
2. Proti tomuto usnesení podala státní zástupkyně stížnost, o níž rozhodl usnesením ze dne 15. 11. 2018, sp. zn. 7 To 343/2018, Krajský soud v Plzni, který na jejím podkladě podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. napadené usnesení okresního soudu zrušil a sám znovu rozhodl tak, že podle § 99 odst. 5 tr. zákoníku a § 351a tr. ř. výše uvedené ochranné ústavní sexuologické léčení R. H. změnil na zabezpečovací detenci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Toto usnesení stížnostního soudu následně napadl obviněný R. H. prostřednictvím své obhájkyň dovoláním. V něm vymezil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), j) tr. ř.

4. V odůvodnění dovolání poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 791/2016 a 3 Tdo 992/2016 a náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 55/04, podle nichž lze v odůvodněných případech v dovolání uplatnit i námitky procesního charakteru. V další pasáži dovolání pak popisuje průběh řízení před soudy nižších stupňů, v němž bylo dovolateli nakonec ochranné léčení přeměněno na zabezpečovací detenci, což se dověděl až z usnesení krajského soudu. Je toho názoru, že pro takové rozhodnutí nebyly splněny zákonné procesní, ale ani hmotněprávní podmínky, navíc když dřívější rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 10. 5. 2018, sp. zn. 2 Nt 52/2017, zde tvořilo překážku věci rozhodnuté. V závěru dovolání byl proto podán návrh, aby dovolací soud napadené usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Nejvyšší státní zástupce se prostřednictvím státního zástupce činného u tohoto státního zastupitelství k podanému dovolání písemně vyjádřil. Nejprve rekapituloval průběh a výsledek provedeného řízení i obsah podaného dovolání a následně konstatoval, že ačkoli dovolatel dovozuje, že dovolání proti napadenému rozhodnutí je přípustné, ve skutečnosti tomu tak není. V případě dovolání jako mimořádného opravného prostředku je striktně omezena přípustnost jeho podání pouze proti pravomocným rozhodnutím soudu učiněným ve druhém stupni ve věci samé. Ustanovení § 265a odst. 2 tr. ř. pak taxativně stanoví okruh takovýchto rozhodnutí [státní zástupce činí jejich konkrétní výčet v souladu s § 265a odst. 2 písm. a) až h) tr. ř.]. Jiná rozhodnutí pak za rozhodnutí ve věci samé pokládat nelze, a tudíž proti nim není dovolání přípustné. Podle státního zástupce dovolatel zřejmě shledává, že jím napadené rozhodnutí krajského soudu je rozhodnutím uvedeným v § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř., ale tato úvaha je nesprávná. Předmětné rozhodnutí ve skutečnosti není rozhodnutím, jímž by bylo ochranné opatření uloženo, ale je rozhodnutím, kterým bylo ochranné opatření v podobě ochranného léčení pouze přeměněno na ochranné opatření ve formě zabezpečovací detence. Státní zástupce proto navrhl, aby podané dovolání bylo odmítnuto jako nepřípustné podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

III.

Přípustnost dovolání

6. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že nezbytným předpokladem pro výkon přezkumné povinnosti dovolacího soudu je podání dovolání jako mimořádného opravného prostředku směřujícího proti pravomocnému rozhodnutí soudu ve věci samé, učiněného rozhodnutím soudu ve druhém stupni, pokud to zákon připouští (viz § 265a odst. 1 tr. ř.). Podle odst. 2 téhož zákonného ustanovení se rozhodnutím ve věci samé rozumí podle: písm. a) rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání; písm. b) rozsudek, jímž byl obviněný obžaloby zproštěn;

písm. c) usnesení o zastavení trestního stíhání; písm. d) usnesení o postoupení věci jinému orgánu; písm. e) usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření; písm. f) usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání; písm. g) usnesení o schválení narovnání; nebo písm. h) rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g).

7. Z výše uvedeného výčtu je tak zřejmé, že dovoláním napadené usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 11. 2018, sp. zn. 7 To 343/2018, jímž zrušil usnesení soudu prvního stupně o prodloužení již dříve uloženého druhu ochranného opatření, a sám pak rozhodl o jeho přeměně v jiný druh ochranného opatření, není rozhodnutím ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř. Nejedná se totiž o usnesení, jímž bylo obviněnému uloženo ochranné opatření, ale o rozhodnutí, kterým pouze došlo k přeměně jednoho druhu v jiný druh ochranného opatření (obdobně viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1314/2014, ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 6 Tdo 250/2016, nebo ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 8 Tdo 50/2018, či usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 3951/14). Proti takovému rozhodnutí tudíž není dovolání přípustné, i když v poučení usnesení stížnostního soudu je nesprávně uvedeno, že je proti němu dovolání přípustné. Na tomto místě je ale v této souvislosti třeba zdůraznit, že nikdo nemůže být nadán více právy, než která mu poskytuje zákon. Proto, jestliže zákon umožňuje podat dovolání pouze proti určitému v zákoně vymezenému okruhu rozhodnutí, nemůže být toto právo rozšířeno pouhým nesprávným zněním poučení v rozhodnutí soudu druhého stupně.

8. Z tohoto důvodu se pak dovolací soud nebyl oprávněn jakkoli zabývat ostatními námitkami dovolatele, namířenými proti průběhu řízení, v němž bylo ve svém výsledku rozhodnuto o přeměně jemu již dříve uloženého ochranného léčení na zabezpečovací detenci.

9. Na základě výše uvedeného tak nebylo možné než konstatovat, že dovolání R. H. směřuje proti rozhodnutí, které tímto mimořádným opravným prostředkem napadnout nelze, a proto muselo být odmítnuto jako nepřipustné podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř.

Č. 35

č. 35

Vydírání

§ 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku

Pokud pachatel nejprve způsobil poškozenému značnou škodu a následně se vůči němu dopustil vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, pak tato škoda není v příčinné souvislosti s vydíráním, a proto není naplněna okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedená v § 175 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1154/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.1154.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněné J. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 7 To 136/2018, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 11 T 11/2018, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 11 T 11/2018, byla obviněná J. K. uznána vinnou zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, jehož se dopustila tím, že dne 10. 5. 2017 v 16:17 a 16:19 hodin v B. na pobočce České spořitelny, a. s., v úmyslu dosáhnout změny podmínek placení nájemného sjednaných ve stávající smlouvě ze dne 1. 12. 2009 o nájmu nebytových prostor v domě, na stavebním pozemku parc. č. XY, v katastrálním území obce XY, využila dispozičního práva k majetkovému účtu, vedenému Českou spořitelnou, a. s., pro svou matku B. H. a prodala tam vedené akcie a následně převedla na svůj bankovní účet, vedený u ČSOB, takto získanou finanční hotovost ve výši 735 992,10 Kč, kterou poté i přes opakované žádosti své matky odmítla vrátit, dokud tato nepřestane na svůj bankovní účet přijímat platby za pronájem shora uvedených nebytových prostor v domě, na stavebním pozemku par. č. XY v katastrálním území obce XY, zasílané na základě shora uvedené platné smlouvy o nájmu nebytových prostor,

a tyto dále rozdělovat mezi majitelky pronajímané nemovitosti, své dcery B. P. a obviněnou J. K., když tuto částku B. H. obviněná vrátila až po zahájení trestního stíhání.

2. Za tyto trestné činy byla obviněná J. K. podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyřiceti dvou měsíců.

3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 7 To 136/2018, odvolání obviněné J. K. podané proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala obviněná prostřednictvím obhájkyně z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, protože byla nesprávně uznána vinnou zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, pokud soudy dospěly k závěru, že jednala v úmyslu dosáhnout změny podmínek placení nájemného za zneužití dispozičního práva k účtu matky, a proto převedla na svůj účet částku ve výši 735 992,10 Kč, kterou odmítala vrátit, dokud matka nepřestane na svůj bankovní účet přijímat platby za pronájem nebytových prostor ze zmíněných nemovitostí. Obviněná zdůraznila, že i z výsledků provedeného dokazování vyplynulo, v jakém faktickém zdravotním stavu se její matka nacházela v době, kdy z jejího účtu prodala akcie, aby získala finanční hotovost, kterou chtěla užít na to, aby zajistila matce, v té době vážně nemocné i po psychické stránce, co nejlepší umístění v domově nebo ústavu, protože její zdravotní stav svědčil o tom, že nebude schopna se sama o sebe postarat. Poukázala na to, že již před soudem prvního stupně uvedenou skutečnost doložila e-mailovou korespondencí prokazující uplatněné žádosti o umístění matky do náhradního domova a k prokázání jejího naprosto nedobrého zdravotního stavu. Rovněž přiložila i protokol o trestním oznámení, které její matka podala na sestru B. P., a kopii žaloby na určení vlastnictví k nemovitosti, neboť skutečnosti, že matka měla nemovitost darovat, si vůbec nebyla vědoma a nepamatovala si, že došlo k sepsání a podpisu darovací smlouvy ze dne 22. 5. 2017 a převedení nemovitosti na druhou dceru.

5. Na dotvrzení, že nejednala proti své matce a jejím zájmům, obviněná zdůraznila stávající postoje matky, která si nepřeje, aby byla dcera trestně stíhána, a necítí se být činem obviněné poškozena. Obviněná zdůraznila, že k žádné škodě nedošlo, když navíc prodejem akcií se snažila získat finanční prostředky pro matku, a nikoliv dosáhnout změny podmínek nájmu, jak dovozuje soud. Tyto skutečnosti brání závěru o naplnění skutkové podstaty trestného činu vydírání zejména z hlediska zavinění, protože nebylo řádně zhodnoceno, z jakého důvodu peníze

vybrala a zda působila na vůli své matky výhrůžkou jiné těžké újmy s ohledem na to, že v činu, který jí je kladen za vinu, chybí požadavek donucení jinou těžkou újmovou k určitému chování, když násilí ani pohrůžka násilím objektivně nebyly zjištěny (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu 8 Tdo 1591/2005 nebo rozhodnutí č. 25/1983 Sb. rozh. tr.).

č. 35

6. V závěru dovolání obviněná uvedla, že vztahy mezi ní a sestrou B. P. stále nejsou dobré, neboť sestra bez vědomí matky tuto připravila darovací smlouvou ze dne 22. 5. 2017 o její nemovitost, a to právě v době od 3. 4. 2017 do 14. 6. 2017, kdy byla matka hospitalizována v nemocnici M. b. v B., kde byla pod vlivem různých medikamentů. Z uvedených důvodů proto navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodl ve věci sám a zprostil ji obžaloby v celém rozsahu podle § 265m tr. ř., případně napadené rozhodnutí podle § 265k tr. ř. zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí podle § 265l tr. ř.

7. K dovolání obviněné se vyjádřil státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství (§ 265h odst. 2 tr. ř.), podle něhož jsou námitky obviněné uplatněné mimo dovolací důvody uvedené § 265b odst. 1, 2 tr. ř., neboť neobsahují výhrady proti naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, a obviněná nevznáší žádnou konkrétní námitku, kterou by vytýkala nesoulad skutkových zjištění či zákonných znaků uvedeného zločinu.

8. K tomuto vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství obviněná, již byl jeho opis doručen, uvedla svůj zásadní nesouhlas s tím, že by v jejím dovolání nebyly námitky právní povahy, neboť podle ní uplatněné výhrady důvodům dovolání podle § 265b tr. ř. plně vyhověly. Brojila proti nesprávnosti použité právní kvalifikace podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku s důrazem na to, že soudy ji nesprávně uznaly vinnou, přestože věděly, že peníze vybrané z účtu matky má stále uloženy na svém účtu a nikdy s nimi nedisponovala. Kromě návrhu učiněného v dovolání zmínila i požadavek, aby byla zproštěna obžaloby.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání obviněné je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), zkoumal možnost odmítnutí dovolání z důvodů stanovených v § 265i odst. 1 tr. ř., jakož i to, zda bylo dovolání podáno v souladu s podmínkami dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy posuzoval, zda dovolání obviněné koresponduje s důvodem, o který ho opřela, neboť jen v takovém případě bylo možné posuzovat věcnost správnost přezkoumávaných rozhodnutí.

10. Nejvyšší soud podle obsahu dovolání shledal, že v něm obviněná namítala nejen skutečnosti skutkové povahy, ale brojila i proti nesprávnosti použité právní kvalifikace tím, že vytýkala, že soudy dostatečně neobjasnily její úmysl svou matku vydírat a ani řádně nezkoumaly naplnění všech znaků skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, a to i z hlediska skutkových zjištění, která jsou v rozsudku soudu prvního stupně popsána. Vytýkala nedostatek znaku škody, a to nejen z objektivního, ale i subjektivního hlediska s tvrzením, že jejím záměrem nebylo finanční prostředky z účtu matky získané použít v rozporu se zájmy matky, ale proto, že jimi chtěla realizovat vytvoření jejího zázemí s ohledem na její zdravotní stav v době činu. Takto uvedené důvody jsou tedy zčásti právními námitkami, zčásti skutkovými. Pokud obviněná namítala nedostatečně zjištěný skutkový stav, lze tyto námitky považovat z hlediska zásad spravedlivého procesu za nedostatky spočívající v extrémním nesouladu mezi skutkovými okolnostmi a právním posouzením věci.

11. Z těchto důvodů je zřejmé, že obviněná formálním i obsahovým náležitostem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dostála. Nejvyšší soud zjistil, že dovolání netrpí vadami, pro které by jej mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout, a v souladu s § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodu uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Námitky obviněné proti použité právní kvalifikaci se týkaly vad v subjektivní stránce a byly zaměřené na znak pohrůžky jiné těžké újmy a toho, zda došlo jejím činem ke škodě.

13. Soudy závěr, že obviněná naplnila znaky zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, odvozovaly ze skutku, který vyplynul z výsledků provedeného dokazování, v podobě, jak je shora popsán. K použité právní kvalifikaci soud prvního stupně v bodě 32. rozsudku uvedl, že obviněná svou matku pod pohrůžkou jiné těžké újmy (hrozbou nevrácení jí bez jejího souhlasu odejmutých celoživotních úspor) nutila, aby jinak, než tomu bylo do té doby, nakládala s dědictvím po babičce obviněné, a způsobila takovým činem značnou škodu ve výši 735 992,10 Kč. K zavinění soud prvního stupně tamtéž uvedl, že obviněná jednala v úmyslu přímém podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, „když vzhledem ke svému věku a životním zkušenostem nesporně věděla, že když nutí svoji matku odejmutím jejich celoživotních úspor ke změně podmínek nakládání s dědictvím, tak je toto jednání v příkrém rozporu s trestním zákoníkem, když tento způsob nátlaku na svoji matku zvolila právě proto, že se sama nedokázala o předmětných financích domluvit se svoji sestrou...“. Odvolací soud se se zá-

věry skutkovými i právními soudu prvního stupně ztotožnil a v zásadě žádné jiné skutečnosti neuvedl kromě toho, že „... neshledal podmínky pro použití zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku“.

č. 35

14. Obviněná v dovolání vytýkala nesprávnost použité právní kvalifikace i proto, že se podle ní v přezkoumávané věci nejednalo o pohrůzku jiné těžké újmy, a že k takovému následku ani nesměřovala. Podle obsahu přezkoumávaného rozhodnutí soud prvního stupně považoval za hrozbu ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku tvrzení obviněné, jímž poškozené uváděla, že jí nevrátí částku 735 992,10 Kč, kterou dříve vybrala z jejího účtu. S tímto závěrem se ztotožnil i odvolací soud.

15. Důvody, pro které soudy takový závěr učinily, kromě již uvedeného stručného vyjádření v bodě 32., dále nerozvedly, přičemž odvolací soud tento znak ponechal zcela bez posouzení. Podle skutkových zjištění lze mít za to, že soudy spatřovaly uvedenou pohrůzku v tom, že když poškozená nesplní požadavky obviněné, peníze jí nevrátí, tedy navrácení peněžní částky podmínila tím, že matka změni způsob hospodaření s majetkem obviněné a její sestry. Pro takový případ však bylo třeba vysvětlit a na podkladě důkazů doložit, že tomu tak v přezkoumávané věci s ohledem na všechny zjištěné okolnosti činu skutečně bylo, resp. uvést ve všech souvislostech, skutkových i právních, že se skutečně jednalo o pohrůzku ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku, čemuž však soudy nedostály. Podle dosavadní soudní judikatury musí popis skutku v odsuzujícím rozsudku u trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku spáchaného za použití pohrůzky jiné těžké újmy obsahovat konkretizaci, v čem spočívala pohrůzka jiné těžké újmy ze strany obviněné vůči poškozené jako součást jednání obviněné. Tomuto zákoněmu znaku neodpovídá skutkové zjištění, podle něhož si obviněný chtěl ponechat určitou listinu, pokud mu nebude požadovaná finanční částka poškozeným vyplacena, neboť toto zjištění nikterak necharakterizuje jednání obviněného jako pohrůzku jiné těžké újmy [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2002, sp. zn. 6 Tdo 565/2002 (publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. T-460)]. V posuzované věci se jedná o podobnou situaci, neboť obviněná měla své matce hrozit tím, že jí nevrátí peníze, jestliže matka neucíní změny v hospodaření s výtěžkem majetku zčásti patřícím obviněné.

16. Nutné je připomenout, že pohrůzka těžkou újmu může spočívat v hrozbě způsobení závažné majetkové újmy, vážné újmy na právech, na cti či dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Jako těžká újma se však musí objektivně jevit a napadený ji jako těžkou újmu musí také objektivně pociťovat (srov. rozhodnutí č. 10/1979-II. Sb. rozh. tr.). Zákonný znak trestného činu vydírání spočívající v pohrůzce jiné těžké újmy ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku může zahrnovat různé způsoby vyhrožování, protože není nijak blíže definován. Vždy však musí jít o neoprávněné jednání pachatele, který hrozí způsobením takových následků, jež jsou svou intenzitou obdobné jako

v případě pohrůžky násilí, takže pohrůžka jiné těžké újmy může u poškozeného vyvolat konkrétní obavu srovnatelnou s ohrožením jeho života nebo zdraví. Při posuzování, zda jde o pohrůžku jinou těžkou újmu, je však třeba přihlížet též např. k závažnosti možného narušení osobních, rodinných, pracovních, podnikatelských či jiných vztahů poškozeného v případě uskutečnění učiněné pohrůžky. Je nutno zohlednit rovněž individuální vlastnosti poškozeného, intenzitu ovlivnění jeho psychického stavu apod., neboť dopad stejné pohrůžky může být podle její povahy u různých poškozených odlišný [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011 (publikované ve Sbírce trestních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 25/2012)].

17. Nejvyšší soud z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí shledal, že se soud prvního stupně těmito pravidly neřídil a v rámci svých úvah se nezabýval povahou zjišťované pohrůžky, nezkoumal, zda se o pohrůžku jednalo a zda ji bylo možné považovat za pohrůžku jiné těžké újmy, což bylo třeba dovozovat na základě okolností, za nichž k ní došlo a s ohledem na poměry mezi matkou a dcerami, a s ohledem na vztahy obviněné se svou sestrou. Takové úvahy však v přezkoumávaných rozhodnutích obsaženy nejsou, neboť soudy nezvažovaly zejména to, že matka v době činu byla vážně nemocná a je velmi pravděpodobně, že dostatečně nevnímala realitu kolem sebe, případně si na události z doby své hospitalizace dobře nepamatovala.

18. Soud však uvedené skutečnosti nebral do úvahy, že sestry žily a žijí stále v neshodě, a jak lze zatím dovodit, jde o problémy mající příčinu v rodinných finančních a majetkových poměrech. Stejně se nezabýval ani právě tím, že matka obviněné byla ve velmi špatném zdravotním stavu, kdy její kognitivní funkce vykazovaly značný deficit na úrovni středně těžké demence. Ani odvolací soud, který doplnil dokazování o dopisy poškozené, v nichž vyjádřila, že si již nepřeje, aby byla její dcera stíhaná, protože ji nikdy nevydírala, a poukázala na okolnosti, za nichž na ní její druhá dcera B. P. vylákala další nemovitost, se na tyto okolnosti nesoustředil v rámci svých úvah o povaze pohrůžky jinou těžkou újmu. Lze sice připustit, že tvrzení obviněné, že matce peníze, a to částku 735 992,10 Kč, nevrátí, má majetkovou povahu, je však třeba, aby bylo prokázáno, že šlo o takovou újmu ve smyslu její těžké povahy skutečně reálně existující, a to z hlediska toho, jak ji chápala a vnímala matka obviněné.

19. Zjištění uvedené ve skutkové větě, že obviněná „... získanou finanční hotovost ve výši 735 992,10 Kč, ... i přes opakované žádosti své matky odmítala vrátit, dokud tato nepřestane na svůj bankovní účet přijímat platby za pronájem...“, není bez zasazení této skutečnosti do kontextu všech uvedených souvislostí dostatečným podkladem pro pohrůžku jinou těžkou újmu, která měla působit na vůli poškozené.

20. Nelze na jinou těžkou újmu usuzovat jen z hlediska výše částky, o níž se jednalo. Aby bylo možné uzavřít, že o těžkou újmu šlo, bylo třeba se soustředit

a objasnit všechny rozhodné okolnosti, které by vyjádřily, že takový dopad uvedená výhrůžka skutečně měla, resp. se taková okolnost matce obviněné musela jako těžká újma objektivně jevit a musela ji jako těžkou újmu objektivně pociťovat. S ohledem na to, že se jednalo o vztah matky a dcery a že matka uvedenou částku chtěla v budoucnu dcerám darovat, nelze prozatím z výsledků provedeného dokazování doložit, že by matka obviněné uvedenou výhrůžku, že peníze nedostane, jako těžkou újmu pociťovala, což vyplývá z okolností, za nichž k výběru a vrácení uvedené částky došlo. Soudy však zejména obsah výpovědi matky učiněné před soudem prvního stupně neposuzovaly z hlediska všech skutečností, jak je matka popisovala. Bylo nutné, aby v této souvislosti soud zkoumal i to, čeho obviněná uvedenou výhrůžkou chtěla docílit. Jednalo se o vedení účetnictví ohledně usedlosti v XY, majetku patřícího oběma sestrám, svědkyni B. P. a obviněné J. K., který matka, B. H. spravovala a výtěžek dcerám rozdělovala. Je tedy zřejmé, že se jednalo o rodinnou majetkovou záležitost, o které se znesvářené sestry nemohly dohodnout. Pro povahu řešené pohrůžky je významné i to, že z dokazování nevyplývalo, že by obviněná matce peníze nechtěla vrátit, a případně se o ně obohatit, pouze stanovila podmínky, kdy tak učiní, což nesvědčí o výrazné závažnosti této výhrůžky, ale ani o úmyslu obviněné matce těžkou újmu způsobit.

21. Právě tyto skutečnosti měly podstatný význam pro posouzení i subjektivní stránky jednání obviněné, a to jak z hlediska skutkových podkladů, tak i pro právní úvahy vztahující se k úmyslu obviněné k jednotlivým znakům objektivní stránky jí za vinu kladeného trestného činu (srov. § 13 odst. 1 tr. zákoníku a § 15 odst. 1 tr. zákoníku). Nejvyšší soud s ohledem na námitky uplatněné dovolatelkou připomíná, že subjektivní stránka charakterizuje trestný čin z hlediska jeho vnitřní stránky, z pohledu psychiky pachatele (na rozdíl od objektivní stránky, která zahrnuje vnější znaky trestného činu). Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění, které se musí vztahovat v podstatě na všechny skutečnosti, které jsou znakové podstaty trestného činu. Okruh skutečností, které musí být zaviněním zahrnuty, vyplývá z legální definice zavinění (§ 15, 16 tr. zákoníku). Zavinění se vztahuje k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, které je vyvoláno způsobem uvedeným v trestním zákoně, tedy trestným činem (srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 221 až 225.).

22. Zavinění vyjadřuje vnitřní vztah pachatele k následku jeho jednání. Subjektivní stránka je takovým psychickým vztahem pachatele, který nelze přímo pozorovat, a na zavinění lze proto usuzovat ze všech okolností případu, za kterých ke spáchání trestného činu došlo. Může to být i určité chování pachatele, neboť i jednání je projevem vůle. Závěr o zavinění musí být podložen výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplýnout, okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat toliko nepřímou z okolností objektivní povahy, z nichž je možno podle

zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem [srov. například zprávy Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. Tpjf 51/72, a ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76 (uveřejněné pod č. 62/1973 a 41/1976 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 394/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. 5 Tz 225/2001, či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2728/12].

23. Jak Nejvyšší soud již naznačil v bodě 14. výše, soudy se otázkou subjektivní stránky zabývaly zcela povrchně, neboť závěr o tom, že obviněná jednala v úmyslu přímém podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, je bez potřebného objasnění všech shora naznačených souvislostí závěrem minimálně předčasným. Soudy především v naznačených směrech neobjasnily skutečnosti, za kterých obviněná jednala, a to zejména s ohledem na zdravotní stav matky. V té souvislosti soudy nedůvodně nebraly do úvahy obhajobu obviněné, která poukazovala na okolnosti, jež bylo třeba podrobit patřičnému posouzení, a to jak s ohledem na zdravotní stav její matky v době činu, plynoucí zejména z obsahu lékařských zpráv, tak i na vztahy, které panovaly mezi ní a její sestrou. Tyto skutečnosti mohly mít význam pro důvody, na základě kterých obviněná finanční prostředky z účtu matky vybrala, a neodkladně je odmítala, při kladení si jistých podmínek, vrátit. Právě proto, že se jednalo o rodinné záležitosti, a problémy mezi uvedenými ženami se odvíjely v ne příliš dobrých rodinných vztazích, bylo třeba zejména k subjektivní stránce obviněné všechny tyto skutečnosti řádně objasnit, což se prozatím nestalo.

24. Z uvedeného důvodu je třeba zdůraznit, že oba soudy se především skutečností dotýkajícím se osoby poškozené a okolnostem, které proběhly, dostatečně nevěnovaly. Nezohlednily individuální vlastnosti poškozené, intenzitu ovlivnění jejího psychického stavu ani dopad, jaký chování obviněné na ni mělo, apod. Z uvedených důvodů soudy pominuly povinnost znaky uvedené skutkové podstaty řádně a dostatečně objasnit, a to zejména na základě důsledně provedených výsledků dokazování. V daném případě vzbuzuje pochybnosti vyžadovaná pohrůžka jiné těžké újmy ve smyslu znaku v § 175 odst. 1 tr. zákoníku a úmysl obviněné k ní se vztahující. Závěr o tom, že byly naplněny znaky uvedené skutkové podstaty, tak není dostatečný a nemá ani oporu ve výsledcích provedeného dokazování, a proto jsou přezkoumávaná rozhodnutí ve vztahu k použité právní kvalifikaci předčasná.

25. Obviněná právnímu posouzení zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku vytykala, že nezpůsobila uvedeným činem značnou škodu, a poukázala na vady v úvahách soudů o vzniku a existenci takové škody, což jsou výhrady, jimž lze přisvědčit. Ve skutkových zjištěních závěr o tom, v jaké výši činem, jenž jí je kladen za vinu, škodu způsobila, není dostatečně vyjádřen, takový důsledek budí vážné pochybnosti proto, že není ve skutkovém zjištění zcela

precizován, neboť uvedená finanční částka je vyjádřena jen v kontextu s tím, že obviněná „prodala tam vedené akcie a následně převedla na svůj bankovní účet vedený u ČSOB takto získanou finanční hotovost ve výši 735 992,10 Kč, kterou poté i přes opakované žádosti své matky odmítla vrátit, dokud tato nepřestane na svůj bankovní účet č. XY přijímat platby za pronájem“. V popisu skutku chybí výslovně a konkrétní vyjádření, že jde o vzniklou škodu.

26. Významné je však i to, že soud prvního stupně podle odůvodnění rozsudku sice za tuto škodu považoval částku 735 992,10 Kč, ale nevysvětlil, proč jde o škodu vzniklou v důsledku vydírání, když z jeho argumentace v bodě 32. rozsudku plyne, že „dospěl k závěru, že ačkoliv jednání obviněné nese i rysy krádeže, neboť si присvojila celou finanční částku úspor matky, o níž věděla, že je právnickým matky, aby po její smrti se úspory dělily mezi její obě dcery rovným dílem; tak se ztotožnil s právním posouzením prokázaného skutku podle obžaloby...“. Takto neurčitě a stručně vyjádření, když žádné další úvahy ve vztahu ke znaku škody v rozsudku nejsou uvedeny, nedává dostatečný podklad pro závěr o tom, co je v daném případě škodou, k níž mělo jednání, které je obviněné kladené za vinu směřovat, a zda uvedený těžší následek lze spojovat s jednáním, v němž je sledován trestný čin vydírání v jeho kvalifikované podobě, jímž byla obviněná uznána vinnou. V rozsudku nejsou obsaženy zejména úvahy zaměřené na to, čím uvedená újma poškozené vznikla. Objasnění znaku škody a závěrů jej vysvětlujících chybí i v rozhodnutí odvolacího soudu. V rámci uvedených úvah v rozsudku soudu prvního stupně tak zůstalo nedořešeno, zda jednáním obviněné, v němž je spatřován zločin vydírání, údajná škoda představovaná částkou 735 992,10 Kč, je důsledkem tohoto jednání, a nikoliv jednání jiného, za něž soud prvního stupně označil údajnou krádež, kterou však obviněné za vinu neklade. Pokud uvedená škoda vznikla jiným jednáním obviněné, pak vznikají pochybnosti o tom, zda k nějaké škodě směřovalo jí za vinu kladené vydírání. V tomto směru odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí rovněž neobsahují potřebné úvahy, a proto správnost jimi konstatovaného závěru tak vzbuzuje pochybnosti.

27. Nejvyšší soud připomíná, že zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a způsobí takovým činem značnou škodu.

28. Z uvedené dikce je zřejmé, že těžší následek v podobě značné škody podle odstavce 2 písm. d) zde musí být způsoben „takovým činem“, tedy činem popsáním v odst. 1 § 175 tr. zákoníku. Jedná se o trestný čin, jehož objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel nutí jiného k tomu, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a to násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy. Je dokonán násilným jednáním nebo pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy (arg. „nutí, aby ...“) a nevyžaduje se, aby pachatel dosáhl toho, co sledoval. Proto u základní skutkové podstaty tohoto trestného činu je následkem ovlivnění svobodné vůle člověka,

kerou toto ustanovení chrání činit vlastní rozhodnutí, a jeho důsledkem je snaha svobodu rozhodování člověka ovlivnit. Škoda není znakem základní skutkové podstaty podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, ale až kvalifikačním znakem, jenž je u odst. 2 písm. d) § 175 tr. zákoníku představován značnou škodou. Jde o těžší následek jednání popsaného v odstavci 1. Škoda je vnímána jako majetková újma, protože i v trestním právu se chápe obdobně jako v těch odvětvích práva, která upravují majetkové a závazkové vztahy včetně odpovědnosti za škodu, tj. v právu občanském nebo obchodním, protože trestní zákon ani trestní řád nijak specificky nedefinují pojem „škoda“ pro účely trestní odpovědnosti a trestního stíhání. Je to tedy újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a lze ji napravit, nedochází-li k naturální restituci, poskytnutím majetkového plnění, především peněz. Přitom se rozlišuje skutečná škoda a ušlý zisk (srov. rozhodnutí č. 34/2010-II. Sb. rozh. tr.). Vzniklý následek, tzn. újma v majetkové sféře poškozené v přezkoumávané věci by musela nastat až v důsledku toho, že obviněná jednala způsobem popsaným v odst. 1 § 175 tr. zákoníku, tedy že svou matku pohrůzkou jině těžké újmy nutila, aby něco konala, a tím u ní došlo ke snížení jejího majetku o předmětnou finanční částku. Znamená to, že škoda musí být následkem jednání popsaného v odst. 1 § 175 tr. zákoníku, nikoliv jiného jednání.

29. Následek je vedle jednání druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, jímž rozumíme porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem (porušení individuálního objektu trestného činu). Toto porušení nebo ohrožení je způsobeno jednáním, které charakterizuje trestný čin. V přezkoumávané věci je důležité poznamenat, že trestní zákoník rozlišuje jednak následek jako znak základní skutkové podstaty, a to ve formě poruchy (např. u těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku „těžká újma na zdraví“ jako porušení zájmu na ochraně lidského zdraví) nebo ve formě ohrožení (např. ohrožení zájmu na ochraně obecně prospěšného zařízení v § 276 tr. zákoníku). Těžším následkem je u trestného činu vydírání podle § 175 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku způsobení značné škody a podle § 175 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku způsobení těžké újmy na zdraví nebo podle § 175 odst. 4 tr. zákoníku způsobení smrti. Kromě toho může být těžší následek i obecnou přitěžující okolností [např. podle § 42 písm. k) tr. zákoníku „vyšší škoda“]. Závažnost následku má zásadní význam z hlediska určení společenské škodlivosti (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku) a povahy a závažnosti trestného činu (§ 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku), a to i když ho nelze kvalifikovat jako těžší následek či jiný zvlášť závažný následek, anebo ho nelze považovat za složku některé polehčující či přitěžující okolnosti [§ 41 písm. j), 42 písm. k) tr. zákoníku atd.]. V souvislosti s tím je však třeba připomenout, že povahu, rozsah a závažnost následku nelze hodnotit izolovaně od ostatních znaků trestného činu (srov. posuzování smrti člověka u loupežné vraždy a u dopravní nehody), ale naopak je třeba se jím zabývat v souvislosti se všemi kritérii rozhodnými pro stanovení po-

vahy a závažnosti konkrétního trestného činu (srov. § 39 odst. 2 tr. zákoníku). Závažnost následku také nelze hodnotit pouze vzhledem k výši škody na hmotném či nehmotném předmětu útoku, neboť je zcela jiné povahy a při jeho hodnocení je třeba přihlížet i k jiným okolnostem významným pro jeho posouzení (je podstatný rozdíl v hodnocení následku při odcizení uměleckého díla jako národní kulturní památky oproti odcizení např. automobilu, byť by tyto věci měly stejnou finanční hodnotu) [srov. ŠÁMAL, P. Trestní zákoník II. Obecná část (§ 1–139). Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126].

30. Příčinný vztah spojuje jednání s následkem (kauzální nexus), je dalším obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, a proto pachatel může být trestně odpovědný za trestný čin jen tehdy, pokud svým jednáním skutečně způsobil trestněprávně relevantní následek. Příčinný vztah musí pak být také mezi jednáním a těžším následkem, který je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (zvláště přitěžující okolností) nebo obecnou přitěžující okolností. V těchto směrech kauzální nexus trestní odpovědnost podmiňuje. U úmyslných trestných činů musí tedy pachatelovo zavinění zahrnovat příčinný průběh jako možný, přičemž pro tento případ musí s ním být pachatel alespoň srozuměn. K trestní odpovědnosti za těžší následek se pak zásadně vyžaduje zavinění alespoň ve formě nevědomé nedbalosti [§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], tj. že pachatel sice nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ale vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům o tom vědět měl a mohl, vyjímaje ovšem případy, v kterých trestní zákon vyžaduje i u těžšího následku zavinění úmyslné [srov. § 17 písm. a) tr. zákoníku, rozhodnutí č. 39/1980 Sb. rozh. tr.] [srov. ŠÁMAL, P. Trestní zákoník II. Obecná část (§ 1–139). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126].

31. Z hlediska takto vyjádřených zásad bez potřebného odůvodnění úvah, které soudy ve vztahu ke vzniklému a jimi zjištěnému těžšímu následku v podobě značné škody podle § 175 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nerozvedly, není v přezkoumávaných rozhodnutích dostatečných podkladů pro závěr o správnosti této právní kvalifikace. Uvedené pochybnosti vzbuzuje skutečnost, že v době, kdy obviněná měla na svou matku vyvíjet ve skutku popsaný nátlak, tedy tvrdit, že jí peníze vrátí, až ona zajistí jiný způsob hospodaření s finančními prostředky plynoucími z nemovitosti v XY, matce již byla majetková újma ve výši částky 735 992,10 Kč jiným jednáním obviněné způsobena, a to když peníze z účtu poškozené vyzvedla. Z uvedeného plyne, že konstatovaná škoda vznikla nikoliv vydíráním, ale tím, že obviněná již dříve určitým způsobem nakládala s účtem své matky. To připouští i soud prvního stupně, jenž v bodě 32. odůvodnění svého rozsudku uvedl, že si obviněná tuto částku již přisvojila v důsledku neoprávněné manipulace s účtem matky. Lze tedy dojít k závěru, že i soud prvního stupně spojoval odčerpání této částky z účtu poškozené s jiným jednáním, než které jí klade za vinu v podobě zločinu vydírání. Pokud proto majetková újma u poškozené nastala předtím, než

došlo k nátlaku na její vůli (vydírání), pak tuto újmu nelze považovat za způsobenou jako těžší následek v podobě kvalifikované skutkové podstaty podle § 175 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku v důsledku vydírání, neboť jeho příčinou bylo jiné jednání obviněné. Pokud obviněná poškozenou vydírala, bylo tomu proto, aby došlo k nápravě této dříve vzniklé majetkové újmy.

32. Vzhledem k tomu, že soudy uvedené skutečnosti dostatečně neposuzovaly a v uvedených souvislostech nezvažovaly řádně povahu jednání a jeho příčinnou souvislost s jemu přičítaným následkem, nelze považovat jejich závěr o naplnění znaků skutkové podstaty podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku za učiněný v souladu se zákonnými požadavky, a tato právní kvalifikace vyvolává vážné pochybnosti. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud námitku obviněné ve vztahu k výši způsobené škody považoval za důvodnou.

33. Takto zjištěné nedostatky v použité právní kvalifikaci kromě již uvedeného souvisejí i s tím, že soudy řádně neobjasnily všechny rozhodné skutkové okolnosti, které jsou výše naznačeny, čímž chybí pro správnost právních závěrů i nezbytné skutkové podklady, jak obviněná v dovolání též důvodně namítala.

34. Nejvyšší soud shledal, že soudy nevěnovaly potřebnou pozornost výpovědi obviněné, její matky a dalším okolnostem, které zejména soud prvního stupně neposuzoval uceleně a ve vzájemných souvislostech, jak zákon předpokládá, když je neuvážil jednotlivě i v jejich souhrnu (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Nevypořádal se s konkrétními skutečnostmi vyplývajícími ze svědeckých výpovědí jednotlivých svědků a nezhodnotil, zda výpověď každého svědka je logická, zda se svědek, byť, pokud jde o méně významné skutečnosti, neodchyluje od své předchozí výpovědi a také od ostatních svědeckých výpovědí. Neposoudil a nezhodnotil všechny takové zjištěné rozpory ve výpovědích svědků a jejich příčiny, souvislost a návaznost svědeckých výpovědí navzájem i na ostatní důkazy a prokázané skutečnosti, jakož i kladný či záporný poměr svědků k obviněné, ať už je založen na jakékoli skutečnosti, apod., neboť jedině tak mohl získat bezpečný a spolehlivý základ pro svá skutková zjištění a pro závěr o vině či nevině obviněné [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 5 Tz 107/98 (publikováno v časopise Právní rozhledy č. 3/1999, s. 151)].

35. Z uvedeného lze shrnout, že soudy dostatečně nerespektovaly zásadu volného hodnocení důkazů, která znamená, že zákon nestanoví žádná pravidla, pokud jde o míru důkazů potřebných k prokázání určité skutečnosti ani váhu jednotlivých důkazů. Význam jednotlivých důkazů a jejich váha se objeví až při konečném zhodnocení důkazního materiálu. Při tomto zhodnocení nemůže soud postupovat libovolně, jeho vnitřní přesvědčení o správnosti či nesprávnosti určité okolnosti musí být založeno na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Vnitřní přesvědčení musí být tedy odůvodněno objektivními skutečnostmi, které soud zjistí, a být jejich logickým důsledkem (usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2003, sp. zn. III. ÚS 151/01). Jednou ze základních

zásad trestního řízení je zásada volného hodnocení důkazů, vyslovená v § 2 odst. 6 tr. ř. Hranice této zásady, podle níž jsou obecné soudy (stejně jako všechny orgány činné v trestním řízení) povinny hodnotit důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Nároky na odůvodnění a podrobný rozbor provedených důkazů se potom zvyšují tam, kde si provedené důkazy vzájemně odporují. V opačném případě, pokud výše uvedený postup není zachován a z provedených důkazů obecný soud nevyvodí přesvědčivě zjištěný skutkový stav, nelze považovat proces dokazování za ústavně konformní. Ústavní soud při posuzování procesu dokazování a hodnocení důkazů vyjádřil své závěry v ustálené rozhodovací praxi (srov. např. náleží Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 464/1999, ze dne 13. 7. 2000, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 19, náleží č. 109). V těchto závěrech prohlásil, že k hlavním zásadám trestního řízení patří zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.), podle níž orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Tato zásada však není a být nemůže projevem libovůle, resp. svévole orgánů činných v trestním řízení. Je nezbytné ji strukturovat do konkrétních komponentů a kritérií. Jedním z nich, patřícím ke klíčovému, je transparentnost rozhodování čili nutnost důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit [náleží ze dne 24. listopadu 2005 sp. zn. I. ÚS 455/2005, uveřejněn pod č. 210 ve sv. 39 Sb. nálezů a usnesení ÚS ČR].

36. Jak plyne z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, s nímž se ztotožnil i odvolací soud, obhajoba obviněné byla považována za vyvrácenou a soudy své závěry opřely o výpovědi poškozené, svědků B. P. a P. H. a o listinné důkazy, mezi něž patřily zejména podklady od příslušných bank. Tyto závěry však vykazují řadu nesrovnalostí.

37. Předně je třeba soudům vytknout, že se dostatečně nezabývaly věrohodností zejména výpověďmi poškozené, obviněné a svědkyně B. P., a to z pohledu sporu, který mezi nimi trvá již delší dobu ohledně majetku v XY. Podle dopisu adresovanému B. P. je patrné, že ač jsou obě spoluvlastnicemi předmětné nemovitosti, byla to sestra obviněné, která údajně uzavírala sama smlouvy s nájemci, a nájemné bylo hrazeno na účet, který spravovala matka obviněné. Z tohoto pohledu se nejvíce objektivním závěrem, že je svědkyně B. P. zcela věrohodná a že nebylo v jejím zájmu obviněné uškodit, naopak není vyloučeno, že měla zájem na tom, aby se na obviněnou matka hněvala. Bylo proto potřeba jednotlivé výpovědi hodnotit velmi odpovědně, a to ve všech podrobnostech, zejména však v souvislosti s dalšími ve věci učiněnými zjištěními, případně skutečnostmi vzešlymi z obsahu všech ve věci zajištěných důkazních prostředků (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Obzvláště, když je zřejmé, že mezi znesvářenými sestrami to byla matka, která vedla společné účty a disponovala dalším vlastním majetkem na svém účtu. Rozhodné však bylo, že

matka vážně onemocněla, čímž se vztahy mezi sestrami zhoršily. S ohledem na její zdravotní stav bylo třeba posoudit, zda byla objektivně schopna zaznamenat všechny okolnosti a při plném vědomí, což soudy dosud neučinily, přestože její vnímání reality svědčilo o velké disfunkci.

38. Z obsahu spisu plyne, že poškozená byla hospitalizována v době od 17. 4. do 3. 5. 2017 na interně v Nemocnici M. b. a poté od 3. 5. 2017 do 14. 6. 2017 v Léčebně dlouhodobě nemocných v téže nemocnici. Jestliže obviněná vybrala z účtu poškozené peníze dne 10. 5. 2017, bylo to v počátku doby, kdy byla poškozená hospitalizována v léčebně pro dlouhodobě nemocné. Bylo proto nutné, aby se soud zaměřil na vyvrácení obhajoby obviněné, že její matka ji o vybrání peněz požádala proto, aby jí zajistila umístění v domově pro seniory. S ohledem na uvedené okolnosti jde o logický počín, a proto bylo nutné u poškozené, která si na tuto situaci nepamatovala, zjistit, zda objektivně byla schopna události vnímat. Z propouštěcích zpráv lze zdůraznit, že ke dni 28. 4. 2017 u ní byly zjištěny stavy zmatenosti a globální kognitivní deficit, a to již na úrovni středně těžké demence, oslabené se jevily paměť a pozornost, vážla orientace časem. Tento závěr byl přenesen i do propouštěcí zprávy ze dne 14. 6. 2017, kdy byla z léčebny dlouhodobě nemocných propuštěna do domácí péče. Tyto závěry však soudy do svých úvah nepromítly a nezvažovaly, jak dalece byla poškozená uvedeným objektivně negativním zdravotním stavem, při němž vnímání reality bylo vážně narušeno, ovlivněna. Soudy měly zkoumat, a to na základě znaleckého posudku z oboru zdravotnictví odvětví psychiatrie, případně psychologie, jak dalece si poškozená mohla rozhodně skutečnosti z období své hospitalizace zapamatovat.

39. Uváděné pochybnosti podporuje i událost týkající se daru, který poškozená odvolala dne 6. 3. 2018 s tím, že pokud byla dne 22. 5. 2017 (opět doba, kdy byla hospitalizována) s dcerou B. P. uzavřena darovací smlouva, jíž měla darovat B. P. rodinný dům v XY, stalo se tak za stavu, kdy její vnímání reality bylo vlivem léků závažným způsobem oslabeno. Nevěděla, co podepisuje, neměla ani brýle, asi listinu podepsala a až následně 23. 1. 2018 zjistila, že dům, v němž bydlí, jí již nepatří. O tom, že dceři dům darovala, přitom vůbec nevěděla, nebyla si vědoma, že by podepsala nějakou smlouvu, protože byla ve stavu, kdy nebyla schopna posoudit své jednání. Dále uvedla, že s lítostí konstatuje, že takové jednání od své dcery B. P. nečekala.

40. Uvedené skutečnosti však soudy nebraly do úvahy ani při posuzování výpovědi svědkyně B. P., jíž bez dalšího uvěřily, ač bylo nutné i z tohoto úhlu pohledu hodnotit její věrohodnost, neboť nebyla nestrannou osobou a vůči obviněné byla ve velmi negativním vztahu, což se mohlo na její věrohodnosti výrazně projevit. Takové závěry však v hodnocení soudu chybí. Nereagovaly přitom ani na již zmíněné odvolání daru ze dne 6. 3. 2018.

41. Nejvyšší soud s ohledem na uvedené skutečnosti považuje za předčasný závěr soudů o bezvýhradné věrohodnosti výpovědi poškozené, neboť z obsa-

hu lékařských zpráv i z toho, že si na některá svá počínání z doby hospitalizace nepamatuje, vznikají pochybnosti. Jestliže soudy připustily vážnost jejího stavu, nepromítly ho do svého hodnocení a ponechaly ho bez potřebného posouzení.

č. 35

42. Soudy se nedostatečně a nepřesvědčivě vyjádřily i k výpovědi svědka P. H., jemuž neuvěřily jen proto, že se snažil odvrátit trestní postih své družky, obviněné J. K. Tento závěr však nedoložily žádnými konkrétními okolnostmi, které by jeho údajnou nevěrohodnost podpořily.

43. Potřebná pozornost nebyla věnována ani námitkám obviněné, že peníze si z účtu matky na svůj poslala, aby jí zajistila co nejlepší možné umístění v pečovatelském domě, když se obávala, že by byla z nemocnice z důvodů zhoršujících se zdravotních, a to i psychických podmínek umístěna do ústavu. Takový závěr učinily i přesto, že připustily, avšak bez potřebného odrazu v dalších úvahách, že obviněná měla dílčí snahu pro případ potřeby po ukončení hospitalizace zajistit jí péči v domově pro seniory, o čemž svědčily její stručné dotazy e-mailem z dubna a května 2017. Jejich závěr, že žádnou komunikaci nezjistily, že o tom podle poškozené spolu s obviněnou nemluvily a že poškozená takový požadavek na obviněnou nevznesla, je důsledkem nesprávně hodnocené výpovědi poškozené, jak je shora uvedeno (viz bod 36.). Pokud se s tímto závěrem soudy takto spokojily, rezignovaly kromě uvedeného i na opatření si dalších důkazů, které by přispěly k jednoznačnému prokázání všech důležitých okolností. Zejména soudy neobjasňovaly podle zjištěné e-mailové korespondence obviněné s několika pečovatelskými domy (č. l. 67 až 69), za jakých okolností a z jakých důvodů se o péči pro svou matku zajímala, zejména však nebraly do úvahy obsah lékařských zpráv, podle nichž byla v předmětné době (duben až červen 2017) matka ve velmi vážném zdravotním stavu a existovaly pochybnosti, zda do budoucna bude schopna se o sebe sama starat.

44. Když z těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že přezkoumávaná rozhodnutí trpí vadami spočívajícími v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu a použité právní kvalifikaci, na něž obviněná v dovolání upozornila, a pro něž nemohou obstát, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 7 To 136/2018, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 11 T 11/2018, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

45. Na soudu prvního stupně, jemuž se věc vrací k dalšímu postupu, bude, aby nejprve napravil chyby, které byly Nejvyšším soudem vytknuty ve vztahu k provedenímu dokazování a hodnocení důkazů, poté se znovu pečlivě zabýval všemi znaky skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku a pak znovu ve věci rozhodl.

46. Pokud jde o doplnění dokazování, bude třeba soustředěně posoudit obecnou věrohodnost matky obviněné B. H., a to s ohledem na všechny okolnosti dosud zjištěné, případně další, když z dokazování vyplynou. Za tím účelem bude vhodné na zdravotní stav poškozené ustanovit znalce z oboru psychiatrie, který by zhodnotil, zda a v jaké kvalitě si byla poškozená v rozhodné době s ohledem na objektivně zjištěné onemocnění a stav mysli schopna uvědomovat reálné okolnosti, přiměřeně si je zapamatovat, reagovat na ně, případně o nich v budoucnu vypovídat.

47. Na základě výsledku tohoto posouzení bude nezbytné znovu pečlivě ověřit pravdivost verze obviněné a posoudit, zda peníze z účtu matky vybrala na její přání za účelem opatření místa v některém z pečovatelských domů, a to s ohledem na to, že matka přizná, že jí obviněná o této skutečnosti informovala. Tuto skutečnost však zasadila až do doby, kdy již byla z nemocnice zpět. Bude proto nutné podle výsledků naznačeného dokazování posoudit pravdivost verze obviněné, že tuto okolnost měla na paměti již při výběru peněz z účtu matky a že tak činila na její přání. Za tím účelem bude třeba doplnit dokazování o požadavek na ověření této okolnosti u konkrétních pečovatelských domů, na něž se měla obviněná obracet se svou žádostí, a to i v reakci na e-mailovou korespondenci, kterou obviněná v rámci své obhajoby soudu předložila.

48. Za účelem posouzení věrohodnosti svědkyně B. P. bude nezbytné dokazování doplnit o zjištění a následné posouzení skutečností dotýkajících se darovací smlouvy na nemovitost, o níž matka nyní prohlašuje, že byla vylákána v době její nemoci, a že darovat předmětnou nemovitost v XY této dceři nechtěla. Po provedení všech důkazů se zřetelem na zásadu vyjádřenou v § 2 odst. 5 tr. ř. bude povinností soudu řádně se vypořádat s obhajobou obviněné (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Pomijet nebude možné ani výpověď a její objektivitu u druha obviněné P. H.

49. Po tomto zjištění, případně dalších, která vyjdou najevo a budou mít na projednávanou věc vliv, je nutné je se všemi dalšími důsledně posoudit a zhodnotit postupem podle § 2 odst. 6 tr. ř., kdy nelze opomenout rozjitřené rodinné vazby v důsledku sporu o majetek, jež může mít na výpověď posledně jmenované svědkyně také vliv.

50. Nelze vyloučit ani potřebu provedení důkazů dalších, vyskytne-li se taková nutnost, pak bude povinností soudů dokazování i o další důkazy rozšířit.

51. Pro případ, že by soud došel k závěru, že s ohledem na výsledky provedení dokazování a uvážení všech skutečností významných z hlediska formálních znaků skutkové podstaty podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, jak jsou uvedeny výše, tedy že nelze shledávat v činu obviněné kvalifikační znak podle § 175 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, je nutné připomenout postoj matky obviněné, která vyjádřila přání, aby obviněná nebyla stíhaná, a tedy bude třeba zvažovat postup podle § 163 odst. 1 tr. ř., na něž nesouhlas s trestním stíháním dopadá [na rozdíl od § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku].

52. Dospěje-li soud i přes vyslovené výhrady Nejvyššího soudu k závěru, že jde v jednání obviněné po formální stránce o trestný čin, je třeba připomenout, aby opět s maximální obezřetností posuzoval všechna hlediska stanovená zásadou trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Zvláštnost materiálního korektivu spočívajícího v použití subsidiarity trestní represe vyplývá z toho, že se jedná o zásadu, a uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty [srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012 (uveřejněné pod č. 26/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek)]. Takovému postupu nebrání, že šlo o kvalifikovanou skutkovou podstatu [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1362/2016 (uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 31/2017)].

53. Ze všech uvedených důvodů, mimo jiné však proto, že jde o čin vzešlý z rodinných vztahů, byť narušených a velmi konfliktních, a že obviněná, i když zřejmě v důsledku trestního řízení finanční prostředky, které neoprávněně vybrala, matce vrátila, bude povinností soudů mnohem důsledněji zvažovat možnost aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku na posuzovaný případ, neboť lze mít za to, že k jeho řešení se jeví jako mnohem přílehavější prostředky civilního práva realizované v rámci občanskoprávních norem nežli trestní represe, která by měla být prostředkem *ultima ratio* ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku v návaznosti na § 13 odst. 1 tr. zákoníku, podle nichž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatnit v případech méně společensky škodlivého jednání, ve kterém postačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Č. 36

č. 36

Zákaz reformace in peius, Řízení o odvolání
§ 259 odst. 4 tr. ř.

I. Odvolací soud může svým rozsudkem změnit k tíži obviněného jen ten výrok rozsudku soudu prvního stupně, který byl napaden odvoláním státního zástupce podaným v jeho neprospěch. Pokud tak učiní ve vztahu k výroku, jenž takto napaden nebyl (např. zpřísní-li obviněnému trest odnětí svobody na podkladě odvolání podaného státním zástupcem výslovně jen proti výroku o trestu propadnutí části majetku), aniž by byly dány podmínky ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř., poruší ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. To platí i v situaci, že z podnětu jiného odvolání podaného ve prospěch obviněného či v důsledku uplatnění § 261 tr. ř. ve vztahu k předcházejícímu výroku o trestu byl odvolací soud povinen přezkoumat i tento oddělitelný výrok rozsudku (o trestu odnětí svobody), který nebyl odvoláním státního zástupce napaden.

Mimořádné snížení trestu odnětí svobody, Spolupracující obviněný
§ 58 odst. 4 tr. zákoníku, § 178a tr. ř.

II. Spolupracujícímu obviněnému (§ 178a tr. ř.) je nutno trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku uložit pod dolní hranici trestní sazby trestného činu, i když jej spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Ustanovení o zvýšení horní hranice trestní sazby podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku se při ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému vůbec neuplatní.

Při určení konkrétní výměry trestu ukládaného spolupracujícímu obviněnému může soud zvažovat uplatnění okolností svědčících v jeho prospěch a v jeho neprospěch, jakož i skutečností vyjmenovaných v § 58 odst. 4 tr. zákoníku, jen v rámci tímto ustanovením zmírněné trestní sazby. Úvaha soudu o trestu, který by obviněnému hrozil, pokud by mu postavení spolupracujícího obviněného nebylo přiznáno, je bez významu.

Postavení spolupracujícího obviněného mohou odůvodnit i výpovědi, kterými v procesním postavení svědka v jiných samostatně vedených, avšak věcně souvisejících trestních řízeních významně přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou

nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, za podmínky, že jimi byl proveden důkaz v tomto řízení.

Způsob výkonu trestu odnětí svobody

§ 56 odst. 2 tr. zákoníku

č. 36

III. Ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, podle něhož se do věznice se zvýšenou ostrahou zpravidla zařadí pachatel, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108 tr. zákoníku), se neuplatní v případech, kdy je trest ukládán spolupracujícím obviněnému, neboť u něj se při výměře trestu ustanovení § 108 tr. zákoníku neužije.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018, ECLI:CZ:NS:2018:6.TZ.6.2018.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného T. B. a dovolání obviněného T. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci pod sp. zn. 28 T 16/2013 vyslovil, že napadeným pravomocným rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci a v řízení jemu předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. B. v § 259 odst. 4 tr. ř. a § 39 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Napadený rozsudek částečně zrušil, a to ve výroku, jímž byl obviněný T. B. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, a ve výroku, jímž byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Nejvyšší soud zrušil též všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud znovu rozhodl tak, že obviněnému T. B. uložil za zločiny, ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výroku o vině nezměněn, mimo trestu propadnutí majetku, ohledně kterého zůstal napadený rozsudek rovněž nezměněn, úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013, byl obviněný T. B. společně s obviněnými R. B., V. D., R. H., L. K., I. K. a R. M. uznán vinným zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr.

zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a zvláště závažným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se dopustil skutky vymezenými pod body I./1., I./3., I./4. a I./5. ve výroku o vině. Ve výrocích pod bodem II. bylo rozhodnuto o trestné činnosti obviněného T. P. Obviněný T. B. byl za tuto trestnou činnost odsouzen podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (ve znění účinném do 30. 9. 2017) zařazen do věznice s ostrahou. Současně mu byl podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest propadnutí majetku v té jeho části, kterou soud určil v rozsudku označením konkrétních finančních částek, směnek a nemovitostí.

2. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání jednak obvinění R. B., V. D., R. H., I. K., R. M., L. K., T. P. a jednak státní zástupce proti výroku o trestu v neprospěch obviněných R. B., R. H. a R. M., v případě obviněného L. K. zčásti v jeho prospěch a zčásti v jeho neprospěch, proti výroku o trestu v neprospěch obviněného T. B., a to pouze v rozsahu napadeného oddělitelného výroku o trestu propadnutí majetku, u něhož se domáhal postihu celého majetku tohoto obviněného, nikoli pouze jeho vymezené části, a v neprospěch obviněného T. P. proti výroku o vině. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, tak, že pod bodem I. výroku rozsudku z podnětu odvolání státního zástupce podaného ohledně obviněných R. B., T. B., R. M. a T. P. a z podnětu odvolání obviněných R. B., V. D., R. H., I. K., R. M., L. K. a T. P. a ve vztahu k obviněnému T. B. za užití § 261 tr. ř. zrušil napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), e) tr. ř. v celém jeho rozsahu a pod bodem II. výroku rozsudku za podmínky § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud nově rozhodl o vině a trestu obviněných R. B., T. B., V. D., R. H., L. K. a R. M. Pod bodem III. výroku rozsudku odvolací soud rozhodl o vrácení věci obviněných I. K. a T. P. podle § 259 odst. 1 tr. ř. soudu prvního stupně a pod bodem IV. výroku rozsudku odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státního zástupce podané ohledně obviněných L. K. a R. H. Odvolací soud současně nově uznal obviněného T. B. vinným zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku (spáchaným skutkem vymezeným pod bodem I. výroku o vině) a zvláště závažným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (spáchaným skutkem vymezeným pod body I./1., I./3., I./4. a I./5. výroku o vině) a odsoudil ho podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon ho zařadil podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku do věznice s ostrahou.

hou. Podle § 66 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu současně uložil trest propadnutí celého majetku.

II.

Stížnost pro porušení zákona, dovolání a vyjádření k nim

č. 36

3. Proti citovanému rozsudku Vrchního soudu v Olomouci podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1, 2 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného T. B. Podle přesvědčení ministra spravedlnosti byl rozsudkem odvolacího soudu porušen zákon v neprospěch obviněného, a to v § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř., § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že byť odvolací soud rozhodoval ohledně obviněného T. B. za použití § 261 tr. ř. v jeho prospěch a při rozhodování v jeho neprospěch byl vázán odvoláním státního zástupce, které bylo podáno výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku, zasáhl podstatným způsobem do výše trestu odnětí svobody, který oproti původnímu výroku z rozsudku soudu prvního stupně zpřísnil o dva roky.

4. Nepřiměřenost trestu odnětí svobody namítl státní zástupce ve svém dovolání pouze ve vztahu k osobám jiných obviněných (R. B., R. H. a T. P.), nikoli však ve vztahu k trestu odnětí svobody uloženému obviněnému T. B. Vůči jeho osobě směřovaly odvolací výhrady státního zástupce toliko proti trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku a tomu odpovídal i jeho závěrečný návrh, v němž setrval pouze na zrušení výroku o trestu propadnutí majetku v jeho vyjmenované části a navrhl nové uložení trestu propadnutí celého majetku, přičemž státní zástupce výslovně uvedl, že uložení nepodmíněný trest odnětí svobody má zůstat nezměněn.

5. Ministr spravedlnosti poukázal na vázanost odvolacího soudu při jeho přezkumné činnosti obsahem podaného odvolání a vytýkanými vadami ve smyslu § 254 odst. 1, 2 tr. ř. Výrok o trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku představuje podle něj oddělitelný výrok, který lze samostatně přezkoumat a v případě zjištěné vady i samostatně zrušit podle § 258 odst. 2 tr. ř. Pokud odvolací soud, aniž by svůj procesní postup v odůvodnění napadeného rozsudku vyložil a aniž by to bylo odůvodněno výjimkami podle § 254 odst. 2, 3 tr. ř., přistoupil k uložení přísnějšího trestu odnětí svobody, překročil podle mínění ministra spravedlnosti rozsah své přezkumné činnosti, čímž porušil § 254 odst. 1 tr. ř.

6. Byť odvolací soud provedl změnu výroku o vině v případě obviněného T. B. na podkladě § 261 tr. ř., protože on sám odvolání nepodal a odvolání v jeho prospěch nebylo podáno ani nikým jiným, vyslovením nového výroku o trestu v důsledku zásadního zhoršení postavení obviněného porušil toto ustanovení, čímž došlo i k zásahu do principu zákazu *reformationis in peius* podle § 259 odst. 4 tr. ř. a porušení práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a rovněž k porušení čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

7. Ministr spravedlnosti dále vytkl odvolacímu soudu porušení zákona v § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, neboť obviněnému T. B. byl přiznán status spolupracujícího obviněného. Při přehodnocení závěrů soudu prvního stupně uložil odvolací soud obviněnému podle ministra spravedlnosti trest nepřiměřeně přísný, který je ve zřejmém nepoměru k poměrům obviněného. Takto uložený trest podle něj nerespektuje požadavky plynoucí z individualizace trestu s ohledem na rodinné a majetkové poměry i osobní a společenské postavení pachatele. Uložený trest rovněž odporuje (především jím zdůrazňovanému specifickému) účelu trestu, který je vyjádřen v § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Odvolací soud podle ministra spravedlnosti nedostatečně a nesprávně vyhodnotil celkovou míru spolupráce jmenovaného obviněného. Argumentaci odvolacího soudu, v níž kalkuloval s výší trestu pro nespolupracujícího obviněného, považuje za nerozhodnou vzhledem k tomu, že při přiznání tohoto statusu by obviněnému hrozil diametrálně odlišný trest, který by musel být uložen pod hranicí zákonné trestní sazby.

8. Při úvahách o druhu a výši trestu odvolací soud podle ministra spravedlnosti nezohlednil všechny polehčující okolnosti, které u obviněného přicházely v úvahu. Odvolací soud nevzal na zřetel upřímnou lítost obviněného ani jeho součinnost s orgány činnými v trestním řízení trvající více než 5 let, zatímco k přitěžujícím okolnostem přihlédl bezvýhradně. Při hodnocení míry mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku opomněl vyhodnotit osobu obviněného. Ministr spravedlnosti vytýká odvolacímu soudu, že „její hodnocení upozadil za kritéria ostatní, která vyložil jednoznačně v neprospekch obviněného“, a nezohlednil osobní a rodinný život obviněného, vazby na nezletilé děti ani vztah k dominantnímu sourozenci.

9. Ministr spravedlnosti shledává nesprávným názor, že pro posouzení otázky zmírnění trestu obviněnému T. B. nelze vycházet z jeho případné spolupráce s orgány činnými v trestním řízení v dalších trestních věcech, v nichž tento obviněný vystupuje v postavení svědka. Taková omezující podmínka neplatí z § 39 odst. 1 tr. zákoníku a ministr spravedlnosti ji považuje za nelogickou. Je totiž běžné, že na podkladě výpovědi spolupracujícího obviněného bude zahajováno trestní stíhání dalších osob v jiných trestních řízeních, a taková situace nastala i v případě obviněného T. B.

10. Za zásadní důvod k podání stížnosti pro porušení zákona dále ministr spravedlnosti považuje hledisko účelu trestu, především jeho generálně preventivní účinek. Tato trestní věc je předmětem mimořádného zájmu veřejnosti a uložení takto přísného trestu v závěrečné fázi trestního řízení by mohlo mít neblahé důsledky, jelikož vysílá signál i pro věci projednávané v budoucnu. Současně rozsudek odvolacího soudu přes deklarování postupu podle § 261 tr. ř. vykazuje znaky překvapivosti. Dosavadní přístup orgánů činných v trestním řízení k výši uloženého trestu odnětí svobody byl setrvalý a nezavdával důvod k domněnce,

že by měl být v odvolacím řízení změněn. Proto je rozhodnutí odvolacího soudu zatíženo deficitem nepředvídatelnosti soudního rozhodování.

č. 36

11. Vzhledem k uvedenému ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že v části pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, a v řízení předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. B. v § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, a aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. v napadené části zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci a také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud zrušením pozbydou podkladu. Dále ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal věc Vrchnímu soudu v Olomouci k novému projednání a rozhodnutí.

12. Obviněný T. B. se vyjádřil k podané stížnosti pro porušení zákona prostřednictvím svého obhájce a vyslovil souhlas se závěry učiněnými ministrem spravedlnosti. Oproti stížnosti pro porušení zákona má obviněný odlišný názor na to, jakým způsobem měl být použit § 58 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Podle názoru obviněného mu odvolací soud uložil trest v rozporu s těmito ustanoveními trestního zákoníku a považuje napadený rozsudek odvolacího soudu za nesprávný a nezákonný. Ve shodě s podanou stížností pro porušení zákona obviněný spatřuje pochybení odvolacího soudu v tom, že odmítl přihlédnout k rozsahu jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Již v přípravném řízení se k trestné činnosti doznal a začal aktivně spolupracovat, čímž zásadním způsobem napomohl rozkrýt veškerou další trestnou činnost. Jeho spolupráce byla rozsáhlá a informace jím poskytnuté zásadní. I jen samotná spolupráce obviněného odůvodňuje fakt, že výměra jemu uloženého trestu je nepřiměřeně přísná. Odvolací soud pochybil, pokud nepřihlédl k celkovému rozsahu spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení. I v současné době pomáhá rozkrýt a objasnit trestnou činnost a usvědčit z ní pachatele v několika desítkách formálně samostatně vedených trestních řízení a jeho spolupráce nadále pokračuje. K aktivnímu přístupu obviněného k objasňování trestné činnosti se mělo přihlížet, a to minimálně v rámci obecných zásad pro ukládání trestu (§ 39 tr. zákoníku), resp. při hodnocení polehčujících okolností (§ 41 tr. zákoníku). To, že ostatní trestní řízení jsou vedena formálně samostatně, mu nemůže být přičítáno k tíži. V závěrech odvolacího soudu stran rozsahu spolupráce proto obviněný spatřuje prvky svévole.

13. Jak dále obviněný zdůraznil, odvolací soud měl přihlédnout k tomu, že dopady uloženého majetkového trestu jsou fatální pro něho i pro celou jeho rodinu. Nesouhlasí s postupem odvolacího soudu, který zpřisnil trest jako celek, přestože ve svém rozhodnutí dospěl k závěru o nižší způsobené škodě, než jaká vyplývá z rozsudku soudu prvního stupně. K této skutečnosti odvolací soud při ukládání trestu nepřihlédl. Obviněný proto považuje uložený trest odnětí svobody

za nepřiměřeně přísný, a za zcela přiměřený naopak pokládá trest jemu uložený rozsudkem soudu prvního stupně. Reálně by však podle jeho názoru bylo možné uvažovat i o trestu odnětí svobody v nižší výměře.

14. Obviněný závěrem svého vyjádření navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodl tak, že byl porušen zákon v jeho neprospěch, aby zrušil výrok o uložení úhrnného nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání 6 let v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a aby mu nově uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon ho zařadí do věznice s ostrahou.

5. Obviněný T. B. ve svém dovolání podaném prostřednictvím obhájce uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Nesprávnost a nezákonnost napadeného rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci shledává v chybném použití § 58 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Dovolatel zdůrazňuje, že mu byl v souladu s návrhem státního zástupce přiznán status spolupracujícího obviněného, když splnil požadavky vyplývající z § 178a tr. ř., neboť zásadním způsobem přispěl k objasnění celé projednávané trestní věci. S ohledem na to mu soud prvního stupně uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 4 roků. Obviněný považuje za věcně nesprávný a zejména nezákonný výrok odvolacího soudu, který mu uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody ve výměře 6 let, tedy v rozporu s § 108 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 58 odst. 4 tr. zákoníku, a to za situace, kdy odvolání státního zástupce podané v jeho neprospěch směřovalo výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku. Státní zástupce výslovně uvedl, že výrok o trestu odnětí svobody pokládá za přiměřený a nedomáhá se žádné změny. Obviněný proto namítá, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces.

16. Jak dále dovolatel připomíná, byl uznán vinným dvěma trestnými činy, a byl mu proto ukládán úhrnný trest. Za nejpřísněji trestný ve smyslu § 43 odst. 1 tr. zákoníku je nutno považovat trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož trestní sazba je stanovena na 5 až 10 let odnětí svobody. Za dolní hranici pro ukládání úhrnného trestu je proto třeba pokládat výměru 5 let odnětí svobody. S ohledem na to, že obviněný byl shledán vinným trestným činem spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 107 tr. zákoníku, bylo v jeho případě při ukládání trestu obligatorně uplatněno pravidlo podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku, protože byla zvýšena horní hranice trestní sazby o jednu třetinu (z původních 10 let na 13 let a 4 měsíce). Dolní hranice trestní sazby odnětí svobody, tedy ve výměře 5 let, podle obviněného zůstává nedotčena, neboť pravidlo podle § 108 odst. 1 věty druhé tr. ř. o ukládání trestu v horní polovině takto stanovené trestní sazby se neuplatní tehdy, když jsou splněny podmínky podle § 58 tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že dovolatel byl označen za spolupracujícího obviněného, měl mu být v souladu s § 58 odst. 4 tr. zákoníku obligatorně ukládán trest odnětí svobody pod

dolní hranicí trestní sazby stanovené právě na 5 let. Odvolací soud proto pochybil, pokud mu uložil trest ve výměře 6 let. V podrobnostech obviněný odkazuje na vyjádření prof. JUDr. J. J., CSc., přiložené k jeho dovolání, v němž tento podal shodně vyznívající odborné stanovisko k dané otázce.

č. 36

17. Z uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil výrok rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, o uložení úhrnného nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl obviněný zařazen do věznice s ostrahou, a aby mu podle § 265m odst. 1 tr. ř. nově uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon jej zařadí do věznice s ostrahou.

18. Nejvyšší státní zástupce, který se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství, shledal důvodnými námitky obviněného vůči procesnímu postupu odvolacího soudu, který stran tohoto obviněného rozhodoval v první řadě za použití § 261 tr. ř., čili v jeho prospěch, přičemž při rozhodování v jeho neprospěch byl vázán (omezen) odvoláním státního zástupce. Přestože toto odvolání bylo koncipováno výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku, odvolací soud zasáhl podstatným způsobem do výše trestu odnětí svobody, který oproti původnímu výroku v rozsudku soudu prvního stupně nezákonně zpřísnil o 2 roky. Tímto výrokem odvolacího soudu došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného T. B. v § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a v § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, jak se tvrdí ve stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti.

19. Dovozuje-li však obviněný ve svých námitkách porušení zákonných podmínek pro ukládání mimořádně sníženého trestu odnětí svobody ve smyslu uložení trestu ve výši mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně pro uložení trestu spolupracujícím obviněnému za trestný čin, jímž byl uznán vinným, přiklání se státní zástupce k řešení zastávanému až dosud v soudní praxi a použitému v posuzované věci též odvolacím soudem. Obviněný byl odsouzen podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 108 odst. 1 tr. zákoníku, nikoli pouze podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku či podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 108 odst. 1 věty první tr. zákoníku. Ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku se netýká pouze horní hranice trestní sazby (věta první), ale zasahuje i do dolní hranice trestní sazby (věta druhá). Dolní hranicí takto zvýšené trestní sazby je tak vlastně spodní mez horní poloviny takto stanovené trestní sazby. Proto podle státního zástupce nedošlo k uložení trestu odnětí svobody nad dolní hranici trestní sazby v rozporu s § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Z těchto důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

20. K vyjádření nejvyššího státního zástupce zaslal prostřednictvím svého obhájce repliku obviněný T. B. a projevil v ní svůj nesouhlas s právním názorem v něm obsaženým, který podle něj vychází z nesprávné, popřípadě neúplné aplikace § 108 odst. 1 tr. zákoníku v souvislosti s § 58 odst. 4 tr. zákoníku.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 36

21. Rozsah, v němž je odvolací soud oprávněn a povinen přezkoumat rozsudek soudu prvního stupně napadený odvoláním, upravuje § 254 tr. ř. Odvolací soud se měl dopustit porušení zákona tvrzeného ministrem spravedlnosti nerespektováním zákonné úpravy obsažené v § 254 odst. 1 tr. ř. Ministr spravedlnosti zde akcentuje tu skutečnost, že odvolací soud může provést svůj přezkum napadeného rozsudku jen v rozsahu, který vymezil odvolatel svým řádným opravným prostředkem.

22. Nejvyšší soud konstatuje, že toto základní východisko je třeba akceptovat, neboť vyplývá ze znění citovaného ustanovení, podle něhož odvolací soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání. Odvolací soud se zásadně může zabývat jen těmi částmi napadeného rozsudku a těmi oddělitelnými výroky (a jim přecházejícím řízením), které odvolatel výslovně označí jako výroky jím napadené, přičemž jejich správnost a zákonnost posuzuje na základě námitek uplatněných odvolatelem (z hlediska vytýkaných vad), s případným přihlédnutím i k vadám jím nevytýkaným, jsou-li povahy, kterou definuje § 254 odst. 1 věta druhá tr. ř. (pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání).

23. Je-li proto napadený rozsudek soudu prvního stupně odvolacím soudem přezkoumáván pouze podle § 254 odst. 1 tr. ř., tedy nevznikne-li na základě podaného odvolání (jeho písemného znění splňujícího požadavky § 249 tr. ř., případně jeho následného rozšíření při veřejném zasedání konaném o odvolání) potřeba postupu podle § 254 odst. 2 či odst. 3 tr. ř., která by založila širší přezkum napadeného rozsudku, musí se odvolací soud omezit na posouzení zákonnosti a odůvodněnosti jen těch oddělitelných výroků, jež odvolatel výslovně napadl.

24. Toto omezení odvolacího soudu, které vyplývá z citované úpravy, je důsledkem změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb., jímž se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a podle kterého bylo výrazně omezeno uplatnění revizního principu v odvolacím řízení a byl zaveden princip vázanosti odvolacího soudu podaným odvoláním.

25. Odvolací řízení je ovládáno dispoziční zásadou. Je proto věcí oprávněné osoby, zda, v jakém rozsahu a z jakých důvodů podá své odvolání. Úkonem realizovaným oprávněnou osobou – odvolatelem, tzn. podáním odvolání, jež splňuje obsahové náležitosti (§ 249 tr. ř.) tohoto řádného opravného prostředku, tj. vymezením napadených výroků v podaném odvolání, je nastaven rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu, jehož meze nesmí být kromě zákonem stanovených výjimek překročeny.

26. Jiné než odvoláním napadené výroky je odvolací soud povinen přezkoumat, jsou-li splněny podmínky uvedené v § 254 odst. 2, 3 tr. ř., tj.

a) buď tehdy, mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přičemž jde o výrok, proti němuž odvolatel mohl podat odvolání a na který navazuje výrok napadený v odvolání (§ 254 odst. 2 tr. ř.),

b) anebo tehdy, bylo-li odvolatelem podáno odvolání proti výroku o vině, neboť pak je odvolací soud povinen přezkoumat v návaznosti na vady vytýkané tomuto výroku také výrok o trestu a rovněž další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad (§ 254 odst. 3 tr. ř.).

27. Z uvedeného plyne, že pokud odvolací soud přezkoumá (a následně na základě zjištěné vady i zruší) výrok, který odvolatel nenapadl svým odvoláním, postupuje v rozporu se zákonnou úpravou. V závislosti na důsledcích jeho rozhodnutí pak takový vadný procesní postup odvolacího soudu zakládá porušení zákona buď ve prospěch, nebo v neprospěch té osoby, již se jeho rozhodnutí dotýká, tj. zpravidla obviněného.

28. Zodpovězení otázky, zda odvolací soud rozhodl v rámci zákonného zmocnění, tzn. v souladu s vymezením jeho pravomocí (stran rozsahu přezkoumání rozsudku napadeného odvoláním v souladu s úpravou obsaženou v § 254 tr. ř.), je odvislé od posouzení otázky, zda v případě postupu podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal a rozhodl skutečně jen o oddělitelném výroku napadeném odvoláním (případně jen o napadených oddělitelných výrocích).

29. Za oddělitelný výrok se pokládá takový, který lze samostatně, nezávisle na ostatních výrocích přezkoumat a po zjištění jeho vad i samostatně zrušit podle § 258 odst. 2 tr. ř. Otázku oddělitelnosti výroků je třeba posuzovat i podle toho, jaké vady odvolatel rozsudku (resp. řízení mu předcházejícímu) vytýká a jaké rozhodnutí hodlá odvolací soud učinit z podnětu takového odvolání (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 3033).

30. Oddělitelnými výroky od výroku o vině nebo od sebe navzájem jsou například výrok o trestu, výrok o ochranném opatření, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení (viz rozhodnutí pod č. 46/2003 Sb. rozh. tr.). V případě výroku o vině jsou samostatnými oddělitelnými výroky jednotlivé výroky o trestných činech spáchaných více skutky, popřípadě i o dílčích skutcích u pokračujícího trestného činu, které jsou z procesního hlediska samostatnými skutky podle § 12 odst. 12 tr. ř. Naopak neodělitelné jsou tzv. právní a skutková věta týkající se téhož skutku, nebo výroky o vině jednotlivými trestnými činy, jichž se obviněný dopustil v jednočinném souběhu (viz rozhodnutí pod č. 19/2013 Sb. rozh. tr.; k tomu též FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 625).

31. Za oddělitelné výroky se považují i jednotlivé výroky, jimiž je v rozsudku řešena otázka právních následků zjištěné trestní odpovědnosti pachatele. V případě trestu odnětí svobody je oddělitelným výrokiem výrok o způsobu výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody [viz rozhodnutí pod č. 46/2003 Sb. rozh. tr., které upozorňuje na to, že bylo-li odvolání podáno pouze proti tomuto výroku, pak odvolací soud přezkoumá jen tento výrok (a řízení jemu předcházející), pokud neshledá potřebným přezkoumat i jiné výroky napadeného rozsudku z důvodu uvedeného v § 254 odst. 2 tr. ř.]. Lze poukázat i na další rozhodnutí, jež se zabývala otázkou oddělitelnosti výroků týkajících se ryze otázky právních následků trestní odpovědnosti (trestů). Nejvyšší soud např. ve svých rozsudcích ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 4 Tz 106/2005, a ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. 4 Tz 84/2007, konstatoval, že výrok rozsudku o uložení přiměřeného omezení či přiměřené povinnosti (nyní podle § 48 odst. 4 tr. zákoníku) je z hlediska opravného řízení oddělitelným výrokiem od vlastního výroku o uložení jak podmíněného trestu odnětí svobody, tak trestu obecně prospěšných prací.

32. Při těchto zjištěních není důvod k učinění závěru, že by za procesně neodělitelné měly být považovány ty výroky, jimiž byly pachateli trestného činu uloženy jako právní následek jeho trestní odpovědnosti různé druhy trestů. I tyto výroky je totiž zásadně možno odděleně přezkoumat ve smyslu výše vyloženém. To ostatně plyne i z právního názoru již dříve vyjádřeného rozhodnutí uveřejněném pod č. 10/1997 Sb. rozh. tr., v němž Nejvyšší soud sice shledal vadným postup odvolacího soudu, který při částečném zrušení rozsudku soudu prvního stupně toliko ohledně jednoho z více druhů trestů uložených obviněnému vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí v takto zrušené části (tj. toliko ohledně jednoho trestu), avšak nikterak nezpochybil samotnou skutečnost, že by výrok o některém z více uložených druhů trestů nebyl oddělitelným výrokiem a že by odvolací soud nemohl například zrušit výrok jen o některém druhu trestu (viz odůvodnění rozsudku: „Nejde tedy o to, že by výrok o některém z více uložených druhů trestů nebyl oddělitelným výrokiem a že by odvolací soud zásadně nemohl zrušit výrok jen o některém druhu trestu.“).

33. Z dosud uvedeného plyne následující závěr. Jestliže odvolatel podal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně pouze ohledně oddělitelného výroku o jednom z uložených trestů, přezkoumá odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost jen tohoto výslovně napadeného oddělitelného výroku rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Jiný přístup nepřičítící se zákonné reglementaci by mohl být odůvodněn tehdy, pokud by z vlastní odvolací argumentace plynulo, že odvolatel ve skutečnosti brojí proti napadenému rozsudku v širším rozsahu, než který vyplývá z vlastního označení napadeného výroku, např. bylo-li by zřejmé, že státní zástupce shledává nepřiměřeně mírným i výslovně nenapadený trest odnětí svobody v případě, že by odvolací soud nevyhověl jeho požadavku na zpřísnění trestního

postihu obviněného uložením dalšího druhu trestu, případně zpřísněním jiného druhu trestu, který byl obviněnému uložen již soudem prvního stupně (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 6 Tdo 791/2017).

č. 36

34. Aplikací těchto teoretických východisek na posuzovanou věc je třeba dojít k poznatku, že při zohlednění toliko toho, z čeho vychází stížnost pro porušení zákona, by bylo třeba dospět k závěru o důvodnosti stížnosti pro porušení zákona v části týkající se tvrzeného porušení § 254 odst. 1 tr. ř.

35. Je tomu tak proto, že změna rozsudku soudu prvního stupně týkající se postihu obviněného T. B. se – přes vymezení obsažené v odvolání státního zástupce podaného ve vztahu k tomuto obviněnému – projevila nejen ve výroku (procesně oddělitelném) o trestu propadnutí majetku napadeném odvoláním, nýbrž i ve výroku o trestu odnětí svobody, který nebyl odvoláním napaden. Přitom je nepochybné, že i tento odvoláním nenapadený oddělitelný výrok byl před svým zrušením odvolacím soudem přezkoumán, ač citované ustanovení zákona a obsah odvolání podaného státním zástupcem neposkytly k takovému postupu zákonný rámec.

36. Důvodnost tvrzení ministra spravedlnosti (a rovněž dovolatele), že státní zástupce svým odvoláním podaným v neprospěch obviněného napadl toliko výrok o trestu propadnutí majetku, má své opodstatnění jak ve vlastním písemném vyhotovení odvolání, tak v jeho přednesení intervenujícím státním zástupcem při veřejném zasedání odvolacího soudu (viz dále). Z písemného vyhotovení odvolání plyne, že státní zástupce „svým odvoláním ... napadá toliko výrok soudu prvního stupně o uložených trestech, a to ve vztahu k obžalovanému ... T. B. ...“, přičemž toto obecnější vymezení (v úvodu nekonkretizující druh napadeného trestu) rozvádí státní zástupce v následujícím textu svého odvolání, kde zmiňuje, že jeho odvolací námitky „proti výroku o uložených trestech výše uvedeným obžalovaným lze rozdělit do několika skupin. V první řadě jde o samotnou výměru uložených trestů odnětí svobody, dále nesprávně uložený trest propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku a chybějící výrok o trestu zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku“. Výměru uložených trestů shledával státní zástupce neodpovídající obecným zásadám ve smyslu § 38 odst. 1 a § 39 odst. 2 tr. zákoníku u obviněných R. B., R. H., T. P. a L. K., když u prvních tří jmenovaných pokládal uložené tresty za nepřiměřeně mírné, u posledně uvedeného obviněného naopak za trest nepřiměřeně přísný.

37. Námitky týkající se výroku o trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku uplatnil státní zástupce vůči obviněným R. B., T. B. a L. K. Jak výslovně zmínil, „z formulace tohoto výroku vyplývá, že uvedený trest byl obžalovaným ukládán jako trest propadnutí části majetku ... Na základě posouzení povahy a závažnosti zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku a zvláště závažného

zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, pro něž byli obžalovaní odsouzeni, jakož i poměrů obžalovaných, je státní zástupce přesvědčen, že zejména pro dobu, po kterou měla být tato trestná činnost páchána, a výjimečný rozsah celkově zkrácené daně (při porovnání s jinými případy), je plně odůvodněné očekávání uložení trestu propadnutí celého majetku. U obžalovaných se jeví jako nutné odčerpát majetkové hodnoty, které posuzovanou trestnou činností nabyli, když je zřejmé, že dosud známý majetek obžalovaných představuje pouhý zlomek takto neoprávněně získaných majetkových hodnot. Současně by mělo jít i o přiměřený trest postihující majetkovou sféru obviněných ve smyslu § 39 tr. zákoníku“. Dále státní zástupce poukázal na to, že „... v posuzovaném případě jsou zejména s ohledem na mimořádný rozsah zkrácené daně splněny všechny zákonné podmínky k tomu, aby byl uvedeným obžalovaným uložen trest propadnutí celého majetku, jenž bude postihovat veškeré věci a jiné majetkové hodnoty v jejich vlastnictví. K tomuto výroku směřoval i návrh státního zástupce v rámci závěrečné řeči, byť z hlediska požadavku právní jistoty se demonstrativně poukazuje na výčet jednotlivých věcí, u nichž bylo zjištěno, že jsou ve vlastnictví obžalovaných. Tato formulace však byla zcela nadbytečná a v konečném důsledku vedla k tomu, že soud některé věci obžalovaných opominul a tyto do uvedeného výroku nezahrnul ... V případě, že bude tomuto návrhu státního zástupce ... odvolacím soudem vyhověno a jmenovaným obžalovaným bude uložen trest propadnutí celého majetku, zůstane tak konečné řešení a určení toho, co je majetkem obžalovaných a na které součásti jejich majetku se takto uložený trest propadnutí majetku vztahuje, až na řízení vykonávací“.

38. Vzhledem k této argumentaci státní zástupce ve vztahu k obviněnému T. B. navrhl, aby odvolací soud „... podle § 258 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. ř. zrušil výrok o trestu propadnutí části vyjmenovaného majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku ve vztahu k obžalovanému T. B. ... a podle § 259 odst. 3 tr. ř. na podkladě správně zjištěného skutkového stavu věci soudem prvního stupně sám ve věci rozhodl rozsudkem tak, že ... obžalovanému T. B. nově uloží trest propadnutí celého majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku [příčemž uložený úhrnný trest odnětí svobody v trvání 4 roků nepodmíněně, pro jehož výkon byl obžalovaný zařazen do věznice s ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, zůstane nezměněn]“.

39. Ve stejném rozsahu uplatnil své odvolací námítky vůči rozsudku soudu prvního stupně v části týkající se obviněného T. B. i intervenující státní zástupce při veřejném zasedání u odvolacího soudu dne 6. 6. 2017. Zopakoval, že „s ohledem na povahu a závažnost této trestní věci nelze uvažovat o uložení propadnutí pouze části majetku ve vztahu k obžalovaným R. B., T. B. a L. K., kteří z této trestné činnosti profitovali, měli nejvyšší zisk“, a navrhl, „aby byl uložen trest propadnutí celého tohoto majetku...“. Postoj státního zástupce zůstal nezměněn i při veřej-

ném zasedání dne 7. 6. 2017, kde státní zástupce doslovně přečetl konečný návrh z písemně vypracovaného odvolání.

č. 36

40. Jak již zmíněno výše, výroky o nepodmíněném trestu odnětí svobody a o trestu propadnutí majetku, obsažené v rozsudku soudu prvního stupně napadeném odvoláním, bylo třeba ve věci obviněného T. B. pokládat za oddělitelné, samostatně přezkoumatelné výroky. Na rozdíl od případu tzv. vedlejšího trestu (např. trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání), který je možno uložit jen ve spojení s trestem jiným (tzv. hlavním), nebyla dána taková vzájemná podmíněnost jednotlivých druhů trestů uložených tomuto obviněnému, která by založila možnost širšího přezkumu napadeného rozhodnutí. Takový širší přezkum by založilo např. napadení výroku o tzv. hlavním trestu, neboť při jeho přezkoumání a případném zrušení by samostatně nemohl obstát ani trest vedlejší, a to na rozdíl od případu, kdy by odvoláním byl naopak napaden jen výrok o trestu vedlejším. Jeho zrušení by totiž neznamenalo, že by samostatně nemohl obstát trest hlavní.

41. Byl-li v nyní posuzované věci odvoláním státního zástupce napaden toliko výrok o trestu propadnutí majetku, který byl obviněnému uložen podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku z důvodu vyložených v napadeném rozsudku, přičemž podle hodnocení odvolatele soudem prvního stupně zvolená výměra (vztažení tohoto druhu trestu uloženého jako částečného jen k položkám specifikovaným ve výroku) nevyjádřila dostatečně odkazované skutečnosti, pak nevznikla na základě odvolání státního zástupce potřeba přezkumu odvoláním nenapadeného výroku o trestu odnětí svobody.

42. Zaměření odvolání státního zástupce (a to jak z hlediska explicitního označení jím napadeného výroku, tak z hlediska formulace námitek uplatněných vůči tomuto výroku) proto podle § 254 odst. 1 tr. ř. neumožnilo odvolacímu soudu, aby na jeho podkladě přezkoumal i odvoláním nenapadený výrok o trestu odnětí svobody. Pokud tak vrchní soud učinil, zdánlivě porušil citované ustanovení vymezující rozsah přezkumu.

43. K toliko zdánlivému porušení citovaného ustanovení došlo proto, že zákonnost přezkumu výroku o trestu odnětí svobody odůvodnila skutečnost, kterou stížnost pro porušení zákona opomenula vyhodnotit. Právní závěry v ní vyslovené (s nimiž se ztotožnilo státní zastupitelství i obhajoba) stran porušení § 254 odst. 1 tr. ř. by bylo třeba pokládat za důvodné pouze ve dvou případech.

44. Vyslovený právní závěr o porušení § 254 odst. 1 tr. ř. by byl platný zejména tehdy, pokud by odvolací soud ve veřejném zasedání rozhodoval toliko o odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného T. B. Tak tomu však, jak plyne z výše uvedeného, nebylo. Státní zástupce totiž podal odvolání i ve vztahu k dalším osobám, a co je podstatné pro řešení nastolené otázky, odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podali i vyjmenovaní obvinění.

45. Stejný závěr by bylo nutno dovodit rovněž za situace, pokud by rozhodnutí odvolacího soudu o odvoláních spoluobviněných nikterak neovlivnilo postavení

obviněného T. B. Za této situace by rozsah přezkumu odvolacího soudu ve vztahu k tomuto obviněnému byl nadále vymezen odvoláním státního zástupce, tj. vztahoval by se jen na jím napadený výrok o trestu propadnutí majetku.

46. Nejvyšší soud však učinil závěr, jenž plyne přímo z výrokové části rozsudku odvolacího soudu (a konec konců ho zmiňuje i stížnost pro porušení zákona), že na podkladě odvolání zbývajících obviněných a při použití § 261 tr. ř. zasáhl odvolací soud i do výroku o vině týkajícího se obviněného T. B., kterýžto výrok na podkladě uplatnění tzv. *beneficia cohaesionis* zrušil a ve svém rozsudku ho nahradil výrokem novým při zohlednění změn svědčících i ve prospěch tohoto obviněného. Tato skutečnost je pak rozhodující z hlediska posouzení tvrzeného porušení § 254 odst. 1 tr. ř. odvolacím soudem.

47. Jakmile totiž zasáhl odvolací soud do výroku o vině týkajícího se obviněného T. B., nemohl být stran rozsahu své přezkumné povinnosti nadále vázán opravným prostředkem, který byl podán ve vztahu k tomuto obviněnému (tj. odvoláním státního zástupce). Z logiky věci vyplynulo, že při zrušení výroku o vině a při vyslovení nového příznivějšího výroku týkajícího se otázky trestní odpovědnosti tohoto obviněného bylo nutno přezkoumat všechny výroky obsahově navazující na výrok o vině, neboť ty nemohly za uvedené situace samostatně obstát. S novým řešením otázky trestní odpovědnosti bylo nutno nově (a v celém rozsahu) vyřešit otázku právních následků nově formulované trestní odpovědnosti.

48. Zjednodušeně vyjádřeno, použití § 261 tr. ř. odvolacím soudem ve vztahu k výroku o vině obviněného T. B. navodilo situaci obdobnou té, jako by sám tento obviněný podal odvolání proti výroku o vině (v daném směru neexistenci jeho odvolání nahradily úspěšné řádné opravné prostředky spoluobviněných). Nastala situace, na niž dopadá režim § 254 odst. 2 tr. ř., tj. povinnost odvolacího soudu přezkoumat celý výrok o trestu jako výrok obsahově navazující na výrok o vině.

49. Vzhledem k těmto skutečnostem dospěl Nejvyšší soud k závěru, že tvrzení stížnosti pro porušení zákona o porušení § 254 odst. 1 tr. ř. odvolacím soudem je neopodstatněné, a proto svým rozsudkem nevyslovil takové porušení, k němuž mělo dojít v neprospěch obviněného.

50. Přes konstatování právě uvedeného však Nejvyšší soud nemůže akceptovat další procesní postup odvolacího soudu, který se projevil v otázce ukládaného trestu a který souvisí s namítaným porušením § 259 odst. 4 tr. ř. Porušení tohoto ustanovení shledává stížnost pro porušení zákona ve skutečnosti, že odvolací soud na podkladě odvolání státního zástupce, podaného sice v neprospěch obviněného, avšak v rozsahu výše zmíněném, zpřísnil obviněnému výrok o trestu odnětí svobody nenapadený tímto odvoláním.

51. S citovaným ustanovením bezprostředně souvisí otázka výše vyložená, tj. správné určení oddělitelných výroků, neboť její vyřešení způsobem odpovídajícím zákonu vymezuje, stran jakých výroků může dojít ke změně napadeného

rozsudku, která se projeví zhoršením postavení obviněného na podkladě odvolání podaného v jeho neprospěch státním zástupcem.

č. 36

52. Důsledné určení toho, stran jakých výroků může odvolací soud s oporou o § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodnout zákonným způsobem, plyne i z požadavku formulovaného v § 249 odst. 2 tr. ř., podle něhož státní zástupce je povinen v odvolání uvést, zda je podává, byť i zčásti, ve prospěch, nebo v neprospěch obviněného. Právě formulací citovaného požadavku týkajícího se obsahu odvolání, které podává státní zástupce, sleduje zákon potřebu předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu, neboť plyne-li z podaného odvolání transparentním způsobem, jaké výroky rozsudku státní zástupce napadá „ve prospěch“, či naopak „v neprospěch“ obviněného, poté si obviněný může učinit rámcovou představu o tom, jak se jeho situace může změnit a tomuto přizpůsobit svou procesní aktivitu v rámci odvolacího řízení. Pro odvolací soud pak takové vymezení určuje okruh výroků, ohledně nichž může – shledá-li v tomto směru odvolání důvodným – změnit napadený rozsudek v neprospěch obviněného.

53. V nyní prozouvaná věci byl odvoláním státního zástupce podaným v neprospěch obviněného T. B. napaden pouze oddělitelný výrok o trestu propadnutí majetku. Jen ohledně tohoto výroku proto mohl vrchní soud při dodržení podmínek podle § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodnout způsobem, který zhoršil postavení obviněného. Rozhodl-li současně se zpřísněním tohoto druhu trestu i o zpřísnění odvoláním nenapadeného trestu odnětí svobody, porušil svým rozhodnutím § 259 odst. 4 tr. ř. v neprospěch obviněného.

54. V této souvislosti se jeví potřebným zdůraznit, že je třeba důsledně rozlišovat:

- a) možnost odvolacího soudu přezkoumat určitý výrok, která je dána napadením příslušného oddělitelného výroku podaným odvoláním, případně uplatněním tzv. *beneficia cohaesionis* (§ 261 tr. ř.), a
- b) možnost odvolacího soudu zrušit napadený rozsudek a nově tento vyslovit, která je v případě změny projevující se k tíži obviněného dána napadením tohoto výroku osobou k tomu oprávněnou (státním zástupcem, poškozeným) v neprospěch obviněného.

55. Jinými slovy vyjádřeno, samotná možnost odvolacího soudu přezkoumat výrok o trestu odnětí svobody u obviněného T. B. (v důsledku použití § 261 tr. ř.) a možnost zrušit tento výrok (v důsledku zrušení jemu předcházejícího výroku o vině podle § 258 odst. 2 věty za středníkem tr. ř.) nezaložily možnost nově vyslovit výrok o trestu odnětí svobody, který nebyl v neprospěch obviněného napaden odvoláním státního zástupce, v podobě, která se projevila zhoršením jeho postavení (zpřísnění tohoto trestu o 2 roky). Pokud odvolací soud uložil obviněnému takový trest, porušil svým postupem § 259 odst. 4 tr. ř. v jeho neprospěch.

56. Ministr spravedlnosti dále spatřuje porušení § 58 odst. 4 tr. zákoníku v tom, že odvolací soud „nedostatečně vyhodnotil celkovou míru spolupráce obviněného

T. B. s orgány činnými v trestním řízení, a to nejen v nyní projednávané věci, ale také v celé řadě dalších trestních věcí souvisejících s projednávanou velmi závažnou trestnou činností“, v důsledku čehož nebyl „naplněn účel trestu spočívající v zájmu státu na rozbití zločineckých skupin, do kterých je v důsledku jejich vysoké organizovanosti obtížné proniknout, a to i za cenu podstatného zmírnění postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo podílel na trestné činnosti a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací“.

57. Soud prvního stupně při zdůvodnění svého výroku o trestu, který uložil obviněnému T. B., vyšel z toho, že „... s přihlédnutím k tomu, že obžalovaný byl tím, kdo přispěl jako spolupracující obviněný výrazným způsobem k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, dospěl soud k závěru, že jsou splněny zákonné podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku a je možné uložit úhrnný trest pod dolní hranici trestní sazby v trvání 4 roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Důvody, proč soud považuje obžalovaného T. B. za spolupracujícího obviněného, jsou podrobně rozvedeny výše. Je třeba uvést, že jednání tohoto spolupracujícího obviněného mělo naprosto zásadní význam pro objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Bez výpovědi obžalovaného T. B. by se nepodařilo objasnit projednávanou trestnou činnost v celém rozsahu, a to zejména s ohledem na tu skutečnost, že trestná činnost byla páchána po velmi dlouhou dobu a byla to právě výpověď tohoto obžalovaného, díky níž se podařilo objasnit nejenom to, po jak dlouhou dobu byla páchána trestná činnost, ale zejména i to, v jakém rozsahu byla páchána, když následně získaná obnovená data pouze potvrdila část údajů, které tento obžalovaný již sdělil orgánům činným v trestním řízení. Při úvahách o možnosti postupu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku soud rovněž přihlédl k té skutečnosti, že jedním z motivů obžalovaného T. B. byla sice rovněž ziskuchtivost, ale na druhé straně významnou roli v jeho rozhodnutí páchat tuto trestnou činnost sehrála i ta skutečnost, že hlavním pachatelem a řídicí osobou organizované zločinecké skupiny byl bratr tohoto obžalovaného – obžalovaný R. B. Přitom je zřejmé, že v počáteční fázi při rozhodování obžalovaného T. B. páchat trestnou činnost sehrálo významnou roli právě to, že šlo o trestnou činnost, ke které ho přivedl jeho starší bratr. Na druhé straně při úvahách o druhu a výši trestu je třeba uvést, že nejsou splněny podmínky pro uložení ještě mírnějšího trestu, případně pro podmíněný odklad výkonu trestu, a to ... zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že obžalovaný T. B. byl pravou rukou osoby řídicí organizovanou zločineckou skupinu, kontroloval ostatní spoluobžalované, a lze tedy dovodit závěr, že v době páchání trestné činnosti byl v rámci organizované zločinecké skupiny druhou nejdůležitější osobou po obžalovaném R. B.“

58. Oproti tomuto posouzení odvolací soud zaujal stanovisko, že ve své podstatě jedinou skutečností, kterou je nezbytné zhodnotit ve prospěch obviněného T. B., je to, že „jeho jednání jako spolupracujícího obviněného bylo zvláště významné pro objasnění činnosti spáchané členy organizované skupiny, a jednání spolupracujícího obviněného tak mělo velký význam pro orgány činné v trestním řízení i za situace, kdy tyto orgány neměly dostatek dalších možností pro včasné odhalení spáchané trestné činnosti, případně její překažení“. Ostatní skutečnosti, jež je nezbytné při úvaze o výměře trestu hodnotit, svědčí podle odvolacího soudu v jeho neprospěch.

59. Z hlediska posuzování důvodnosti závěrů odvolacího soudu o potřebě zpřísnění trestu odnětí svobody uloženého obviněnému T. B. soudem prvního stupně je podstatné zjištění, na které poukazuje stížnost pro porušení zákona a podle něhož východiskem odvolacího soudu o jím zjišťované nepřiměřenosti trestu je úvaha o trestu, který by obviněného postihl, pokud by mu nebyl přiznán statut spolupracujícího obviněného (kdy by mu „měl být ukládán trest odnětí svobody okolo 11 let“), ve vztahu k němuž je pak poměřován trest, který mu jako spolupracujícímu obviněnému odvolací soud uložil („přiměřeným a zákonu odpovídajícím hlediskům je trest ve výměře 6 let, přičemž tímto způsobem došlo ke zmírnění trestu u spolupracujícího obviněného takřka na polovinu výměry trestu, který by mu jinak s ohledem na výše uvedené hrozil“).

60. Odvolací soud k trestu uloženému obviněnému T. B. mimo jiné uvedl, že s přihlédnutím k vyhodnocení jeho osoby dosud žijící řádným životem, ale s ohledem na přitěžující okolnosti konstatované již soudem prvního stupně by mu měl být ukládán trest odnětí svobody okolo 11 let. Byl však spolupracujícím obviněným, kterému byl přiznán tento statut ve smyslu § 178a tr. ř., proto jsou nepochybně dány podmínky pro postup soudu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku a bylo možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranici jeho zákonné výměry. V této souvislosti pak odvolací soud zdůraznil, že pozice spolupracujícího obviněného je hodnocena toliko v konkrétní projednávané věci, v níž byl obviněnému přiznán takový statut, a nelze vycházet z případně další spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení v dalších věcech a řízeních, které se projednávají a probíhají a v nichž obviněný vystupuje v pozici svědka či v obdobném procesním postavení. Takovou spolupráci obviněného v jiných trestních řízeních nelze podle názoru odvolacího soudu vyhodnotit v této projednávané trestní věci z hlediska úvah o zmírnění trestu, zákon ani výslovně nepřipouští takovou možnost.

61. Podle Nejvyššího soudu vadnost přístupu odvolacího soudu spočívá v již jeho výše uvedeném východisku, protože skutečnosti rozhodné pro stanovení druhu a výměry trestu formulované v § 39 odst. 1 tr. zákoníku a jejich význam v posuzované věci v případě obviněného T. B. hodnotí v rámci trestní sazby, kterou na něj jako na spolupracujícího obviněného vůbec nelze užít (úvaha o přiměřenosti trestu ve výměře 11 let). Následně při vyjádření další nesprávnosti

(„... a je tak možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranicí jeho zákonné výměry“) – neboť s přihlédnutím k § 2 odst. 1 tr. zákoníku bylo třeba užít to znění trestního zákoníku, které pro takový případ zavedlo v § 58 odst. 4 tr. zákoníku obligatorní ukládání trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby (správně tedy mělo být uvedeno, že je nutné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranicí jeho zákonné výměry) – činí odvolací soud to, co je rovněž již zmíněno, že při uložení trestu ve výměře 6 let odůvodňuje přiměřenost této sankce porovnáním s výměrou, která byla reálná, pokud by obviněnému nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného. V tomto směru spočívá zásadní a rozhodující pochybení odvolacího soudu, na které důvodně poukázal již ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona.

62. Současně je zřejmé, že odvolací soud při zdůvodnění zpřísnění trestu, k němuž přistoupil, uvedl na podporu takového postupu další skutečnost, kterou nelze akceptovat. Podle odvolacího soudu totiž pozice spolupracujícího obviněného je hodnocena toliko v konkrétní projednávané věci, v níž byl obviněnému přiznán takový statut, a nelze vycházet z případné další spolupráce obžalovaného s orgány činnými v trestním řízení v dalších věcech a řízeních, které se projednávají a probíhají a v nichž obviněný vystupuje v pozici svědka či v obdobném procesním postavení.

63. Byť by bylo možno tvrdit, že institut spolupracujícího obviněného nutně znamená, že výpověď takové osoby musí mít podobu výpovědi obviněného, důsledné setrvání na takovém postoji by mohlo vést k nežádoucím důsledkům. Samotný fakt, že by věc, v níž byly důvody k vedení společného řízení o všech obviněných participujících na činu, byla z objektivních důvodů (případně záměrně) rozdělena na více samostatných řízení, by totiž při tomto přístupu znamenal, že by bylo možno hodnotit doznání spolupracujícího obviněného jen ve vztahu k té části, v níž by podal výpověď v tomto postavení. To by umožňovalo (pokud by k takovému vyloučení došlo s tímto záměrem), že by doznání spolupracujícího obviněného nemohlo být náležitě ve formě bonusu, který zavedení procesní institut ve svých důsledcích v trestním právu hmotném pro takového obviněného přináší, hodnoceno v rozsahu rozkrytí a objasnění trestné činnosti celé organizované zločinecké skupiny, ale pouze ve vztahu k těm spoluobviněným, ohledně nichž by společně se spolupracujícím obviněným bylo vydáno příslušné rozhodnutí ve společném řízení. Dovedeno *ad absurdum*, při záměrném vyloučení věci zbývajících obviněných ze společného řízení k samostatnému projednání, či při záměrném vedení samostatného řízení toliko vůči takovému obviněnému od počátku, by došlo – při této interpretaci – k vyloučení účinků, jež mají podle vůle zákonodárce nastat v rovině právních následků trestní odpovědnosti (tj. při uložení trestu) u spolupracujícího obviněného.

64. Přitom praktické poznatky umožňují učinit závěr, že mnohdy může být důvodem pro vedení samostatného řízení samotný rozsah trestné činnosti, která má

vazbu k jednání spolupracujícího obviněného (resp. k jednání organizované zločinecké skupiny, osob jednajících ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny), který může být tak značný, že vedení společného řízení není fakticky možné (např. i proto, že se nepodařilo zatím ustanovit či zajistit všechny osoby, vůči nimž by přicházelo v úvahu vedení trestního stíhání ve společném řízení). Mnohdy může vyloučení části věci k samostatnému projednání a rozhodnutí odůvodnit potřeba respektovat zásadu rychlosti řízení (např. tehdy, je-li stran některých obviněných věc již objasněna do té míry, že lze podat obžalobu či rozhodnout rozsudkem, zatímco stran další části participujících osob je nezbytné provedení dalšího, delší dobu trvajících dokazování apod.). Reálná situace panující v jednotlivých složkách objasňované trestné činnosti zkrátka může z mnoha příčin odůvodnit zákonu neodporující vedení více samostatných trestních řízení v obsahově související věci. Nemožnost zhodnocení podílu osoby, která podala úplnou a pravdivou výpověď ve smyslu § 178a tr. ř. jednak v pozici spolupracujícího obviněného a poté v později (či souběžně) vedeném řízení jiném, kde z povahy věci může vystupovat již jen jako svědek, by odporovalo cíli, pro který byl zaveden uvedený institut do právního řádu České republiky.

65. Další skutečnost, která se patrně (neboť v daném směru nelze nalézt konkrétní údaj v odůvodnění napadeného rozsudku) projevila při formulaci závěru odvolacího soudu o nepřiměřené mírnosti trestu odnětí svobody uloženého obviněnému soudem prvního stupně, spočívá v tom, že odvolací soud zřejmě shledával dolní hranici trestní sazby, pod níž je nezbytné uložit tento druh trestu spolupracujícímu obviněnému, v případě obviněného T. B. ve výměře 9 let a 2 měsíců. Takovou úvahu podporuje zjištění, podle něhož odvolací soud uložil obviněnému trest ve výměře, která převyšuje dolní hranici trestní sazby uvedené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku. Nelze sice spolehlivě zjistit, zda ze stejného předpokladu vyšel i soud prvního stupně, ale spíše tomu tak bude, neboť uložil trest i za použití § 108 odst. 1 tr. zákoníku, ač k takovému postupu nebyl důvod (viz níže), přičemž ani tento soud výslovně neuvedl, pod jakou hranicí uložil obviněnému trest odnětí svobody ve výměře 4 roků, a v jakém rozsahu mu tedy uložil kratší trest, než jaký vymezuje příslušná zákonná trestní sazba. Stran nesprávnosti tohoto východiska odkazuje Nejvyšší soud na následující část odůvodnění svého rozsudku, v níž hodnotí důvodnost dovolání obviněného.

66. V další části se Nejvyšší soud zabýval námitkami stížnosti pro porušení zákona vytýkajícími porušení § 39 odst. 1 a 3 tr. zákoníku a shledal je zčásti důvodnými. Při uložení trestu obviněnému T. B. však došlo i k porušení § 108 odst. 1 tr. zákoníku, a to rovněž v neprospěch obviněného.

IV. Důvodnost dovolání

67. Obviněný T. B. uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho druhé alternativě, a to v souvislosti se svým tvrzením o nesprávném výkladu a použití § 108 tr. zákoníku při řešení otázky, v jaké trestní sazbě mu měl být uložen trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Pokud jde o druhý důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., v případě trestu odnětí svobody nastupuje možnost uplatnění tohoto důvodu dovolání též tehdy, byl-li napadeným rozsudkem uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou pro konkrétní trestný čin – pod jeho dolní hranici při použití § 58 tr. zákoníku, aniž byly splněny všechny zákonné podmínky pro takový postup. Naopak zpravidla opačný závěr bude nezbytně učinit, pokud se bude obviněný prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu domáhat nového uložení trestu odnětí svobody nikoli v rámci zákonného rozpětí dané trestní sazby, nýbrž pod její dolní hranici.

68. Obecně je totiž přijímáno, resp. v daném směru je judikatura Nejvyššího soudu jednotná, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. nelze účinně uplatnit v situaci, kdy obviněnému byl trest odnětí svobody uložen v rámci zákonné trestní sazby a ten se domáhá toho, aby mu byl uložen pod dolní hranici zákonné trestní sazby s oporou o § 58 odst. 1, odst. 2, odst. 5 nebo odst. 6 tr. zákoníku, neboť v těchto případech jde o fakultativní postup (soud může snížit trest).

69. Od označených případů je však odlišná situace tam, kde se trest ukládá pachateli, který je označen jako spolupracující obviněný, neboť v tomto případě je snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby obligatorní (soud sníží trest odnětí svobody). Námitka obviněného T. B., že trest odnětí svobody uložený mu odvolacím soudem ve výměře, která je nad dolní hranici zákonné trestní sazby, je za daných souvislostí (není-li sporu o tom, že postavení spolupracujícího obviněného mu bylo, a to důvodně, přiznáno i jím napadeným rozsudkem odvolacího soudu) námitkou obsahově naplňující uplatněný dovolací důvod.

70. Podstata problému spočívá v interpretaci § 58 odst. 4 tr. zákoníku, přičemž obviněný T. B. zastává právní názor, podle něhož „pokud jsou splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku, pravidlo o ukládání trestu v horní polovině ‚zvýšené‘ trestní sazby podle § 108 odst. 1 věty druhé tr. zákoníku se neuplatní“. Obviněný považuje § 58 tr. zákoníku za výjimku z postupu upraveného v § 108 odst. 1 větě druhé tr. zákoníku a dovozuje, že trest odnětí svobody mu měl být uložen pod dolní hranici sazby trestu odnětí svobody stanovené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku, tedy ve výměře nižší než 5 let. Pokud mu odvolací soud uložil tento trest v trvání 6 let, zatížil podle mínění obviněného své rozhodnutí vadou zakládající dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. zákoníku.

71. Ve shodě s tím, co je obsahem dovolání obviněného, je třeba konstatovat, že § 108 odst. 1 tr. zákoníku ve své první větě upravuje toliko změnu horní hranice trestní sazby a zcela mlčí stran její dolní hranice. Věta druhá citovaného ustanovení, z níž plyne, v jakém rozpětí se uloží trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody), a která tímto způsobem upravuje zvýšení též dolní hranice trestní sazby, se vztahuje na postih pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterému nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného. Dopadá na tyto případy, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku. Vyloučení postihu spolupracujícího obviněného (obligatorní snížení trestu odnětí svobody pod zákonnou trestní sazbu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku) v rámci trestní sazby, jejíž rozpětí plyne z použití obou vět § 108 odst. 1 tr. zákoníku, s sebou přináší závěr, že v takovém případě není zákonem definovaná jiná dolní hranice trestní sazby – pod níž je třeba ukládat trest podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku – než ta, kterou upravuje příslušné ustanovení trestního zákoníku obsažené v jeho zvláštní části u trestného činu, podle něhož dochází k trestnímu postihu pachatele, tj. v posuzovaném případě s ohledem na § 43 odst. 1 tr. zákoníku je to dolní hranice sazby trestu odnětí svobody podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku.

72. Řečeno jinak, vylučuje-li § 108 odst. 1 věta druhá *in fine* tr. zákoníku použití citovaného ustanovení v případě postihu pachatele, kterému byl přiznán status spolupracujícího obviněného, pak se vůbec citované ustanovení neuplatní při stanovení konkrétní výměry trestu ukládaného takovému pachateli. Z toho současně plyne, že za dolní hranici trestní sazby, pod níž je třeba uložit trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, nelze považovat dolní hranici výměry, v níž se vyměřuje trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jemuž nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného (tj. ve výměře 9 let a 2 měsíců, jako se stalo v posuzované věci v případě spoluobviněného L. K.). Spolupracujícímu obviněnému je třeba uložit trest odnětí svobody jen za užití § 58 odst. 4 tr. zákoníku, tedy u obviněného T. B. pod výměrou 5 let, kterou je vymezena dolní hranice trestní sazby podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku.

73. Uvedená zjištění vedou Nejvyšší soud k závěru, že obviněný uplatnil své dovolání důvodně, neboť vada, jíž je zatížen rozsudek odvolacího soudu, naplňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho variantě jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, spočívající ve vadném výkladu § 108 odst. 1 tr. zákoníku a jeho nesprávném užití při ukládání trestu dovolateli. Současně došlo i k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

V.

**Způsob a důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu
o podaných opravných prostředcích**

č. 36

74. Nejvyšší soud shledal, že napadeným rozsudkem a v řízení mu předcházejícím, konkrétně ve stadiu řízení před odvolacím soudem, došlo ze strany Vrchního soudu v Olomouci k porušení označených zákonných ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu v neprospěch obviněného T. B. Vyslovil proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. takové porušení zákona v § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a v § 39 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku.

75. Protože k porušení zákona došlo v neprospěch obviněného, Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil vadné části napadeného rozsudku odvolacího soudu. Zjištěná vada týkající se oddělitelného výroku o trestu odnětí svobody umožnila to, že Nejvyšší soud svým rozsudkem zrušil toliko tento vadný výrok a na něj bezprostředně navazující výrok o způsobu výkonu trestu, který nemohl samostatně obstát. Ke zrušení této části rozsudku odvolacího soudu a rozhodnutí na něj obsahově navazujících přistoupil Nejvyšší soud i na podkladě dovolání obviněného, které bylo vyhodnoceno jako důvodné z příčin uvedených výše v odůvodnění tohoto rozsudku.

76. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že náprava pochybení, jehož se odvolací soud dopustil, nevyžaduje vrácení věci tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí. Zjištění odvolacího soudu, které je shodné s tím, jaké učinil v této části soud prvního stupně, tj. že obviněný T. B. je spolupracujícím obviněným, je správné a Nejvyššímu soudu, i s přihlédnutím k jím doplněnému dokazování, umožnilo ve věci rozhodnout.

77. Nejvyšší soud proto nově rozhodl tak, že za zvlášť závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku nově uložil obviněnému T. B. podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců. Uložení tohoto trestu se doplňuje trestní postih obviněného, který je realizován též trestem propadnutí majetku, stran něhož nedošlo k žádné změně rozsudku odvolacího soudu.

78. Při výměře trestu odnětí svobody přihlédl Nejvyšší soud vyjma toho, co zmínila rozhodnutí soudů nižších stupňů (v daném směru zejména stran rozsahu trestné činnosti, která byla spáchána skupinou osob soustředěných kolem obviněného R. B., a postavení obviněného T. B. v této skupině), i k poznatkům, které nabyly z dokazování provedeného v rámci veřejného zasedání. Z rozhodnutí a listin, které byly přečteny podle § 213 odst. 1 tr. ř., vyplynul zejména rozsah spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení při objasňování trestné činnos-

ti, již se měly dopustit, případně již podle pravomocného rozhodnutí skutečně dopustily další osoby, které svými ilegálními aktivitami navazovaly na trestnou činnost spáchanou obviněným R. B. a dalšími.

č. 36

79. Z odůvodnění odsuzujícího rozsudku vydaného Krajským soudem v Brně – pobočkou ve Zlíně ze dne 8. 1. 2016, sp. zn. 68 T 9/2015, a navazujícího usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 6 To 15/2016, jakož i z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1523/2016, je zřejmé, že skutková zjištění soudů učiněná v trestní věci obviněných S. P. st. a S. P. ml. (tj. zjištění ve věci vedené pod krycím názvem „K.“) byla vybudována i na základě usvědčujícího důkazu v podobě svědecké výpovědi, kterou v označené věci podal T. B. Ten učinil svoji procesní výpověď ve věci, v níž byli oba jmenovaní obvinění stíháni pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, pro který na ně byla podána obžaloba. S významnou oporou též o jeho svědeckou výpověď byli obvinění pravomocně uznáni vinnými zkrácením spotřební daně v rozsahu nejméně 353 525 370 Kč a byli odsouzeni k trestům odnětí svobody v trvání 9 let a k trestům propadnutí majetku.

80. Z pohledu zájmů obviněného T. B. není důvod k tomu, aby jeho pomoc orgánům činným v trestním řízení při objasnění zločinu spáchaného výše zmíněnými obviněnými byla vyňata z režimu skutečností hodnocených podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Citované ustanovení odkazuje na splnění podmínek stanovených v § 178a odst. 1 tr. ř., které se nevztahují jen k významnému přispění k objasnění zločinu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, tj. zločinu, jímž nebyli obvinění S. P. st. i S. P. ml. pravomocně uznáni vinnými, nýbrž též k takovému objasnění zločinu spáchaného ve spojení s organizovanou skupinou, tj. ke kategorii poněkud méně závažného trestného činu daného nižší formou organizovanosti na něm participujících osob.

81. Odlišnost právního posouzení skutku oproti podané obžalobě shledaly soudy v označené věci v tom, že důkazním řízením podle nich nebyla prokázána vědomost obviněných o tom, že jejich trestná činnost souvisí s činností organizované zločinecké skupiny (tj. v důsledku neprokázání úmyslné formy zavinění ve vztahu k alternativnímu znaku upravenému v § 107 odst. 1 tr. zákoníku, který je vyjádřen formulací „spáchal takový čin vědomě se členem organizované zločinecké skupiny“). Na straně druhé však (neboť to nijak nesouviselo s právní kvalifikací jednání uvedených obviněných) soudy v označené věci nikterak neprejudikovaly závěr stran toho, jak ve smyslu § 178a tr. ř. hodnotit svědeckou výpověď T. B., kterou označily za vyvracející obhajobu obviněných.

82. Opětovně se připomíná, že v uvedeném směru (§ 178a tr. ř.) dostačuje, pokud výpověď spolupracujícího obviněného (a v daném směru s ohledem na výše uvedené i jeho svědecká výpověď podaná v jiné trestní věci, která věcně souvisí

s trestní věci, v níž daná osoba vystupovala jako spolupracující obviněný) je způsobilá významně přispět k objasnění zločinu spáchaného ve spojení s organizovanou skupinou.

83. Vzhledem k tomu, že o vině uvedených obviněných bylo pravomocně rozhodnuto předtím, než ve věci obviněného T. B. rozhodl odvolací soud, mohl uvedený soud (nebýt toho, že svou argumentací vyloučil tuto možnost) zohlednit pomoc obviněného k objasnění věci při svém rozhodování o trestu, který mu ukládal.

84. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud podrobně zabýval všemi rozhodnými okolnostmi a zjištěními, ke kterým přihlížel při výměře nově ukládaného trestu odnětí svobody obviněnému T. B., zejména pak významem a rozsahem spolupráce tohoto obviněného s orgány činnými v trestním řízení v jiných trestních věcech. Poté dovolací soud odůvodnil výši uloženého trestu odnětí svobody i z hlediska podmínek obsažených v § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Nejvyšší soud se pak vyjádřil i k ostatním námitkám v odvolání obviněného, především k jeho tvrzení o překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu.

85. Jednou z otázek, které bylo třeba zodpovědět, bylo to, jaké ustanovení trestního zákoníku užít pro rozhodnutí o zařazení obviněného T. B. k výkonu uloženého trestu odnětí svobody. V době rozhodování Nejvyššího soudu bylo třeba použít úpravu obsaženou v § 56 tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 10. 2017. Ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku sice stanoví, že soud zpravidla zařadí do věznice se zvýšenou ostrahou též pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a je třeba říci, že za takový trestný čin je obviněnému ukládán trest, současně se však zde explicitně zmiňuje § 108 tr. zákoníku, podle něhož byl pachateli uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Z citované zákonné díky Nejvyšší soud dovozuje, že toto ustanovení se uplatní výhradně tehdy, pokud takovému pachateli byl uložen trest odnětí svobody ve výměře podle trestní sazby upravené (zvýšené) ve smyslu § 108 tr. zákoníku. Jestliže takový trest ukládán není, což je i případ obviněného T. B., poté Nejvyšší soud usuzuje, že obviněného je třeba zařadit do věznice s ostrahou (pro výkon trestu zmírněného podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku) podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Proto v tomto směru rozhodl způsobem uvedeným ve výroku tohoto rozsudku.

Č. 37

č. 37

Právnícká osoba, Trestní odpovědnost, Pachatel
§ 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o., § 9 odst. 2, 3 t. o. p. o.

K tomu, aby protiprávní čin nezjištěné fyzické osoby založil trestní odpovědnost právnické osoby podle § 8 odst. 3 t. o. p. o., nestačí závěr, že taková fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby ve smyslu návěti v § 8 odst. 1 t. o. p. o. K trestní odpovědnosti právnické osoby nepostačuje ani alternativní zjištění, že nezjištěná fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti v některém (blíže neurčeném) z postavení podle § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., ale musí být učiněn jednoznačný závěr podložený odpovídajícím skutkovým zjištěním, že tato fyzická osoba jednala buď v některém z postavení předpokládaných v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., anebo v postavení podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., a že v důsledku toho je spáchaný čin přičitatelný právnické osobě buď podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., anebo podle § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. To platí i za situace, má-li být právnická osoba spolupachatelem nebo účastníkem na trestném činu jiné osoby.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 3 Tdo 487/2018, ECLI:CZ:NS:2018:3.TDO.487.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání obchodní společnosti I., s. r. o., zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, byla obviněná právnická osoba – obchodní společnost I., s. r. o. (dále též jen „obviněná“), uznána vinnou přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku na podkladě skutkových zjištění spočívajících v tom, že prostřednictvím dosud nezjištěné fyzické osoby, buď zmocněnce O. H., anebo jednatelky K. H., případně

některého ze zaměstnanců obchodní společnosti I., s. r. o., nebo jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obchodní společnosti I., s. r. o., a z pokynu některé ze shora uvedených fyzických osob, v úmyslu získat pro ni neoprávněný prospěch ve formě snížení nákladů za elektrickou energii v blíže nezjištěné době v období od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014 u odběrného místa na adrese K., provedla neoprávněný zásah do elektroměru, typ TK 420/NNs, spočívající ve stočení číselníku elektroměru s cílem předstírat nižší spotřebu elektrické energie, přičemž ten při pravidelném odečtu dne 4. 4. 2014 vykazoval zápornou spotřebu ve výši 0,058 MWh oproti reálnému odebranému množství ve výši 89,897 MWh, a na základě takto předstíraného odebraného množství obchodní společnost I., s. r. o., uhradila cenu pouze za elektrickou energii odpovídající tomuto nižšímu stavu; tímto jednáním způsobila poškozené obchodní společnosti E.ON Česká republika, s. r. o., se sídlem v B. (dále též jen „poškozená“), škodu ve výši nejméně 290 000 Kč.

2. Za to byla obviněná právnická osoba odsouzena podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 50 denních sazeb s výší jedné denní sazby v částce 1 000 Kč, tedy celkem ve výměře 50 000 Kč. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o nároku poškozené na náhradu škody.

3. O odvolání obviněné právnické osoby proti rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, jimž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Citované rozhodnutí odvolacího soudu napadla obviněná právnická osoba dovoláním, v němž uplatnila dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dovolání obviněná namítla, že nebylo nijak prokázáno naplnění subjektivní stránky trestného činu a závěr o její vině vyplývá pouze z předpokladu, že zásah do elektroměru byl v zájmu obviněné. Podle zjištění soudů musela učinit zásah do elektroměru osoba, která má elektrotechnické znalosti a schopnosti, ale tyto vlastnosti nebyly zjištěny u žádné z osob na straně obviněné, proto chybí propojení takové neznámé a zkušené fyzické osoby s obviněnou právnickou osobou. Obviněná provozuje 10 obchodních prostor, avšak poškození elektroměru se vyskytlo pouze u dvou elektroměrů, které byly volně přístupné. Obviněná dále poukázala na rozpory v tvrzeních poškozené obchodní společnosti a jejich zaměstnanců a subdodavatelů, rozpory v datech odečtů, výši škody, číslech odběrných míst a číslech elektroměrů, které se vyskytují i v odborných posudcích. Podle obviněné kontrolní měřidlo, z jehož údajů poškozená vypočítávala škodu, mělo propadlou kalibraci, přičemž poškozená bezdůvodně nekonala po velmi dlouhou dobu, ačkoliv k prokázání neoprávněného odběru stačila doba několika

měsíců. Jelikož nebylo zjištěno, kdy došlo k zásahu do elektroměru, mohlo se tak stát i před účinností zákona č. 418/2011 Sb. Odvolací soud se nijak nevypořádal s námitkami obviněné právnické osoby a jeho rozhodnutí nesplňuje náležitosti řádného přezkoumání napadeného rozhodnutí. Obviněná proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně a aby přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc znovu projednal a rozhodl.

5. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) k dovolání uvedla, že dovolací argumentace obviněné se opírá výlučně o námitky skutkové povahy, a to z toho hlediska, zda jsou provedené důkazy dostačující pro závěr o její vině, resp. zda na podkladě výsledků provedeního dokazování nejsou dány důvodné pochybnosti o rozhodných skutkových okolnostech jednání její jednatelky K. H., popřípadě jejího tehdejšího zmocněnce O. H. nebo jiné osoby, jednající vědomě v jejím zájmu z pokynu jmenovaných osob (§ 9 odst. 2 t. o. p. o.), což zakládá skutkový podklad přičitatelnosti takového činu právě obviněné právnické osobě, jak vyplývá z § 8 odst. 2 t. o. p. o. Takto namítaná nesprávnost právního posouzení skutku není podle státní zástupkyně po věcné stránce založena na hmotněprávních důvodech ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněnou namítaná chybějící skutková zjištění o konkrétní osobě či osobách, které jednaly způsobem zakládajícím trestní odpovědnost obviněné, nebrání podle názoru státní zástupkyně ve vyvození její trestní odpovědnosti (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.). Proto soudy zcela správně zaměřily svoje dokazování na to, zda ona neznámá osoba (ve variantách jejího formálního i neformálního vztahu k obviněné) jednala při spáchání protiprávního činu za podmínky § 8 odst. 1 t. o. p. o. v zájmu obviněné. A právě taková okolnost spáchaného protiprávního jednání byla z výsledků provedeního dokazování nade vši pochybnost dovozena. Jak dále státní zástupkyně zdůraznila, vzhledem k časovému rozmezí jednání od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014 nemohl odvolací soud přisvědčit ani opakovaně uplatněné námitce obviněné, že nebylo prokázáno, kdy vlastně došlo k zásahu do elektroměru, přičemž rozhodné jednání mohlo nastat ještě před datem 1. 1. 2012, resp. před nabytím účinnosti zákona č. 418/2011 Sb. S tvrzením obviněné, podle kterého kontrolní měřidlo PMC – MCU, z jehož údajů vypočítávala poškozená obchodní společnost výši své škody, nebylo způsobilé k jejímu určení, neboť jeho kalibrace byla v době odečtu propadlá, státní zástupkyně rovněž nesouhlasí. Z hlediska totožnosti takto manipulovaného elektroměru šlo o jeden a tentýž přístroj, který byl instalován v odběrním místě provozovny obviněné a na němž se po zjištění nestandardních rozdílů v historii uskutečněných odběrů provádělo kontrolní měření, přístroj byl odebrán za součinnosti policie a zaměstnanců poškozené společnosti a byl předán ke znaleckému zkoumání, které se po odborné stránce vypořádalo i s otázkou platné kalibrace použitého kontrolního měřidla. Přitom výše způsobené škody byla v posuzovaném případě vypočtena v souladu

s požadavky § 137 tr. zákoníku jako škoda přímá podle faktur založených ve spise v porovnání s fakturami za období předcházející tomu sledovanému, a tedy aniž by došlo k jejímu navýšení podle tabulek Energetického regulačního úřadu ve zvláštních sazbách za neoprávněný odběr (viz vyhlášku č. 82/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněné obchodní společnosti I., s. r. o., tak, že se odmítá podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

6. V replice k vyjádření státní zástupkyně obviněná nesouhlasí s uvedenými argumenty, protože jde o její právní (nikoliv skutkový) závěr (shodující se se soudem prvního stupně a odvolacím soudem), že pro odsouzení obviněné postačuje prokázání spáchání protiprávního činu v zájmu právnické osoby s odkazem na § 8 odst. 1, 3 t. o. p. o. Tento právní závěr totiž evidentně popírá právní úpravu v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o., která konkrétně vymezuje kategorie osob, jejichž jednání se při splnění stanovených podmínek trestněprávně přičítá právnické osobě. V projednávané věci však nebylo zjištěno vůbec nic o tom, která fyzická osoba a případně v jakém postavení měla způsobit zjištěný protiprávní stav. Za této situace tedy nelze uzavřít, že stačí zjištění jednání v zájmu obviněné pro výrok o jejím odsouzení, a to na základě § 8 odst. 3 t. o. p. o., protože zákonné vymezení kategorií osob v příslušném postavení by pak postrádalo jakýkoliv smysl. Výklad posledně citovaného ustanovení tedy musí vycházet z toho, že pro odsouzení právnické osoby musí být prokázáno alespoň to, že protiprávní čin spáchala osoba náležející do příslušné a zákonem stanovené kategorie, když už není zjištěna konkrétní a individuálně určená osoba, případně že se tohoto protiprávního činu nemohla dopustit jiná osoba, než která náleží do souhrnu příslušných kategorií. Soudy obou nižších stupňů si podle obviněné velmi zjednodušily situaci a postavily její odsouzení pouze na hledisku *cui bono*.

III.

Přípustnost dovolání

7. Obviněná obchodní společnost I., s. r. o., je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se jí bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byla obviněná uznána vinnou, a byl jí uložen trest.

9. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněná opírá své dovolání, lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na nějž se v dovolání odkazuje.

č. 37

IV.

Důvodnost dovolání

10. Uplatněnému dovolacímu důvodu neodpovídaly námitky obviněné, jimiž poukazovala na rozpory v tvrzeních poškozené a jejích zaměstnanců a subdodavatelů, rozpory v datech odečtů, výši škody, číslech odběrných míst a číslech elektroměrů, které se vyskytují i v odborných posudcích. Taková argumentace je založena výlučně na zpochybňování zjištěného skutkového stavu věci v rozhodnutích soudů obou stupňů. Námitky v tomto směru nenapadaly právní posouzení skutku, nýbrž obviněná se snažila jejich prostřednictvím prosadit vlastní pohled na hodnocení důkazů, jehož výsledkem by byly odlišné skutkové závěry. Stejně tak do oblasti právního posouzení ve skutečnosti nesměřovaly pochybnosti obviněné ohledně spáchání činu již za účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jelikož se podle jejího názoru nepodařilo prokázat, kdy došlo k zásahu do elektroměru. Tyto výhrady totiž nereflktují jednoznačný skutkový závěr soudů, že k zásahu došlo v období od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014, a tudíž polemizují nikoliv s právním posouzením skutku, nýbrž se skutkovými závěry soudů.

11. Jinak je tomu ohledně výhrad obviněné, podle nichž skutková zjištění soudů nedovolují učinit závěr o naplnění subjektivní stránky trestného činu, když zavinění obviněné dovodily soudy pouze ze zjištění, že zásah do elektroměru byl v jejím zájmu. Taková námitka směřuje do oblasti právního posouzení skutku, je proto relevantní ve smyslu důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

12. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim vychází z principu, že sama právnická osoba nepáchá trestný čin, ale právnické osobě se pouze přičítá za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 t. o. p. o. spáchání trestného činu, je-li spáchán osobami uvedenými v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to případně ve spojení s podmínkami uvedenými v § 8 odst. 3 a 4 t. o. p. o. (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 160).

13. Podle § 8 odst. 1 t. o. p. o. (ve znění účinném v době spáchání skutku, tj. před novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.) platilo, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu anebo jiná osoba, která je oprávněna jednat jménem nebo za právnickou osobu,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle § 8 odst. 2 t. o. p. o.

Podle § 8 odst. 2 t. o. p. o. lze právnické osobě přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7 t. o. p. o., jestliže byl spáchán

a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., nebo

b) zaměstnancem uvedeným v § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o. na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

14. Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.).

15. Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob je postavena na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a představuje zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby, tedy zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby. Nejde proto o odpovědnost objektivní, což souvisí s principem *nullum crimen sine culpa*, platným v oboru trestního práva, tedy i v případě trestní odpovědnosti právnických osob.

16. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob řeší odpovědnost právnické osoby s využitím kombinace formálního a materiálního prvku, která ve výsledku tvoří tzv. přičitatelnost. Ta se opírá o protiprávní jednání fyzických osob vymezených v zákoně, které jednají za právnickou osobu a jejichž jednání se jí přičítá buď přímo, anebo u zaměstnanců nepřímo na základě rozhodnutí, schválení či pokynu statutárních orgánů nebo jiných odpovědných osob, či zjednodušeně řečeno, jde-li o porušení péče řádného hospodáře (viz ŠÁMAL, P. Ještě k zavinění právnické osoby podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Právní rozhledy č. 5/2017, s. 169).

17. Vlastní základ trestní odpovědnosti právnických osob je upraven zejména v § 8 t. o. p. o. Pokud jde o vztah jeho jednotlivých ustanovení, pak § 8 odst. 1 t. o. p. o. stanoví formální podmínky trestní odpovědnosti (definuje podstatu protiprávního jednání právnické osoby), zatímco § 8 odst. 2 t. o. p. o. obsahuje jako

další materiální podmínku požadavek přičitatelnosti. Právnické osobě lze proto přičítat (není-li její trestní odpovědnost vyloučena podle § 6 t. o. p. o.) některý z trestných činů vymezených v § 7 t. o. p. o. pouze za předpokladu, že jde o protiprávní čin spáchaný jejím jménem (s účinností od 1. 12. 2016 už tato alternativa neplatí), v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti některou z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b) c) nebo d) t. o. p. o., a to za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o., případně doplněných o podmínky podle § 8 odst. 3 nebo 4 t. o. p. o.

18. Ve vztahu k § 8 odst. 3 t. o. p. o. lze odkázat na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 5 Tdo 784/2016 (publikovaného pod č. 34/2017 Sb. rozh. tr.), podle kterých toto ustanovení připouští vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i tehdy, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Rozhodná skutková zjištění ovšem musí i v tomto případě poskytovat dostatečný podklad ke spolehlivému závěru, že určitá fyzická osoba – byť neznámá či neztotožněná – spáchala protiprávní čin jménem trestně odpovědné právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, že si tak počínala v postavení vyžadovaném podle § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. a že vzhledem k tomu lze přičítat spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 t. o. p. o.

19. Vzhledem k formulaci § 8 odst. 3 t. o. p. o. („... která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2“) je zřejmé, že i v tomto případě musí jít o jednání fyzické osoby v postavení vymezeném v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., jednající v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti, a navíc jednající za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o. Byť tedy v konkrétní věci soudem učiněná skutková zjištění nebudou směřovat vůči konkrétní osobě, musí i tak skýtat jednoznačný a odůvodněný podklad pro závěr, že taková neztotožněná osoba spadá do některé ze skupin osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. pod písmeny a), b) c) či d).

20. Současně je třeba v obecné rovině poukázat na to, že trestná činnost právnické osoby může být spáchána nejen v podobě pachatelství (§ 9 odst. 1 t. o. p. o.), ale i ve formě trestné součinnosti, tedy nepřímého pachatelství (§ 9 odst. 2 t. o. p. o.), spolupachatelství (§ 9 odst. 3 věta druhá t. o. p. o.) i účastenství v užším smyslu (§ 24 tr. zákoníku ve spojení s § 1 odst. 2 t. o. p. o.).

21. V nyní projednávané věci podle skutkové věty obviněná právnická osoba – obchodní společnost I., s. r. o., jednala prostřednictvím nezjištěné fyzické osoby, a to buď zmocněnce, anebo jednatelky, případně některého ze zaměstnanců či jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obviněné a z pokynu některé z uvedených fyzických osob. V odůvodnění odsuzujícího rozsudku soud prvního stupně dále uvedl, že obviněná jednala s počátečním podvodným úmyslem prostřednictvím dosud nezjištěné osoby a zásah do elektroměru byl učiněn v její prospěch někým zcela jistě s vazbami na obviněnou.

22. Uvedená skutková zjištění potom soud prvního stupně právně posoudil s odkazem na § 8 odst. 3 t. o. p. o. a se závěrem, podle něhož je možné logicky vyloučit, že se jednání v zájmu obviněné dopustila fyzická osoba bez jakýchkoliv vazeb na ni. Nedávalo by totiž smysl, pokud by se jednání dopustila fyzická osoba, která by s obviněnou neměla nic společného. Proto muselo jít o některou z osob uvedených v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. nebo o osobu, která jednala na pokyn či po dohodě s takovou osobou. Soud uzavřel, že jednání je plně přičitatelné obviněné právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 3 t. o. p. o.

23. Odvolací soud v rámci své přezkumné činnosti toliko konstatoval, že soud prvního stupně zvolil příléhavé právní hodnocení. Je tedy zřejmé, že v projednávané věci se soud prvního stupně ani odvolací soud neřídily výše uvedenými obecnými východisky.

24. K tomu Nejvyšší soud především zdůrazňuje, že soud prvního stupně neučinil jednoznačný závěr, jaká konkrétní fyzická osoba provedla zásah do elektroměru. Neučinil však ani závěr, jaký vztah měla tato osoba k obviněné právnické osobě a z jakého podnětu jednala. Pokud dovolací soud provádí jednotlivé fyzické osoby uvedené ve skutkové větě s příslušnými ustanoveními zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, pak obviněná jednala prostřednictvím nezjištěné osoby (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.), a to buď zmocněnce, nebo jednatelky [§ 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o.], případně některého ze zaměstnanců [§ 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., patrně za podmínky § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o.] nebo jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obviněné a z pokynu některé ze shora uvedených fyzických osob [§ 9 odst. 2, 3 t. o. p. o., § 24 tr. zákoníku]. Skutková věta tudíž obsahuje prakticky všechny v úvahu připadající kombinace předpokladů umožňujících přičítat právnické osobě protiprávní čin spáchaný některou fyzickou osobou ve smyslu § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o., navíc doplněné o možnost spáchání trestného činu obviněnou v některé z forem trestné součinnosti.

25. Takový postup soudu prvního stupně ovšem popírá samotnou podstatu konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob založenou na přičitatelnosti, tedy zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby. Soud prvního stupně fakticky dovedl trestní odpovědnost obviněné právnické osoby pouze z výsledku, k němuž jednání neznámé fyzické osoby směřovalo. To je ovšem projev odpovědnosti budované na objektivním principu.

26. Jediným spolehlivým závěrem soudu prvního stupně je to, že nějaká fyzická osoba jednala ve prospěch obviněné právnické osoby, tedy v jejím zájmu. A právě okolnost, že posuzované jednání bylo v zájmu obviněné právnické osoby, učinil soud dostačujícím předpokladem k přičitatelnosti tohoto jednání obviněné právnické osobě, a to s poukazem na pravidlo obsažené v § 8 odst. 3 t. o. p. o.

27. Předpoklad spáchání protiprávního činu v zájmu právnické osoby zakotvený v návěti § 8 odst. 1 t. o. p. o. (stejně jako předpoklad spáchání protiprávního činu v rámci činnosti právnické osoby a před účinnosti novely provedené zákonem

č. 183/2016 Sb. i spáchaní protiprávního činu jejím jménem) však nelze chápat jako samostatně stojící a dostatečnou podmínku přičitatelnosti takového činu právnické osobě, nýbrž pouze jako korektiv, který má zabránit tomu, aby byla právnická osoba volána k odpovědnosti za excesy osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., které nemají žádnou požadovanou souvislost s právnickou osobou (viz např. rozhodnutí publikované pod č. 23/2016 Sb. rozh. tr.). Jde tudíž pouze o korektiv doplňující další obligatorní podmínky uvedené zejména v § 8 odst. 1 pod písm. a) až d) t. o. p. o. a § 8 odst. 2 t. o. p. o. Obdobně pouze jako ke korektivu, doplňujícímu základní obligatorní předpoklady uvedené v § 8 odst. 1 pod písm. a) až d) t. o. p. o. (formální předpoklady) a v § 8 odst. 2 t. o. p. o. (materiální předpoklady), byť působícímu v opačném směru než korektiv z návěští § 8 odst. 1 t. o. p. o., je třeba přistupovat i k pravidlu obsaženému v § 8 odst. 3 t. o. p. o. Rovněž toto pravidlo nepředstavuje samostatný a dostačující předpoklad přičitatelnosti, nýbrž jeho účelem je předejít neúměrnému zúžení možnosti dovození trestní odpovědnosti právnické osoby v případech, kdy jsou naplněny formální i materiální předpoklady [protiprávní čin spáchala některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to za podmínek upravených v § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o.], ovšem nepodaří se zjistit, která konkrétní fyzická osoba spáchala protiprávní čin. Jinými slovy řečeno, uplatnění pravidla podle § 8 odst. 3 t. o. p. o. je možné pouze v případě, že předpokládaným způsobem jednala nutně některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., navíc za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o.

28. Za nesprávný je třeba označit závěr soudu prvního stupně, že trestní odpovědnost obviněné byla založena podmínkami § 8 odst. 3 t. o. p. o. i za situace, kdy daným způsobem nejednala některá z osob uvedených v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o., ale toliko jiná osoba jednající na pokyn či po dohodě s takovou osobou. Je-li totiž založena trestní odpovědnost právnické osoby jednáním některé z osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., přičitatelným podle § 8 odst. 2 t. o. p. o., jde o pachatelství ve smyslu § 9 odst. 1 t. o. p. o. Přistupuje-li však k tomuto vztahu přičitatelnosti jednání mezi fyzickou osobou a právnickou osobou ještě jednání tzv. třetí osoby [soud prvního stupně hovoří o jiné osobě než uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o.], jde podle povahy věci o některou z forem trestné součinnosti podle § 9 odst. 2 nebo 3 věty druhé t. o. p. o., případně podle § 24 tr. zákoníku. Ani v takovém případě se ovšem nemůže vytratit základní vztah přičitatelnosti ve smyslu § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. jako nutná podmínka zvláštní odpovědnosti za zavinění u právnické osoby.

29. S ohledem na výše uvedené soud prvního stupně zatím nedospěl k takovým skutkovým závěrům, na jejichž základě by mohl jednání dosud nezjištěné fyzické osoby popsané ve skutkové větě přičíst podle § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. obviněné právnické osobě. Závěr o naplnění formálních i materiálních podmínek přičitatelnosti učiněný pouze na základě zjištění, že jednání bylo učiněno ve prospěch, resp. v zájmu

právnícké osoby, a tudíž se ho musela dopustit některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., případně jiná osoba s vazbami na obviněnou, neobstojí. Konstrukci trestní odpovědnosti právníckých osob opřenu o přičitatelnost trestného činu právnícké osobě a představující zvláštní typ odpovědnosti za zavinění totiž nelze s odkazem na § 8 odst. 3 t. o. p. o. obejít blíže nepodloženým formulováním tak široké množiny možných jednajících fyzických osob, že odpovídají prakticky všem typům osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., a dokonce i účastníkům na trestné činnosti v širším smyslu. Takový přístup by byl totiž popřením principu *nullum crimen sine culpa* a činil by právní úpravu podle § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. prakticky obsoletní. Odvolací soud nenapravit pochybení soudu prvního stupně, dokonce jej ani nezjistil.

30. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že k tomu, aby protiprávní čin nezjištěné fyzické osoby založil trestní odpovědnost právnícké osoby podle § 8 odst. 3 t. o. p. o., nestačí závěr, který v dané věci učinily soudy nižších stupňů, tj. že taková fyzická osoba jednala v zájmu právnícké osoby ve smyslu návěti v § 8 odst. 1 t. o. p. o. K trestní odpovědnosti právnícké osoby nepostačuje ani alternativní zjištění, že nezjištěná fyzická osoba jednala v zájmu právnícké osoby nebo v rámci její činnosti v některém (blíže neurčeném) z postavení podle § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., ale musí být učiněn jednoznačný závěr podložený odpovídajícím skutkovým zjištěním, že tato fyzická osoba jednala buď v některém z postavení předpokládaných v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., anebo v postavení podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., a že v důsledku toho je spáchaný čin přičitatelný právnícké osobě buď podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., anebo podle § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. To platí i za situace, má-li být právnícká osoba spolupachatelem nebo účastníkem na trestném činu jiné osoby.

31. Protože Nejvyšší soud shledal dovolání obviněné právnícké osoby v uvedeném ohledu důvodným, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

32. Věc se tak vrací do stadia, kdy ji Městský soud v Brně bude muset znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení o této věci bude povinen postupovat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Jde v podstatě o to, aby soud prvního stupně vyhodnotil stávající důkazy a případně zvážil jejich doplnění, a to z toho pohledu, zda lze učinit jednoznačný a podložený závěr, že se protiprávního činu dopustila nutně některá z fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. a že jej spáchala za podmínek § 8 odst. 2 t. o. p. o., byť by konkrétní fyzická osoba, která jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o., nebyla zjištěna. Jedině v případě kladného zjištění lze uvažovat o trestní odpovědnosti obviněné právnícké osoby, a to případně i v některé z forem trestné součinnosti.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 82

č. 82

Incidenční spory

§ 7a IZ, § 159 odst. 1 písm. g) IZ, § 231 IZ, § 80 o. s. ř.

Spor o určení, zda tu je, či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, zahájený v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, je incidenčním sporem ve smyslu ustanovení § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona. K projednání takového sporu jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 7a písm. b) insolvenčního zákona].

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 6037/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.6037.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně, ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. 60 Co 226/2016, a rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 16 C 146/2015, a věc postoupil Krajskému soudu v Brně jako soudu věcně příslušnému k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 10. 2. 2016, č. j. 16 C 146/2015-94, Okresní soud v Kroměříži (dále jen „okresní soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (J. K.) domáhal:

a) určení neplatnosti uznání dluhu a dohody o jeho zaplacení ze dne 5. 9. 2012 (dále jen „dohoda z 5. 9. 2012“) uzavřené mezi prvním žalovaným (V. B.) a druhou žalovanou (P. K.) [bod I. výroku].

b) určení neplatnosti dohody s přímou vykonatelností sepsané dne 7. 9. 2012 (dále jen „dohoda ze 7. 9. 2012“) soudním exekutorem Mgr. D. Ch. (dále jen „soudní exekutor“) formou exekutorského zápisu uzavřené mezi prvním žalovaným a druhou žalovanou (bod II. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit prvním žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 13 552 Kč (bod III. výroku).

[3] Určil, že ve vztahu k druhé žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává (bod IV. výroku).

2. Okresní soud – vycházejí z ustanovení „§ 80 písm. c)“ (správně „§ 80“) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), z § 231 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a ze závěrů obsažených k otázce naléhavého právního zájmu na požadovaném určení v „rozhodnutí“ (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2147/99, uveřejněném pod č. 68/2001 Sb. rozh. obč. [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. 1. 2001) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], a v „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 3, ročník 1997, pod č. 21) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:
3. Ohledně naléhavého právního zájmu na požadovaném určení žalobce pouze obecně uvedl, že jej spatřuje v tom, aby tímto určením bylo vyloučeno postižení majetku ve společném jmění manželů, na základě právních úkonů jeho manželky (druhé žalované), o kterých nevěděl a s nimiž nesouhlasil. Takto vymezený naléhavý právní zájem však nemůže obstát.
4. Vzhledem k „citovaným“ ustanovením (správně „citovanému“ ustanovení, když šlo jen o § 231 insolvenčního zákona) insolvenčního zákona a k tomu, že probíhá insolvenční řízení o společném návrhu manželů K. na oddlužení (které jim bylo povoleno), má okresní soud za to, že otázky spojené s platností předmětných dohod, případně prohlášení o uznání dluhu, by manželé K. měli řešit přímo v rámci insolvenčního řízení. Kdyby okresní soud vyhověl žalobnímu petitu, insolvenční správce by k němu nemusel vůbec přihlídnout a taková žaloba by byla nadbytečná. Insolvenční zákon je zvláštním zákonem ve vztahu k občanskému soudnímu řádu a k občanskému zákoníku, takže má aplikační přednost.
5. I kdyby nebylo insolvenčního zákona, žalobce by své námítky mohl a měl vznést v rámci probíhající exekuce a soud by se jimi musel zabývat ve smyslu § 262a o. s. ř. nebo § 267 o. s. ř.
6. Touto žalobou nemůže dojít k zániku závazku; uznáním dluh nevzniká, a určení neplatnosti uznání dluhu a dohody o jeho zaplacení tedy nemůže mít za následek zánik závazku (jak v závěrečném návrhu uvádí sám žalobce).
7. Z insolvenčního návrhu a z tohoto řízení je patrný ambivalentní vztah žalobce k pohledávce prvního žalovaného; žalobce nejprve v insolvenčním návrhu uznává, že pohledávka existuje, pak ji uznává pouze z části, následně ji celou popírá a v řízení před obecným soudem se pak pokouší o vyslovení neplatnosti. V tomto jednání spatřuje okresní soud jistou účelovost a snahu o zkomplikování a prodloužení řízení a o oddálení placení závazků.
8. Sám žalobce nezpochybnuje smlouvu o půjčce a uvádí, že jediné důsledky pro společné jmění manželů mají dokumenty, jejichž pravost je popírána v tomto řízení. Shora však bylo popsáno, proč na takovou argumentaci nelze přistoupit.

9. K odvolání žalobce Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 9. 8. 2016, č. j. 60 Co 226/2016-118:

[1] Potvrdil rozsudek okresního soudu v bodech I. a II. výroku (první výrok).

[2] Změnil rozsudek okresního soudu v bodech III. a IV. výroku tak, že:

a) uložil žalobci zaplatit prvnímu žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 12 039,50 Kč,

b) určil, že druhé žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává (druhý výrok).

10. Odvolací soud – vycházejí rovněž z § 80 o. s. ř. a § 231 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí a řízení, jež mu předcházelo, k následujícím závěrům:

11. Okresní soud se věci z pohledu shora uvedených ustanovení zabýval a z provedeného dokazování učinil správná skutková zjištění, z nichž dospěl ke správným právním závěrům. Odůvodnění rozsudku okresního soudu je správné a odvolací soud na ně pro stručnost odkazuje.

12. Ohledně žalobce i druhé žalované je vedeno insolvenční řízení a bylo pravomocně rozhodnuto o (jejich) úpadku. Okresní soud správně dovodil, že s přihlédnutím k § 231 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona není ani nemůže být dán naléhavý právní zájem na předmětné určovací žalobě, neboť otázka platnosti předmětných právních jednání, týkajících se majetku dlužníka, musí být řešena v insolvenčním řízení.

13. Odvolací námitka, že se okresní soud nezabýval navrženými důkazy, neobstojí, neboť není-li dán naléhavý právní zájem, není důvod provádět dokazování k věci samé.

14. Odvolací soud (ještě) podotýká, že žalobce nemá ani aktivní legitimaci k podání žaloby o neplatnost právního jednání; tu má v souladu s § 231 odst. 3 insolvenčního zákona vždy insolvenční správce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

15. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek týkajících se odvolacím soudem tvrzené výlučné legitimace insolvenčního správce k podání předmětné žaloby a způsobu, jakým se manžel, jenž nedal druhému manželu souhlas k dispozici s majetkem ve společném jmění manželů, může domoci neplatnosti právního úkonu, který přesahuje obvyklou správu a hospodaření s takovým majetkem. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod

dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že právní názor odvolacího soudu o výlučné legitimaci insolvenčního správce k podání předmětné žaloby je nesprávný, když je v přímém rozporu se závěrem obsaženým v usnesení Krajského soudu v Brně (dále též jen „insolvenční soud“) ze dne 13. 5. 2016, č. j. KsBR 29 INS 3291/2015-B-31 (vydaném v rámci insolvenčního řízení vedeného na majetek žalobce a druhé žalované). Ke způsobu, jakým se manžel, jenž nedal druhému manželu souhlas k dispozici s majetkem ve společném jmění manželů, může domoci neplatnosti právního úkonu, který přesahuje obvyklou správu a hospodaření s takovým majetkem, dovolatel namítá, že uplatnění práv v rámci exekučního řízení ve smyslu § 262a o. s. ř. a § 267 odst. 2 o. s. ř. není možné (jde o námitku, která nevylučuje postižení majetku ve společném jmění manželů).

III.

Přípustnost dovolání

17. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

18. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde zčásti o věc dovolacím soudem nefešenou (v insolvenčních souvislostech).

IV.

Důvodnost dovolání

19. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

20. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

21. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

22. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

[1] V dohodě z 5. 9. 2012 druhá žalovaná vůči prvnímu žalovanému ve smyslu § 558 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), uznala, že 25. 4. 2012 uzavřela s prvním žalovaným smlouvu o půjčce, na jejímž základě obdržela od prvního žalovaného částku 3 miliony Kč. Dále uznala, že půjčenou částku, včetně smluveného úroku, se zavázala vrátit nejpozději do 25. 7. 2012, což se nestalo. Dlužná částka tak činí ke dni uznání (včetně smluveného úroku, smluvní pokuty a úroku z prodlení) 3 610 164 Kč a druhá žalovaná se zavázala ji splatit nejpozději do 21. 9. 2012; pro případ prodlení s úhradou se druhá žalovaná zavázala zaplatit jednorázovou smluvní pokutu ve výši 300 000 Kč a dále ve výši 2 000 Kč za každý den prodlení.

[2] V dohodě ze 7. 9. 2012 první žalovaný a druhá žalovaná konstatovali obsah dohody z 5. 9. 2012 a dohodli se, že pro případ, že dluh nebude splacen do 21. 9. 2012, dává druhá žalovaná výslovné svolení k přímé vykonatelnosti exekutorského zápisu.

[3] Nemovitost ve společném jmění žalobce a druhé žalované je zatížena nařízenou exekucí.

[4] Žalobce a druhá žalovaná podali 10. 2. 2015 společný návrh na povolení oddlužení (správně jde o insolvenční návrh spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení), zahrnující i pohledávku prvního žalovaného.

[5] Usnesením ze dne 27. 5. 2015 (č. j. KSBR 29 INS 3291/2015-A-9) zjistil insolvenční soud úpadek žalobce a druhé žalované a povolil jim oddlužení.

[6] Při přezkumném jednání, jež se konalo 7. 9. 2015, popřel žalobce přihlášenou pohledávku prvního žalovaného (plynoucí z obou dohod) v plném rozsahu; insolvenční správce tuto pohledávku nepopřel.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a insolvenčního zákona:

§ 80 (o. s. ř.)

Určení, zda tu právní poměr nebo právo je, či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.

§ 40a (obč. zák.)

Jde-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle § 49a, § 140, § 145 odst. 2, § 479, § 589, § 701 odst. 1, § 775 a § 852b odst. 2 a 3, považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Totéž platí, nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje dohoda účastníků (§ 40). Je-li právní úkon v rozporu s obecně závazným právním předpisem o cenách, je

neplatný pouze v rozsahu, ve kterém odporuje tomuto předpisu, jestliže se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti dovolá.

§ 145 (obč. zák.)

...

č. 82

(2) Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.

...

Všeobecná ustanovení

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

...

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 7a (insolvenčního zákona)

Věcná příslušnost

Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

...

b) v incidenčních sporech,

...

Incidenční spory

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

...

g) spory o určení, zda tu je, či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,

...

§ 229 (insolvenčního zákona)

...

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

a) dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,

b) dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,

- c) insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,
- d) dlužník v době od povolení reorganizace a
- e) dlužník v době od povolení oddlužení.

...

§ 231 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční soud není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, ani jiným způsobem tohoto zjištění.

(2) V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud.

(3) Je-li k neplatnosti právního úkonu nutné, aby ten, kdo je takovým úkonem dotčen, se jeho neplatnosti dovolal, může tak učinit i insolvenční správce.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a insolvenčního zákona již v době zahájení tohoto sporu (7. 8. 2015) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v citované podobě (pro věc rozhodné) platila do 1. 1. 2014, kdy byl tento občanský zákoník zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, přičemž jejich použitelnost v dané věci plyne z § 3028 odst. 1 a 3 o. z.

24. Na výše uvedeném základě (a u vědomí, že insolvenční řízení dlužníků probíhalo ve formě řešení úpadku oddlužením i v době vydání napadeného rozhodnutí, aniž bylo ještě rozhodnuto o způsobu oddlužení) činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

25. K významu § 231 insolvenčního zákona.

V rozsudku ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, č. 9, ročník 2014, pod č. 110, bylo předmětem výkladu Nejvyššího soudu § 231 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013. V něm Nejvyšší soud vysvětlil, že předmětné ustanovení v žádném směru neřeší otázku platnosti právních úkonů posuzovaných při přezkoumání pohledávek popřenyých co do pravosti, výše nebo pořadí (lhostejno, zda vykonatelných) v insolvenčním řízení (neklade takovému přezkoumání žádné meze). Cílem § 231 insolvenčního zákona je pouze zajistit, aby otázka platnosti právního úkonu, jež je určující pro příslušnost majetku dlužníka do jeho majetkové podstaty nebo pro identifikaci závazků dlužníka, nebyla v průběhu insolvenčního řízení účelově vytěšňována [určovacemi žalobami podle § 80 písm. c) o. s. ř. (dnes podle § 80 o. s. ř.), podávanými u obecných soudů] mimo rámec procedur nastavených insolvenčním zákonem k řešení těchto otázek (aby např. nedocházelo k tomu, že incidenční spor o příslušnost určitého majetku do majetkové podstaty dlužníka, zahájený podáním vylučovací žaloby, bude blokován řízením vedeným u obecného soudu o určovací žalobě týkající se některé z otázek, kterou má v onom incidenčním sporu řešit insolvenční soud jako otázku předběžnou). K tomu budiž dodáno, že

předmětné ustanovení se v době do 31. 12. 2013 lišilo od § 231 insolvenčního zákona ve znění citovaném shora pouze v odstavci 2, jež měl tuto podobu:

§ 231 (insolvenčního zákona)

...

č. 82

(2) V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud, a to buď jako otázku předběžnou, nebo v incidenčním sporu, jehož předmětem je tato otázka. Žalobu v tomto sporu mohou podat účastníci insolvenčního řízení s výjimkou dlužníka, nejde-li o dlužníka s dispozičními oprávněními, insolvenční správce a státní zastupitelství. Žalobcem nebo žalovaným musí být vždy insolvenční správce.

...

26. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. 1. 2014 jako zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], se k povaze změn, jež se týkaly § 159 a § 231 insolvenčního zákona v podobě citované výše, ve své zvláštní části vyslovuje následovně:

„K bodům 80 až 83 (§ 159 a § 160)

Z veřejné konzultace se podává potřeba zpřesnit taxativní výčet incidenčních sporů v ustanovení § 159 odst. 1 insolvenčního zákona. Nová ustanovení § 159 odst. 1 písm. f) a g) insolvenčního zákona přitom nejsou rozšířením stávajícího počtu incidenčních sporů, nýbrž pojmenováním těch sporů, jež insolvenční zákon označil jako incidenční v dalším svém obsahu (srov. § 231 odst. 2 a § 289 odst. 3 insolvenčního zákona).

...

K bodům 131 až 134 (§ 231, § 235 a § 239)

Změny § 231 odst. 2, § 235 odst. 2 a § 239 se týkají neúčinných právních úkonů dlužníka. Změna § 231 odst. 2 insolvenčního zákona navazuje na změny vtělené do textu § 159 insolvenčního zákona (srov. důvodovou zprávu ke změnám tohoto ustanovení) a řeší interpretační nejasnosti, které toto ustanovení v praxi vyvolávalo (jeho cílem nebylo zavádět nový druh žaloby, nýbrž pro případ, že jsou vedeny spory o otázky, jichž se pravidlo týká, vyhradit jejich řešení insolvenčnímu soudu).“

27. Prostým srovnáním textu § 231 insolvenčního zákona ve znění účinném před 1. lednem 2014 a ve znění účinném od uvedeného data (v jeho odstavci 2) lze zjistit, že otázku aktivní věcné legitimace k podání takové určovací žaloby řešilo pouze § 231 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, jež k takovému procesnímu úkonu předurčovalo účastníky insol-

venčního řízení s výjimkou dlužníka, nešlo-li o dlužníka s dispozičními oprávněními, insolvenčního správce a státní zastupitelství. Ustanovení § 231 odst. 2 věty třetí insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. prosince 2013 pak pro tyto spory předepisovalo, aby se jich vždy účastnil insolvenční správce (lhostejno, zda byl osobou s dispozičními oprávněními), buď jako žalobce, nebo jako žalovaný.

28. Jestliže v době do 31. 12. 2013 řešilo otázku aktivní věcné legitimace k podání předmětné žaloby § 231 odst. 2 věty druhé (a zčásti též věty třetí) insolvenčního zákona, pak je odtud (z logiky věci) zjevné, že stejnou problematiku neřeší § 231 odst. 3 insolvenčního zákona (jež k 1. lednu 2014 žádných změn nedoznalo). Pravidlo vyjádřené v § 231 odst. 3 insolvenčního zákona vystihuje problematiku tzv. relativně neplatných právních úkonů, mezi něž patří též právní úkon, jímž jeden z manželů překročí meze obvyklé správy majetku náležejícího do společného jmění manželů (jelikož tak učiní bez souhlasu druhého manžela). Takový právní úkon se považuje za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen (opomenutý manžel), neplatnosti právního úkonu nedovolá (srov. § 145 odst. 2 obč. zák. ve spojení s § 40a obč. zák.).

29. U tzv. relativně neplatných právních úkonů pak (obecně vzato) k tomu, aby nastaly účinky relativní neplatnosti, zákon nestanoví, že by se její dovolání muselo stát žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu, nebo námitkou v rámci obrany proti uplatněnému právu (nároku) v řízení před soudem; postačuje tedy, aby oprávněná osoba uplatnila tzv. relativní neplatnost právního úkonu „mimosoudně“. V obou případech účinky tzv. relativní neplatnosti nastávají jen tehdy, jestliže její uplatnění došlo druhému účastníku (ostatním účastníkům) právního úkonu, popřípadě – namítá-li neplatnost právního úkonu osoba, která nebyla jeho účastníkem – všem účastníkům právního úkonu, a to okamžikem, v němž projev vůle došel poslednímu z nich (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006, uveřejněný pod č. 97/2007 Sb. rozh. obč.). Otázku tzv. relativní neplatnosti lze v občanském soudním řízení vždy řešit jako otázku předběžnou.

30. Z výše řečeného je zjevné, že z toho, že podle § 231 odst. 3 insolvenčního zákona se tzv. relativní neplatnosti právního úkonu může dovolat („může tak učinit“) insolvenční správce, v žádném případě neplyne, že by se tak mohlo (muselo) stát pouze v rámci žaloby tímto insolvenčním správcem podané. Ustanovení § 231 odst. 3 insolvenčního zákona nadto možnost dovolat se tzv. relativní neplatnosti právního úkonu nesvěřuje do výlučné působnosti insolvenčního správce, určuje pouze, že tak může učinit „i“ (též, také) insolvenční správce. Jinak řečeno, jde-li o určení neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, přiznává § 231 odst. 3 insolvenčního zákona možnost dovolat se tzv. relativní neplatnosti právního úkonu insolvenčnímu správci vedle osoby k tomu oprávněné (dlužníka), i když insolvenční správce není osobou s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě dlužníka (§ 229 odst. 3 insolvenčního zákona).

31. S účinností od 1. 1. 2014 insolvenční zákon v § 231 ani na jiném místě

nepředepisuje okruh osob oprávněných (aktivně věcně legitimovaných) v průběhu insolvenčního řízení k podání žaloby o určení neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka a z možnosti tak učinit (podat žalobu o požadované určení) nevylučuje ani dlužníka samotného. Závěr odvolacího soudu, že taková aktivní věcná legitimace náleží (v souladu s § 231 odst. 3 insolvenčního zákona) vždy insolvenčnímu správci, tudíž není správný.

32. K naléhavému právnímu zájmu na požadovaném určení.

Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu k § 80 písm. c) o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013 (nynější § 80 o. s. ř.) je určovací žaloba podle předmětného ustanovení preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby přitom korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu. V judikatuře Nejvyššího soudu srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 31 Cdo 1836/2005, uveřejněný pod č. 53/2007 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 31 Cdo 4001/2013, uveřejněný pod č. 22/2017 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek (oba rozsudky potud výslovně vycházejí z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 1338/96, citovaného již okresním soudem). V judikatuře Ústavního soudu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95, uveřejněný pod č. 35/1995 Sbirky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

33. V rozsudku ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014, uveřejněném pod č. 107/2014 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud též vysvětlil, že nemá-li žalobce ke dni vydání rozhodnutí o určovací žalobě ve smyslu § 80 o. s. ř. na požadovaném určení naléhavý právní zájem, je to vždy důvodem k zamítnutí určovací žaloby [s tím, že žalobci nic nebrání v tom, aby žalobu znovu podal v době, kdy naléhavý právní zájem na takovém určení získá (změní-li se poměry, za nichž soud určovací žalobu zamítl)].

34. V poměrech dané věci založily oba soudy závěr o nedostatku naléhavého právního zájmu dovolatele na požadovaném určení především na úsudku, že takové otázky mají (musí) být řešeny v rámci probíhajícího insolvenčního řízení (vedeného na majetek dovolatele a druhé žalované).

35. Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že předmětný spor je ve smyslu § 231 insolvenčního zákona sporem o určení neplatnosti právních úkonů (obou dohod, včetně uznání dluhu v jedné z nich) týkajících se závazků dlužníka [pohledávky prvního žalovaného přihlášené do insolvenčního řízení vedeného na majetek do-

volatele a druhé žalované (jeho manželky)]. Tyto pochybnosti ostatně neměly ani oba soudy (což plyne z toho, že svá rozhodnutí založily právě na aplikaci § 231 insolvenčního zákona). Jak ale bylo rozebráno výše (srov. odstavce [25] a [26]), spor o určení, zda tu je, či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, zahájený v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, je incidenčním sporem ve smyslu § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona. K projednání takového sporu jsou pak v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 7a písm. b) insolvenčního zákona].

36. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek (jenž neobstál ve výkladu § 231 odst. 3 insolvenčního zákona a pomínil otázku věcné příslušnosti soudu) zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno napadené rozhodnutí, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně (co do zkoumání věcné příslušnosti), zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a postupil věc k dalšímu řízení krajskému soudu jako soudu věcně příslušnému k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Krajským soudem, jemuž se věc takto postupuje, určil Nejvyšší soud Krajský soud v Brně, jenž je insolvenčním soudem dovolatele a druhé žalované a jako takový je k projednání a rozhodnutí dané věci příslušný i místně (srov. § 7b odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném v době podání této žaloby, potud rozhodném).

Č. 83

Č. 83

Dokazování, Okamžité zrušení pracovního poměru, Ochrana osobnosti § 86 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 88 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 90 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 55 odst. 1 písm. b) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2016

Zvukový nebo obrazový záznam, který se týká člověka nebo jeho projevu osobní povahy a který byl pořízen soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby, lze použít jako důkaz v občanském soudním řízení pouze tam, kde má vést k prokázání skutečnosti, kterou není možné prokázat jinak (pomocí důkazů, které nezasahují do absolutních osobnostních práv dotčené osoby), a kde i další okolnosti případu vedou k závěru, že nelze upřednostnit právo na ochranu osobnosti dotčené osoby před právem na spravedlivý proces toho, komu je použití důkazu zvukovým či obrazovým záznamem týkajícím se této osoby nebo jejích projevů osobní povahy na prospěch.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.1267.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného změnil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 83 Co 121/2017, tak, že se mění rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 16. 12. 2016, sp. zn. 29 C 64/2016, ve výroku o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru ze dne 18. 1. 2016 tak, že žaloba o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru provedeného dopisem žalovaného ze dne 18. 1. 2016 se zamítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 2. 11. 2015 žalovaný sdělil žalobci, že s ním rozvažuje pracovní poměr založený pracovní smlouvou uzavřenou dne 12. 5. 2014, na základě které byl žalobce pověřen analytickou prací na vybraných kauzách, získáváním informací z veřejně dostupných zdrojů a jejich zpracováním, pomocnými kancelářskými pracemi pro zajištění chodu kanceláře, přípravou projektových žádostí a dalšími pracemi dle projektů a potřeb organizace, pro nadbytečnost.
2. Dopisem ze dne 18. 1. 2016 žalovaný sdělil žalobci, že s ním okamžitě zrušuje pracovní poměr v souladu s § 55 odst. 1 písm. b) zákona č. 262/2006 Sb., neboť

žalobce dne 29. 12. 2015 navštívil J. K. (jednoho ze zakladatelů zaměstnavatele) a následně dne 5. 1. 2016 J. Ř., přičemž účelem těchto jednání bylo zajistit si prostřednictvím jejich vlivu namísto ukončeného pracovního poměru u žalovaného jiné, rentabilní pracovní místo – konkrétně pozici ředitele Komunitního střediska K. L., kdy tuto funkci nyní vykonává M. D., s tím, že pokud mu náhradní pracovní místo nebude zajištěno, podnikne proti zaměstnavateli a potažmo jeho ředitelce (D. F.) konkrétní kroky, které zaměstnavatele poškodí, a to jednak, že zahájí proti zaměstnavateli soudní spor, který bude mít na zaměstnavatele negativní finanční dopad, a jednak, že znemožní dotaci pro „KPKP“ od Ministerstva vnitra ve výši cca 800–900 tisíc Kč, a tím zastaví v podstatě veškeré financování zaměstnavatele.

3. Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Liberci dne 3. 3. 2016 domáhal, aby bylo určeno, že výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost ze dne 2. 11. 2015 je neplatná a že okamžité zrušení pracovního poměru ze dne 18. 1. 2016 ze strany zaměstnavatele je neplatné. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že dne 12. 5. 2014 uzavřel se žalovaným pracovní smlouvu na dobu neurčitou, že sjednaným druhem práce byly analytické práce na vybraných kauzách, získávání informací z veřejně dostupných zdrojů a jejich zpracování, pomocné kancelářské práce pro zajištění chodu kanceláře, příprava projektových prací a další práce podle projektů a potřeb organizace, že dne 2. 11. 2015 mu byla doručena výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost podle § 52 písm. c) zákona č. 262/2006 Sb., součástí které bylo i rozhodnutí ředitele žalovaného o snížení počtu zaměstnanců k 1. 2. 2016 ze dne 26. 10. 2015, že žalobce s touto výpovědí nesohlasil a dne 4. 12. 2015 požádal o přidělování práce podle pracovní smlouvy i po zamýšleném skončení pracovního poměru ke dni 31. 1. 2016, že ještě před podáním výpovědi dne 12. 10. 2015 přijal žalovaný dalšího zaměstnance na celý pracovní úvazek (J. B.), který má prakticky shodný úvazek jako žalobce, a to na identicky shodnou pracovní náplň, a že rozvázání pracovního poměru výpovědí je tak neplatným právním úkonem. Dále uvedl, že dne 18. 1. 2016 mu bylo na pracovišti doručeno okamžité zrušení pracovního poměru z důvodu, že „zahájí proti zaměstnavateli soudní spor, který bude mít na zaměstnavatele negativní finanční dopad, a že znemožní dotaci pro KPKP od Ministerstva vnitra ve výši 800–900 000 Kč, a tím zastaví prakticky veškeré financování zaměstnavatele“, že pokud jde o zahájení soudního sporu, je tento důvod nekonkrétní a nejasný, neboť je postrádáno vysvětlení, o jaký soudní spor se jedná, že jediným důvodem, který mohl mít žalovaný na mysli, je, že žalobce uplatní u soudu návrh na přezkoumání důvodnosti výpovědi z pracovního poměru podle § 72 zák. práce, že však využití zákonného práva vyvolat spor o neplatnost výpovědního důvodu nelze hodnotit jako důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru, a že ani druhý důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru není dán, neboť byl jen řadovým zaměstnancem a jeho možnost znemožnit přidělení dotace nebyla prakticky žádná, a to ani prostřednictvím J. K. a J. Ř.

4. Žalovaný zejména uvedl, že je neziskovou organizací, jejíž ekonomický provoz včetně mzdových nákladů je závislý především na darech a dotacích poskytnutých ze strany třetích osob, že téměř celá mzda jeho zaměstnance J. B. je krytá z dotace úřadu práce, zatímco mzdové náklady žalobce byly hrazeny z vlastních nebo projektových zdrojů, že J. B. zároveň disponuje ekonomickými znalostmi, které žalobci chybí, že skutečný důvod okamžitého zrušení pracovního poměru spočíval v tom, že jednání žalobce neslo znaky trestněprávního jednání, přičemž žalobce se snažil svým nátlakem na osoby propojené se žalovaným dosáhnout svého dosazení na jiné pracovní místo – vyhrožoval těmto osobám (resp. svému zaměstnavateli) a snažil se dosáhnout pro sebe tímto nátlakem neodůvodněných výhod; porušil tak nejenom zákoník práce a trestní zákoník (na žalobce bylo podáno i trestní oznámení), ale i základní zaměření, poslání a cíle žalovaného, jehož předmětem činnosti je boj proti korupci.

5. Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 16. 12. 2016, č. j. 29 C 64/2016-67 určil, že okamžité zrušení pracovního poměru ze dne 18. 1. 2016 dané žalovaným žalobci je neplatné, zamítl žalobu o určení, že výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost daná žalovaným žalobci dne 2. 11. 2015 je neplatná, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně zamítl návrh žalovaného na provedení důkazu (čtením doslovného přepisu nahrávky, popřípadě jejím přehráním v jednací síni), kterým by byl prokázán přesný obsah schůzek žalobce s J. K. a J. Ř., neboť to, co jimi mělo být prokázáno, není natolik „exkluzivní“, aby byl aprobehován přístup žalovaného, který „úskočně“ nahrál obsah schůzky a jednání, jež při ní proběhlo, bez vědomí toho, kdo o schůzku požádal. Soud prvního stupně má však za to (vycházejí z výpovědi svědků J. K. a J. Ř.), že to, co při těchto schůzkách samo o sobě zaznělo, není způsobilým důvodem pro okamžité skončení pracovního poměru, neboť je zde důvodná pochybnost, zda by žalobce vůbec ze své pozice mohl ovlivnit poskytnutí dotace, a dospěl proto k závěru, že žalovaný neprokázal jednání takové intenzity, které by bylo v rozporu s povinností zaměstnance být svému zaměstnavateli loajální. Dále dovodil, že žalovaný přijal rozhodnutí vedoucí ke snížení počtu zaměstnanců s účinností od 1. 2. 2016 dne 26. 10. 2015, tedy dříve, než byla žalobci dána výpověď z pracovního poměru, že v dané chvíli byli u žalovaného zaměstnání dva zaměstnanci, že z hlediska prostředků na výplatu zde byl zřejmý rozdíl mezi žalobcem a J. B., neboť žalovaný získal pro zaměstnance J. B. příspěvek plně hrazený z Úřadu práce ČR, a že rozhodnutí o zefektivnění práce snížením počtu zaměstnanců tak lze považovat za oprávněné.

6. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 27. 11. 2017, č. j. 83 Co 121/2017-93, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru a o nákladech řízení potvrdil a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 7 212 Kč k rukám JUDr. V. S. Souhlasil se

závěrem soudu prvního stupně o neprovedení důkazu zvukovými záznamy pořízenými bez vědomí žalobce, neboť skutečnosti, o nichž měly být zvukové záznamy pořízeny, byly dostatečně prokázány jinak, a to výpověďmi svědků – osob, které tyto záznamy pořídily a které byly jednání, jež je žalobci vytýkáno v okamžitě zrušení pracovního poměru, přítomny. Dovodil, že vydírání žalobce mělo směřovat nikoli vůči jeho zaměstnavateli, ale vůči třetí osobě – J. K. (zakladateli žalovaného) a J. Ř., a že proto nemůže být samo o sobě důvodem okamžitého zrušení pracovního poměru, že však žalobce hrozil také újmou svému zaměstnavateli a taková výhrůžka může být důvodem okamžitého zrušení pracovního poměru, musí však jít o výhrůžku konkrétní a natolik silnou a intenzivní, že v zaměstnavateli vzbudí důvodnou obavu, že při jejím uskutečnění budou jeho zájmy ohroženy či poškozeny. Odvolací soud uvedl, že hrozil-li žalobce žalobou o neplatnost rozvázání pracovního poměru, jde o jeho zákonné právo domáhat se přezkoumání platnosti rozvázání pracovního poměru soudem, a nikoli o výhrůžku představující zvláště hrubé porušení pracovní kázně, a že hrozil-li žalobce zmařením poskytnutí dotace pro žalovaného, nebyly tvrzeny ani prokázány žádné konkrétní skutečnosti, jakým způsobem měl žalobce výhrůžku uskutečnit, ze kterých by bylo možné dovodit důvodnou obavu na straně zaměstnavatele, a dospěl k závěru, že obsah výhrůžky (jak byl vymezen v okamžitě zrušení pracovního poměru a objasněn výpověďmi svědků) nepředstavuje porušení povinnosti zaměstnance vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem a nemůže založit důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru podle § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. Dodal, že skutečnost, že bylo proti žalobci zahájeno trestní stíhání, nemá pro rozhodnutí o žalobě na určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru význam.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Namítá, že nelze pořízení audionahrávky bez souhlasu nahrávaného paušálně odmítnout způsobem, jak to učinil soud prvního stupně i soud odvolací, že vždy záleží na konkrétních okolnostech, za nichž byla nahrávka pořízena, a důvodech jejího pořízení, že v daném případě jde „skutečně o mikroorganizaci“, kdy pro zaměstnavatele vykonávali práci pouze dva, resp. jeden zaměstnanec a dále zde byla už jen ředitelka, že žalobce ve vztahu k žalovanému nevystupoval jako slabší strana, spíše naopak, že žalovaný předmětnou nahrávku opatřil pouze za účelem ochrany svého práva, záznam nijak nezneužil ani nezveřejnil za účelem poškození žalobce a že odvolací soud měl hodnotit pořízení tohoto záznamu v intencích krajní nouze, nutné obrany či dovolené svépomoci, a to zejména za situace, kdy nahrávka obsahuje jednání žalobce naplňující znaky trestného činu vydírání a neobsahuje

žádné další prvky, které by žalobci zasahovaly do soukromí jinak než tak, že je na záznamu slyšen hlas žalobce. Má za to, že skutkový stav byl objasněn mimo jiné svědectvím J. K. a J. Ř., že však předmětné nahrávky měly být jako důkaz provedeny, neboť by z nich byla patrná i intenzita protiprávního jednání žalobce. Dovolatel dále namítá, že jednání žalobce bylo zcela evidentně v (zvláště hrubém) rozporu se základním zaměřením a cíli zaměstnavatele tak, jak jsou specifikovány v „zakládací smlouvě“ žalovaného, že jednal-li zaměstnanec organizace, která je primárně zaměřena na odhalování a potírání korupce, sám korupčním způsobem, jednal s ohledem na § 301 zák. práce nepochybně v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele a že skutečnost, že žalobce vyhrožoval jednáním dovoleným nebo že výhrůžky ohledně zmaření dotace byly nekonkrétní, nemůže obstát, neboť nelze tolerovat stav, kdy se žalobce byť prostřednictvím dovoleného jednání domáhal pro sebe neodůvodněné výhody. Dodává, že žalobce je ve „skutkově zcela totožné věci“ trestně stíhán u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 1 T 225/2016. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudky odvolacího soudu a soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalovaného podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno, že žalobce pracoval u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 12. 5.

2014, že dne 2. 11. 2015 mu byla doručena výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost, na základě které měl jeho pracovní poměr skončit k 31. 1. 2016, a že dne 18. 1. 2016 mu bylo doručeno okamžité zrušení pracovního poměru z důvodu, že žalobce navštívil dne 29. 12. 2015 J. K. (jednoho ze zakladatelů žalovaného) a dne 5. 1. 2016 J. Ř. za účelem zajištění si prostřednictvím jejich vlivu namísto ukončeného pracovního poměru u žalovaného pracovního místa ředitele Komunitního střediska K. L. s tím, že nebude-li mu toto pracovní místo zajištěno, podnikne proti žalovanému (a jeho ředitelce D. F.) konkrétní kroky, které žalovaného poškodí, a to, že zahájí proti žalovanému soudní spor, který bude mít na žalovaného negativní finanční dopad, a že znemožní dotaci pro „KPKP“ od Ministerstva vnitra ve výši cca 800–900 tisíc Kč, a tím zastaví v podstatě veškeré financování žalovaného.

12. V projednávané věci závisí rozsudek odvolacího soudu jednak na vyřešení otázky hmotného práva, zda v jednání zaměstnance, který hrozí, že proti zaměstnavateli zahájí soudní řízení a znemožní mu získání dotace, lze spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem, a jednak na vyřešení otázky procesního práva, za jakých podmínek je podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 možné použít zvukový záznam rozhovoru pořízený bez vědomí a souhlasu nahrávané osoby jako důkaz v občanském soudním řízení. Protože tyto otázky dosud nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešeny, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud (aniž by mohl přihlížet k doplnění dovolání žalovaného ze dne 29. 3. 2018, které bylo podáno až po uplynutí lhůty k podání dovolání – srov. § 242 odst. 4 o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání žalovaného je opodstatněné.

14. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že okamžité zrušení pracovního poměru bylo žalobci doručeno dne 18. 1. 2016 – posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 377/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 155/2013 Sb.,

č. 303/2013 Sb., č. 101/2014 Sb., č. 182/2014 Sb., č. 250/2014 Sb., č. 205/2015 Sb. a č. 298/2015 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 6. 2016 (dále jen „zák. práce“), a podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále jen „o. z.“).

č. 83

15. Dokazování, které soud v občanském soudním řízení provádí zásadně při jednání (§ 122 odst. 1 o. s. ř.), slouží ke zjištění skutkového stavu věci, na jehož základě soud rozhoduje o věci samé (§ 153 odst. 1 o. s. ř.). Zákon účastníkům stanoví povinnost označit důkazy k prokázání jejich tvrzení, ale zároveň dává soudu oprávnění rozhodovat o tom, které z navrhovaných důkazů provede (§ 120 odst. 1 o. s. ř.). Soud je tedy oprávněn posoudit důkazní návrhy účastníků a rozhodnout o tom, které z označených důkazů provede a které nikoli.

16. Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.). Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti a posléze hodnota pravdivosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou pro zjištění skutkového stavu upotřebitelné). Důkazy, které jsou pro rozhodnutí bezvýznamné, se dále nezabývá. Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti soud zkoumá, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu, nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné). K důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne. Opačný postup soudu by měl za následek, že porušení obecně závazného právního předpisu by bylo promítnuto do skutkového stavu věci zjištěného soudem, a tím i do rozhodnutí vydaného na jeho základě. Přihlédnutím k nezákonným důkazům (tím, že by o ně opřel svá skutková zjištění) by tak soud zatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti pak soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli.

17. Hlediska závažnosti (důležitosti) důkazů pro rozhodnutí a jejich zákonnosti soud uplatňuje i při rozhodování o provedení důkazů navržených účastníky řízení ve smyslu § 120 odst. 1 věty druhé o. s. ř. Nemělo by totiž význam provádět důkazy označené účastníky, o nichž by bylo předem známo, že k nim nebude možné při hodnocení všech důkazů podle § 132 o. s. ř. přihlédnout. Soud proto neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení

bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné).

18. Při posuzování důkazů navržených účastníky z hlediska jejich zákonnosti je třeba rovněž přihlídnout k ustanovení čl. 90 věty první Ústavy České republiky, podle něhož jsou soudy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Ustanovení § 2 o. s. ř. ukládá soudům též povinnost dbát, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno. Z těchto ustanovení upravujících hlavní poslání soudů, obsah jejich činnosti v občanském soudním řízení a předmět a účel občanského soudního řádu vyplývá nejen úkol soudů zajišťovat spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, které byly porušeny nebo jsou ohroženy, ale též jejich povinnost postupovat v řízení, jímž je tato ochrana zabezpečována, tak, aby samy svou činností práva fyzických a právnických osob neporušovaly a porušování jejich práv v řízení zamezovaly. Má-li být občanské soudní řízení jednou ze záruk spravedlnosti a práva sloužící upevňování a rozvíjení zásad soukromého práva (§ 3 věta první o. s. ř.), nelze připustit, aby při činnosti soudů, kterou je zajišťována ochrana práv fyzických a právnických osob, docházelo k porušování nebo k využívání porušení jiných práv těchto osob.

19. Nejvyšší soud proto již dříve (za právní úpravy účinné před 1. 1. 2014) dospěl k závěru, že navrhne-li účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřípustný neprovede (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98, uveřejněný pod č. 39 ve Sb. rozh. obč., roč. 1999).

20. Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod; zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit; ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy (§ 86 o. z.). Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob (§ 88 odst. 1 o. z.). Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu (§ 88 odst. 2 o. z.).

21. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zachovává ochranu soukromí, která spočívá v právu člověka na nedotknutelnost vlastního soukromí a tomu od-

povídající povinnosti ostatních zdržet se neoprávněných zásahů do něj, jako součást absolutního osobnostního práva tak, jako tomu bylo v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (srov. § 81 odst. 2 o. z.). Rozsah omezení absolutního osobnostního práva je však v současné úpravě širší, neboť vedle možnosti pořízení nebo použití podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu na základě zákona k úřednímu účelu (srov. § 88 odst. 2 o. z., dříve § 12 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) zákon nově umožňuje pořízení nebo použití podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu také s ohledem na výkon a ochranu jiných subjektivních soukromých práv, a to zpravidla v řízení před orgánem veřejné moci a podle předpisů veřejného práva (například podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů). Toto omezení je však nutné – vzhledem k tomu, že jde o výjimku z práva na ochranu osobnosti člověka – vykládat restriktivně, neboť nelze připustit, aby bylo možné používat podobizny a zvukové či obrazové záznamy týkající se člověka nebo jeho projevů osobní povahy v řízení před orgánem veřejné moci (a pro tyto účely je pořizovat) vždy (bez dalšího), když je to na prospěch právům nebo právem chráněným zájmům jiné osoby. Uvedený zákonný důvod k použití podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka (srov. § 90 o. z.).

22. Základním kritériem, jež má vést k rozhodnutí o použitelnosti či nepoužitelnosti zvukových či obrazových záznamů týkajících se člověka nebo jeho projevů osobní povahy a pořízených soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v občanském soudním řízení, je poměrování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají, a rozhodování o tom, který z těchto zájmů je v konkrétním případě jejich střetu převažujícím. Střet zájmu na ochraně osobnosti toho, jehož projev je bez jeho souhlasu zachycován, se zájmem na ochraně toho, kdo tento projev zachycuje (a posléze použije), nelze ovšem řešit v obecné rovině. Rozhodování o tom, do jaké míry je určitý zájem v dané konkrétní situaci převažující, je třeba ponechat na zvážení soudu, a to v každém jednotlivém případě. Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, budou rozhodující i význam právem chráněného či uznávaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující informace z nahrávky, k dispozici k tomu, aby získal takové informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14). Vzhledem k tomu, že se jedná o výjimečný prostředek, jeho použití jako důkazu v občanském soudním řízení může připadat v úvahu pouze tam, kde má vést k prokázání skutečnosti, kterou není možné prokázat jinak (pomocí důkazů, které nezasahují do absolutních osobnostních práv dotčené osoby), a kde i další okolnosti případu vedou k závěru, že nelze upřednostnit právo na ochranu osobnosti dotčené osoby před právem na spravedlivý

proces (srov. článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) toho, komu je použití důkazu zvukovým či obrazovým záznamem týkajícím se této osoby nebo jejich projevů osobní povahy na prospěch.

23. V projednávané věci navrhoval žalovaný důkaz zvukovými záznamy rozhovorů žalobce s J. K. a J. Ř. pořizováními bez vědomí a souhlasu žalobce na schůzkách konaných dne 29. 12. 2015 a 5. 1. 2016. Žalovaný chtěl těmito záznamy prokázat, že se žalobce dopustil jednání vymezeného v okamžitě zrušení pracovního poměru ze dne 18. 1. 2016, a to, že navštívil uvedené osoby za účelem zajištění si prostřednictvím jejich vlivu namísto ukončeného pracovního poměru u žalovaného pracovní místo ředitele Komunitního střediska K. L. s tím, že nebudeli mu toto pracovní místo zajištěno, podnikne proti žalovanému (a jeho ředitele D. F.) konkrétní kroky, které žalovaného poškodí – zahájí proti žalovanému soudní spor, který bude mít na žalovaného negativní finanční dopad, a znemožní dotaci pro „KPKP“ od Ministerstva vnitra ve výši cca 800–900 tisíc Kč, a tím zastaví v podstatě veškeré financování žalovaného. Vzhledem k tomu, že podstatný obsah uvedených schůzek žalobce mohl být prokázán (a byl prokázán) také výslechem svědků J. K. a J. Ř., kteří byli na těchto schůzkách přítomni, souhlasí dovolací soud se závěry soudů, že za těchto okolností nelze prolomit právo žalobce na ochranu soukromí a použít zvukové nahrávky pořizené třetí osobou bez vědomí žalobce v tomto řízení jako důkaz.

24. Podle § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce zaměstnavatel může výjimečně pracovní poměr okamžitě zrušit jen tehdy, porušil-li zaměstnanec povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem.

25. Dodržovat povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci patří k základním povinnostem zaměstnance, vyplývajícím z pracovního poměru [srov. § 38 odst. 1 písm. b) zák. práce]. Má-li být porušení povinnosti vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci právně postižitelné jako důvod k rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnavatele, musí být porušení pracovních povinností ze strany zaměstnance zaviněno (alespoň z nedbalosti) a musí dosahovat určitý stupeň intenzity. Zákoník práce rozlišuje mezi soustavným méně závažným porušováním povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci, závažným porušením povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci a porušením povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem. Porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci nejvyšší intenzity (zvláště hrubým způsobem) je důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru nebo k výpovědi z pracovního poměru [§ 55 odst. 1 písm. b), § 52 písm. g) část věty před středníkem zák. práce].

26. Pracovní povinnosti jsou zaměstnanci stanoveny právními předpisy, pracovním řádem, pracovní smlouvou nebo pokynem přímo nadřízeného vedoucího

zaměstnance. Jednotlícím kritériem pro všechny druhy těchto povinností je, že vyplývají z pracovního poměru nebo jiného pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli; jednání zaměstnance, jímž nebyly porušeny povinnosti z pracovněprávního vztahu, nemůže být posouzeno jako porušení pracovních povinností.

č. 83

27. Podle § 301 písm. d) zák. práce jsou zaměstnanci povinni řádně hospodařit s prostředky svěřenými jim zaměstnavatelem a sřežít a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele.

28. Uvedené povinnosti, které patří k základním povinnostem zaměstnanců, představují ve své obecnosti mravní imperativ kladený na každého zaměstnance, jenž ve svém obsahu znamená určitou míru loajality ve vztahu ke svému zaměstnavateli, a zároveň též i obecnou prevenční povinnost zaměstnance ve vztahu k majetku a oprávněným zájmům zaměstnavatele; jde o požadavek na určitou úroveň kvality chování zaměstnance. Zákon zde vedle povinností vyplývajících z právních předpisů a jiných předpisů vztahujících se k práci zaměstnance [§ 301 písm. c) zák. práce] ukládá zaměstnanci, aby celým svým chováním v souvislosti s pracovním vztahem nezpůsobil zaměstnavateli škodu, ať už majetkovou, nebo morální (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005, uveřejněný pod č. 86 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2006).

29. Ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k takovým právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Pro posouzení, zda zaměstnanec porušil povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci méně závažně, závažně nebo zvláště hrubým způsobem, zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet. V zákoníku práce ani v ostatních pracovněprávních předpisech nejsou pojmy „méně závažné porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci“, „závažné porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci“ a „porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvláště hrubým způsobem“ definovány, přičemž na jejich vymezení závisí možnost a rozsah postihu zaměstnance za porušení takové povinnosti. Vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu; soud může přihlídnout při zkoumání intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci k osobě zaměstnance, k funkci, kterou zastává, k jeho dosavadnímu postoji k plnění pracovních úkolů, k době a situaci, v níž došlo k porušení pracovní kázně, k míře zavinění zaměstnance, ke způsobu a intenzitě porušení konkrétních povinností

zaměstnanec, k důsledkům porušení uvedených povinností pro zaměstnavatele, k tomu, zda svým jednáním zaměstnanec způsobil zaměstnavateli škodu, apod. Zákon zde ponechává soudu širokou možnost uvážení, aby rozhodnutí o platnosti rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením nebo výpovědí odpovídalo tomu, zda po zaměstnavateli lze spravedlivě požadovat, aby pracovní poměr zaměstnanec u něj nadále pokračoval (srov. ve vztahu k obsahově shodné dřívější právní úpravě například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 1995, sp. zn. 6 Cdo 53/94, uveřejněný v časopise Práce a mzda č. 7–8, roč. 1996, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1228/99, uveřejněný pod č. 21 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2001). Výsledné posouzení intenzity porušení pracovní kázně není jen aritmetickým průměrem všech v konkrétním případě zvažovaných hledisek; k některým hlediskům je třeba přistupovat se zvýšenou pozorností tak, aby byla vystižena typová i speciální charakteristika porušení právních povinností v konkrétní věci.

30. Ve vztazích zaměstnavatele a zaměstnance je zároveň nezbytný vztah důvěry, spolehlivost zaměstnance a jeho poctivost vyplývající z § 301 písm. d) zák. práce, jež zároveň – jak bylo uvedeno výše – ukládá zaměstnanci, aby celým svým chováním v souvislosti s pracovním vztahem nezpůsobil zaměstnavateli škodu, ať už majetkovou, nebo morální. Nejvyšší soud proto již dříve dospěl k závěru, že útok na majetek zaměstnavatele, ať už přímý (např. krádeží, poškození, zneužitím apod.), nebo nepřímý (např. pokusem odčerpat část majetku zaměstnavatele bez odpovídajícího protiplnění), představuje z hlediska vymezení relativně neurčité hypotézy § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce tak významnou okolnost, že zpravidla již sama o sobě postačuje pro závěr o porušení povinností zaměstnance vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2596/2011, uveřejněný pod č. 25 ve Sb. rozh. obč., roč. 2013).

31. V projednávané věci spatřoval žalovaný důvod okamžitého zrušení pracovního poměru v jednání žalobce, který navštívil (v průběhu výpovědní doby) dne 29. 12. 2015 J. K. (jednoho ze zakladatelů žalovaného) a dne 5. 1. 2016 J. Ř., aby si prostřednictvím jejich vlivu zajistil namísto ukončeného pracovního poměru u žalovaného pracovní místo ředitele Komunitního střediska K. L. s tím, že uvedl, že nebude-li mu toto pracovní místo zajištěno, podnikne proti žalovanému (a jeho ředitelce D. F.) konkrétní kroky, které žalovaného poškodí, a to, že zahájí proti žalovanému soudní spor, který bude mít na žalovaného negativní finanční dopad, a že znemožní dotaci pro „KPKP“ od Ministerstva vnitra ve výši cca 800–900 tisíc Kč, a tím zastaví v podstatě veškeré financování žalovaného.

32. Dovolací soud souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že hrozil-li žalobce žalobou o neplatnost rozvázání pracovního poměru, šlo o jeho zákonné právo domáhat se přezkoumání platnosti rozvázání pracovního poměru soudem, a niko-

li o výhrůžku představující porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k žalobcem vykonávané práci zvláště hrubým způsobem. Nesmí-li zaměstnavatel zaměstnance jakýmkoliv způsobem postihovat nebo znevýhodňovat proto, že se zákonným způsobem domáhá svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů (srov. § 346b odst. 4 zák. práce), tím spíše tak nesmí vůči zaměstnanci postupovat v případě, že zaměstnanec zákonným uplatněním svého práva (například podáním žaloby o neplatnost rozvázání pracovního poměru podle § 72 zák. práce) pouze hrozí.

33. Hrozil-li však žalobce při schůzkách s J. K. a J. Ř. tím, že žalovanému v případě nezajištění pracovního místa ředitele Komunitního střediska K. L. znemožní dotaci na jeho činnost od Ministerstva vnitra (svědek J. K. v řízení u soudu prvního stupně uvedl, že žalobce „vyhrožoval s tím, že zamezí přístup k dotacím, které jsou pro fungování žalovaného klíčové“, a že bude působit na poskytovatele dotací na činnost žalovaného, aby „peníze zkrátka nebyly a zkrachoval“, a svědek J. Ř. vypověděl, že žalobce zmiňoval, že „napíše mail na ministerstvo tak, aby nebyla přidělena dotace, a že „nic z toho, co bylo řečeno, se nemusí stát, pokud dostane to místo“), pak nepochybně jednal (kromě jiného) v rozporu s oprávněnými zájmy žalovaného, jehož činnost je – vzhledem k tomu, že jde o obecně prospěšnou společnost – na dotacích závislá, a dopustil se tím porušení jedné ze základních povinností zaměstnance uvedené v § 301 písm. d) zák. práce. Okolnost, že žalobce použil pro pokus o získání neoprávněné výhody hrozbu směřující ve svých důsledcích proti majetku svého zaměstnavatele (majetku, jenž měl žalovaný na svou činnost získat dotaci od Ministerstva vnitra, kterou žalobce hodlal znemožnit), že chtěl ve svůj prospěch využít existenční závislosti žalovaného na dotacích a že byl srozuměn s tím, že bez poskytnutí dotace nebude žalovaný moci pokračovat ve své činnosti a „zkrachuje“, zvyšuje intenzitu porušení uvedené základní povinnosti žalobce natolik, že je namístě závěr o porušení povinnosti žalobce vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem ve smyslu § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce. Z hlediska této intenzity není významné, zda – jak akcentoval odvolací soud – výhrůžka žalobce mohla u žalovaného vzbudit důvodnou obavu, že při jejím uskutečnění budou jeho zájmy ohroženy či poškozeny. Podstatná je totiž na jednání žalobce jeho naprostá neloajalita vůči žalovanému jako svému zaměstnavateli, která musela mít za následek úplnou ztrátu vzájemné důvěry, jež je nezbytná v pracovněprávním vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem; právě tyto okolnosti opodstatňují závěr, že po žalovaném nelze spravedlivě požadovat, aby žalobce nadále zaměstnával, a to ani do konce výpovědní doby, která v době, kdy se žalobce dopustil jednání vytykaného mu v okamžitém zrušení pracovního poměru, běžela na základě výpovědi dané žalovaným žalobci dopisem ze dne 2. 11. 2015.

34. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud

rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobu o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru provedeného dopisem žalovaného ze dne 18. 1. 2016 zamítl [§ 243d písm. b), § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

35. O náhradě nákladů řízení u soudu prvního stupně, odvolacího a dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť žalovaný měl ve všech těchto řízeních plný úspěch, a žalobce je proto povinen nahradit mu náklady potřebné k uplatňování práva.

Č. 84

č. 84

Zmírnění křivd (restituce), Církev (náboženská společnost), Vlastnictví
§ 4 zákona č. 428/2012 Sb., § 6 zákona č. 428/2012 Sb., § 9 odst. 1 zákona
č. 428/2012 Sb.

Uplatnila-li oprávněná osoba podle zákona č. 428/2012 Sb. u pozemkového úřadu nárok na vydání zemědělské nemovitosti v prekluzivní lhůtě uvedené v § 9 odst. 1 větě první tohoto zákona, běžící od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014, v níž však nemovitost nevlastnil stát, pak nebyly naplněny zákonné předpoklady pro naturální restituci tohoto majetku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 28 Cdo 2703/2018, ECLI:CZ:NS:2018:28.CDO.2703.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 3 Co 94/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 21. 3. 2018, č. j. 3 Co 94/2017-61, potvrdil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 7. 2017, č. j. 16 C 6/2017-48 [jehož výrokem I. byla zamítnuta žaloba podaná žalobkyní podle části páté občanského soudního řádu ve spojení s § 9 odst. 10 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb. – dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), kterou se žalobkyně domáhala vydání pozemků v kat. území XY (a nahrazení tak rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Liberecký kraj ze dne 30. 12. 2016, č. j. 376147/2014/541340/R2404/RR22875, jímž jí pozemky nebyly vydány s odůvodněním, že ke dni doručení výzvy k jejich vydání tomuto správnímu orgánu, tj. ke dni 21. 8. 2013, byly ve vlastnictví jiného subjektu než uvedeného v § 4 zákona č. 428/2012 Sb.), a žalobkyní uložil povinnost nahradit účastníku řízení částku 300 Kč (výrok II.)] a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

2. Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že žalobkyně podala výzvu k vydání (mimo jiné) předmětných pozemků u Státního pozemkového úřadu dne 21. 8.

2013, že k tomuto dni byly předmětné pozemky ve vlastnictví města L. n. P., že na základě směnné smlouvy ze dne 12. 2. 2014 tyto pozemky nabyly od města L. n. P. Česká republika s právem hospodaření Lesů České republiky, s. p., a to s právními účinky vkladu do katastru nemovitostí ke dni 12. 2. 2014, a že rozhodnutím Státního pozemkového úřadu ze dne 18. 10. 2016 byly schváleny pozemkové úpravy, v jejichž důsledku došlo ke komplexním pozemkovým úpravám těchto pozemků, které téměř odpovídají původním pozemkům vlastněným právní předchůdkyní žalobkyně (odňatým jí podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě).

3. Odvolací soud při právním posouzení věci poukázal na to, že zákon č. 428/2012 Sb. konstituoval od jeho účinnosti dne 1. 1. 2013 právo oprávněné osoby na vydání věci, že pro uplatnění tohoto práva bylo třeba písemně vyzvat povinnou osobu k vydání zemědělské nemovitosti do 12 měsíců ode dne nabytí jeho účinnosti, jinak nárok zanikl (§ 9 odst. 1), že tento zákon výslovně neurčil, k jakému datu (okamžiku) má být posuzována povinná osoba (a to na rozdíl od zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který v § 5 odst. 2 stanoví, že povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona nemovitost drží), že povinnou osobou podle § 4 zákona je pouze stát (Česká republika), resp. subjekt, který je oprávněn hospodařit s věcmi ve vlastnictví státu, nikoliv však obce (města), a že křivdy týkající se původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, které vlastní nestátní subjekty, nejsou zmírňovány vydáním věci, ale paušální finanční náhradou podle § 15 zákona. Dovedil, že podala-li žalobkyně výzvu k vydání předmětných pozemků Státnímu pozemkovému úřadu dne 21. 8. 2013, pak k tomuto datu stát tyto pozemky nevlastnil, takže neexistovala povinná osoba ve smyslu § 4 zákona č. 428/2012 Sb., přičemž stát se vlastníkem pozemků stal až na základě směnné smlouvy ze dne 12. 2. 2014 uzavřené s městem L. n. P., tedy po uplynutí 12měsíční lhůty běžící do 2. 1. 2014, v níž bylo možné povinnou osobu dle § 4 zákona vyzvat k vydání věci. Pokud by se ovšem stát stal vlastníkem předmětných pozemků ve stanovené 12měsíční lhůtě (tj. od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014), mohla žalobkyně jako oprávněná osoba po jejich nabytí státem vyzvat povinnou osobu definovanou v § 4 zákona č. 428/2012 Sb. k vydání předmětných pozemků; taková výzva ovšem nebyla a ani nemohla být učiněna, neboť stát se stal jejich vlastníkem až po uplynutí této prekluzivní lhůty. Odvolací soud se tudíž neztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že rozhodným datem pro určení povinné osoby podle § 4 zákona č. 428/2012 Sb., resp. majetku, který je určen k vydání v naturální podobě, je datum účinnosti tohoto zákona. Poukázal na to, že zákonodárce výslovně žádné takové datum nestanovil, a proto je třeba mít za to, že postačilo, aby se stát ve 12měsíční lhůtě, v níž mohla být podána výzva k vydání věci, stal vlastníkem pozemku z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, který byl předmětem křivdy v rozhodném období;

takový výklad odpovídá i § 18 odst. 4 zákona č. 428/2012 Sb. K námitce žalobkyně, že „se mělo vycházet ze stavu vlastnického práva k předmětným pozemkům ke dni rozhodnutí správního orgánu“, odvolací soud uvedl, že by to bylo proti smyslu a účelu tohoto zákona, který stanovil prekluzivní lhůtu k vydání nemovité věci. Rozsudek soudu prvního stupně proto jako věcně správný potvrdil.

č. 84

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jež má za přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky, „zda nárok oprávněné osoby k vydání zemědělské nemovitosti z majetku státu podle ZMV má být uspokojen i v případě, pokud stát v době podání výzvy nebyl vlastníkem zemědělské nemovitosti, avšak nabytí ji (opětovně) do vlastnictví v průběhu restitučního řízení, a tedy byl jejím vlastníkem v době, kdy o vydání rozhodoval správní orgán podle § 9 odst. 6 ZMV“, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatelka soudům obou stupňů vytýká, že nesprávně posoudily okolnost, že předmětné pozemky ke dni podání výzvy nebyly zapsány jako majetek státu. Namítá, že na restituční řízení je nutno pohlížet jako na celek, že rozhodnou skutečností není toliko podání výzvy, nýbrž i ukončení správního řízení podle § 9 zákona č. 428/2012 Sb., a že ke dni rozhodnutí správního řízení podle § 9 odst. 6 tohoto zákona byly (a i nadále jsou) předmětné pozemky majetkem státu. Okolnost, že k (opětovnému) nabytí pozemků do majetku státu došlo na základě směnné smlouvy z roku 2014, je podle jejího názoru bez významu, neboť pro správní orgán byl podle správního řádu rozhodující stav ke dni vydání rozhodnutí, a podle zákona č. 428/2012 Sb. se vydává majetek státu s ohledem na majetkovou křivdu, přičemž právní způsob znovunabytí majetku státem z hlediska tohoto zákona nepředstavuje překážku vydání; „rozhodující je stav v době rozhodnutí i pro odvolací soud (resp. soud I. stupně)“. Opačný výklad je v rozporu se zásadou *favore restitutionis* formulovanou Ústavním soudem v nálezu č. 177/2013 Sb. Podle názoru dovolatelky měla být právní otázka odvolacím soudem vyřešena tak, že nárok na vydání zemědělské nemovitosti má být uspokojen i tehdy, pokud taková nemovitost byla (opětovně) ve vlastnictví státu alespoň v době rozhodování správního orgánu. Navrhla, aby odvolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní

řád, ve znění účinném od 30. 9. 2018 – dále jen „o. s. ř.“ (srov. článek II bod 2. části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení), zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), ve lhůtě uvedené § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 o. s. ř., jelikož napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, a to výkladu a aplikace § 4 ve spojení s § 9 odst. 1 větu první a odst. 6 zákona č. 428/2012 Sb., která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání proti výroku napadeného rozsudku o věci samé není opodstatněné.

10. Zákon č. 428/2012 Sb., ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb., stanoví v § 1, že upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženským společenstvem, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy podle jiného právního předpisu (dále jen „registrované církve a náboženské společenství“), v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy.

11. Podle § 4 tohoto zákona povinnou osobou je a) Pozemkový fond České republiky, b) Lesy České republiky, s. p., c) stát, za který jedná příslušná organizační složka státu, d) státní příspěvková organizace, státní fond, státní podnik a jiná státní organizace, za podmínky, že tato osoba je oprávněna hospodařit s majetkem

státu nebo vykonávat správu majetku státu, který se stal v rozhodném období předmětem majetkové křivdy v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

č. 84

12. Podle § 6 citovaného zákona (nazvaného Vydávání věcí Pozemkovým fondem České republiky a Lesy České republiky, s. p.) povinná osoba podle § 4 písm. a) a b) vydá oprávněné osobě nemovitou věc ve vlastnictví státu, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

13. Postup při vydání zemědělské nemovitosti upravuje § 9 zákona tak, že oprávněná osoba písemně vyzve povinnou osobu k vydání zemědělské nemovitosti do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jinak její nárok zanikne. Ve výzvě oprávněná osoba označí zemědělskou nemovitost a uvede právní důvod nároku na její vydání podle tohoto zákona; k určení zemědělské nemovitosti postačí, je-li označena podle stavu v době, kdy se stala předmětem majetkové křivdy (odst. 1 věta první a druhá). Výzvu, která byla doručena povinné osobě, lze doplňovat o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok; uplatněný nárok nelze takovým doplňováním rozšiřovat. Povinná osoba do 15 dnů ode dne, kdy obdrží výzvu, doručí její kopii příslušnému pozemkovému úřadu; stejně povinná osoba postupuje, obdrží-li doplnění výzvy o další důvody, skutečnosti a listiny osvědčující uplatněný nárok (odst. 1 věta čtvrtá a pátá). Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou písemnou dohodu o vydání zemědělské nemovitosti do 6 měsíců ode dne doručení výzvy, pokud tento zákon nestanoví jinak (§ 11). V dohodě budou nemovitosti uvedeny údaje podle katastrálního zákona. Bude-li předmětem vydání pouze část pozemku evidovaného v katastru nemovitostí v podobě parcely, musí být neoddělitelnou součástí dohody geometrický plán (odst. 2). Dohoda mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou o vydání zemědělské nemovitosti podléhá schválení pozemkovým úřadem ve správním řízení, jehož účastníky jsou oprávněná osoba a povinná osoba (odst. 3). Nedojde-li mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou k uzavření dohody o vydání zemědělské nemovitosti, rozhodne na základě návrhu oprávněné osoby o vydání zemědělské nemovitosti pozemkový úřad; návrh lze podat do 6 měsíců po uplynutí lhůty podle odstavce 2. Účastníky řízení jsou oprávněná osoba a povinná osoba (odst. 6). Rozhodnutí podle odstavce 5 nebo 6 vydá pozemkový úřad ve lhůtě 6 měsíců; jde-li o zvlášť složitý případ, pozemkový úřad vydá rozhodnutí ve lhůtě 12 měsíců (odst. 7). Proti rozhodnutí pozemkového úřadu podle odstavců 4 až 6 se nelze odvolat (odst. 8). Rozhodl-li pozemkový úřad podle tohoto zákona, může být tato věc projednána v řízení podle části páté občanského soudního řádu. K řízení je v prvním stupni příslušný krajský soud (odst. 10).

14. V Důvodové zprávě k zákonu č. 428/2012 Sb. se k § 4 uvádí, že „předmětem vydání je výhradně majetek státu. Návrh zákona v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 2166/10 vylučuje z okruhu povinných osob nestátní subjekty,

u nichž hrozí, že by jim odejmutí majetku mohlo způsobit významné škody. Povinnými osobami jsou primárně Pozemkový fond České republiky a státní organizace Lesy České republiky, s. p. Tyto subjekty spravují, resp. hospodaří se státním majetkem, který má hospodářský (zemědělský charakter). Primárním cílem majetkového vyrovnání je umožnit církvím a náboženským společnostem, aby se mohly stát trvale finančně nezávislé na státu. Proto hlavní část majetku, který bude církvím a náboženským společnostem vrácen, tvoří hospodářské (zemědělské) nemovitosti – pole, lesy, rybníky a související stavby. U ostatních povinných osob, kterými jsou jednak organizační složky státu a jednak všechny další státní organizace, se umožňuje vydávání pouze omezeného okruhu majetku. Zdůrazňuje se, že státní organizace vlastním jménem jednájí ve všech právních vztazích týkajících se majetku státu a účastní se i řízení před soudy a jinými orgány ve věcech týkajících se majetku státu, včetně řízení o určení, zda tu vlastnické právo státu je, či není. Obdobné právo má stanoveno i Pozemkový fond České republiky (§ 2 odst. 2 ve spojení s § 55 odst. 1 věta druhá zákona č. 219/2000 Sb.). Procesní způsobilost státních organizací a Pozemkového fondu jednat samostatně jako účastník před soudem v případě, že nárok bude u soudu uplatněn, je v současné době upravena občanským soudním řádem (§ 20 odst. 2).

15. Odborná literatura (JÄGER, P., CHOCHOLÁČ, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. Wolters Kluwer, Praha, 2015, dostupný též v systému ASPI) k § 4 zákona č. 428/2012 Sb. uvádí, že „je-li mezi oprávněnou osobou a povinnou osobou spor či nejasnost ohledně uplatněného nároku, nebude pravděpodobně dohoda o vydání zemědělské nemovitosti vůbec uzavřena. Oprávněná osoba však má v těchto případech možnost podat návrh na vydání zemědělské nemovitosti u pozemkového úřadu. Návrh musí být podán ve lhůtě 6 měsíců ode dne uplynutí lhůty pro uzavření dohody podle odstavce 2. Tato lhůta je prekluzivní (srov. IV. ÚS 81/97 ze dne 26. 10. 1998). Účastníky řízení jsou pouze oprávněná osoba a povinná osoba“. K § 9 odst. 1 citovaného zákona pak v tomto komentáři byl zaujat názor, podle kterého „pro realizaci restitučního nároku je nezbytné jeho uplatnění u povinné osoby. Zákon o majetkovém vyrovnání stanoví pro uplatnění nároku prekluzivní lhůtu v délce 12 měsíců ode dne účinnosti zákona, tj. od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014. Jelikož se jedná o hmotněprávní lhůtu, výzva k vydání věci musela být do 2. 1. 2014 doručena, nikoli jen odeslána. Zmeškání lhůty není možné prominout“.

16. V další komentářové literatuře (srov. KŘÍŽ, J., VALEŠ, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 194 s.) se k výkladu § 4 zákona č. 428/2012 Sb. uvádí, že „pojmem povinné osoby je v českém restitučním zákonodárství standardní a označuje toho, kterému je uloženo vydat majetek oprávněné osobě. Původní majetek církví a náboženských společností je v současné době vlastněn (držen) veškerými možnými typy subjektů práva: fyzickými osobami, právníckými oso-

bami založenými podle soukromoprávních předpisů (obchodní společnosti, občanská sdružení apod.), státem, obcemi, kraji, ale i dalšími specifickými formami právnických osob (vědecké výzkumné instituce, veřejné vysoké školy apod.). Z hlediska vymezení povinných osob bylo klíčovým rozhodnutím, že oprávněným osobám bude vydáván pouze majetek státu... Tato restrikce povinných osob pouze na subjekty hospodařící s majetkem státu anebo vykonávající jeho správu je hlavním důvodem, proč značná část původního majetku církví a náboženských společností nebude vydávána.“ Pokud pak jde o výklad § 9 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., byl zaujat názor, že prvním krokem oprávněné osoby domáhající se zmírnění některých majetkových křivd způsobených v rozhodném období formou vydání zemědělské nemovitosti je podání výzvy, že tento úkon musí oprávněná osoba učinit vůči příslušné povinné osobě nejpozději do 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona, přičemž konec lhůty připadá na 2. 1. 2014. Pokud nebude výzva ve smyslu § 9 odst. 1 zákona uplatněna (doručena povinné osobě, podání k poštovní přepravě nedostačuje), nárok oprávněné osoby zaniká. Jde tedy o typickou prekluzivní lhůtu znamenající zánik práva jako takového. Výjimka z tohoto pravidla je upravena v § 18 odst. 1 zákona, které je ve vztahu k § 9 odst. 1 zákona ustanovením speciálním“.

17. Odvolací soud v projednávané věci správně poukázal na to, že zákon č. 428/2012 Sb. – na rozdíl od zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který od své účinnosti dne 24. 6. 1991 stanoví v § 5 odst. 2, že povinnými osobami jsou stát nebo právnické osoby, které ke dni účinnosti tohoto zákona nemovitost drží – výslovně neurčuje, k jakému datu (okamžiku) má být posuzována povinná osoba uvedená v § 4 tohoto zákona, neztotožnil se však s názorem soudu prvního stupně, že tímto rozhodným datem je den účinnosti tohoto zákona. Naopak – s poukazem na § 18 odst. 4 zákona (dle kterého mimo jiné platí, že při aplikaci tohoto zákona musí být šetřen jeho účel, kterým je zmírnění majetkových křivd způsobených registrovaným církvím a náboženským společenstvem v rozhodném období) – dovodil, že postačuje, aby se stát ve 12 měsíční prekluzivní lhůtě stanovené v § 9 odst. 1 větě první zákona, běžící od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014, stal vlastníkem věci z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností, která byla předmětem křivdy v rozhodném období, neboť (ještě) v této lhůtě může oprávněná osoba podat výzvu k vydání věci osobě povinné. S tímto právním názorem odvolacího soudu se dovolací soud ztotožňuje, jelikož takový výklad a aplikace zákona č. 428/2012 Sb. je v celém jeho kontextu pro oprávněnou osobu při respektování jeho § 18 odst. 4 příznivější, než pokud by povinná osoba uvedená v § 4 tohoto zákona (tedy subjekty hospodařící s majetkem státu anebo vykonávající jeho správu) měla být posuzována k datu jeho účinnosti, tj. k 1. 1. 2013.

18. V dané věci bylo zjištěno, že žalobkyně podala výzvu k vydání předmětných zemědělských pozemků u Státního pozemkového úřadu dne 21. 8. 2013, že

k tomuto dni byly tyto pozemky ve vlastnictví města L. n. P. a že teprve na základě směnné smlouvy ze dne 12. 2. 2014 je od tohoto města nabyta Česká republika s právem hospodaření Lesů České republiky, s. p. (s právními účinky vkladu do katastru nemovitostí ke dni 12. 2. 2014).

19. Z toho plyne, že město L. n. P. nebylo osobou povinnou (§ 4 zákona č. 428/2012 Sb.) k vydání předmětných pozemků a že jím není ani účastník řízení, jelikož stát se jejich vlastníkem stal až po uplynutí prekluzivní lhůty stanovené v § 9 odst. 1 větě první tohoto zákona, běžící od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014. Zákonné předpoklady pro uspokojení restitučního nároku žalobkyně uplatněného u pozemkového úřadu dne 21. 8. 2013 tak nebyly splněny.

20. Dovolací soud vzhledem ke shora uvedenému dospěl k závěru, že uplatnila-li oprávněná osoba podle zákona č. 428/2012 Sb. nárok na vydání zemědělské nemovitosti v prekluzivní lhůtě uvedené v § 9 odst. 1 větě první tohoto zákona, běžící od 1. 1. 2013 do 2. 1. 2014, u pozemkového úřadu, v níž však nemovitost nevlastnil stát, nýbrž nestátní subjekt (obec, město), a nebylo tak povinné osoby uvedené v § 4 tohoto zákona, pak zákonné předpoklady pro naturální restituci tohoto majetku nebyly naplněny, a je nerozhodné (bez jakéhokoliv významu), že stát nabyl zemědělskou nemovitost do vlastnictví až během řízení před pozemkovým úřadem podle § 9 odst. 6 tohoto zákona, byť se jedná o nemovitou věc, která náležela do původního majetku registrovaných církví a náboženských společností a stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5.

21. Již nad rámec podaného dovolání lze dodat, že v dané věci se nejedná o žádáný z případů, na něž pamatuje § 11 zákona č. 428/2012 Sb., jehož účelem je stanovit postup, při kterém s využitím působnosti katastrálních úřadů může být požadovaný majetek identifikován a povinné osoby zjištěny (viz Důvodová zpráva k tomuto ustanovení), jelikož v katastru nemovitostí bylo až do dne, ke kterému nastaly účinky vkladu vlastnického práva státu k předmětným nemovitostem do katastru nemovitostí, tj. ke dni 12. 2. 2014, zapsáno jako vlastník předmětných nemovitostí město L. n. P., jak bylo zjištěno již v řízení před pozemkovým úřadem.

22. Názor dovolatelky, že její nárok na vydání předmětných zemědělských pozemků má být uspokojen i tehdy, pokud tyto pozemky byly (opětovně) ve vlastnictví státu alespoň v době rozhodování správního orgánu, je z uvedených důvodů nesprávný, navíc i proto, že předpoklady pro restituci majetku podle zákona č. 428/2012 Sb. nelze činit závislými na tom, kdy pozemkový úřad vydá rozhodnutí podle § 9 odst. 6 tohoto zákona, tedy na okolnosti, která sice v budoucnu nastane, avšak není jisto, kdy se tak konkrétně stane, byť pro takové rozhodnutí zákon stanoví lhůtu 6 měsíců, resp. jde-li o zvláště složitý případ, lhůtu 12 měsíců (§ 9 odst. 7 zákona); mimo to, i když odvolání proti rozhodnutí pozemkové-

ho úřadu není přípustné (§ 9 odst. 8 zákona), lze jej přezkoumat v přezkumném řízení, jak stanoví § 94 a § 95 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (které je mimořádným opravným prostředkem), v jehož důsledku může dojít k celkovému prodloužení řízení před pozemkovým úřadem, jak k tomu ostatně došlo i v posuzované věci, kdy dřívější rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 3. 8. 2015 bylo zrušeno v přezkumném řízení rozhodnutím nadřízeného správního orgánu ze dne 18. 8. 2016, a nové rozhodnutí, jež žalobkyně napadla žalobou podle § 246 o. s. ř., bylo pozemkovým úřadem vydáno (až) dne 30. 12. 2016.

23. Dovolací soud nesouhlasí ani s námitkou dovolatelky, že pro správní orgán je podle správního řádu „rozhodující stav ke dni vydání rozhodnutí“ (aniž ovšem uvedla, z čeho takový názor dovozuje). Řízení před pozemkovým úřadem se (totiž) řídí nejen zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ale i zákonem č. 428/2012 Sb., jehož ustanoveními je tento správní orgán při rozhodnutí podle § 9 odst. 6 tohoto zákona vázán a je povinen z nich vycházet, což rozhodně není a ani nemůže být v rozporu s principem *ex favore restitutionis*. Ostatně v tomto ohledu dovolatelka žádnou dovolací argumentaci – natož tu, jež by se vztahovala k obligatorním náležitostem dovolání podle § 241a odst. 2 o. s. ř. – v dovolání nevznesla; dovolání tak trpí vadami, jež nebyly ve lhůtě (§ 241b odst. 3 o. s. ř.) odstraněny a pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat.

24. Protože rozsudek odvolacího soudu je správný a protože nebylo zjištěno, že by toto rozhodnutí bylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. ani jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 85

č. 85

Náhrada nemajetkové újmy (o. z.)

§ 2959 o. z.

Při určení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je třeba zohlednit okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce.

Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případná jiná satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Zohlednit lze rovněž, byl-li pozůstalý očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl.

Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek.

Požadavek srovnání výše náhrad přiznaných v některých případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí veřejně známých osob ze strany informačních médií a v případech jiných zásahů do osobnostních práv nelze mechanicky vykládat tak, že by náhrada za usmrcení osoby blízké měla být vždy vyšší než náhrada za zásah do jiných osobnostních práv.

Za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.894.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 10. 2017, sp. zn. 71 Co 152/2017.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 85

1. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 23. 10. 2017, č. j. 71 Co 152/2017-204, potvrdil rozsudek Okresního soudu v Karviné – pobočky v Havířově ze dne 2. 2. 2017, č. j. 111 C 81/2016-165, jímž byla zamítnuta žaloba, dle které měla žalovaná zaplatit žalobkyni a) 3 250 000 Kč, žalobci b) 2 000 000 Kč, žalobcům c) a d) každému 180 000 Kč, žalobci e) 150 000 Kč, žalobkyni f) 160 000 Kč, a bylo rozhodnuto, že žalované a vedlejšímu účastníku se náhrada nákladů řízení nepřiznává, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze závěru o skutkovém stavu, jak jej učinil soud prvního stupně, který zjistil, že žalobkyně a) a žalobce b) v květnu 2014 plánovaně počali dítě a dne 12. 9. 2014 uzavřeli sňatek. Žalobkyně a) i přes znovuoobnovení stavů panické úzkosti v květnu 2014, pro které užívala antidepressivní léky po celou dobu těhotenství, vnímala početí svého prvního dítěte jako šťastnou událost. Stejně tuto událost vnímali i ostatní žalobci. Těhotenství probíhalo bez komplikací, žalobkyně a) byla po psychické stránce stabilizovaná. Dne 27. 2. 2015 v ranních hodinách byla žalobkyně a) přijata ve 41. týdnu těhotenství na porodnické oddělení žalované. V 16.14 hodin porodila zralý plod, porod byl ukončen vakuumextrakcí. Po porodu u dítěte rychle vyhasínala akce srdeční, resuscitace byla neúspěšná. Postup lékařů byl odbornou komisí vyhodnocen jako *non lege artis*, nejpozději v 13.37 hodin mělo být přistoupeno k ukončení porodu pro závažný atologický kardiokografický záznam. Žalovaná svou vinu na smrti dítěte nepopírala, žalobcům se písemně omluvila, k odškodnění se stavěla kladně s tím, že vše je v kompetenci pojišťovny, žádnou zvláštní satisfakci příbuzným neposkytla. Žalobci c), d), e) a f) byli prarodiči zemřelého dítěte. Prostřednictvím pojišťovny bylo vyplaceno žalobkyni a) 750 000 Kč, žalobci b) 500 000 Kč, žalobcům c) a d) každému 70 000 Kč, žalobci e) 100 000 Kč a žalobkyni f) 90 000 Kč, částku 10 000 Kč měla uhradit přímo žalovaná. V lednu 2016 žalobkyně a) podruhé otěhotněla a dne 6. 10. 2016 porodila císařským řezem syna. Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně věc správně posoudil dle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), přihlédl ke všem okolnostem dané věci a ohledně výše náhrady za způsobené duševní útrapy žalobců vycházel z judikatorních kritérií, na nichž se shoduje Ústavní soud s Nejvyšším soudem, a ze základního rozpětí náhrady za duševní útrapy od 240 000 Kč do 500 000 Kč, a to pro skupinu nejbližších osob, jakými jsou rodiče, děti, manželé. Shodně se soudem prvního stupně shledal částky vyplacené jednotlivým žalobcům jako dostatečnou satisfakci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 85

2. Rozsudek odvolacího soudu napadli žalobci dovoláním, jehož přípustnost dovozují z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Mají za to, že nalézací soudy nesprávně aplikovaly § 2959 o. z., neboť nepřihlédly k zásadě proporcionality a zásadě slušnosti, čímž následně chybně stanovily výši náhrady nemajetkové újmy. Žalobci namítají, že přiměřená výše náhrady nemajetkové újmy by měla být stanovena částkami ve výši požadované v žalobě. Dle nich dále soudy měly přihlédnout k majetkovým poměrům žalované. Poukazují na skutečnost, že ztráta dítěte a vnuka přináší žalobcům a celé jejich rodině nezměrnou bolest. Náhradu újmy ve vztahu k prarodičům [žalobcům c) až f)] považují za zcela nedostatečnou, neboť je nižší než paušální částka stanovená předchozí právní úpravou. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, ze kterého odvolací soud vycházel, je dle žalobců v rozporu s § 2959 o. z., úmyslem zákonodárce i dosavadní rozhodovací praxí Ústavního soudu, zejména nálezem sp. zn. I. ÚS 2844/14. Mají za to, že kompenzace pozůstalým by měla být co nejúplnější (tj. největší), což rezonuje se základní zásadou občanského zákoníku, že rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany, jakož i s tím, že život člověka je významnější hodnotou než majetek. Navrhli, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

3. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že dovolání žalobců neobsahuje jednu z jeho náležitostí, a to dostatečné vymezení předpokladů přípustnosti dovolání. Dle jejího názoru nesouhlas dovolatelů s výší odškodnění ještě neznamená odchýlení nálezacích soudů od rozhodovací praxe odvolacího soudu. Dále zdůraznila, že k dané události přistoupila odpovědně, s žalobci jednala, vyslovila lítost, písemně se omluvila, informovala je o ustavení nezávislé odborné komise k prošetření případu, o výsledcích šetření a přijatých nápravných a preventivních opatřeních, a že věc předává svému pojistiteli. Dle názoru žalované představují žalobcům vyplacené částky adekvátní odškodnění, pojišťovna postupovala v souladu s § 2959 o. z. Navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl a přiznal jí náhradu nákladů dovolacího řízení.

4. Vedlejší účastník na straně žalované k dovolání uvedl, že žalobou uplatněný nárok byl nalézacími soudy posouzen v souladu s judikaturou vyšších soudů a již před podáním žaloby byl jím dostatečně odškodněn. Po shrnutí, jakým způsobem s žalobci mimosoudně jednal a jakými úvahami se při stanovování výše náhrad řídil, navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka právně významných okolností pro stanovení výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké dosud nebyla dovolacím soudem v rámci občanskoprávního a obchodního kolegia a na tomto skutkovém základě řešena, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčinná škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

8. Právo na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je s účinností od 1. 1. 2014 upraveno v § 2959 o. z., který nově stanoví široké obecné pravidlo pro odčinění duševní újmy pozůstalých a nahrazuje předchozí systém odškodňování prostřednictvím zákonem stanovených paušálních částek. Jedná se o právo ryze osobního charakteru, které je svou povahou úzce spjato s osobou pozůstalého, neboť jeho cílem je přiměřeně vyvážit, popřípadě zmírnit nemajetkovou újmu vzniklou pozůstalému v jeho osobnostní sféře a odčinit zásah do práva na budování a rozvíjení rodinných vztahů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018).

9. Újma, která se odčिňuje, spočívá především v psychických útrapách (smutku, žalu) způsobených vnímáním smrti blízkého člověka; odčinit je však třeba i další citové strádání, jako např. šok ze zprávy o smrtelném úrazu blízké osoby, ztrátu životní perspektivy, obavy o budoucnost apod. [srov. BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1721, bod V, marg. 22].

10. U újmy, která nemá majetkový charakter, je vyloučeno uvedení do původního stavu, exaktní vyčíslení peněžitě náhrady za tuto újmu je z povahy věci vyloučeno, a normativní požadavek „plného vyvážení utrpení“ je tedy iluzorní a nelze jej vykládat v tom smyslu, že by náhrada měla být „co největší“ (jak po-

žadují dovolatelé). Nastupuje proto satisfakce (zadostiučinění), která má alespoň zmírnit nepříznivé stavy vzniklé škodlivým zásahem do osobnostní sféry poškozeného, případně poskytnout poškozenému, aby si těžko měřitelná a na peníze ne zcela exaktně převoditelná potíže nemajetkového charakteru vykompenzoval tím, že si pomocí finančních prostředků, případně předmětů či požitků pořízených za poskytnutou náhradu, zpříjemní či usnadní život [srov. VOJTEK, P. in ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, s. 1085, bod II/6; obdobně BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1683, bod IV, marg. 25–26].

11. Při určování náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké by její výše měla odrážet obecně sdílené představy o spravedlnosti a slušnosti. Tato kritéria jsou však příliš obecná a nepostačují k určení výše náhrady, neboť názory na to, jaká výše náhrady je spravedlivá a slušná, jsou velmi subjektivní a mohou se značně lišit, nehledě k tomu, že údaje o takto obecně sdílených představách nejsou ani k dispozici. Námitka, že napadené rozhodnutí tomuto požadavku nevyhovuje a že výše náhrady je nepřiměřená, tudíž sama o sobě není způsobilá zpochybnit správnost právního posouzení věci napadeným rozhodnutím. Totéž obdobně platí o námitce porušení zásady proporcionality.

12. Soud (a to ani Nejvyšší soud) se při úvaze o výši náhrady nemůže opřít pouze o svou volnou úvahu, neboť by pak jen stěží čelil námitce libovůle. Je třeba najít určitá objektivní hlediska, jež mohou být východiskem pro stanovení náhrady. Takovým hlediskem může být zákonodárcem nastavená výše odškodnění stanovená v § 444 odst. 3 obč. zák. ve znění účinném od 1. 5. 2004 do 31. 12. 2013, která činila 240 000 Kč v případě pozůstalého manžela, rodiče, dítěte nebo jiné blízké osoby žijící ve společné domácnosti, 175 000 Kč pro sourozence a 85 000 Kč pro rodiče nenarozeného počatého dítěte. Důvodem kritiky a posléze zrušení této právní úpravy nebyla nedostatečná výše uvedených částek, nýbrž jejich paušálnost (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, a důvodová zpráva k § 2951 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.). Ostatně částka 240 000 Kč pro nejbližší příbuzné je nadále součástí právního řádu v § 271i zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 10. 2015, byť jako spodní hranice jednorázové náhrady při úmrtí zaměstnance v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (viz slovo „nejméně“), přičemž vláda je zmocněna k valorizaci této náhrady (§ 201i odst. 2) a soud je oprávněn náhradu přiměřeně zvýšit (§ 271s). Požadavek vnitřní integrity právního řádu, jinými slovy nedostatek racionálních důvodů pro diametrálně odlišné odškodňování pozůstalých v pracovněprávních vztazích a pozůstalých v občanskoprávních vztazích, nedovoluje uvedenou skutečnost ignorovat.

13. I judikatura přechodného období do účinnosti nového občanského zákoníku (1. 1. 2014), vycházející z názoru, že není vyloučeno, pokud jednorázové odškod-

nění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti (srov. opět nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04), tento postup vyhradovala pro případy mimořádné z hlediska závažnosti vzniklé nemajetkové újmy či okolností, za nichž k porušení práva došlo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007). Takto přiznávané částky se pohybovaly v řádu několika desítek až stovek tisíc (nikoli tedy v řádu milionů) Kč [srov. RYŠKA, M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy. 2016, č. 11, s. 381–385; BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 až 3014). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1719, marg. č. 10]. Případné excesy nejsou následováníhodné a nemohou být považovány za ustálenou judikaturu. Lze tedy usuzovat, že primárním zájmem zákonodárce bylo odstranění paušálních zákonných náhrad, nikoli zpochybnění samotné rozhodovací činnosti soudů, která se k této problematice před nabytím účinnosti občanského zákoníku vyvinula, a tím vědomě nastolení stavu diskontinuity v rozhodovací činnosti (shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015). Taková diskontinuita by mimo jiné založila neodůvodněné rozdíly mezi osobami, jimž byla poskytnuta náhrada podle dosavadní a podle nové právní úpravy, ač třeba mezi škodními událostmi uplynula jen nepatrná doba.

14. V zájmu zachování reálné hodnoty náhrad je však třeba zohlednit i ekonomický vývoj společnosti. Od zavedení paušálních částek odškodnění v roce 2004 do roku 2015 (kdy nastala škodní událost v projednávané věci) došlo k nárůstu průměrných hrubých mezd v národním hospodářství o cca 50 %, je tudíž třeba adekvátním způsobem zvýšit i základní (výchozí) částku jednorázové náhrady za usmrcení (obdobně jako předpokládá valorizaci náhrad nemajetkových újem citované § 271i odst. 2 zákoníku práce, § 109 odst. 2 zákona č. 361/2003 Sb., § 124 zákona č. 221/1999 Sb. nebo Metodika k náhradě nemajetkových újem na zdraví, uveřejněná pod č. 63/2014 Sb. rozh. obč.). K tomu lze dodat, že zákon č. 221/1999 Sb. s účinností od 1. 10. 2017 stanoví částku náhrady pro manžela a nezaopatřené dítě vojáka z povolání na 30násobek minimální mzdy, tj. ke dni účinnosti uvedené novely jde o částku 330 000 Kč, zákon č. 361/2003 Sb. od 1. 1. 2018 určuje částku náhrady pro manžela a dítě příslušníka bezpečnostních sborů na 400 000 Kč. Jde sice o novelizace, jejichž účinnost nastala po škodní události v projednávané věci, avšak ilustrují směr vývoje právní úpravy v souvisejících oblastech a představu zákonodárce o úrovni odškodnění typově obdobných újem, a do jisté míry tak korigují závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015.

15. Také jiné evropské právní úpravy se v obdobných případech převážně pohybují při stanovení výše nemajetkové újmy za usmrcení blízké osoby v rozmezí od 200 tisíc Kč do 500 tisíc Kč (20 tisíc eur – Slovensko, Belgie, Rakousko, Slovinsko, Švýcarsko). Některé státy (Finsko, Švédsko, Maďarsko) dokonce kompen-

zují nemajetkovou újmu v ještě nižším rozpětí od 100 tisíc Kč do 200 tisíc Kč, popřípadě u nich zákonná úprava takové nemajetkové újmy zcela absentuje, respektive náhradu nemajetkové újmy sekundárních obětí vůbec neumožňuje (dodávna Německo a Nizozemsko). Nutno připustit, že existují země, kde náhrady dosahují podstatně vyšších částek (Itálie, Španělsko). Zahraniční právní praxi však nelze přeceňovat, neboť ta se v různých zemích velmi liší v závislosti na řadě faktorů, zejména právní tradici, ekonomické situaci, systému pojištění a sociálního zabezpečení atd. V některých zemích také na rozdíl od České republiky není důsledně rozlišováno mezi odčiněním majetkových a nemajetkových újem, a celkové poskytované částky se tak mohou jevit jako velmi vysoké ve srovnání s českou náhradou nemajetkové újmy.

16. Ve světle uvedených závěrů lze do jisté míry akceptovat kritiku, již podrobila rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 odborná literatura, pokud jako východisko pro stanovení náhrady vymezil rozpětí 240 000 – 500 000 Kč. Především je problematické (z logického hlediska i z hlediska praktické aplikace a požadavku jednoty rozhodování) samo stanovení základní částky pro okruh nejbližších příbuzných rozpětím, navíc značně širokým, aniž by bylo zřejmé, podle jakých kritérií má být stanovena základní částka v rámci tohoto rozpětí. Dolní hranice uvedeného rozpětí je kromě toho z výše uvedených důvodů v současné době vsutku poněkud nízká, avšak horní hranice rozpětí, tj. částka 500 000 Kč (dále modifikovatelná s ohledem na okolnosti konkrétního případu, viz níže), nadále ob stojí a je vesměs akceptována i odbornou literaturou (srov. ŽDÁREK, R. in ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J. a kol. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 52; RYŠKA, M. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy. 2016, č. 11, s. 381–385), stejně jako závěr, že relativně restriktivní přístup ke stanovování výše těchto odškodnění je zcela namístě, neboť se jedná o výjimečný institut (újma vzniká třetí osobě a ještě se jedná o „čistou“ nemajetkovou újmu) a tento institut by neměl vést k dalšímu rozšiřování deliktů odpovědnosti a přiznávání vysokých náhrad (viz DOLEŽAL, T. Odškodňování imateriálních újem sekundárních obětí. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. 2017, sv. 7, č. 2). Nepřiměřeně velkorysé náhrady mohou být demotivační nebo uvrhnout povinného do insolvence, a tím v konečném důsledku být v rozporu se zájmy poškozených (pozůstalých), popřípadě vyvíjet nežádoucí tlak na zvyšování pojistného v případech pojištění odpovědnosti za újmu.

17. Nejvyšší soud považuje za účelné pro praxi (soudní i mimosoudní) obdobně jako v Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví pro zajištění automatické valorizace náhrad vázat jejich vyčíslení na ukazatel průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného. Se zohledněním shora zmíněných souvislostí lze za základní částku náhrady považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné mzdy (obdobnou metodu užil Krajský soud

v Ostravě v rozhodnutích ze dne 2. 12. 2014, sp. zn. 6 To 370/2014, ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. 6 To 404/2015, ze dne 8. 4. 2016, sp. zn. 6 To 51/2016, ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 6 To 122/2016, citováno dle Shrnutí rozhodovací činnosti českých soudů na trestním úseku – rozhodování v adhezním řízení o nárocích na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestnou činností, zpracovaný oddělením dokumentace a analytiky judikatury Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 54/2015, verze aktualizovaná ke dni 31. 7. 2018). Jelikož průměrná mzda za rok 2014 činila dle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem 25 686 Kč, činila by pro daný případ (tj. úmrtí nastala v roce 2015) uvedená částka 513 720 Kč, což zhruba odpovídá částce použité odvolacím soudem. Takto nastavená základní částka je pak výchoziskem k další úvaze soudu o výši náhrady.

18. Soud musí při úvaze o přiměřenosti navrhované satisfakce za nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby především vyjít jak z celkové povahy, tak i z jednotlivých okolností konkrétního případu, musí přihlídnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i vlivu vzniklé nemajetkové újmy pro postavení a uplatnění postižené fyzické osoby ve společnosti apod. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2007 sp. zn. 30 Cdo 2206/2006). Vycházet je přitom třeba z principu proporcionality tak, že soud porovná částky této náhrady přisouzené v jiných případech, a to nejen obdobných, ale i dalších, v nichž se jednalo o zásah do jiných osobnostních práv, zejména do práva na lidskou důstojnost. Jinými slovy způsobem, jak lze dosáhnout relativně spravedlivého vyčíslení výše releturní náhrady, je zohlednění částek přiznaných v jiných srovnatelných řízeních, současně při respektování předem jasných a pevných kritérií (srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14).

19. Výčet okolností vyjmenovaných v § 2957 o. z., které představují obecné zásady pro stanovení výše náhrady za nemajetkovou újmu (jde o okolnosti zvláštního zřetele hodné, které se mohou vyskytnout i při usmrcení či závažném ublížení na zdraví), je pouze demonstrativní (příkladný), a je tedy třeba zohlednit i další okolnosti jak na straně pozůstalého, tak i na straně škůdce. Relevantní kritéria pro rozhodování o výši releturní náhrady shrnul Nejvyšší soud na základě poznatků z judikatury k občanskému zákoníku z roku 1964 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2535/2013). Ústavní soud sice rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušil, hlediska určení výše náhrady však převzal (srov. nález ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, odst. 53 a 54). Má-li mít orientační určení výše náhrad způsoblost sjednotit soudní praxi a dosáhnout účelu sledovaného v § 13 o. z. (tj. v obdobných případech rozhodnout obdobně), měla by základní částka být modifikována s ohledem na specifické okolnosti na straně škůdce či poškozeného zpravidla již jen v řádu desítek procent, nikoli vícenásobků (obdobně viz Metodika k náhradě nemajetkových újem na zdraví, část A/X).

20. Na straně pozůstalého je významná zejména intenzita a kvalita jeho vztahu se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalých, případná existenční závislost na zemřelém a případné poskytnutí jiné satisfakce. Vzájemný vztah je významný proto, že ztráta milované osoby zasáhne pozůstalého nesrovnatelně citelněji než ztráta příbuzného, k němuž má vztah neutrální, či dokonce negativní. Při zohlednění věku zemřelého se odlišuje, nakolik je prožívána ztráta novorozence jeho rodiči, ztráta rodiče jeho dětmi nebo ztráta osoby důchodového věku jeho vnoučaty. I když ztráta rodiče představuje újmu v každém věku, bude mít jiný dopad na dítě útlého věku, které si ztrátu není dosud schopno plně uvědomit (absence rodiče jej však bude ovlivňovat a provázet celým dalším životem), jiný na dítě školního věku, které je na rodiči citově i existenčně závislé, a konečně jiný na dospělého jedince, který již nežije ve společné domácnosti s usmrceným rodičem a má vlastní rodinu. Náhrada nákladů na výživu je pak samostatným nárokem majetkového charakteru, ovšem ztráta osoby, na níž je pozůstalý existenčně závislý, se jistě negativně projeví i ve sféře osobnostního prožívání. Zákon zde jednoznačně preferuje peněžitou náhradu, takže jiná forma satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení) obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí a následné posouzení jejího významu však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění (srov. VOJTEK, P. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1118–1119, dostupné v systému ASPI). Zohlednit lze rovněž, byl-li poškozený očitým svědkem škodní události, byl-li s jejími následky bezprostředně konfrontován či jakým způsobem se o nich dozvěděl [srov. BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014).* Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1722, marg. č. 30–31].

21. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především postoj škůdce ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce. Právě postoj škůdce může ovlivnit vnímání újmy pozůstalým; vstřícné chování, omluva či projevená lítost škůdce může zmírnit dopady nemajetkové újmy, naopak jeho lhostejnost, arogance či projevená bezcitnost ji může ještě prohloubit. Průměrný člověk obdařený svědomím bude způsobením smrti jinému bezpochyby sám otřesen, jestliže se to projeví například dokonce psychickými problémy, je možné je zohlednit. Je třeba vzít zřetel na okolnosti smrti, především z pohledu počínání škůdce; větší dopad na prožívání sekundárních obětí má úmyslné usmrcení než usmrcení z nedbalosti či objektivní odpovědnost za výsledek.

22. Majetkové poměry škůdce coby kritérium stanovení náhrady nemajetkové újmy je nezbytné vnímat toliko jako výjimečný nástroj zmírnění přílišné tvrdosti zákona. Kritériem zkoumání majetkových poměrů škůdce nesmí být chápáno tak, že je přímá úměrnost mezi rozsahem majetku škůdce a výší náhrady. Majetkové

poměry nepředstavují okolnost významnou pro strádání poškozeného. Právo na soukromí a rodinný život sekundární oběti je funkčně vyšší hodnotou než právo na ochranu majetku škůdce. Hájení ekonomických zájmů škůdce by mohlo pozůstalým vzniklou újmu ještě prohloubit. Jde tedy pouze o určitý korektiv sloužící k eliminaci neúnosně vysokých nároků na náhradu nemajetkové újmy. Přihlízet lze výjimečně též k majetkovým poměrům škůdce tak, aby byla dána možnost reálného uspokojení přiznaných nároků. Rozhodující však nejsou pouze majetkové poměry škůdce v době rozhodování, ale i perspektiva jejich potenciálního vývoje v budoucnosti. Majetkové poměry škůdce tedy zásadně nehrají roli pro odstupňování výše náhrady; jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek. Daným postupem rovněž dochází k aplikaci zásady proporcionality (srov. shodně v rámci adhezního řízení již zmíněný rozsudek sp. zn. 4 Tdo 1402/2015). V kontextu uvedeného je zřejmé, že v posuzované věci nejsou majetkové poměry žalované, a to ani okolnost, že jde o právnickou osobu (příspěvkovou organizaci) pojištěnou pro případ odpovědnosti, důvodem pro navýšení náhrad dovolatelům; ani v tomto případě tedy nelze odvolacímu soudu ničeho vytknout.

23. Nutno též činit rozdíl mezi tím, kdy škůdce plně způsobil škodu, a kdy jeho jednání pouze přispělo ke škodlivému následku. Účast poškozeného na smrtelném následku (spoluzpůsobení újmy) a okolnosti přičitatelné poškozenému se posuzují primárně v rámci základu nároku podle § 2918 o. z. (srov. VOJTEK, P., citované dílo, s. 1119). Jsou-li jednou z příčin úmrtí jednání poškozeného (zemřelého) nebo okolnosti na jeho straně, není v tomto rozsahu dána příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a následkem, a tedy ani povinnost škůdce k náhradě pozůstalým, nejde-li o podíl zanedbatelný.

24. Funkci náhrady nemajetkové újmy je primárně funkce satisfakční, tj. přiměřeně s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu, a tím účinně vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, neboť nemajetková újma vzniklá porušením osobnostních práv se v obecném slova smyslu ani nedá „odškodnit“ a rozsah vzniklé nemajetkové újmy nelze ani exaktně kvantifikovat a lze za ni „jen“ poskytnout zadostiučinění (satisfakci). Soukromoprávní povaze osobnostních práv odpovídá tedy především satisfakční funkce jejich ochrany. Úprava odpovědnosti za újmu v českém právu až na výjimky neplní represivní funkci, tu přenechává občanské právo zásadně trestnímu, resp. správnímu právu (srov. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. Občanské právo hmotné, svazek II, 3. vydání, Praha: ASPI, 2002, s. 424). Represivní (trestající) funkce náhrady se nesrovnává s ústavní zásadou *nulla poena sine lege certa*, neboť žádný zákon výslovně nestanoví, že taková trestní složka náhrady má být uložena, natož v jaké výši (srov. DOLEŽAL, R. Sankční funkce náhrady újmy – *punitive damages* v českém právu? Právní rozhledy 8/2018, s. 279). *Punitive (exemplary) damages*, jak je zná, nicméně jen ve velmi omezeném rozsahu užívá

angloamerické právo, mohou být podle některých autorů v rozporu s veřejným pořádkem (srov. KÜHN, Z. Má mít náhrada škody v soukromém právu sankční funkci? Dostupné na <http://jinepravo.blogspot.cz>). Důvodem nepřijatelnosti sankčních náhrad újmy je i možný likvidační účinek na škůdce a vznik bezdůvodného obohacení na straně poškozeného (srov. RYŠKA, M. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti. Právní rozhledy č. 9/2009, s. 305 a násl.).

25. Hovoří-li česká právní teorie a praxe o sankční funkci náhrady nemajetkové újmy, chápe ji spíše jako strukturální složku právní normy, která působí v rámci kompenzační (popřípadě satisfakční) funkce, přičemž zároveň plní i funkci preventivní, která je vlastní každé sankci ve smyslu složky právní normy představující nepřiznivý následek porušení dispozice normy (srov. DOLEŽAL, R., cit. dílo, s. 282).

26. Sankční (preventivně-sankční) funkci ve smyslu punitivním (trestajícím) lze snad výjimečně připustit v případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí ze strany informačních médií. V těchto případech část literatury a judikatury dovozuje, že náhrada nemajetkové újmy musí být tak vysoká, aby byla způsobila od závažných neoprávněných zásahů do osobnostních práv účinně odradit a aby se jim takové zásahy vedené snahou o hospodářský prospěch (prodejnost, sledovanost) tzv. nevyplácely (srov. ELIÁŠ, K. a kol. Velký akademický komentář. 1. sv., Praha: Linde, 2008, s. 157; RYŠKA, M., cit. dílo; shodně nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09). O takový případ však v projednávané věci nejde.

27. Dále je nutno zdůraznit, že újmou způsobenou usmrcením osoby blízké není újma na životě a zdraví přímého poškozeného (primární oběti), nýbrž újma na soukromém a rodinném životě osob blízkých (tzv. sekundárních obětí). Náhradu takové újmy nelze tedy považovat za vyjádření hodnoty lidského života. Je tudíž nepřiléhavý dovolací argument, že život člověka je z hlediska ústavněprávního i soukromoprávního významnější hodnotou než majetek.

28. I z uvedených důvodů požadavek srovnání výše náhrad přiznaných v některých případech zásahů do práva na čest, důstojnost, popřípadě soukromí veřejně známých osob ze strany informačních médií a v případech jiných zásahů do osobnostních práv nelze mechanicky vykládat tak, že by náhrada za usmrcení osoby blízké měla být vždy vyšší než náhrada za zásah do jiných osobnostních práv.

29. Při srovnání s částkami přiznanými z důvodu ztížení společenského uplatnění je pak třeba vzít v úvahu kromě toho, že jde o odškodňování újmy na zdraví přímých obětí, též okolnost, že ztížení společenského uplatnění je dlouhodobou újmou, s níž se poškozený vyrovnává do konce svého života, zatímco smrt blízké osoby je událostí jednorázovou, jejíž traumatické působení zpravidla v průběhu času odezní.

30. V posuzovaném případě soudy přihlédly na straně žalované ke skutečnosti, že své pochybení nepopírala, k odškodnění se stavěla kladně, žalobcům se písem-

ně omluvila. U žalobkyně a) soudy vyšly ze základní částky 500 000 Kč (kterou s ohledem na výše uvedené závěry dovolací soud akceptuje), přičemž důvod pro její zvýšení spatřovaly ve skutečnosti, že šlo o první dítě žalobkyně a) a že byla přítomna u jeho nenadálého úmrtí. Na druhé straně přihlédly též k tomu, že žalobkyně a) neztratila reprodukční schopnosti a v mezidobí porodila další dítě. U žalobce b) rovněž vycházely ze základní částky 500 000 Kč, jednalo se o jeho první společné dítě s žalobkyní a) a byl přítomen porodu. Neshledaly však u něj žádná kritéria pro zvýšení náhrady, neboť událost neměla tak negativní dopad do jeho duševní sféry, jako je tomu u matky dítěte, a nešlo o jeho první dítě. U žalobců c) až f) jakožto prarodičů soudy zohlednily nižší intenzitu vnímání události oproti rodičům, nebyli přítomni úmrtí vnuka, který zemřel při porodu, aniž ho vůbec viděli, a i přes nepochybnou bolest takové ztráty tu nahlíženo objektivně nemohlo dojít k přetrhání vazeb, jež by mohly být vytvořeny s dítětem starším (tento limitující faktor se přirozeně uplatní i ve vztahu k rodičům). Rodiče matky dle soudů vnímali situaci intenzivněji, neboť jejich dcera rodila poprvé, sama byla u porodu ohrožena, rodičům dítěte byli fyzicky více na blízku. Rodiče otce pak událost vnímali více zprostředkovaně.

31. K námitce, že náhrada újmy je ve vztahu k prarodičům [žalobcům c) až f)] nedostatečná, neboť je nižší než paušální částka stanovená předchozí právní úpravou, je třeba uvést, že dle § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013, by paušální částka prarodičům vůbec nenáležela, ledaže by žili se zemřelým ve společné domácnosti. Prarodiče sice jsou podle platné právní úpravy osobami blízkými (§ 22 odst. 1 o. z.), a mají tedy zásadně nárok na náhradu za usmrcení vnuka, aniž by s ním museli žít ve společné domácnosti, jde však o příbuzné v druhém stupni, a proto tato náhrada bude zpravidla nižší než náhrada poskytovaná rodičům. Odvolací soud a soud prvního stupně rozvedly, jakými úvahami se řídily při stanovování výše náhrady prarodičům včetně rozdílně přiznaných částek, a to s poukazem na relevantní kritéria.

32. Ustanovení § 2959 o. z. je právní normou s relativně neurčitou hypotézou, tj. právní normou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy z předem neomezeného okruhu okolností. Úvahu odvolacího soudu ohledně výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké by v rámci dovolacího řízení bylo možno revidovat, jen pokud by byla zjevně nepřiměřená. O takový případ se v dané věci nejedná. Odvolací soud pro své rozhodnutí vzal v úvahu všechny rozhodné skutečnosti a okolnosti případu, které v řízení vyšly najevo, žádnou nepominul a jeho úvaha neobsahuje žádný logický rozpor. Dospěl-li tak k závěru, že (vhodně zaokrouhlené) částky vyplacené jednotlivým žalobcům za nemajetkovou újmu jsou přiměřené, nelze mu v tomto směru vytknout žádné pochybení a jeho právní závěry jsou v souladu s výše uvedenými závěry Nejvyššího soudu.

33. Námitka, že rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, ze kterého odvolací soud vycházel, je v rozporu s ústavními principy a s dosavadní rozhodovací praxí Ústavního soudu, není důvodná. Ústavní stížnosti podané proti tomuto rozsudku byly usneseními Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2175/16, a ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. III. ÚS 2043/16, jako zjevně neopodstatněné odmítnuty. Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že ústavněprávně relevantními pochybeními napadené řízení a jeho výsledek postiženy nejsou.

34. Konečně důvodná není ani námitka rozporu napadeného rozsudku se závěry vyslovenými v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, a to především proto, že uvedeným nálezem byly zrušeny rozsudky odvolacího a dovolacího soudu nikoli proto, že by náhrada nemajetkové újmy jimi byla stanovena nepřiměřeně nízkou, nýbrž proto, že v nich „absentuje náležité zohlednění kritérií pro stanovení výše relativní náhrady“ a že zejména rozhodnutí odvolacího soudu „je nejen vnitřně rozporné, ale i nepřesvědčivé“. Dovolací soud je přesvědčen, že jeho rozhodnutí ani rozhodnutí odvolacího soudu v této věci těmito vadami netrpí. Kromě toho Ústavním soudem posuzovaný případ se liší od nyní projednávané věci jak po skutkové stránce (opakovaná hrubá nedbalost a trestní odsouzení zaměstnanců žalovaného, nevstřícnost žalovaného), tak i po procesní stránce (odvolací soud bez náležitého odůvodnění náhradu výrazně snížil).

35. Ze všech těchto důvodů je rozsudek odvolacího soudu z pohledu dovoláním vymezené právní otázky správný, Nejvyšší soud proto dovolání žalobců podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 86

č. 86

Lidská práva, Právo na soukromý a rodinný život

čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., § 3 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., § 4 zákona č. 373/2011 Sb., § 6 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., § 8 odst. 2 zákona č. 373/2011 Sb., § 778 o. z., § 787 o. z.

Poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, není povinen dokončit umělé oplodnění spojením zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 21 Cdo 4020/2017, ECLI:CZ:NS:2018:21.CDO.4020.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 56 Co 84/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou dne 26. 10. 2015 u Okresního soudu Plzeň-město domáhala, aby byla žalované uložena povinnost provést žalobkyni „postupem *lege artis*“ umělé oplodnění za použití její zárodečné buňky a kryokonzervované spermie jejího manžela P. P. zemřelého dne 16. 6. 2015. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že P. P. podepsal dne 26. 6. 2014 informovaný souhlas s kryokonzervací spermií před léčbou neplodností metodami asistované reprodukce (tento souhlas nikdy neodvolal), že dne 15. 12. 2014 podepsala společně s manželem P. P. informovaný souhlas s léčbou neplodností metodou mimotělního oplození, vyslovili souhlas s rozmražením a použitím spermií před léčbou neplodností metodami asistované reprodukce a téhož dne rovněž podepsali informovaný souhlas s intracytoplazmatickou injekcí spermie, avšak k následné aplikaci hormonálních injekcí žalobkyni již nedošlo, neboť psychologický stav žalobkyně se po smrti jejího manžela zhoršil natolik, že nebyla schopna se aplikací hormonálních injekcí a odběru oocytů podrobit. Žalobkyně namítala, že se v současné době domáhá pokračování v procesu umělého oplodnění, které žalovaná odmítá dokončit „z důvodu absence platného souhlasu manžela žalobkyně“, čímž žalovaná porušuje nejen „stěžejní zásadu soukromého práva, že smlouvy mají být plněny“, ale také právo žalobkyně na soukromý a rodinný život.

2. Žalovaná k žalobě uvedla, že dokončení procesu umělého oplodnění žalobkyně kryokonzervovanými spermii jejího zemřelého manžela brání § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, podle nějž může být umělé oplodnění provedeno pouze v případě, že žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění není starší než 6 měsíců.
3. Okresní soud Plzeň-město usnesením ze dne 4. 4. 2016, č. j. 31 C 41/2015-45, neschválil smír žalobkyně a žalované ve znění, že „žalovaná se zavazuje postupem *lege artis* pokusit se provést žalobkyni umělé oplodnění za použití její zárodečné buňky a kryokonzervované spermie jejího manžela P. P. zemřelého dne 16. 6. 2015, a to ve lhůtě do 2 let od právní moci usnesení“ s odůvodněním, že navrhovaný smír je v rozporu s § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, neboť „souhlas či žádost žalobkyně a zemřelého manžela je starší než 6 měsíců“.
4. Výše uvedené usnesení Okresního soudu Plzeň-město bylo potvrzeno usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 7. 2016, č. j. 15 Co 218/2016-58. Odvolací soud poukázal na to, že z Ústavy, ze zákona o zdravotních službách ani ze zákona o specifických zdravotních službách neplyne „právo domoci se lékařského zákroku podle vlastní volby“ a že cílem právní úpravy asistované reprodukce je zajistit, aby dítě mělo šanci vyrůstat s matkou i otcem, a proto je podle současné právní úpravy umožněno podstoupit umělé oplodnění pouze páru, což není případ žalobkyně, která po smrti manžela v páru nežije.
5. Okresní soud Plzeň-město rozsudkem ze dne 28. 11. 2016, č. j. 31 C 41/2015-74, ve výroku I. zamítl „žalobu o splnění povinnosti žalované, která by měla být povinna provést žalobkyni v souladu se standardy léčebné péče pro tento zákrok a postupem *lege artis*, při tomu vyhovujícím zdravotnímu stavu žalobkyně, za úplatu v souladu s ceníkem žalované, umělé oplodnění za použití zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervované spermie zemřelého P. P., v minimálním počtu 10 pokusů ve zdravotnickém zařízení žalované v době do 10 let od právní moci tohoto rozsudku“ a ve výroku II. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení. Soud prvního stupně vycházel při právním posouzení z toho, že zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, je veřejnoprávním předpisem, který umožňuje subjektům konat jen to, co jim je zákonem výslovně dovoleno, a který klade důraz na informovaný souhlas budoucího rodičovského páru. Jestliže tedy byla v posuzovaném případě žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění (žalobkyně a zemřelého P. P.) starší než 6 měsíců, nelze předjímat další vůli zemřelého P. P. v průběhu léčebného procesu a nahrazovat ji soudním rozhodnutím, neboť „nezadatelným právem každého jedince je informovaný souhlas nejen udělit, ale i odvolat“. Podle soudu prvního stupně nebyl informovaný souhlas žalobkyně a zemřelého P. P. udělen ve formě předepsané § 36 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, a proto jej nelze považovat za dříve vyslovené přání ve smyslu tohoto ustanovení. Soud

prvního stupně se neztotožnil ani s námitkou žalobkyně o porušení jejího práva na rodinný život, neboť dospěl k závěru, že žalobkyně po smrti manžela již nežije v páru, a proto nyní nemůže o asistovanou reprodukci žádat (to však neznamená, že je umělému oplodnění žalobkyně „bezprávně bráněno“).

č. 86

6. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 30. 5. 2017, č. j. 56 Co 84/2017-114, ve výroku I. rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, ve výroku II. rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně částku 3 976 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. L. J. a ve výroku III. uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 5 397 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. L. J. Odvolací soud došel k závěru, že požadavek žalobkyně uplatněný v žalobě je v rozporu s § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, podle nějž lze umělé oplodnění provést pouze na základě žádosti neplodného páru, která nemůže být starší než 6 měsíců, a dále se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně o tom, že „nelze předjímat vůli zemřelého P. P. v dalším průběhu léčebného procesu a nahrazovat ji soudním rozhodnutím“ a že nebylo porušeno právo žalobkyně na rodinný život, neboť její rodina smrtí manžela zanikla. Podle odvolacího soudu není v posuzované věci důvod k zaujetí odlišného stanoviska, než které je uvedeno v odůvodnění jeho usnesení ze dne 22. 7. 2016, č. j. 15 Co 218/2016-58, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně pro rozpor s hmotným právem neschválil žalobkyni a žalovanou uzavřený smír, a podle odvolacího soudu rovněž není důvod k návrhu Ústavnímu soudu ke zrušení příslušných ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, neboť „se nejedná o nesoulad zákonného předpisu s Ústavou“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti výroku I. tohoto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, v němž předkládá otázku, zda má právo požadovat po žalovaném zdravotnickém zařízení dokončení procesu umělého oplodnění za použití kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela, který sice dne 26. 6. 2014 a dne 15. 12. 2014 dal s umělým oplodněním souhlas, avšak v době, kdy žalobkyně začala požadovat dokončení procesu umělého oplodnění, uplynula od jeho souhlasu lhůta 6 měsíců stanovená v § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Žalobkyně namítá, že její žádost o umělé oplodnění zárodečnými buňkami jejího zemřelého manžela nemůže být odmítnuta jen z formálních důvodů (pro nedodržení lhůty podle § 6 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách), neboť její manžel P. P. si nechal kryokonzervovat své sperma z obavy z následků onkologické léčby či úmrtí a k umělému oplodnění dal dne

26. 6. 2014 a dne 15. 12. 2014 informovaný souhlas, který neodvolal, a proto je zřejmé, že „vstupovali do procesu umělého oplodnění právě proto, že i přes zdravotní stav P. P. chtěli společně počít a vychovávat dítě, a to i za předpokladu, že se možná P. P. narození dítěte nedožije“. Žalobkyně poukázala na to, že nedokončením procesu umělého oplodnění dochází k zásahu do jejího práva na soukromý a rodinný život, chráněný článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť nad právem dítěte poznat svého otce převažuje její právo na zplození potomka se zemřelým manželem, přičemž k existenci rodiny nejsou třeba oba rodiče. Podle žalobkyně provedením jejího umělého oplodnění zárodečnými buňkami zemřelého manžela „nevznikne újma na právech jiných subjektů“, a proto zásah do výkonu jejího práva na soukromý a rodinný život není v posuzovaném případě nezbytný. Žalobkyně je přesvědčena, že udělením souhlasu se zmražením spermií její manžel udělil tento souhlas do budoucna i ve vztahu k umělému oplodnění, když věděl, že zmražené spermie by měly být použity v době, kdy již pravděpodobně nebude mít vlastní funkční zárodečné buňky, a že tyto spermie budou použity za účelem oplodnění žalobkyně. Žalobkyně tak zcela odmítá závěr soudů, že nelze předjímat další vůli jejího manžela v průběhu léčebného procesu. Pokud by si její manžel pokračování umělého oplodnění nepřál, mohl tento další proces vyloučit na základě odvolání souhlasu, což však neučinil. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalovaná k dovolání žalobkyně uvedla, že nemůže žalobkyni umělé oplodnění zárodečnými buňkami jejího zemřelého manžela provést, neboť informovaný souhlas zemřelého manžela žalobkyně je více než 6 měsíců starý, a proto by žalovaná tímto jednala v rozporu s § 6 zákona č. 373/2011 Sb., zákona o specifických zdravotních službách, což by jednak mohlo být sankcionováno ze strany orgánů veřejné moci, jednak nelze vyloučit, že by se takto počaté dítě v budoucnu domáhalo po žalované náhrady újmy způsobené tím, že v důsledku porušení právních předpisů žalovanou nemohlo poznat svého biologického otce. Podle názoru žalované měl zákonodárce důvod implementovat do zákona lhůtu, po kterou bude kvalifikovaný souhlas použitelný pro umělé oplodnění. Je totiž nutné si klást otázku, zda se samotné počaté dítě z umělého oplodnění se zemřelým otcem nebude považovat za poškozené, když nikdy svého biologického otce nepozná a neuvidí a v rodném listu bude mít datum narození daleko po datu úmrtí svého otce. Nezanedbatelnou je podle žalované i skutečnost, že dítě se narodí do neúplné rodiny, a i kdyby si matka našla časem nového partnera, nikdy nebude mít možnost žít se svým biologickým otcem. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl a uložil žalobkyni povinnost nahradit žalované náklady dovolacího řízení.

III. Přípustnost dovolání

č. 86

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání; protože řízení ve věci bylo zahájeno dne 26. 10. 2015, postupoval přitom podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“).

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující vyřešení právní otázky, zda žaloba, aby poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, byl povinen dokončit proces umělého oplodnění ze zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela, představuje způsobit prostředek proti zásahu do práva na rodinný život, chráněný čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv základních svobod. Jedná se přitom o otázku vyplývající z aplikace procesního práva (občanského soudního řádu), takže skutečnost, že se tak děje v řízení, kde proti meritornímu rozsudku dovolání přípustné není [srov. § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], je nerozhodná (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1510/2013, uveřejněné pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2014). Vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

14. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že žalob-

kyně a její manžel P. P., s nímž žalobkyně uzavřela manželství dne 15. 9. 2012 a který zemřel v důsledku onkologického onemocnění dne 16. 6. 2015, byli pacienti žalované. Dne 26. 6. 2014 byl zemřelý manžel žalobkyně P. P. žalovanou poučen a udělil informovaný souhlas s kryokonzervací (zmražením) svých spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce a dne 15. 12. 2014 byli žalobkyně a její zemřelý manžel žalovanou poučeni a udělili informovaný souhlas s intracytoplazmatickou injekcí spermie (ICSI), s léčbou neplodnosti metodou mimotělního oplození (IVF) a s rozmražením a použitím spermií před léčbou neplodnosti metodami asistované reprodukce. Žalobkyně vyzvala žalovanou dne 7. 9. 2015 k provedení zdravotnického zákroku, a to umělého oplodnění intracytoplazmatickou injekcí spermie zemřelého P. P. Rodiče zemřelého P. P., kteří byli vedle žalobkyně dědici zemřelého, projevíli dne 23. 7. 2015 souhlas s provedením zákroku umělého oplodnění žalobkyně intracytoplazmatickou injekcí spermie zemřelého. Nad rámec zjištění nižších soudů je přitom nutné uvést, že součástí předmětného souhlasu bylo poučení, že k ukončení skladování spermií dochází v případě úmrtí muže, nebylo-li jednoznačně určeno jinak.

15. Projednávanou věc je třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že s procesem umělého oplodnění bylo započato informovanými souhlasy ze dne 26. 6. 2014 a ze dne 15. 12. 2014 – podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění účinném do 30. 4. 2015 (dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“).

16. Podle ustanovení čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8, dále též jen „Úmluva“) má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

Podle ustanovení čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Podle § 3 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách se asistovanou reprodukcí rozumí metody a postupy, při kterých dochází k odběru zárodečných buněk, k manipulaci s nimi, ke vzniku lidského embrya oplodněním vajíčka spermií mimo tělo ženy, k manipulaci s lidskými embryi, včetně jejich uchovávání, a to za účelem umělého oplodnění ženy

a) ze zdravotních důvodů při léčbě její neplodnosti nebo neplodnosti muže, jestliže

1. je málo pravděpodobné nebo zcela vyloučené, aby žena otěhotněla přirozeným způsobem nebo aby donosila životaschopný plod, a

2. jiné způsoby léčby její neplodnosti nebo neplodnosti muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k jejímu otěhotnění, nebo

b) pokud jde o potřebu časného genetického vyšetření lidského embrya, je-li zdraví budoucího dítěte ohroženo z důvodu prokazatelného rizika přenosu geneticky podmíněných nemocí nebo vad, jejichž nositelem je tato žena nebo muž.

č. 86

Podle § 4 zákona o specifických zdravotních službách léčbu metodami asistované reprodukce může provádět pouze poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína.

Podle § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách lze umělé oplodnění provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně (dále jen „neplodný pár“). Žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění nesmí být starší než 6 měsíců; je součástí zdravotnické dokumentace vedené o ženě.

Podle § 8 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách před zahájením metod a postupů asistované reprodukce je poskytovatel povinen podat neplodnému páru informaci o povaze navrhovaných metod a postupů, jejich trvalých následcích a možných rizicích a o způsobu, jakým může být naloženo s nadbytečnými lidskými embryi, včetně předpokládané výše finančních nákladů na jejich uskladnění a dobu jejich uskladnění. Součástí poučení neplodného páru jsou rovněž informace o určování rodičovství k dítěti podle občanského zákoníku, bylo-li dítě počato umělým oplodněním. Neplodný pár může požadovat, aby při podání informace byl přítomen svědek podle jeho výběru. Záznam o podání informace podepíše neplodný pár, ošetřující lékař, popřípadě svědek; záznam je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni.

Podle § 8 odst. 2 zákona o specifických zdravotních službách na základě informace podle odstavce 1 neplodný pár udělí písemný souhlas s provedením asistované reprodukce; písemný souhlas musí být opakovaně udělen před každým provedením umělého oplodnění. Souhlas je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni.

Podle § 778 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, narodí-li se dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané, má se za to, že otcem dítěte je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas.

Podle § 787 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, otcovství nelze popřít k dítěti narozenému v době mezi stošedesátým dnem a třístým dnem od umělého oplodnění provedeného se souhlasem manžela matky, nebo se souhlasem jiného muže, když matka není vdaná, bez ohledu na to, jaké genetické látky bylo použito. To neplatí, otěhotněla-li matka dítěte jinak.

17. Dovolací soud předně zkoumal, zda nesplnění povinnosti dokončit proces umělého oplodnění kryokonzervovanými spermii zemřelého manžela je způ-

sobilé zasáhnout do práva na rodinný život, chráněného čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Právo na respektování soukromého a rodinného života nemá absolutní povahu, je podrobena evolutivní interpretaci, která vyžaduje, aby obsah základních práv chráněných Úmluvou byl vykládán a aplikován ve světle současných okolností (Rozsudek pléna Soudu ve věci R. proti Spojenému království ze dne 17. 10. 1986, stížnost č. 9532/81, § 47) a jeho omezení přichází v úvahu, jestliže jsou splněny podmínky stanovené v jeho druhém odstavci. Možnost omezení práv v čl. 8 Úmluvy vyplývá již z té skutečnosti, že uvedené ustanovení pokrývá velice širokou oblast, která se nezdá dostávat do konfliktu s jinými základními lidskými právy. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) se podává, že v situacích obdobných posuzovanému případu Soud v zásadě podřazuje věc pod pojem „soukromý život“ [rozhodnutí být, či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického (E. proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu, 10. 4. 2007, č. 6339/05, § 71–72) a včetně lékařsky asistovaného početí (S. H. a další proti Rakousku, rozsudek velkého senátu, 3. 11. 2011, č. 57813/00, § 82)].

18. Podřazení věci do rámce „rodinného života“ by pro aplikovatelnost čl. 8 Úmluvy vyžadovalo skutečnou existenci „rodiny“ (M. proti Belgii, rozsudek pléna, 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 31). Pro Soud je existence rodiny otázkou faktickou, záležející „na skutečné existenci blízkých osobních vazeb v praxi“ (K. a T. proti Finsku, rozsudek velkého senátu, 12. 7. 2001, č. 25702/94, § 150), které jsou dostatečně trvalé (viz K. a ostatní proti Nizozemí, stížnost č. 18585/91, rozhodnutí ze dne 27. 10. 1994, § 30; J. a ostatní proti Irsku, stížnost č. 9697/82, rozhodnutí ze dne 18. 12. 1986, § 55; K. proti Irsku, stížnost č. 28867/03, rozhodnutí ze dne 18. 7. 2006, § 44; a X, Y a Z proti Spojenému království, stížnost č. 21830/93, rozhodnutí ze dne 22. 4. 1997) a které se posuzují podle okolností každého konkrétního případu. Shrnutí judikatury k definici „rodinného života“ nabídl Soud v rozsudku velkého senátu Soudu ve věci P. a C. proti Itálii ze dne 24. 1. 2017, stížnost č. 25358/12, kde v bodu 141 uvedl, že ustanovení čl. 8 Úmluvy negarantují ani právo založit rodinu, ani právo osvojit si dítě (viz E. B. proti Francii [VS], stížnost č. 43546/02, rozhodnutí ze dne 22. 1. 2008, § 41). Právo na respektování „rodinného života“ nechrání pouhé přání založit rodinu; předpokládá existenci rodiny (viz M., cit. výše, § 31) nebo alespoň existenci potenciálního vztahu například mezi dítětem narozeným mimo manželství a jeho biologickým otcem (viz N. proti Finsku, stížnost č. 27110/95, rozhodnutí ze dne 29. 6. 1999) nebo vztah založený na svatbě, jejímž cílem nebylo obcházení zákona, a to i tehdy, nebyl-li ještě rodinný život plně rozvinut (viz A., C. a B. proti Spojenému království, stížnosti č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, rozhodnutí ze dne 28. 5. 1985, § 62), nebo vztah mezi otcem a jeho v manželství narozeným právním dítětem, a to i tehdy, je-li po letech zjištěno, že mezi sebou nemají žádné biologické vazby (viz N. proti Rusku, stížnost č. 39438/13, rozhodnutí ze dne 16. 7. 2015, § 58), nebo vztah založený osvojením, jehož cílem nebylo obcházení zákona, v souladu se zákonem

(viz P. a ostatní proti Rumunsku, stížnosti č. 78028/01 a 78030/01, rozhodnutí ze dne 22. 6. 2004, § 148).

č. 86

19. Jakkoliv je z výše uvedeného zřejmé, že tvrzený zásah v podobě nedokončení procesu umělého oplodnění kryokonzervovanými spermii zemřelého manžela není způsobilý zasáhnout do práva na rodinný život žalobkyně, neboť ten objektivně vzato neexistuje, může představovat zásah do práva na soukromý život, neboť existuje úzká vazba mezi přáním žalobkyně a jejího zemřelého manžela založit rodinu prostřednictvím umělého oplodnění a jednáním (resp. opomínutím umělé oplodnění provést) zdravotního zařízení, přičemž genetický materiál obou potencionálních rodičů tvoří nedílnou součást jejich identity, a tudíž i jejich práva na sebeurčení.

20. Dovolací soud dále zkoumal, zda judikatura Soudu v oblasti práva na soukromý život, při zachování patřičné míry uvážení, poskytuje interpretační vodítko pro aplikaci článku 8 Úmluvy (srov. nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2006 sp. zn. I. ÚS 310/05).

21. Ve věci E. proti Spojenému království (rozsudek velkého senátu, 10. 4. 2007, č. 6339/05) se velký senát Soudu zabýval případem stěžovatelky, která si před terapeutickým odnětím vaječníků nechala odebrat několik vajíček, která byla oplodněna spermatem jejího tehdejšího partnera a uskladněna pro pozdější použití. Jejich vztah se rozpadl a bývalý partner následně požádal příslušnou kliniku, aby uskladněná embrya byla zničena. Pro stěžovatelku šlo o poslední možnost stát se matkou svého genetického dítěte a před Soudem proto namítala, že možnost daná vnitrostátním právem, odstoupit po oplodnění odebraných vajíček od předchozí dohody, porušuje její právo na respektování soukromého a rodinného života. Soud v prvé řadě uvedl, že dotčená věc spadá do působnosti čl. 8 Úmluvy, který zahrnuje rozhodnutí být, či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického. Soud podotkl, že neexistuje žádný mezinárodní konsenzus v oblasti regulace IVF léčby nebo regulace embryí vytvořených takovou léčbou. Z komparace jednotlivých právních úprav výše zmíněných států vyplývá, že některé státy přijaly v této oblasti zvláštní úpravu, zatímco jiné státy neupravily tuto oblast vůbec nebo ji upravily jen částečně s tím, že odkázaly na obecné zásady právní nebo směrnice profesní etiky. Neexistuje ani konsenzus, co se týče zpětvzetí souhlasu s užitím genetického materiálu jednou ze stran při IVF léčbě. Zatímco v některých státech může k takovému zpětvzetí dojít kdykoliv před implantací embryí do dělohy ženy, v jiných může strana vzít souhlas zpět jen do okamžiku oplodnění. V některých státech je tato otázka ponechána na zvážení soudu podle obsahu smlouvy nebo na základě posouzení rovnováhy mezi zájmy obou stran. Podle Soudu je volnost uvážení států v této oblasti široká právě proto, že zde není žádný společný základ mezi smluvními stranami a protože se jedná o oblast, v níž vyvstávají citlivé morální a etické otázky v porovnání s rychlým rozvojem vědy. Stát má tedy volnost uvážení, jak co se týče rozhodnutí, zda upravit, či neupravit oblast IVF

léčby, tak pokud jde o podrobné normy, které stanoví, aby dosáhl rovnováhy mezi vzájemně si konkurujícími veřejnými a soukromými zájmy. V kontextu dané věci Soud dále poznamenal, že stěžovatelka netvrdí, že by jí jakýmkoliv způsobem bylo znemožněno stát se matkou v sociálním, právním, nebo dokonce fyzickém smyslu, když neexistuje žádné pravidlo vnitrostátního práva či praxe, která by jí bránila v adopci dítěte či porodu na základě darovaných gamet – podstata stížnosti stěžovatelky spočívala v námitce, že relevantní vnitrostátní úprava brání tomu, aby použila pro účely umělého oplodnění embrya, která vytvořila společně se svým bývalým partnerem, a tedy ve svém důsledku se tak již nikdy nemůže stát biologickou matkou. Zásady pro posouzení souladu zásahu státu do práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 Úmluvy jsou podle Soudu v zásadě stejné jak v případech negativních, tak i pozitivních závazků. V obou případech je třeba vzít v úvahu spravedlivou rovnováhu, kterou je třeba dosáhnout mezi konkurenčními zájmy, přičemž v obou situacích disponuje stát určitým prostorem pro uvážení. V řízení před vnitrostátními soudy byla věc stěžovatelky posuzována z hlediska možného porušení negativních závazků státu, a to s ohledem na skutečnost, že to byl obsah právní úpravy, který zamezil stěžovateli podstoupit umělé oplodnění. Soud nicméně dospěl k závěru, že daný případ je nutné vztáhnout pod rámec závazků pozitivních a posoudit, zda relevantní ustanovení právního řádu spravedlivým způsobem vyvážila v konkurenci stojící soukromé a veřejné zájmy. Soud přitom akceptoval závěr vnitrostátních soudů, že partner stěžovatelky neposkytl blanketní souhlas s použitím společně vytvořených embryí – jeho souhlas byl omezen jen na „společné podstoupení umělého oplodnění“. Pokud se jedná o širší prostor pro uvážení státu ve smyslu čl. 8 Úmluvy, bylo podle Soudu nutno vzít v úvahu řadu faktorů. Jestliže je rozhodována věc obzvláště významného zájmu jednotlivce dotýkající se jeho bytí či identity, prostor pro uvážení státu je užší. Nicméně, jedná-li se o otázku, ohledně níž ve státech Rady Evropy neexistuje konsenzus, jak ve vztahu k důležitosti „zájmu“, či způsobu jeho ochrany, státy disponují širším prostorem pro uvážení. Vzhledem k tomu, že umělé oplodnění představuje právě takovou oblast, Soud konstatoval, že státu musí být poskytnuta širší míra prostoru pro uvážení. Podle Soudu bylo v dané věci nesporným, že stěžovatelka a její bývalý partner podepsali souhlas ve formě požadované zákonem, a i když se stěžovatelka nacházela v časovém tlaku, věděla, že poskytující všechna svá vajíčka k oplodnění spermatem jejího partnera, již v budoucnu nebude mít žádnou možnost použít je jiným způsobem. Současně s ohledem na obsah právních předpisů věděla, že její partner bude moci kdykoliv odvolat souhlas k použití vytvořených embryí. Respektování lidské důstojnosti, svobody vůle a zajištění stejného zacházení s oběma osobami podstupujícími umělé oplodnění podle Soudu představovalo myšlenkový základ relevantní právní úpravy, podle níž není možno pokračovat v úkonech umělého oplodnění, není-li souhlas obou partnerů trvající. Přestože měl Soud ke stěžovateli velké sympatie, nakonec rozhodl, že

k porušení jejích práv nedošlo. Při rozhodnutí, že byla dosažena spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími soukromými a veřejnými zájmy a stát nepřekročil svůj prostor pro uvážení, vzal Soud v potaz i to, že legislativní úprava, umožňující souhlas dárců kdykoli před zavedením oplodněných vajíček do dělohy odvolat, byla přijata po „výjimečně podrobném zkoumání společenských, etických a právních dopadů vývoje v oblasti lidského oplodnění a byla výsledkem mnoha úvah, konzultací a diskusí“ a pravidla byla jasná a stěžovatelka o nich věděla od začátku.

22. Ve věci D. proti Spojenému království ze dne 4. 12. 2007, stížnost č. 44362/04, velký senát Soudu dospěl k závěru o porušení čl. 8 stěžovatele odsouzeného na doživotí s možností propuštění po patnácti letech, jemuž nebylo povoleno umělé oplodnění stěžovatelky, se kterou se seznámil a oženil ve vězení. Pokud by byl stěžovatel propuštěn v nejbližším možném termínu, bylo by stěžovatelce již 51 let, což významně snižovalo možnost, že by mohla otěhotnět přirozeným způsobem, a zároveň tzv. manželské návštěvy nebyly ve věznici dovoleny. Pro stěžovatele tedy bylo umělé oplodnění jedinou možností, jak mít společné vlastní dítě. Soud považoval za legitimní, že se stát ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy zabývá při tvorbě své trestní politiky a při její aplikaci otázkou nejlepšího zájmu dítěte. Mimoto připomněl, že stát má pozitivní závazek zajistit dítěti efektivní ochranu. Ochrana dítěte nicméně podle Soudu nemůže jít tak daleko, aby zabránila rodičům, kteří po tom touží, mít vlastní dítě. Zvláště pak ne v případě, kdy je stěžovatelka již na svobodě a v době nepřítomnosti svého manžela se může o dítě postarat. Podle Soudu náleží vnitrostátním orgánům, aby jako první určily, kde leží hranice rovnováhy mezi jednotlivými zájmy v konkrétních případech. Soud tu vystupuje jako soud poslední instance a státům bývá ponechán určitý prostor pro uvážení. Jeho míra závisí na určitém počtu aspektů, jako je povaha posuzované činnosti nebo legitimita cílů, které mají ospravedlnit omezení základního práva. Čím je posuzovaná otázka důležitější pro existenci člověka či jeho identitu (jako například rozhodnutí stát se biologickým rodičem), tím je státu ponechána užší míra prostoru pro uvážení. Na druhou stranu, pokud neexistuje mezi členskými státy Rady Evropy konsenzus ohledně důležitosti dané otázky nebo způsobu její ochrany, zvláště pak v případech, kdy řešení těchto otázek vyžaduje vytvoření komplexního celospolečenského postoje, míra volného uvážení je širší. Díky přímé znalosti dané společnosti a jejích potřeb jsou při určování toho, co je veřejným zájmem a co ne, vnitrostátní orgány vhodnější než mezinárodní soudce. V těchto případech Soud respektuje také vůli zákonodárce, ledaže by její odůvodněnost byla zjevně iracionální. Míra prostoru pro uvážení je široká také v případech, kdy stát musí najít rovnováhu mezi soukromými a veřejnými zájmy, nebo tehdy, když je třeba vyvážit jednotlivá práva vyplývající z Úmluvy.

23. Pro výše uvedenou, ale i další judikaturu Soudu v této oblasti (Rozsudek velkého senátu Soudu ve věci S. H. a další proti Rakousku ze dne 3. 11. 2011, stížnost č. 57813/00, který k závěru Soudu ve věci E., že právo na respektování

soukromého života se vztahuje také na rozhodnutí být, či nebýt rodičem, včetně rodiče biologického, doplňuje, že právo na respektování soukromého života zahrnuje i využívání lékařské asistence při umělém oplodnění; srov. rovněž rozsudek velkého senátu Soudu ve věci P. proti Itálii ze dne 27. 8. 2015, stížnost č. 46470/11) je společné, že Soud i v takto intimní oblasti lidského života akcentuje širší míru uvážení s ohledem na nedostatek konsenzu mezi členskými státy Rady Evropy ohledně důležitosti dané otázky nebo způsobu její ochrany. Tento závěr se podává i z porovnání právních úprav některých členských států Rady Evropy v oblasti umožnění umělého oplodnění spermii zemřelého partnera, provedeného dovolacím soudem.

24. Nakládání s biologickým materiálem potřebným pro účely umělého oplodnění je v Belgii upraveno zvláštním zákonem ze dne 7. 7. 2007 o asistované reprodukci. V souladu s tímto zákonem je nutné, aby byla před započítáním úkonů souvisejících s umělým oplodněním podepsaná písemná smlouva mezi budoucími rodiči a zdravotnickým zařízením (čl. 7), a to před každou „implantací“ embryí (§ 13 odst. 1). Dohoda musí dle čl. 13 odst. 2 posledně uvedeného zákona upravovat: a) další nakládání s biologickým materiálem v případě rozvodu žadatelů; b) další nakládání s biologickým materiálem v případě úmrtí jednoho ze žadatelů; c) další nakládání s biologickým materiálem po uplynutí zákonné „konzervační“ doby trvající 5 let. Pokud se jedná o použití biologického materiálu v případě úmrtí jednoho ze žadatelů, pokračovat v úkonech umělého oplodnění je možné jen v případě, že dohoda ve smyslu výše uvedeného takový postup výslovně umožňuje. Umělé oplodnění je možno vykonat ne dříve než po uplynutí šesti měsíců a ne později než po uplynutí dvou let po úmrtí jednoho ze žadatelů. Lze tedy konstatovat, že belgické právo umožňuje provést úkony umělého oplodnění i po smrti jednoho z budoucích rodičů.

25. Nizozemská právní úprava (*Embryowet*) v obecné rovině umožňuje použití biologického materiálu i po smrti některého ze žadatelů o umělé oplodnění. Obdobně jako v Belgii ovšem vyžaduje existenci předchozího souhlasu ze strany dotčené osoby. Podmínky *post mortem* umělého oplodnění podléhají etickým kodexům jednotlivých zdravotnických zařízení, které v některých případech umožňují takový postup pouze v případě souhlasu obou žadatelů o umělé oplodnění (kupř. University Medical Center of Groningen). Není-li takový souhlas dán, je však možný postup, kdy je biologický materiál vydán žadateli k použití v jiném zdravotnickém zařízení.

26. Ve Spolkové republice Německo byla pravomoc k regulaci právní úpravy umělého oplodňování v roce 1994 přenesena na spolkovou úroveň, která ji ovšem dosud nevykonala. Z hlediska německého práva lze odkázat na čl. 4 odst. 1 bod 3 zákona o ochraně embryí (*Embryonenschutzgesetz*), který považuje za trestný čin, jestliže někdo úmyslně oplodní vajíčko spermií mrtvého muže. Lze tedy uvést, že *post mortem* umělé oplodnění německé právo výslovně zakazuje.

Judikatura vrchních spolkových soudů k případnému vydání biologického materiálu zdravotnickým zařízením je nejednotná, neboť v některých věcech bylo s ohledem na výše uvedenou trestní úpravu takovéto vydání zakázáno, v dalších bylo vydání umožněno s ohledem na konkrétní obsah smluvního ujednání mezi žadateli a zdravotnickým zařízením, resp. na základě závěru soudu, že mimo samotné oplodnění není čl. 4 odst. 1 bod 3 zákona o ochraně embryí aplikovatelný.

27. Problematika umělého oplodnění je ve francouzském právu upravena v čl. 311 až 320 občanského zákoníku (*Code Civil*) a čl. L 1244-1 až 1244-7 a L 2151-5 zákona o veřejném zdraví (*Code de la santé publique*). Dne 1. 1. 1996 první senát francouzského Kasačního soudu (*Cour de cassation*) vydal stran uvedené právní úpravy rozsudek (č. 94-15.998), v němž s odkazem na čl. L 2152-2 zákona o veřejném zdraví konstatoval, že úkony spojené s umělým oplodněním sledují legitimní cíl početí dítěte v rámci úplné rodiny, což vylučuje postup, kdy by k umělému oplodnění mělo dojít po smrti jednoho z budoucích rodičů. Uvedený případ je dosud považovaný za nejvýznamnější a byl i „uzákoněn“ v rámci čl. L 2141-2 zákona o veřejném zdraví, který výslovně zakazuje provedení *post mortem* umělého oplodnění. Z hlediska uvažování o vydání biologického materiálu zdravotnickým zařízením lze odkázat na rozsudek Státní rady (*Conseil d'Etat*) ze dne 31. 5. 2016 (č. 396848), který navzdory výslovné francouzské právní úpravě zakazující takový postup vyhověl žadatelce s ohledem na aplikaci Úmluvy z důvodu, že tato nebyla s to provést nezbytné úkony na španělském území, které umožňuje *post mortem* umělé oplodnění, během života svého manžela pouze z důvodu rychlého průběhu jeho nemoci. Odmítnutí vydání biologického materiálu za této okolnosti považovala Státní rada za nepřiměřené, a to i když konstatovala, že samotná úprava zakazující *post mortem* umělé oplodnění či vydání biologického materiálu do ciziny je v souladu s Úmluvou. Z hlediska skutkového je třeba doplnit, že žadatelka se narodila ve Španělsku a po smrti svého manžela se do této země i vrátila. Státní rada přitom její počínání nepovažovala za snahu o obcházení francouzského práva.

28. Právní režim umělého oplodňování je ve Spojeném království upraven zákonem o lidské reprodukci a embryologii z roku 1990 (the Human Fertilisation and Embryology Act 1990) ve znění pozdějších předpisů (the Human Fertilisation and Embryology Act 2008). V souladu s čl. 14 odst. 3 uvedeného zákona platí, že konzervační doba biologického materiálu (embryí a gamet) činí maximálně deset let. Tuto dobu je možno opakovaně prodloužit, bylo-li o to před jejím uplynutím z důvodu existující či očekávané neplodnosti požádáno, a to na dalších deset let. Maximální doba konzervace činí 55 let. Biologický materiál může být zdravotnickým zařízením použit pouze v případě existence informovaného písemného souhlasu ve smyslu hlavy 3 zákona o lidské reprodukci a embryologii povinně obsahujícího tyto ujednání: a) o maximální délce konzervační doby (má-li být kratší než deset let); b) o nakládání s biologickým materiálem pro případ smrti.

V souvislosti s posledně uvedeným je třeba uvést, že zákon o lidské reprodukci a embryologii vychází v souladu s hlavou 2 odst. 2 (2A) z domněnky souhlasu s *post mortem* použitím biologického materiálu. Lze tedy shrnout, že právní úprava Spojeného království vyžaduje, aby osoba v rámci své žádosti o umělé oplodnění výslovně uvedla, co se má stát s biologickým materiálem v případě úmrtí. Pokud žadatel neuvede jinak, má se přitom za to, že s *post mortem* použitím vyslovil souhlas. Pokud se jedná o judikaturu britských soudů, mimo případ Evans, zmiňovaný v rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, je možné odkázat i na případ W., jenž se týkal žádosti pozůstalé manželky, která se na zdravotnickém zařízení domáhala prodloužení desetileté konzervační doby biologického materiálu svého mrtvého manžela. Britské soudy její žádosti vyhověly, a to s ohledem na pochybení zdravotnického zařízení, které neposkytlo manželce žadatelky včas dostatečné informace o možnosti požádat o prodloužení konzervační doby. Podle britských soudů by opačný závěr vedl k velké (*great and conspicuous*) nespravedlnosti vůči žadatelce.

29. Na základě připomenuté judikatury Soudu, vztažené na přezkoumávanou věc, lze přijmout závěr, že právo žalobkyně na respektování soukromého života (kam spadá právo rozhodnout se, zda být, či nebýt rodičem, i biologickým, včetně využívání lékařské asistence při umělém oplodnění) bylo nepochybně omezeno, jestliže žalovaná odmítla provést úkony spojené s umělým oplodněním z důvodu uplynutí šestiměsíční platnosti žádosti neplodného páru o tento zákrok, opírajíc se o § 6 odst. 1 větu druhou před středníkem zákona o specifických zdravotních službách.

30. Tento závěr ovšem nijak nepředjímá, zda skutečně došlo k porušení čl. 8 Úmluvy, neboť druhý odstavce tohoto ustanovení výslovně předvídá situace opravňující zásah státu do práva na respektování soukromého života. Negativní závěr (tedy že k zásahu do práva na respektování soukromého života skutečně nedošlo), vyžaduje pozitivní zjištění, že relevantní ustanovení právního řádu spravedlivým způsobem vyvážila v konkurenci stojící soukromé a veřejné zájmy. Konkrétně je proto třeba zkoumat, zda § 6 odst. 1 věta druhá před středníkem zákona o specifických zdravotních službách, vyžadující žádost neplodného páru o umělé oplodnění, která nesmí být starší než šest měsíců, sleduje legitimní cíl, jehož dosažení vylučuje závěr o zásahu do práva na respektování soukromého života.

31. Z důvodové zprávy k zákonu o specifických zdravotních službách (Poslanecká sněmovna, rok 2011, tisk č. 407/0) se podává, že zákon stanoví jako podmínku provedení umělého oplodnění ženy opakované udělení souhlasu „neplodným párem“, a to po podání informace před započítáním metod a postupů asistované reprodukce a opakovaného udělení souhlasu mužem, který je součástí „neplodného páru“, před každým provedením umělého oplodnění, i když tento muž společně se ženou již předložil žádost o umělé oplodnění. Důvodem této

podmínky je skutečnost, že zákon o rodině stanoví taxativní výčet toho, kdo je otcem (či je za něj považován) a za jakých okolností (§ 51 odst. 1 a 2, § 52 odst. 1 a § 54 odst. 1, 2 a 3). K umělému oplodnění lze přistoupit v případě, že je málo pravděpodobné nebo nepravděpodobné, aby žena otěhotněla přirozeným způsobem a jiný způsob její léčby nebo léčby muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k otěhotnění.

č. 86

32. Důvodem, proč zákonodárce přijal požadavek na dodržení šestiměsíční lhůty (usuzováno z důvodové zprávy), je vazba na právo dítěte znát své rodiče podle čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, jakkoliv je toto právo kontextově omezeno (slovy „je-li to možné“). Česká právní úprava tak patrně vychází ze stejných premis jako francouzská, když požaduje, aby se dítě narodilo do úplné rodiny a mělo šanci alespoň ve fázi početí mít kontakt s oběma svými rodiči. Otázka statusu dítěte narozeného z umělého oplodnění přitom zahrnuje domněnku otcovství muže, který dal souhlas s umělým oplodněním, a právo otce popřít otcovství. Komentářová literatura přitom k § 778 občanského zákoníku o určování otcovství v případě umělého oplodnění neprovdané matky uvádí, že „klíčovým pojmem je v této věci souhlas muže...., který musí být opětovný.... Má-li být umělé oplodnění provedeno anonymním dárcem, musí být k tomuto zákroku výslovný souhlas... muže z neplodného páru. Umělé oplodnění tak nelze provést bez souhlasu, po jeho odvolání, proti vůli manžela matky či partnera anebo po jeho smrti [HRUŠÁKOVÁ, M., HULMÁK, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., PSUTKA, J., SIEGLOVÁ, Z., SEDLÁK, P., WESTPHALOVÁ, L., KAPITÁN, Z., KOŽIAK, J., ŠMÍD, O., HRUŠÁKOVÁ M. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 534].

33. Druhý závěr, který lze z důvodové zprávy přijmout, je, že postup podle tohoto zákona je možný jen *inter vivos* (mezi živými), a to navíc jen při „léčbě neplodnosti“, když úmysl zákonodárce postihnout i vztahy vzniklé z umělého oplodnění spermii mrtvého muže nelze ze samotné úpravy ani důvodové zprávy dovodit. Český právní řád – na rozdíl od právní úpravy Belgie či Nizozemí – nedovoluje umělé oplodnění spermii zemřelého muže, ani takové umělé oplodnění – jako Francie a Spolková republika Německo – nezakazuje a ani výslovně od poskytovatele biologického materiálu nevyžaduje prohlášení, jak má být s biologickým materiálem naloženo po jeho smrti, jako je tomu ve Velké Británii, přičemž poslední je zjevné ze znění § 8 zákona o specifických lékařských službách. Ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) zákona o specifických zdravotních službách spojuje asistovanou reprodukci za účelem umělého oplodnění ženy výhradně se zdravotními důvody při „léčbě její neplodnosti nebo neplodnosti muže“ a § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách umožňuje (dovoluje) umělé oplodnění provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřekročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně, tj. „neplodnému páru“. Z uvedeného je zřejmé, že po

smrti muže tvořícího neplodný pár již pojmově o neplodném páru nelze uvažovat, a nelze proto ani takový neplodný pár „léčit“. Nelze též uvažovat o tom, že šestiměsíční lhůta stanovená v § 6 odst. 1 větě druhé před středníkem zákona o specifických zdravotních službách představuje analogii k maximální konzervační době biologického materiálu neplodného páru. Ustanovení zákona vyžadující písemný souhlas neplodného páru, nikoliv starší šesti měsíců, navíc současně chrání i muže poskytujícího biologický materiál k početí, neboť mu umožňuje kdykoliv souhlas odvolat. V dané věci tak zcela nelze vyloučit pochybnosti stran skutečné vůle zesnulého manžela žalobkyně stát se otcem i po své smrti. Informovaný souhlas s kryokonzervací spermií totiž obsahoval výslovné ustanovení o zničení tohoto biologického materiálu v případě jeho úmrtí. Uvedené též znamená, že kryokonzervované spermie muže tvořícího neplodný pár nelze po smrti použít k léčbě tohoto páru, a to i když po smrti muže by dosud neuplynula šestiměsíční lhůta.

34. Z výše uvedeného se tedy podává, že dokončit proces umělého oplodnění podle zákona o specifických lékařských službách je žalovaná povinna jen v rámci léčby neplodného páru. Nejvyšší soud tak neshledává důvod k přijetí závěru o skutečném zásahu do práva na respektování soukromého života žalobkyně, neboť i když lze námitky žalobkyně zcela chápat, obdobně jako v případě E. proti Spojenému království ve svém dovolání netvrdí, že by do budoucna byla zcela zbavena možnosti stát se matkou. Ve svém dovolání v zásadě míří na skutečnost, že již nebude moct zplodit dítě se svým zesnulým manželem. Jakkoliv lze její snahu chápat, platná právní úprava, jak je stanovena v českém právním řádu, by se ovšem s ohledem na judikaturní závěry Soudu měla nacházet v prostoru pro uvážení států, a námitky žalobkyně proto nelze uznat ani na podkladě čl. 8 Úmluvy.

35. Nejvyšší soud proto uzavřel, že poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, není povinen dokončit umělé oplodnění ze zárodečné buňky žalobkyně a kryokonzervovaných spermií jejího zemřelého manžela.

36. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

37. Protože dovolání žalobkyně bylo zamítnuto, dovolací soud jí podle § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. uložil, aby žalované nahradila náklady potřebné k uplatňování práva.

Č. 87

č. 87

Spolek (o. z.) [Korporace (o. z.)], Myslivost

§ 258 o. z., § 259 o. z., § 260 o. z., § 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s., § 85 písm. a) z. ř. s.

Soud v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku musí nejprve posoudit soulad napadeného rozhodnutí orgánu spolku se zákonem a stanovami; teprve poté, kdy dospěje k závěru, že tímto rozhodnutím byl porušen zákon či stanovy, zvažuje, zda je namístě vyslovit jeho neplatnost, či zda je – s ohledem na konkrétní okolnosti – naplněn některý z důvodů upravených v § 260 o. z., pro které nelze neplatnost rozhodnutí orgánu spolku vyslovit. Závěrem soudu o tom, že napadeným rozhodnutím orgánu spolku byl porušen zákon či stanovy (a to bez ohledu na to, zda soud vyslovil neplatnost tohoto rozhodnutí či zda návrh zamítl podle § 260 o. z.), je pak vázán i soud rozhodující o případném nároku člena spolku na přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z.

S účinností od 1. 1. 2014 je řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku nesporným řízením, a to řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., v němž jsou k projednání a rozhodnutí v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s.].

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.3307.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatele zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 7 Co 132/2016, jakož i rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 25 C 382/2014, a věc postoupil Krajskému soudu v Českých Budějovicích jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 19. 11. 2015, č. j. 25 C 382/2014-158, zamítl „žalobu“ navrhovatele na vyslovení neplatnosti rozhodnutí výboru Mysliveckého spolku K. (dále též jen „spolek“) ze dne 29. 8. 2014 a rozhodnutí členské schůze spolku ze dne 26. 9. 2014, o udělení výtky [výrok I.] a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Vyšel přitom (mimo jiné) z toho, že:

[1] Členská schůze spolku dne 5. 7. 2014 rozhodla o povinnosti členů spolku (s výjimkou důchodců, studentů a invalidů) zaplatit příspěvek ve výši 2 000 Kč (dále jen „příspěvek“) za účelem vytvoření rezervního fondu. Dne 25. 7. 2014 pak členská schůze spolku dalším rozhodnutím upřesnila, že příspěvek nemusí hradit pouze ti členové – studenti, kteří nejsou výdělečně činní. Současně stanovila nejzazší termín pro zaplacení příspěvku do 1. 8. 2014.

[2] Navrhovatel příspěvek do 1. 8. 2014 nezaplatil.

[3] Výbor spolku navrhovateli dne 29. 8. 2014 udělil podle čl. 8 odst. 1 písm. a) stanov spolku výtku pro nezaplacení příspěvku. Udělení výtky mu oznámil přípisem ze dne 1. 9. 2014, ve kterém jej opětovně vyzval ke splnění povinnosti a poučil jej o tom, že nesplní-li ani dodatečně svoji povinnost, může být pro porušování stanov vyloučen ze spolku.

[4] K námitkám navrhovatele ze dne 7. 9. 2014 členská schůze spolku rozhodnutí výboru dne 26. 9. 2014 potvrdila.

[5] Navrhovatel příspěvek v září 2014 zaplatil.

[6] Návrhem ze dne 26. 10. 2014 se navrhovatel domáhá vyslovení neplatnosti rozhodnutí výboru spolku ze dne 29. 8. 2014 a rozhodnutí členské schůze ze dne 26. 9. 2014, neboť napadená rozhodnutí podle názoru navrhovatele odporují zákonu i stanovám spolku.

3. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že napadenými usneseními orgánů spolku nebyly porušeny stanovy ani zákon.

4. I v případě, že by napadenými rozhodnutími byl porušen zákon či stanovy (k čemuž nedošlo), je podle soudu prvního stupně namístě, aby neplatnost napadených usnesení orgánů spolku nevyšlovil podle § 260 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), neboť tvrzené porušení zákona a stanov nemělo závažné právní následky pro navrhovatele (ani jeho bratra – „vedlejšího účastníka“), přičemž je v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost nevyslovit.

5. V této souvislosti soud odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011. Zvolená sankce (výtky) je svou intenzitou „zcela minimálním zásahem do práv“ navrhovatele. Není proto žádoucí, aby soudy zasahovaly do vnitrospolkového rozhodování.

6. Krajský soud v Českých Budějovicích k odvolání navrhovatele rozsudkem ze dne 30. 3. 2016, č. j. 7 Co 132/2016-214, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

7. Odvolací soud výslovně přisvědčil soudu prvního stupně, že napadená rozhodnutí orgánů spolku jsou „zcela bagatelní povahy“, a nemohla tak zasáhnout do práv navrhovatele. Intenzitu takového zásahu je nutné posuzovat s ohledem na zásadu spolkové autonomie velmi zdrženlivě a se zřetelem ke všem konkrétním okolnostem případu.

8. Protože jsou splněny předpoklady, za nichž je namíště nevyslovit neplatnost napadených rozhodnutí orgánů spolku podle § 260 o. z., považoval odvolací soud za nadbytečné zabývat se věcně otázkou „platnosti“ těchto rozhodnutí.

II. Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení (dovolacím soudem doposud neřešené) otázky, zda uložení výtky (mající „charakter podmíněného vyloučení“) členovi spolku má pro dotyčného člena závažné právní následky ve smyslu § 260 o. z.

10. Dovolatel zdůrazňuje, že s ohledem na možnost vyloučení podle článku 8 odst. 3 stanov má jakékoliv opatření podle článku 8 odst. 1 stanov (včetně výtky) charakter „podmínečného vyloučení“ a představuje „druhý nejtěžší zásah do členských práv“ (po vyloučení ze spolku). Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že uložení výtky je rozhodnutím zcela bagatelní povahy, které nemohlo zasáhnout do práv dovolatele. Podle dovolatele jej uložení výtky „stigmatizuje“, neboť sankcionování člena spolku bývá častým důvodem odmítnutí přijetí do jiného spolku. Tímto je (může být) omezeno dovolatelovo právo na sdružování garantované článkem 20 Listiny základních práv a svobod.

11. Dovolatel dále argumentuje ve prospěch závěru, podle něhož jsou napadená rozhodnutí nezákonná a odporující stanovám spolku.

12. Spolek ve svém vyjádření k dovolání souhlasí se závěry soudů obou stupňů, považuje uložení výtky za oprávněné a v souladu s právními předpisy a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III. Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

14. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení jím otevřené otázky výkladu § 260 o. z., v judikatuře Nejvyššího soudu dosud (beze zbytku) neřešené.

IV. Důvodnost dovolání

15. Podle § 258 o. z. každý člen spolku nebo ten, kdo na tom má zájem hodný právní ochrany, může navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku pro jeho rozpor se zákonem nebo se stanovami, pokud se neplatnosti nelze dovolat u orgánů spolku.

Z § 259 o. z. se podává, že právo dovolat se neplatnosti rozhodnutí zaniká do tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo mohl dozvědět, nejpozději však do jednoho roku od přijetí rozhodnutí.

Podle § 260 o. z. soud neplatnost rozhodnutí nevysloví, došlo-li k porušení zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit (odst. 1). Soud neplatnost rozhodnutí nevysloví ani tehdy, bylo-li by tím podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře (odst. 2).

Podle § 261 o. z., porušil-li spolek základní členské právo člena závažným způsobem, má člen právo na přiměřené zadostiučinění (odst. 1). Namítne-li to spolek, soud právo na zadostiučinění členu spolku nepřizná, nebylo-li uplatněno a) v době stanovené pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí, nebo b) do tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí o zamítnutí návrhu, byl-li tento návrh zamítnut podle § 260 (odst. 2).

16. Nejvyšší soud již při výkladu § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, upravujícího soudní přezkum souladu rozhodnutí orgánu občanského sdružení (nyní spolku) se zákonem a stanovami, dospěl za použití teleologické redukce k závěru, podle něhož postupem podle označeného ustanovení nelze posuzovat (bez dalšího) soulad každého rozhodnutí se zákonem a stanovami. Člen sdružení se mohl domáhat přezkumu pouze těch rozhodnutí, která zasáhla do jeho práv. Intenzitu takového zásahu pak bylo nutné posuzovat – vzhledem k zásadě spolkové autonomie – zdrženlivě, se zřetelem ke konkrétním okolnostem případu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2304/2011 a judikaturu v něm citovanou).

17. Na uvedené (judikatorní) závěry navázala právní úprava přezkumu platnosti rozhodnutí orgánu spolku v (novém) občanském zákoníku, a to v podobě výslovné úpravy důvodů, za kterých soud nevysloví neplatnost rozhodnutí orgánu spolku, ačkoliv je v rozporu se zákonem či stanovami (srov. § 260 o. z. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4916/2015, uveřejněný pod č. 59/2018 Sb. rozh. obč.; dále jen „R 59/2018“).

18. V R 59/2018 Nejvyšší soud k výše řečenému doplnil, že dojde-li k významnému zásahu do práv člena občanského sdružení (spolku), nesmí být jeho soudní ochrana redukována. Při (eventuálně) minimálním, málo intenzivním konfliktu rozhodnutí orgánu občanského sdružení (spolku) s dílčím členským právem musí

člen vzít v úvahu, že do sdružení (spolku) vstoupil dobrovolně a že součástí vnitrospolkové demokracie je též podrobení se rozhodnutí spolkového orgánu.

19. Současně však nelze přehlédnout, že § 260 o. z. (ostatně stejně jako celá úprava přezkumu platnosti rozhodnutí orgánu spolku) vychází z právní úpravy neplatnosti usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným, obsažené v § 131 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“) [srov. důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013); dále jen „důvodová zpráva“].

20. Pravidla obsažená v § 260 a § 261 o. z. jsou přitom inspirována § 131 odst. 3 a odst. 4 obch. zák.

21. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k výkladu § 131 odst. 3 obch. zák. se podává, že při rozhodování o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady musí soud nejprve předběžně uzavřít, zda byl napadeným usnesením porušen zákon, popřípadě společenská smlouva či stanovy, a teprve poté rozhodovat o případném použití § 131 odst. 3 obch. zák. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2502/2014, a judikaturu v něm citovanou). Jestliže napadené rozhodnutí valné hromady není v rozporu se zákonem nebo společenskou smlouvou či stanovami, je zcela bez významu, zda by (v případě, že by takový rozpor byl zjištěn) bylo možno aplikovat § 131 odst. 3 obch. zák. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1110/2012).

22. Uvedené závěry se přitom prosadí i při výkladu § 260 o. z., což ostatně plyne přímo z jeho znění (srov. část věty „došlo-li k porušení zákona nebo stanov“).

23. Z řečeného se podává, že § 260 o. z. – přesto, že přejímá (výše popsané) závěry formulované judikaturou při výkladu § 15 zákona o sdružování občanů – přineslo změnu v přístupu k posuzování platnosti rozhodnutí orgánu spolku (jeho souladu se zákonem a stanovami). V režimu § 15 zákona o sdružování občanů soud nejprve zvažoval význam napadeného rozhodnutí orgánu občanského sdružení (spolku) pro dotčeného člena sdružení (spolku) a jeho soulad se zákonem a stanovami posuzoval pouze tehdy, šlo-li (s ohledem na okolnosti konkrétní věci) o rozhodnutí významně zasahující do práv člena občanského sdružení (spolku). Podle § 258 a násl. o. z. soud nejprve posuzuje soulad (členem spolku napadeného) rozhodnutí orgánu spolku se zákonem a stanovami, a teprve tehdy, dospěje-li k závěru, že tímto rozhodnutím byl porušen zákon či stanovy, přistoupí k posouzení toho, zda – s ohledem na konkrétní okolnosti – jsou naplněny důvody, pro které nelze neplatnost rozhodnutí orgánu spolku vyslovit.

24. Uvedená změna je (mimo jiné) odůvodněna úpravou práva na přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z., jež zakládá právo člena spolku na přiměřené zadostiučinění pro případ, byl-li při přijímání rozhodnutí orgánu spolku porušen zákon či stanovy, a tím závažně zasaženo do základního práva člena spolku,

a současně vyslovil-li soud neplatnost takového rozhodnutí, popř. zamítl-li návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí z důvodů upravených v § 260 o. z.

25. Důvodová zpráva k označeným ustanovením uvádí: „... osnova v případě konfliktu individuálního zájmu člena spolku a kolektivního zájmu spolku jako korporace preferuje obecnější zájem této korporace na stabilitě jejích poměrů. Obdobně se sleduje i ochrana dobré víry třetích osob, kterou vnitřními konflikty spolku nelze otfásat zásahem do jejich právního postavení. Ani v těchto případech však nelze ponechat případné porušení práva spolkem bez sankce, a proto se navrhuje poskytnout dotčenému členu možnost domoci se vůči spolku satisfakce za eventuální porušení jeho členských práv. Vychází se přitom z pojetí, že taková sankce přináší větší efektivitu než paušálně přijímané rozhodnutí o neplatnosti rozhodnutí.“

26. Lhůta k podání žaloby podle § 261 odst. 2 písm. b) o. z. běží členu spolku od právní moci rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, byl-li tento návrh zamítnut podle § 260 o. z. Soud rozhodující o žalobě podle § 261 o. z. je vázán závěrem soudu přijatým v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku o tom, že tímto rozhodnutím byl porušen zákon či stanovy (srov. obdobně výše citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2502/2014).

27. Z úpravy počátku běhu promlčecí lhůty v § 261 odst. 2 o. z. je patrné, že zákonodárce vycházel (stejně jako v případě § 131 odst. 4 obch. zák.) z toho, že závažný zásah do práv člena spolku bude zpravidla důvodem pro vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku, při jehož přijímání k porušení práv člena došlo. Přitom platí, že nehmotná újma, jež byla členu takovým zásahem způsobena a jež má být sanována přiměřeným zadostiučiněním, může být (a často také bude) zapravena „odstraněním“ dotčeného rozhodnutí orgánu spolku (vyslovením jeho neplatnosti). Právo na přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z. členu spolku vzniká pouze tehdy, nelze-li (s ohledem na okolnosti konkrétního případu) uzavřít, že nemajetková újma (způsobená zásahem do základního práva člena) byla sanována již samotným vyslovením neplatnosti dotčeného rozhodnutí orgánu spolku, popř. byl-li návrh na vyslovení neplatnosti z důvodu podle § 260 o. z. zamítnut. Proto také § 261 odst. 2 písm. b) o. z. upravuje speciálně počátek běhu promlčecí lhůty pro případ rozhodnutí soudu podle § 260 o. z. (srov. obdobně při výkladu § 131 odst. 4 obch. zák. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2838/2011).

28. Předpokladem vzniku práva na přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z. tudíž je – vedle porušení základního členského práva člena spolku závažným způsobem – rozhodnutí soudu v řízení o návrhu podle § 258 o. z. o tom, že rozhodnutí orgánu spolku je neplatné, popřípadě zamítnutí takového návrhu z důvodů uvedených v § 260 o. z. (srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 215/2011).

29. V této souvislosti se sluší poznamenat, že je třeba rozlišovat mezi závažností zásahu do základních práv člena spolku (jež je podle § 261 odst. 1 o. z. jedním z předpokladů pro vznik práva člena spolku na přiměřené zadostiučinění) a závažností právních následků ve smyslu § 260 odst. 1 o. z. Ani závažný zásah do základních práv člena spolku totiž nemusí vždy mít závažné právní následky [k rozlišování srov. i § 131 odst. 3 písm. a) obch. zák.].

30. Nejvyšší soud proto uzavírá, že soud v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku musí nejprve posoudit soulad napadeného rozhodnutí orgánu spolku se zákonem a stanovami; teprve poté, kdy dospěje k závěru, že tímto rozhodnutím byl porušen zákon či stanovy, zvažuje, zda je namístě vyslovit jeho neplatnost, či zda je – s ohledem na konkrétní okolnosti – naplněn některý z důvodů upravených v § 261 o. z., pro které nelze neplatnost rozhodnutí orgánu spolku vyslovit. Závěrem soudu o tom, že napadeným rozhodnutím orgánu spolku byl porušen zákon či stanovy (a to bez ohledu na to, zda soud vyslovil neplatnost tohoto rozhodnutí či zda návrh zamítl podle § 260 o. z.), je pak vázán i soud rozhodující o případném nároku člena spolku na přiměřené zadostiučinění podle § 261 o. z.

31. Závěr odvolacího soudu, podle něhož je namístě návrh dovolatele zamítnout podle § 260 o. z., je tudíž předčasný; otázku, zda jsou dány důvody, pro které nelze neplatnost napadených usnesení orgánů spolku vyslovit, soud může posuzovat až tehdy, dospěje-li k závěru o jejich rozporu se zákonem a stanovami.

32. Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Taková vada je dána i tehdy, rozhodoval-li v prvním stupni věcně nepřislušný soud (srov. např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017).

33. Řízení bylo v projednávané věci zahájeno (podáním návrhu) dne 27. 10. 2014. Otázku, který soud je věcně příslušný k projednání a rozhodnutí této věci v prvním stupni, je tudíž nutné posoudit podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2014 a dále podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [dále též jen „z. ř. s.“].

34. Pro zodpovězení této otázky je pak významné, zda řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku je řízením sporným, či nesporným. V prvním případě by věcnou příslušnost bylo nutné posoudit podle § 9 o. s. ř., v případě druhém pak podle § 3 z. ř. s.

35. V poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 byla judikatura ustálena v závěru, že řízení o vyslovení neplatnosti usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace je řízením ve statusových věcech obchodní korporace ve smyslu § 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř., v tehdejší znění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013, uveřejněné pod č. 69/2014 Sb. rozh. obč., anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3880/2009, či ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2992/2012).

36. S účinností od 1. 1. 2014 byla úprava těchto řízení přesunuta do zákona o zvláštních řízeních soudních a rozšířena na statusové věci všech právnických osob (tedy nejen obchodních korporací); viz § 2 písm. e) a § 85 písm. a) z. ř. s.

37. Z důvodové zprávy k zákonu o zvláštních řízeních soudních (sněmovní tisk číslo 931/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013) vyplývá, že zákonodárce nezamýšlel změnit obsah dosavadního ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř., ale chtěl jeho věcnou působnost rozšířit na všechny právnické osoby (přezkum platnosti rozhodnutí jejich orgánů).

38. Z řečeného se podává, že závěr, který až do 31. 12. 2013 platil pro poměry obchodních korporací (totiž že řízení o vyslovení neplatnosti usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace je řízením ve statusových věcech), platí i po 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016, uveřejněné pod č. 46/2018 Sb. rozh. obč.); nově pak dopadá i na řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu i jiných právnických osob (včetně spolku).

39. To, že v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 jde o řízení nesporné, je ostatně zřejmé i z výslovného znění § 88 odst. 2 a odst. 4 z. ř. s.

40. Odbornou literaturou přitom není uvedený závěr přijímán jednoznačně. Např. P. Lavický dovozuje, že „statusovou povahu zásadně nemají věci týkající se neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby, byť je mezi ně judikatura řadila ... Okolnost, že se o tomto řízení zákon o zvláštních řízeních soudních výslovně zmiňuje (např. § 88 odst. 2 z. ř. s.), ještě neznamená, že jde o statusovou otázku“. Za vhodnější pak považuje řešení, „které nepřiznává § 85 z. ř. s. povahu taxativního výčtu, ale připouští, že vedle věcí vypočtených v tomto ustanovení budou v režimu řízení o některých otázkách právnických osob projednávány také věci, jež v něm zmíněny nejsou“ (srov. LAVICKÝ, P. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné – praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 87).

41. Naopak R. Felgrová a P. Dejl v témže díle (s. 233) uzavírají, byť s výhradami, že řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je řízení ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s. K témuž závěru se pak přiklání (také nikoliv bez pochybností) i M. KOKeš in: MACKOVÁ, A., MUŽIKÁŘ, L. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, s. 182 a 183.

42. Nejvyšší soud vnímá výhrady sdílené odbornou literaturou, jde-li o subsumentování řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby pod řízení ve statusových věcech právnických osob; má však za to, že neodůvodňují opačný závěr.

43. Při vymezení pojmu řízení ve statusových věcech právnických osob je třeba mít na paměti, že jde o pojem procesního práva, který nemusí mít (a nemá) zcela shodný obsah s pojmem tzv. statusových věcí užívaným v právu hmotném,

resp. s pojmem „právo týkající se postavení osob“ ve smyslu § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z.

č. 87

44. Zdaleka ne všechny právní normy upravující otázky právnických osob lze považovat za součást práva upravujícího postavení osob ve smyslu posledně označeného ustanovení. Typickým příkladem je většina pravidel upravujících vznik a zánik členství v korporaci. Taktéž platí, že ne vše, o čem rozhodují orgány právnických osob, patří do působnosti práva upravujícího postavení osob (tedy do tzv. statusové úpravy v hmotněprávním smyslu). Nicméně z pohledu procesněprávního zákonodárce zahrnul řízení, v němž soud přezkoumává platnost rozhodnutí orgánu právníkové osoby, bez dalšího mezi řízení ve statusových věcech právnických osob, aniž by rozlišoval, zda dotčeným rozhodnutím orgán právníkové osoby rozhodl o záležitosti, která je regulována právem upravujícím postavení osob. Jinými slovy, pro posouzení, zda jde o řízení ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., není významné, zda záležitost, o níž orgán právníkové osoby rozhodl, spadá mezi tzv. statusové věci ve smyslu hmotněprávním (zda je regulována právem upravujícím postavení osob).

45. Ani tehdy, kdyby bylo možné přisvědčit názoru zastávanému P. Lavickým ve výše citovaném díle, podle kterého je výčet řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob uvedený v § 85 z. ř. s. demonstrativní, by nešlo akceptovat opačný přístup. V jeho důsledku by totiž otázka, zda jde o řízení podle § 85 písm. a) z. ř. s., byla zodpovídána v závislosti na povaze záležitosti, o níž orgán právníkové osoby napadeným rozhodnutím rozhodl, což by vedlo k rozdílnému závěru o věcné příslušnosti vždy podle toho, v jaké záležitosti orgán rozhodoval (krajské soudy jsou věcně příslušné toliko k řízením výslovně vypočteným v § 3 odst. 2 z. ř. s.). Přijal-li by orgán právníkové osoby na tomtéž zasedání více rozhodnutí, z nichž některá by měla (z pohledu hmotněprávního) povahu statusové věci a jiná nikoliv, rozhodovaly by o jejich neplatnosti soudy různého stupně i v případě, kdy by důvody neplatnosti byly totožné (např. vady při svolání zasedání orgánu). Takový závěr neodpovídá předpokladu racionálního zákonodárce.

46. S účinností od 1. 1. 2014 je tudíž řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku nesporným řízením, a to řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 85 písm. a) z. ř. s., k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s.].

47. Podle § 104a odst. 1 o. s. ř. věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoliv za řízení.

48. Podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. odvolací soud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně, rozhodl-li věcně nepřislušný soud, a podle § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. věc postoupí soudu věcně příslušnému.

49. Jestliže odvolací soud podle citovaného ustanovení nepostupoval, zatížil řízení vadou, která mohla mít (a měla) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

50. Proto Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu a spolu s ním i rozhod-

nutí soudu prvního stupně zrušil a věc postoupil Krajskému soudu v Českých Budějovicích jako soudu věcně i místně (§ 86 odst. 1 z. ř. s.) příslušnému (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

51. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 o. s. ř.).

52. V dalším řízení soudy nepřehlédnou, že postupem podle § 258 o. z. lze napadat pouze ta rozhodnutí orgánu spolku, jejichž neplatnosti se nelze dovolat u orgánů spolku. V poměrech projednávané věci přitom dovolatel napadá i rozhodnutí výboru spolku, jež tuto podmínku nespĺňuje (lze se proti němu bránit námitkami ke členské schůzi spolku). Dále pak posoudí, zda A. K. (s nímž doposud jednaly jakožto s vedlejším účastníkem) je (má být) účastníkem tohoto řízení (k vedlejšímu účastenství v tzv. nesporných řízeních srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016).

č. 87

Č. 88

Č. 88 **Akiová společnost**, Představenstvo, Valná hromada, Péče řádného hospodáře, Náhrada škody

§ 194 odst. 4 obch. zák., § 194 odst. 5 obch. zák., § 182 odst. 2 obch. zák.

Navrhuje-li představenstvo společnosti valné hromadě, aby přijala určité usnesení, jímž se následně bude představenstvo řídit (jež bude „realizovat“), jsou jeho členové povinni postupovat v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodovat s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s (představenstvem navrhovaným) usnesením valné hromady. Rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude financován provoz společnosti, je součástí řízení podnikatelské činnosti společnosti, tedy jejího obchodního vedení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.3325.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 6 Cmo 59/2015, jakož i rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 45 Cm 97/2009, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Společnost M. a. s. (dále též jen „společnost“) zastoupená kvalifikovaným akcionářem se žalobou ze dne 22. 9. 2008 domáhá zaplacení 4 536 000 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody, již měli společnosti způsobit žalovaní jakožto členové jejího představenstva porušením povinnosti péče řádného hospodáře.
2. Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 26. 3. 2013, č. j. 45 Cm 97/2009-141, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).
3. Vyšel přitom z toho, že:
  - [1] Podle bodu VIII. článku 2 odst. 4 stanov může společnost „emitovat vlastní dluhopisy, výši emise a emisní podmínky schvaluje valná hromada“.
  - [2] Podle bodu V., B článku 8 odst. 1 písm. e) stanov společnosti je před-

stavenstvo společnosti povinně (mimo jiné) „předkládat valné hromadě ke schválení návrhy na vydání dluhopisů dle příslušných ustanovení obchodního zákoníku“.

[3] Žalovaní jsou členy představenstva společnosti.

[4] Představenstvo společnosti předložilo valné hromadě návrh „na vypsání VII. emise dluhopisů s tím, že emisní podmínky včetně vzoru dluhopisů byly předloženy písemně“.

[5] Valná hromada společnosti na zasedání konaném dne 10. 6. 2003, za účasti akcionářů vlastnících akcie představující 99,83 % základního kapitálu, rozhodla 100 % hlasů účastnících se akcionářů o vydání dluhopisů dle návrhu představenstva, tj. dluhopisů o nominální hodnotě 50 000 Kč, se splatností 10 let a úrokem 20 % p. a. (dále též jen „sporné dluhopisy“).

[6] Komise pro cenné papíry následně schválila emisní podmínky emise sporných dluhopisů rozhodnutím ze dne 22. 8. 2003, č. j. 45/N870/2003/2.

[7] Společnost zastoupená kvalifikovaným akcionářem má za to, že žalovaní vydáním sporných dluhopisů porušili péči řádného hospodáře, neboť úrok ve výši 20 % ročně výrazně převyšuje obvyklé úroky za obdobné dluhopisy či úvěry, a způsobili tak společnosti škodu ve výši rozdílu mezi úroky obvyklými a úrokem stanoveným pro sporné dluhopisy. Jelikož bylo upsáno 162 dluhopisů o celkové nominální hodnotě 8 100 000 Kč, a společnost tak hradí ročně na úrocích 1 620 000 Kč, přičemž obvyklý úrok by nepřevýšil 6 % ročně, činí škoda 1 134 000 Kč za každý rok. Od upsání sporných dluhopisů (tj. od 1. 11. 2003) do dne podání žaloby tak jde celkem o žalobou uplatněnou částku.

4. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že bylo věcí společnosti, jak zajistí své financování. Jednou z možností byla právě emise dluhopisů. Rozhodla-li valná hromada společnosti v souladu se stanovami o vydání sporných dluhopisů a nebylo-li toto rozhodnutí v rozporu s právními předpisy či stanovami, byli žalovaní (jakožto členové představenstva) povinni toto usnesení valné hromady v souladu s § 191 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), realizovat. Z jejich jednání tudíž společnost nemohla vzniknout škoda, za niž by žalovaní odpovídali.

5. Rozsudkem ze dne 21. 4. 2015, č. j. 6 Cmo 59/2015-198, Vrchní soud v Praze rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání žalobce potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud, přitakáváje závěrům soudu prvního stupně, zdůraznil, že do působnosti představenstva patří realizovat usnesení valné hromady, jež nejsou v rozporu s právními předpisy či stanovami. Pokud tak představenstvo učinilo, „nedošlo k porušení povinnosti žalovaných jakožto členů představenstva jednat s péčí řádného hospodáře“. Jelikož žalovaní neporušili své povinnosti členů představenstva, nepovažoval odvolací soud za potřebné se zabývat ostatními předpoklady nároku na náhradu škody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 88

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala společnost dovolání, majíc je za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení (níže uvedených) otázek hmotného a procesního práva, v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešených (jde-li o třetí otázku), resp. při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (jde-li o zbývající otázky).

8. Dovolatelka má za to, že odvolací soud chybně vyřešil:

1. Otázku aplikace § 157 odst. 2 o. s. ř. odvolacím soudem (jestliže přehlédl nesprávný postup soudu prvního stupně, který neuvedl, proč neprovedl další důkazy navrhované žalobcem).

2. Otázku způsobu a úplnosti dokazování.

3. Otázku, zda lze posuzovat porušení povinnosti člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře izolovaně, toliko podle § 194 odst. 4 obch. zák., bez ohledu na jednání členů představenstva před konáním valné hromady a před schválením pokynů valné hromady představenstvu.

4. Posouzení zákonnosti usnesení valné hromady o schválení emise sporných dluhopisů, na základě něhož společnost vyplácí peněžité plnění toliko členům orgánů společnosti na úkor akcionářů.

5. Posouzení přenosu důkazního břemene na člena představenstva akciové společnosti ve smyslu § 194 odst. 5 obch. zák.

9. Ve vztahu k prvním dvěma otázkám dovolatelka soudům obou stupňů vytýká, že nijak neodůvodnily, proč neprovedly jí navržené důkazy znaleckým posudkem a protokolem ze spisu soudu prvního stupně, sp. zn. 46 Cm 85/2010, čímž se jednak odchýlily od (dovolatelkou citované) ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a jednak nedostatečně zjistily skutkový stav.

10. Jde-li o třetí otázku, dovolatelka považuje napadené rozhodnutí za ryze formalistické. Soudy provedly pouze test, zda návrh na vydání dluhopisů podal k tomu oprávněný orgán společnosti, zda jej schválila valná hromada a zda byl realizován v souladu se zákonem. Zcela však rezignovaly na „věcný přezkum samotného návrhu“, který učinili žalovaní. Dovolatelka je přesvědčena, že jednání žalovaných členů představenstva před konáním valné hromady (formulování návrhu na vydání dluhopisů) a po valné hromadě (realizace usnesení valné hromady) nelze oddělovat; jde o „spojené nádoby“.

11. Jestliže žalovaní formulovali a následně předložili valné hromadě návrh na vydání emise sporných dluhopisů, nejednali s péčí řádného hospodáře. Nelze si totiž představit, že by kdokoliv z nich přijal dobrovolně úvěr s úrokem 20 % ročně. Žalovaní tak upřednostnili zájmy akcionářů, k nimž měli blízký vztah, před zájmy společnosti, když „nehledali cesty, jakým způsobem šetřit společnosti

finanční prostředky tím, že by financování bylo zajištěno jinou cestou“. Ostatně i z dokumentů, které předložili sami žalovaní, plyne, že běžná úroková sazba činila cca 7 % ročně. V důsledku nastavené úrokové sazby zaplatila společnost za 10 let na úrocích 200 % z vypůjčené částky.

12. Skutečnost, že návrh žalovaných schválila valná hromada, nemůže nic změnit na tom, že žalovaní nejednali s péčí řádného hospodáře.

13. Odvolací soud současně přehlédl, že první žalovaný byl akcionářem s 27,31% podílem na základním kapitálu, a společně s dalšími osobami jemu blízkými disponovali více než 58 % hlasů všech akcionářů, a byl schopen představenstvem navrhované usnesení valné hromady (o vydání sporných dluhopisů) společně s osobami jemu blízkými prosadit.

14. Schválením dluhopisového programu došlo ke zvýhodnění majitelů dluhopisů na úkor těch akcionářů, kteří dluhopisy neupisali. Kvůli vyplácení vysokých úroků z dluhopisů společnost nerozdělovala zisk, a to přesto, že její provozní zisk byl relativně vysoký. Nejméně jeden akcionář přitom nebyl majitelem dluhopisů, a na úrocích z nich vyplácených neprofitoval. Podle názoru dovolatelky tak šlo o rozdělování zisku v rozporu s kogentní zákonnou úpravou (k čemuž směřuje čtvrtá otázka předestřená Nejvyššímu soudu). I proto je jednání žalovaných (společivající ve vydání emise sporných dluhopisů) třeba považovat za protiprávní.

15. Schválení emise dluhopisů odporuje podle dovolatelky (s ohledem na shora popsané rozložení hlasů) i § 56a obch. zák., a představenstvo se proto tímto pokynem valné hromady nemělo řídit.

16. Konečně dovolatelka namítá, že soudy zcela pominuly přenos důkazního břemene zakotvený v § 194 odst. 5 obch. zák.; žalovaní přitom na svoji obranu netvrdili ničeho, a tím méně pak ničeho neprokazovali.

17. Dovolatelka proto navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

18. Žalovaní mají napadené rozhodnutí za správné a dovolání za nepřípustné, popř. nedůvodné. Mají za to, že společnosti škoda nevznikla. Podanou žalobu považují za „zřejmý nerespekt“ k ostatním akcionářům, kteří vydání sporných dluhopisů schválili. Otázka, proč akcionáři schválili „zrovna takové usnesení“, dnes podle žalovaných „skutečně není namístě“. Navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání společnosti odmítl, resp. zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první, článku II

bodů 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř.; může být tudíž přípustné pouze podle § 237 o. s. ř.

č. 88

21. První otázka dovolání nečiní přípustným již proto, že jí dovolatelka odvolacímu soudu vytýká toliko (údajnou) vadu řízení, aniž v této souvislosti otevírá jakoukoliv otázku hmotného či procesního práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí spočívá.

22. Nehledě k řečenému napadené rozhodnutí vytýkanou vadou netrpí; jakkoliv tak odvolací soud neuvedl výslovně, je z jeho odůvodnění patrné, že (ve shodě se soudem prvního stupně) nepovažoval za potřebné doplnit dokazování o dovolatelkou navrhané důkazy, jimiž měl být prokázán vznik a výše škody, neboť pro zamítnutí žaloby postačoval jím přijatý závěr, že žalovaní neporušili své povinnosti (jelikož pouze realizovali usnesení valné hromady).

23. Druhou „otázkou“ dovolatelka ve skutečnosti brojí toliko proti skutkovým zjištěním a nevystihuje tak jediný přípustný důvod, který má k dispozici (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.); ani tato „otázka“ tudíž nečiní dovolání přípustným.

24. Konečně na posouzení páté otázky předestírané dovolatelkou napadené rozhodnutí nezávisí (odvolací soud své rozhodnutí nezaložil na závěru o neunesení důkazního břemene). Proto dovolání nemůže být přípustné k jejímu zodpovězení.

25. Nicméně dovolání je přípustné k řešení jím otevřených (a v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešených) otázek, zda lze na členy představenstva, jež „realizují“ usnesení valné hromady o vydání dluhopisů, klást požadavek péče řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 obch. zák.) a zda vydání dluhopisů může být jednáním odporujícím zákonným pravidlům upravujícím rozdělování zisku (či jiných vlastních zdrojů).

IV.

Důvodnost dovolání

26. S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích); dále též jen „z. o. k.“].

27. Odvolací soud – vycházející z toho, že rozhodnutí o vydání dluhopisů náleží do působnosti valné hromady v souladu s § 187 odst. 1 písm. n) obch. zák. a bodem VIII. článkem 2 odst. 4 stanov – uzavřel, že realizovali-li žalovaní usnesení valné hromady, jednali bez dalšího řádně a žádnou povinnost neporušili.

28. Uvedený závěr odvolacího soudu však není správný.

29. Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 věta první obch. zák.). Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se přitom podává, že členové představenstva odpovídají za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li člen představenstva s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla. Aby dostal požadavku péče řádného hospodáře, je člen představenstva povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, a ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, uveřejněné pod č. 75/2013 a 131/2017 Sb. rozh. obč.).

30. Součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality, tj. povinnost člena představenstva dát při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, či ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016).

31. Uvedené požadavky na výkon funkce se prosadí i v případě, že představenstvo jedná na pokyn valné hromady, udělený v souladu s právními předpisy a stanovami (§ 194 odst. 4 obch. zák.). Jak totiž přílehavě zdůrazňuje dovolatelka, jednání členů představenstva před a při svolání zasedání valné hromady, na tomto zasedání a následně při realizaci pokynu valné hromady nelze posuzovat odděleně.

32. Jestliže představenstvo společnosti navrhuje valné hromadě, aby přijala určité usnesení, jímž se následně bude představenstvo řídit (jež bude „realizovat“), jsou jeho členové povinni postupovat v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře (viz výše) již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodovat s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s (představenstvem navrhovaným) usnesením valné hromady. Nepostupují-li tak a valné hromadě navrhnou usnesení, o němž ví či musí vědět (kdyby jednali s péčí řádného hospodáře), že je pro společnost nevýhodné (že není v jejím zájmu) a může jí způsobit újmu, zásadně porušují povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídají společnosti za jí způsobenou újmu realizací takového usnesení valné hromady stejně, jako kdyby zde žádného pokynu nebylo.

33. Nesprávnost názoru přijatého odvolacím soudem je ještě zjevnější v situaci, kdy členové představenstva současně (sami jakožto akcionáři či prostřednictvím

osob jednajících s nimi ve shodě) disponují počtem hlasů dostatečným k prosazení usnesení valné hromady. Názor, podle něhož, plní-li představenstvo pokyn valné hromady, jeho členové bez dalšího neodpovídají za újmu způsobenou společností takovým jednáním, vede ke zjevně neudržitelnému závěru, že členové představenstva se zproští odpovědnosti za škodu již jen tím, že si (sami či s pomocí osob jednajících s nimi ve shodě) určité rozhodnutí „odhlasují“ na valné hromadě (v podobě pokynu pro představenstvo).

34. Shora řečené platí v případě, že valná hromada je oprávněna udělit představenstvu pokyn, jímž se představenstvo musí řídit (srov. např. § 51 odst. 2 z. o. k., jež se v projednávané věci *ratione temporis* neprosadí).

35. V poměrech projednávané věci však odvolací soud zcela přehlédl, že rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude financován provoz společnosti, je součástí řízení podnikatelské činnosti společnosti, tedy jejího obchodního vedení, jehož zabezpečení náleží bez dalšího představenstvu (§ 192 odst. 1 věta první obch. zák.) [k vymezení obchodního vedení v judikatuře srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, uveřejněný pod číslem 80/2005 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, a v právní teorii pak např. ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, číslo 11, s. 453 až 459, či EICHLEROVÁ, K. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2015, s. 348].

36. Ustanovení § 194 odst. 4 *in fine* obch. zák. pak zapovídá, aby kdokoliv (včetně valné hromady, resp. akcionářů) uděloval představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.

37. Nejde-li tudíž o vyměnitelné či prioritní dluhopisy (srov. § 160 obch. zák.), náleží rozhodnutí o tom, že společnost získá finanční prostředky na svůj provoz emisí dluhopisů, do působnosti představenstva, a stanovy nemohou určit jinak. Usnesení valné hromady přijaté podle bodu VIII. článku 2 odst. 4 stanov tudíž není pokynem valné hromady, který by představenstvo muselo plnit, ale pouhým (stanovami předvídaným) vnitřním omezením představenstva při vydávání dluhopisů.

38. Z řečeného se podává, že v poměrech projednávané věci je pro posouzení, zda žalovaní jednali při vydání sporných dluhopisů s péčí řádného hospodáře, zcela bez významu, že o vydání dluhopisů rozhodla (těž) valná hromada.

39. Přisvědčit je třeba taktéž názoru dovolatelky, podle něhož vydání dluhopisů může být – podle okolností konkrétního případu – jednáním porušujícím (obcházejícím) zákonná pravidla rozdělování zisku či jiných vlastních zdrojů, a to zejména tehdy, kdy by účelem emise dluhopisů bylo rozdělit mezi (některé) akcionáře či další osoby (formou úroků z dluhopisů) zdroje společnosti za podmínek, za kterých by společnost zisk ani jiné vlastní zdroje podle zákonných pravidel rozdělit nemohla (např. na úkor části akcionářů či v rozporu s tzv. bilančním

testem dle § 178 obch. zák.). Z dosavadních skutkových zjištění však nelze učinit závěr, zda tomu tak bylo v projednávané věci.

40. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

41. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy obou stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 o. s. ř.).

Č. 89

č. 89

Akcie, Náhrada škody, Znalecký posudek

§ 220p odst. 3 obch. zák. ve znění do 30. 6. 2008, § 220p odst. 4 obch. zák. ve znění do 30. 6. 2008, § 220l odst. 1 obch. zák. ve znění do 30. 6. 2008

Menšinový akcionář, jemuž při zrušení společnosti s převodem jmění na hlavního akcionáře podle § 220p obch. zák., ve znění účinném do 31. 3. 2008, vznikne škoda v podobě rozdílu mezi vypořádáním zaplaceným hlavním akcionářem, jehož výše byla doložena vadným znaleckým posudkem, a vypořádáním, jež by bylo menšinovým akcionářům vyplaceno na základě správně zpracovaného znaleckého posudku, se může náhrady této škody domáhat postupem podle § 220l obch. zák. proti znalci bez ohledu na to, zda uplatnil i právo na dorovnání proti hlavnímu akcionáři postupem podle § 220k obch. zák.

Z povinnosti znalce vykonávat svoji činnost řádně (§ 8 zákona o znalcích a tlumočnících), tj. (mimo jiné) v souladu s (aktuálními a obecně uznávanými) pravidly svého oboru, nelze dovozovat, že při řádném postupu při ocenění podniku dojde každý znalec ke stejnému výsledku. V řadě oborů, oceňování podniků nevyjímaje, lze v souladu s pravidly daného oboru dospět k rozdílným výsledkům, v závislosti na tom, k jakému z konkurujících (obhajitelných) názorů na řešení té které dílčí otázky se konkrétní znalec přikloní. Je-li znalcem zvolené řešení v souladu s aktuálními a obecně uznávanými pravidly daného oboru, pak znalec postupoval při řešení dané (dílčí) otázky řádně, a to bez ohledu na to, zda (taktéž v souladu s aktuálními a obecně uznávanými pravidly daného oboru) lze úspěšně obhájit i řešení jiné (vedoucí k odlišnému výsledku).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4803/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.4803.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání E & Y Valuations s. r. o. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 7 Cmo 614/2014, v té části prvního výroku, jíž odvolací soud potvrdil výroky I. a IV. soudu prvního stupně, a ve druhém výroku, jakož i rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 7. 2014, sp. zn. 77 Cm 193/2008, ve výrocích I. a IV., a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 7. 2014, č. j. 77 Cm 193/2008-822, ve znění usnesení ze dne 16. 10. 2014, č. j. 77 Cm 193/2008-827, uložil „druhému žalovanému“ (E. s. r. o.) zaplatit „žalobci“ (navrhovatel) 1 000 000 Kč s úrokem z prodlení a nahradit „žalobci“ náklady řízení ve výši 271 944 Kč (výrok I.), zamítl „žalobu“ ve vztahu k „prvnímu žalovanému“ (F. T., dále též jen „JUDr. F. T.“) a dále částečně – co do úroku z prodlení za období od 22. 5. 2003 do 26. 8. 2008 – i ve vztahu k „druhému žalovanému“ (výrok II.), uložil „žalobci“ zaplatit náklady řízení „prvního žalovaného“ (výrok III.) a uložil „druhému žalovanému“ (výrokem IV.) a „žalobci“ (výrokem V.) nahradit náklady řízení státu.

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Navrhovatel vlastnil 4 250 akcií společnosti PPF investiční holding a. s. (dále jen „společnost PPF“) o jmenovité hodnotě 100 Kč.

[2] Valná hromada společnosti PPF rozhodla dne 10. 2. 2003 o zrušení společnosti bez likvidace s převodem jmění na hlavního akcionáře R. H. a. s. (dále jen „hlavní akcionář“) podle § 220p zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 2008 (dále též jen „obch. zák.“).

[3] Výše vypořádání v penězích (740 Kč za jednu akcii) byla doložena znaleckým posudkem vypracovaným E. s. r. o. (dále jen „sporný znalecký posudek“).

[4] Navrhovatel, maje za to, že přiměřené vypořádání mělo činit 4 226 Kč za jednu akcii, podal návrh na „přezkoumání výše vypořádání v penězích“, který soud zamítl proto, že „žalobce“ se nedomáhal plnění (zaplacení), ale (chybně) určení správné výše vypořádání.

[5] Návrhem ze dne 21. 4. 2008 se navrhovatel domáhá po JUDr. F. T. jakožto bývalém členu představenstva společnosti PPF a po E. s. r. o. jakožto znalci, který vypracoval sporný znalecký posudek, náhrady škody podle § 220p odst. 3 a § 220l odst. 1 obch. zák. ve výši 1 000 000 Kč, neboť podle přesvědčení navrhovatele při stanovení výše vypořádání za jednu akcii postupovali „úmyslně nebo nedbale a neodborně“, čímž dospěli k nižší hodnotě vypořádání, než jakou měl navrhovatel obdržet, a způsobili mu tak škodu v podobě rozdílu mezi vyplacenou a správnou výší přiměřeného vypořádání v penězích.

[6] Podle znaleckého posudku zpracovaného (soudem ustanoveným) znaleckým ústavem B. A. services – Znalecký ústav s. r. o. (dále též jen „znalecký ústav BDO“ a „znalecký posudek BDO“) činila hodnota jedné akcie společnosti PPF k rozhodnému dni (1. 9. 2002) 1 931 Kč. Dle znaleckého ústavu BDO ve sporném znaleckém posudku použitá „základní metoda NAV, tj. metoda přecenění čistého obchodního jmění, byla ... zvolena co do svého základního principu v souladu s oceňovatelskou praxí a byla ...

odůvodněna charakteristikou holdingových společností“. Znalecký ústav BDO se však „nezतोžnil se zvoleným přístupem v rámci některých dílčích kroků, zejména pokud jde o ocenění obchodního podílu ve společnosti C. B. V.“ V důsledku toho pak dovedl, že „ocenění investice v C. B. V. použité E. s. r. o. nemohly plně posoudit zjevný výnosový potenciál, který je dán cca 20% podílem na vlastním kapitálu společnosti Česká pojišťovna a. s.“. Podle názoru znaleckého ústavu BDO měla být investice v České pojišťovně a. s. oceněna výnosovou metodou (dále též „metoda DCF“), a to i přes absenci finančního plánu zpracovaného managementem, neboť z dostupných údajů bylo možné „provést projekce budoucího vývoje České pojišťovny a. s. s ohledem na současný i očekávaný vývoj relevantního trhu“. Proto znalecký ústav BDO ocenil investici v C. B. V. částkou 6 042 214 000 Kč, oproti ocenění provedenému E. s. r. o. ve výši 1 832 468 000 Kč, v důsledku čehož se zvýšilo i přiměřené vypořádání o 1 192 Kč až 1 213 Kč.

3. Soud prvního stupně – vycházejí z toho, že zákon „nepodmiňuje možnost uplatnění práva na náhradu škody předchozím řádným uplatněním práva na přezkoumání výše vypořádání v penězích“ – považoval za „zcela nepodstatné“, že navrhovatel „nebyl v řízení vedeném u zdejšího soudu pod sp. zn. 54 Cm 63/2003 z důvodu špatné formulace petitu úspěšný“. Náhrady škody podle § 220p odst. 3 a § 220l odst. 1 obch. zák. se může podle soudu akcionář domáhat bez ohledu na to, zda a s jakým úspěchem uplatnil právo na dorovnání podle § 220p a § 220k obch. zák. Úspěch v řízení o dorovnání by mohl mít vliv pouze na výši škody, nikoliv však pro „vznik nároku samotného“.
4. Znalecký posudek BDO soud prvního stupně hodnotil jako „věrohodný a vnitřně nerozporný“, máje za to, že znalecký ústav BDO vyvrátil i všechny námítky vznášené E. s. r. o. Věcnou správnost znaleckých závěrů soud neposuzoval.
5. S ohledem na závěry znaleckého posudku BDO soud prvního stupně uzavřel, že znalecký ústav E. s. r. o. pochybil, když řádně neocenil podíl ve společnosti C. B. V., která měla „cca 20% podíl na vlastním kapitálu společnosti Česká pojišťovna a. s.“, a porušil tak povinnost řádně vykonávat znaleckou činnost stanovenou v § 8 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích, ve znění účinném do 31. 12. 2011. Proto odpovídá podle § 220p odst. 3, § 220l odst. 1 a § 373 a násl. obch. zák. za škodu, která v důsledku jeho pochybení vznikla navrhovateli.
6. V rozsahu, v němž směřoval vůči JUDr. F. T., soud prvního stupně návrh zamítl, uzavíraje, že navrhovatel „netvrdil ani neprokázal skutečnosti, které by mohly vést k závěru, že při převzetí jmění hlavním akcionářem“ JUDr. F. T. „porušil nějakou konkrétní právní povinnost“.
7. Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání navrhovatele a znaleckého ústavu E. s. r. o. v napadených výrocích I., IV. a V. potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Jde-li o výtku E. s. r. o., že soud prvního stupně „do svých skutkových zjištění a právních závěrů nepojal, co se týče naplnění podmínek liberačních, obsah“ sporného znaleckého posudku, „a to zejména v částech, kde druhý žalovaný odůvodňuje volbu metody pro ocenění aktiva drženého cílovou společností – akcií České pojišťovny a. s.“, odvolací soud konstatoval, že obsahem sporného znaleckého posudku se zabýval soudem ustanovený znalec, který se s některými závěry v něm obsaženými neztotožnil.

9. Soudu nepřislouží řešení odborných otázek, při svém rozhodování vychází ze závěrů, „které učinily osoby, které jsou oprávněny takové závěry učinit“. Soud prvního stupně postupoval podle odvolacího soudu správně, zadal-li „k vypracování znalecký posudek s úkolem posoudit, zda druhý žalovaný postupoval správně při stanovení spravedlivé hodnoty jedné akcie“ společnosti PPF, a vycházel-li z tohoto posudku „co se týče zjišťování, zda druhý žalovaný prokázal, že jednal s péčí řádného hospodáře“.

10. Znalecký ústav BDO své závěry logicky a srozumitelně odůvodnil a vypořádal se s veškerými námitkami, proto je dle odvolacího soudu nedůvodná výtka E. s. r. o., že soud vycházel toliko z jediného důkazu (znaleckého posudku BDO). S důkazy, které E. s. r. o. navrhol k prokázání svých tvrzení, se seznámil soudem ustanovený znalec, jenž je zohlednil ve svém posudku.

11. Závěrem odvolací soud odkázal na rozsudek soudu prvního stupně, který považoval za správný a s nímž se ztotožnil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podal znalecký ústav E. s. r. o. dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení otázky výkladu § 8 zákona o znalcích a tlumočnících a § 220p odst. 3 ve spojení s § 220l odst. 1 obch. zák. „co do naplnění liberační podmínky formulované jako jednání s péčí řádného hospodáře“, a otázky „subsidiarity nároku na náhradu škody v poměru nároku na plnění (§ 220l v poměru k § 220k obch. zák.) a příčinné souvislosti“, a dále otázky tzv. opomenutých důkazů. První otázku dosud dovolací soud neřešil, druhá otázka má být podle dovolatele vyřešena jinak, než jak učinil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2706/2012, a třetí otázku pak soudy posoudily v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího i Ústavního soudu.

13. Dovolatel poukazuje na to, že podle názoru soudů nižších stupňů měl porušit své povinnosti znalece pouze tím, že (údajně) zvolil nesprávnou metodu pro ocenění dílčího aktiva společnosti PPF. Tento názor soudy přijaly na základě jediného důkazu – znaleckého posudku BDO – , aniž by provedly a hodnotily dů-

kazy, jež dovolatel označil k prokázání „správnosti, ověřitelnosti a vnitřní věcné i ekonomické logiky“ sporného znaleckého posudku a dále k tomu, že jako znalec postupoval při ocenění akcií cílové společnosti i jí držených aktiv zodpovědně, nestranně a s péčí řádného hospodáře. Současně soudy pominuly i skutečnost, že ve sporném znaleckém posudku výslovně vysvětlil, proč při ocenění akciového podílu v České pojišťovně a. s. nepoužil metodu DCF.

č. 89

14. Dovolatelem předložené důkazy, zejména pak dva znalecké posudky zpracované znalci R. T. a. s. a Ing. Z. T., vyvracejí závěry znaleckého posudku BDO co do volby metody DCF pro ocenění podílu drženého společností PPF prostřednictvím společnosti C. B. V. v České pojišťovně a. s., dokazují „neobhajitelnost a nelogičnost“ finančního plánu České pojišťovny a. s., který si znalecký ústav BDO vytvořil pro účely vypracování posudku, jakož i nesprávnost jím stanoveného ocenění hodnoty akcií společnosti PPF. Přesto, že jde o zásadní důkazy pro posouzení toho, zda dovolatel porušil své povinnosti znalce, soud prvního stupně ani odvolací soud tyto důkazy neprovedly a ani nevysvětlily, proč je provádět nebudou. Tím se odchýlily od dovolatelem citovaných rozhodnutí Nejvyššího i Ústavního soudu, jde-li o tzv. opomenuté důkazy.

15. Dovolatel poukazuje na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3491/2012, a dovozuje, že pouhá skutečnost, že jiný znalec má na volbu oceňovací metody odlišný názor než dovolatel, nemůže sama o sobě vést k závěru o porušení povinností dovolatele coby znalce. Podstatné je, jak „logická jsou odůvodnění porovnávaných znaleckých posudků“. Porušení povinností znalce je dáno pouze tehdy, jedná-li nedbale, např. neověří-li si věcné podklady pro zpracování posudku. Jde-li o použitou metodu ocenění, je znalec povinen zvolenou metodu logicky odůvodnit a vypořádat se s otázkou aplikace jiných v úvahu připadajících metod. Skutečnost, že se znalci mohou v názoru na vhodnost určité metody lišit, neznamená, že odlišný názor je porušením povinností znalce. Opačný názor přijatý soudy nižších stupňů považuje dovolatel za nesprávný.

16. Jde-li o vztah § 220l odst. 1 a § 220k obch. zák., má dovolatel za to, že nárok na dorovnání má vždy přednost před nárokem na náhradu škody. Kdyby navrhovatel řádně uplatnil nárok na dorovnání vůči hlavnímu akcionáři, škoda by mu nevznikla. I kdyby mu tedy vznikla finanční újma, stalo by se tak nikoliv v důsledku jednání dovolatele, ale v důsledku vlastního opomenutí navrhovatele. Nárok na náhradu škody podle § 220l obch. zák. by měl pouze tehdy, kdyby se nemohl z objektivních důvodů domoci nároku na dorovnání.

17. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

18. Navrhovatel navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl. Důkazy předkládané dovolatelem nebyly relevantní a lze je považovat za nadbytečné, neboť k prokázání „žalobou“ uplatněného nároku postačoval důkaz znaleckým posud-

kem BDO. Podle navrhovatele není důvod, aby soud „do nekonečna prováděl důkazy dalšími a dalšími posudky předkládanými žalovanou stranou“. Navrhovatel současně poukazuje na to, že postup podle § 127a o. s. ř. umožňuje straně sporu, aby si vybrala znalce, který jí bude vyhovovat, a současně aby jím vypracovaný posudek nepředložila, nebude-li jí vyhovovat. Proto považuje za správné, že soudy na posudky předložené dovolatelem nespolehalo a vycházely z posudku vypracovaného soudem ustanoveným znalcem.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky výkladu § 220p, § 220l a § 220k obch. zák., v judikatuře Nejvyššího soudu dosud (v souvislostech otevřených v dovolání) neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

21. S ohledem na dobu vypracování sporného znaleckého posudku, jakož i datum, kdy valná hromada společnosti PPF rozhodla o zrušení společnosti s převodem jmění na hlavního akcionáře, jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná níže uvedená ustanovení obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. 3. 2003.

22. Podle § 220p obch. zák. valná hromada může rozhodnout, že se společnost zrušuje bez likvidace a že jmění zaniklé společnosti převezme jeden akcionář, jestliže je tento akcionář majitelem akcií, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 90 % základního kapitálu (dále jen „hlavní akcionář“). Vlastní akcie v majetku společnosti se pro účely výpočtu této podmínky rozdělí mezi akcionáře v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií (odstavec první). Hlavní akcionář je povinen poskytnout ostatním akcionářům přiměřené vypořádání v penězích. Výše vypořádání v penězích musí být doložena posudkem znalce. Ustanovení § 59 odst. 3 se použije pro jmenování a odměňování znalce obdobně (odstavec druhý). Není-li dále stanoveno jinak, použijí se na zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře přiměřeně § 220a odst. 1 až 4, 7 až 11, § 220b, 220d, § 220e odst. 1 první věty a odst. 2 až 4 s výjimkou ustanovení o přistoupení akcionářů ke stano-

vám nástupnické společnosti, § 220g odst. 7, § 220h, 220j a 220l (odstavec třetí). Na místo smlouvy o fúzi se vyhotovuje smlouva o převzetí jmění hlavním akcionářem (dále jen „smlouva o převzetí“), která musí být uzavřena mezi společností a hlavním akcionářem. Místo výměnného poměru akcií a lhůta při jejich výměně se ve smlouvě o převzetí uvádí výše a lhůta vypořádání v penězích. Tato lhůta nesmí být delší než dva měsíce ode dne zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku. Ustanovení § 220k odst. 1, 5 a 7 platí přiměřeně. Ve smlouvě o převzetí musí být menšinoví akcionáři upozorněni na to, že mají právo na vypořádání v penězích a právo žádat o přezkoumání výše vypořádání v penězích, s tím, že toto právo mají, i když na valné hromadě budou hlasovat pro smlouvu o převzetí, a že je mohou uplatnit ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy se zápis převodu jmění do obchodního rejstříku stane účinným vůči třetím osobám (odstavec čtvrtý).

Podle § 220k obch. zák., není-li výměnný poměr akcií spolu s případnými doplňky uvedený ve smlouvě o fúzi přiměřený, má každý z akcionářů zúčastněné společnosti vůči nástupnické společnosti právo na dorovnání v penězích (dále jen „právo na dorovnání“). Ustanovení § 220a odst. 5 o maximální výši doplňků se nepoužije. Smlouva o fúzi může určit, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení (odstavec první). Soudní rozhodnutí, kterým se akcionáři přiznává právo na dorovnání, je pro nástupnickou společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním akcionářům (odstavec pátý). Má-li akcionář právo na dorovnání, úročí se dlužná částka úrokem ve výši dvojnásobku diskontní sazby České národní banky platné ke dni zápisu sloučení do obchodního rejstříku ode dne, v němž bylo sloučení zapsáno do obchodního rejstříku (odstavec sedmý).

Podle § 220l odst. 1 obch. zák. členové představenstva a dozorčí rady zúčastněných společností a znalec nebo znalci pro fúzi, kteří zpracovali znaleckou zprávu pro tyto společnosti, odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při sloučení zúčastněné společnosti jejím akcionářům nebo věřitelům podle § 373 až 386. Člen představenstva nebo dozorčí rady anebo znalec se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ustanovení § 194 odst. 5 poslední věty se nepoužije. Ustanovení § 66 odst. 8 až 11 zde platí obdobně (odstavec první). Soudní rozhodnutí, jímž se přiznává právo na náhradu škody podle odstavce 1, je pro odpovědné osoby co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným osobám podle odstavce 1 (odstavec druhý). Právo na náhradu škody podle odstavce 1 se promlčuje ve lhůtě pěti let ode dne, kdy se zápis sloučení do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám (odstavec třetí).

1. K souběhu nároku na náhradu škody podle § 220l obch. zák. a nároku na dorovnání podle § 220k obch. zák.

23. Institut zrušení akciové společnosti s převodem jmění na (hlavního) akcionáře (tzv. nepravý *squeeze out*) umožňuje hlavnímu akcionáři, aby ostatní

(menšinové) akcionáře zbavil jejich účasti ve společnosti náhradou za peněžité protiplnění (vypořádání v penězích), jehož výši musí doložit (pro tyto účely zpracovaným) znaleckým posudkem.

24. Přiměřené vypořádání v penězích sice zpravidla (v případě společností, jejichž akcie nebyly přijaty k obchodování na regulovaném trhu) vychází z hodnoty podniku společnosti stanovené znalcem, přičemž výše vypořádání připadající na akcii se určí jako podíl na hodnotě podniku společnosti, odpovídající podílu (jmenovité hodnoty) akcie na základním kapitálu společnosti, nicméně při jeho určení je nutné přihlédnout i k dalším v úvahu přicházejícím okolnostem tak, aby zaplacené vypořádání bylo spravedlivé.

25. Nepovažuje-li některý z menšinových akcionářů vyplacené vypořádání za přiměřené (spravedlivé), může se obrátit na soud s návrhem na dorovnání podle § 220k obch. zák. Soud v tomto řízení posuzuje přiměřenost (spravedlnost) zaplaceného vypořádání, přičemž zpravidla ustanoví znalce, který přezkoumá posudek, jímž doložil hlavní akcionář přiměřenost vypořádání, a určí hodnotu podniku společnosti k rozhodnému dni. Současně soud přihlédne ke všem v úvahu přicházejícím okolnostem tak, aby celkové vypořádání v penězích (tedy částka vyplacená hlavním akcionářem zvýšená o případné dorovnání podle § 220k obch. zák.) bylo spravedlivé, tj. odpovídalo hodnotě investice vlastněné menšinovým akcionářem, o niž byl v důsledku tzv. *squeeze out* připraven.

26. V podrobnostech srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2025/2016.

27. Z výše uvedeného je zjevné, že účelem znaleckého posudku, jímž hlavní akcionář dokládá přiměřenost vypořádání v penězích, je zabezpečit, aby vypořádání v penězích co nejvíce odpovídalo požadavku spravedlnosti, tedy aby se menšinovým akcionářům dostala za jejich akcie částka odpovídající hodnotě jejich investice. Jakkoliv hodnota podniku určená znalcem není (nemusí být) jediným kritériem, na jehož základě se stanoví přiměřené vypořádání (srov. v podrobnostech shora citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2025/2016 či obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3024/2016), jde beze sporu o zásadní (klíčové) kritérium pro stanovení výše přiměřeného vypořádání v penězích.

28. Určí-li znalec v důsledku svého pochybení hodnotu podniku společnosti nižší, než by (při řádně provedeném ocenění) měla být, ovlivní to negativně i výši vypořádání, jež hlavní akcionář menšinovým akcionářům vyplatí. Rozdíl mezi částkou, kterou hlavní akcionář vyplatí na základě vadného znaleckého posudku, a částkou, kterou by hlavní akcionář vyplatil na základě řádně vypracovaného znaleckého posudku, pak představuje škodu, která vznikla menšinovým akcionářům v důsledku nesprávně vypracovaného znaleckého posudku.

29. Ustanovení § 220l obch. zák., jež se podle § 220p odst. 3 obch. zák. použije i v případě zrušení akciové společnosti s převodem jmění na (hlavního) akcio-

náře, výslovně upravuje odpovědnost znalce za takovou škodu, resp. povinnost znalce k její náhradě.

č. 89

30. Jak dovolatel přílehlavě zdůrazňuje, primárně nese povinnost „odškodnit“ menšinové akcionáře za zbavení jejich investice (akcií, o něž přicházejí) hlavní akcionář, jenž tuto investici ve svém důsledku (v podobě jmění zrušované společností) získává. Proto mu svědčí povinnost poskytnout menšinovým akcionářům vypořádání v penězích, jehož spravedlnost (přiměřenost) může být přezkoumána (k návrhu některého z vytěsněných akcionářů) v řízení o dorovnání podle § 220k obch. zák.

31. Taktéž lze dovolateli přisvědčit, že je-li menšinový akcionář v řízení dle § 220k obch. zák. úspěšný a získá-li od hlavního akcionáře dorovnání odpovídající rozdíl mezi částkou, která mu byla vyplacena hlavním akcionářem podle § 220p odst. 1 obch. zák. na základě nesprávně zpracovaného znaleckého posudku, a částkou, která odpovídá požadavku na spravedlnost vyrovnání, je škoda způsobená nesprávným znaleckým posudkem, k jejíž náhradě je znalec povinen dle § 220l obch. zák., sanována (a nárok na její náhradu zanikne).

32. Je proto třeba posoudit, zda při konkurenci nároků na dorovnání podle § 220k obch. zák. (proti hlavnímu akcionáři) a na náhradu škody podle § 220l obch. zák. (proti znalci) musí menšinový akcionář nejprve uplatnit své právo na dorovnání vůči hlavnímu akcionáři, a teprve tehdy, nedomůže-li se svého práva, se smí obrátit s nárokem na náhradu škody vůči znalci. Jinak řečeno, zda předpokladem práva na náhradu škody (v podobě výše popsané) vůči znalci je (neúspěšné) uplatnění práva na dorovnání vůči hlavnímu akcionáři.

33. Nejvyšší soud se již obdobnou situací zabýval, a to při konkurenci nároku na náhradu škody vůči jedné osobě a nároku na bezdůvodné obohacení vůči osobě jiné. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2307/2013, posuzoval souběh dvou závazkových vztahů, jež vznikly v důsledku zaplacení neplatně sjednané smluvní pokuty, a to vztahu z odpovědnosti za škodu (povinnosti k náhradě škody) mezi poškozeným a škůdcem, který vznikl újmou zapříčinil, aniž sám získal peněžní prostředky, a vztahu z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení, v jehož rámci má poškozený (ochuzený) právo na vydání bezdůvodného obohacení od osoby odlišné od škůdce, jejíž majetkový stav se přijetím plnění zvětšil. V citovaném rozhodnutí velký senát uzavřel, že „jsou-li splněny předpoklady vzniku obou těchto nároků, je poškozený oprávněn vyžadovat plnění od kteréhokoliv subjektu, případně i od obou (všech), samozřejmě s tím, že se mu celkově může dostat pouze té částky, o kterou přišel; v rozsahu plnění jednoho povinného subjektu zaniká nárok oprávněného (věřitele) i vůči druhému povinnému (tzv. falešná solidarita). Okolnost, že je tu více osob, kterým podle různých ustanovení zákona vznikla či mohla vzniknout současně závazková povinnost, není důvodem, který by vylučoval povinnost škůdce nahradit škodu, tj. újmu v majetkové sféře poškozeného.

Případná existence nároku poškozeného na vydání bezdůvodného obohacení od toho, kdo jej získal, nezabavuje poškozeného práva požadovat náhradu škody od osoby, která naplnila předpoklady odpovědnosti za škodu, způsobenou odčerpáním peněz ve prospěch obohaceného, ani nepodmiňuje vznik či úspěšnost nároku na náhradu škody uplatněním nároku na vydání bezdůvodného obohacení“.

34. Získá-li hlavní akcionář jmění zrušené společnosti za vypořádání, jehož výše neodpovídá (v důsledku vadného znaleckého posudku, jímž výši vypořádání dokládá) požadavku spravedlnosti, získá majetkovou hodnotu, aniž za ni poskytne odpovídající (zákonem požadované) plnění, tedy ve svém důsledku se (v rozporu se zákonem) obohatí na úkor menšinových akcionářů.

35. Zákon poskytuje menšinovým akcionářům (kteří jsou své investice zbaveni často proti své vůli a kteří nemají reálnou možnost, jak hlavnímu akcionáři zabránit v realizaci jeho práva upraveného v § 220p obch. zák.) k nápravě tohoto stavu jak právo na dorovnání podle § 220k obch. zák., tak i právo na náhradu škody podle § 220l obch. zák. Stejně jako v případě posuzovaném velkým senátem ve shora citovaném rozhodnutí i zde platí, že povinnost znalce k náhradě jím způsobené škody není vyloučena jen tím, že zde existuje povinnost jiné osoby – hlavního akcionáře – zaplatit menšinovým akcionářům přiměřené vyrovnání, že ji hlavní akcionář (dosud) částečně nesplnil a že menšinový akcionář své právo na dorovnání vůči hlavnímu akcionáři (řádně) neuplatnil.

36. Jinak řečeno, nelze dovozovat, že neuplatní-li menšinový akcionář právo na dorovnání postupem podle § 220k obch. zák., je příčinou újmy (v podobě nižšího než spravedlivého vypořádání) právě tato skutečnost, a nikoliv (již) i vadný znalecký posudek.

37. Nebýt vadného znaleckého posudku, škoda (v podobě výše popsané) by menšinovým akcionářům nevznikla. Současně není pochyb o tom, že základním účelem znaleckého posudku podle § 220p odst. 1 obch. zák. je právě takové škodě zabránit, tedy zabezpečit, že vypořádání poskytované hlavním akcionářem bude co nejvíce odpovídat požadavku spravedlnosti. Byť ne všechny okolnosti mohou být zohledněny při určení hodnoty podniku (srov. judikaturu citovanou výše), je právě hodnota podniku stanovená znaleckým posudkem zpravidla klíčovým kritériem pro určení výše vypořádání. Znalci vyhotovujícímu posudek pro účely zrušení akciové společnosti s převodem jmění na (hlavního) akcionáře je tato skutečnost známa; musí tudíž i předvídat, že poruší-li své povinnosti znalce a nezpracuje-li posudek řádně, může menšinovým akcionářům vzniknout škoda v podobě výše popsané.

38. Nejvyšší soud proto uzavírá, že vznikne-li menšinovému akcionáři škoda v podobě rozdílu mezi vypořádáním zaplaceným hlavním akcionářem, jehož výše byla doložena vadným znaleckým posudkem, a vypořádáním, jež by bylo menšinovým akcionářům vyplaceno na základě správně zpracovaného znaleckého posudku, může se náhrady této škody domáhat postupem podle § 220l obch. zák.

proti znalci bez ohledu na to, zda uplatnil i právo na dorovnání proti hlavnímu akcionáři postupem podle § 220k obch. zák.

39. To platí bez zřetele k tomu, že pro menšinového akcionáře je zpravidla výhodnější uplatnit právo na dorovnání podle § 220k obch. zák., neboť ve výši dorovnání lze zohlednit i další okolnosti než jen hodnotu podniku společnosti (srov. judikaturu citovanou výše).

č. 89

40. Zbývá dodat, že nahradí-li znalec tuto škodu vzniklou menšinovému akcionáři, plní sice vlastní povinnost k náhradě škody, nicméně ve svém důsledku poskytuje menšinovému akcionáři plnění, které byl ze zákona povinen poskytnout hlavní akcionář v podobě přiměřeného vypořádání v penězích, přičemž nejpozději plněním znalce (nezanikl-li již dříve např. v důsledku marného uplynutí lhůty k podání návrhu – § 220k odst. 4 obch. zák.) zaniká v odpovídající výši nárok menšinového akcionáře na dorovnání. Současně nelze přehlížet, že to je právě hlavní akcionář, který získal jmění zrušené společnosti, aniž by za to zaplatil odpovídající protiplnění v zákonem určené výši (přiměřené vypořádání v penězích), tudíž který se ve svém důsledku obohatil na úkor menšinových akcionářů. Spravedlivému vypořádání vztahů mezi menšinovým akcionářem, hlavním akcionářem a znalcem proto odpovídá (obdobně jako ve věci posuzované velkým senátem), aby za analogické aplikace § 454 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, hlavní akcionář nahradil znalci to, co znalec (byť plnil vlastní povinnost k náhradě škody) zaplatil menšinovému akcionáři „místo“ hlavního akcionáře.

2. K výkladu § 220l odst. 1 obch. zák.

41. Jakkoliv je třeba při posuzování spravedlnosti (přiměřenosti) vypořádání přihlídnout i k dalším v úvahu přicházejícím okolnostem, vychází se při určení výše přiměřeného vypořádání zpravidla z (tržní) hodnoty podniku společnosti a základem pro určení přiměřeného vypořádání je pak alikvotní podíl na této tržní hodnotě připadající na jednu akcii.

42. Určení hodnoty podniku společnosti vyžaduje odborné znalosti; proto zákon ukládá, aby hlavní akcionář doložil výši vypořádání znaleckým posudkem. Z řečeného se podává, že (jak ostatně Nejvyšší soud zdůraznil již výše) účelem znaleckého posudku, jímž hlavní akcionář dokládá přiměřenost vypořádání v penězích, je zabezpečit, aby vypořádání v penězích co nejvíce odpovídalo požadavku spravedlnosti, tedy aby se menšinovým akcionářům dostala za jejich akcie částka odpovídající hodnotě jejich investice.

43. Součástí znaleckého posouzení je i volba metod ocenění, a to s ohledem na poměry konkrétní společnosti. Paušálně (bez dalšího) přitom není možné určit, která z metod připadajících v úvahu je (obecně) pro stanovení hodnoty podniku vhodná. Znalec proto musí jím učiněnou volbu určité metody či určitých metod ocenění řádně odůvodnit (srov. v aktuální judikatuře usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4568/2016, a rozhodnutí v něm citovaná).

44. Znalec je povinen svoji činnost vykonávat řádně (§ 8 zákona o znalcích a tlumočnících), tj. (mimo jiné) v souladu s (aktuálními a obecně uznávanými) pravidly svého oboru. Řečené však neznamená, že při řádném postupu při ocenění podniku dojde každý znalec ke stejnému výsledku. Nelze přehlížet, že v řadě oborů, oceňování podniků nevyjímaje, lze v souladu s pravidly daného oboru dospět k rozdílným výsledkům, v závislosti na tom, k jakému z konkurujících (obhajitelných) názorů na řešení té které dílčí otázky se konkrétní znalec přikloní. Je-li znalcem zvolené řešení v souladu s aktuálními a obecně uznávanými pravidly daného oboru, pak znalec postupoval při řešení dané (dílčí) otázky řádně, a to bez ohledu na to, zda (taktéž v souladu s aktuálními a obecně uznávanými pravidly daného oboru) lze úspěšně obhájit i řešení jiné (vedoucí k odlišnému výsledku).

45. Postupoval-li znalec při vyhotovení znaleckého posudku, jímž hlavní akcionář doložil přiměřenost vypořádání v penězích podle § 220p odst. 1 obch. zák., v souladu s aktuálními a obecně uznávanými pravidly oboru oceňování podniků, neporušil svoji povinnost vykonávat znaleckou činnost řádně, a to bez ohledu na to, zda podle názoru jiného znalce byla hodnota podniku společnosti k rozhodnému dni odlišná (např. proto, že k jejímu určení měla být využita jiná metoda ocenění). V případě sporu tíží důkazní břemeno o tom, že postupoval řádně, znalce (§ 220l odst. 1 věta druhá obch. zák.).

46. V projednávané věci se soudy nižších stupňů spokojily s tím, že jimi ustanovený znalecký ústav měl na metodu ocenění dílčího aktiva společnosti PPF odlišný názor, v důsledku čehož dospěl k odlišné (vyšší) hodnotě podniku společnosti PPF. Nezabývaly-li se však tím, zda z pohledu aktuálních a obecně uznávaných pravidel oboru oceňování podniků lze obhájit i přístup zvolený (ve sporném znaleckém posudku) dovolatelem (jenž k tomu označoval i důkazy, jimiž se soudy nijak nezabývaly), nelze zatím uzavřít, zda dovolatel porušil své povinnosti při zpracování znaleckého posudku pro účely postupu podle § 220p obch. zák. Právní posouzení učiněné odvolacím soudem je proto neúplné, a tudíž i nesprávné.

47. Nejvyšší soud proto, aniž se pro nadbytečnost zabýval vytýkanou vadou řízení v podobě tzv. opomenutých důkazů, rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. v napadeném rozsahu zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud (v odpovídajícím rozsahu) i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

48. V projednávané věci jde o řízení podle § 9 odst. 3 písm. w) o. s. ř. Tato řízení jsou přitom výslovně vypočtena v § 200e o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (jež se s ohledem na datum zahájení řízení použije v projednávané věci – srov. článek II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a jde tudíž o tzv. řízení nesporná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze

dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3814/2016). V těchto řízeních se rozhoduje usnesením (§ 200e odst. 3 *in fine* o. s. ř.).

č. 89

49. Skutečnost, že soud nižšího stupně rozhodl o věci samé rozsudkem (ačkoliv měl rozhodnout usnesením), nezbavuje soud vyššího stupně povinnosti rozhodnout o opravném prostředku proti takovému rozhodnutí (o odvolání nebo o dovolání) usnesením. To, že soud rozhodl jinou – kvalitativně vyšší, leč v rozporu s procesním předpisem zvolenou – formou rozhodnutí, je vadou řízení, která nemohla mít vliv na správnost rozhodnutí (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1574/99). Proto Nejvyšší soud i v této věci rozhodl o dovolání usnesením (§ 243b ve spojení s § 223 o. s. ř.).

Č. 90

č. 90

Insolvenční řízení, Zástavní právo

§ 8 IZ, § 165 odst. 1 IZ, § 167 odst. 1 IZ, § 174 odst. 3 IZ, § 184 IZ, § 187 IZ, § 190 odst. 1 IZ, § 192 odst. 4 IZ, § 299 odst. 2 IZ. ve znění do 31. 12. 2013, § 402 odst. 1 IZ, § 409 odst. 3 IZ, § 411 odst. 2 IZ

Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, se i v průběhu insolvenčního řízení může vzdát zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno). Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení „vzít zpět“ právo na „přednostní“ uspokojení pohledávky ze zajištění (ze zpeněžení zástavy), a to bez zřetele k tomu, že se současně nevzdal zástavního práva.

Věřiteli, jehož pohledávka byla (již) zjištěna jako zajištěná, při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nevzniká po zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění právo na uspokojení pohledávky s ostatními nezajištěnými věřiteli.

Zajištěný věřitel, který vzal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání o této pohledávce, se při oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojuje s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 NSČR 34/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.NSCR.34.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 17 CASPER UNION s. r. o. zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. KSCB 28 INS XY, 1 VSPH XY, a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. KSCB 28 INS XY, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 31. 3. 2015, č. j. KSCB 28 INS XY, zamítl Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) návrh věřitele C. a. s. (dále též jen „věřitel C“) na zařazení jeho pohledávky „vedené na přihlášce č. P20“ do

splátkového kalendáře (v rámci insolvenčního řízení vedeného u něj na majetek dlužníků P. K. a R. K.).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 3. 6. 2013, č. j. KSCB 28 INS XY, spojil insolvenční soud původně samostatná insolvenční řízení dlužníků ke společnému řízení.

[2] Usnesením ze dne 14. 6. 2013, č. j. KSCB 28 INS XY, jehož účinky nastaly (zveřejněním v insolvenčním rejstříku) dne 14. 6. 2013, v 7.27 hodin, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníků a povolil jeho řešení oddlužením. Současně vyzval věřitele, kteří tak dosud neučinili, aby přihlásili své pohledávky do 30 dnů od rozhodnutí o úpadku (s tím, že k později přihlášeným pohledávkám nebude přihlížet), a aby neprodleně sdělili insolvenčnímu správci, jaká zajišťovací práva uplatní na věcech, právech nebo jiných majetkových hodnotách dlužnice.

[3] Lhůta k přihlášení pohledávek (tak) uplynula 15. 7. 2013.

[4] Přihláškou doručenou insolvenčnímu soudu 16. 7. 2013 (podanou na poštu k přepravě 15. 7. 2013) přihlásil věřitel C do insolvenčního řízení včas zajištěnou vykonatelnou pohledávku ve výši 366 544,14 Kč.

[5] Podáním datovaným 16. 8. 2013, doručeným insolvenčnímu soudu téhož dne, vzal věřitel C zpět uplatněné zajištění pohledávky.

[6] Usnesením ze dne 23. 3. 2015, č. j. KSCB 28 INS XY, schválil insolvenční soud oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře, do kterého nebyla zařazena (jako nezajištěná) pohledávka věřitele C, jelikož insolvenční soud dospěl k závěru, že věřitel C se mohl vzdát uplatněného práva na uspokojení ze zajištění pouze v průběhu lhůty určené k přihlašování pohledávek.

[7] Podáním ze dne 27. 3. 2015 (B-30), doručeným téhož dne, sdělil věřitel C insolvenčnímu soudu, že v důsledku částečného zpětvzetí se jeho pohledávka stala nezajištěnou, což představuje podstatnou změnu okolností, takže navrhuje změnu usnesení o schválení oddlužení tak, že jeho pohledávka ve výši 366 544,14 Kč bude zahrnuta do splátkového kalendáře.

[8] Podáním ze dne 27. 3. 2015 (B-31), doručeným téhož dne, navrhl věřitel C insolvenčnímu soudu, aby opravil usnesení o schválení oddlužení tak, že do bodu II. zařadí i jeho pohledávku ve výši 366 544,14 Kč.

3. Na výše popsaném základě insolvenční soud – odkazuje na § 192 odst. 4 a § 398 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

4. S účinností od 31. 3. 2011 bylo z § 192 insolvenčního zákona bez náhrady vypuštěno pravidlo umožňující přihlášenému věřiteli měnit až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky důvod vzniku přihlašované pohledávky nebo její pořadí. Z důvodové zprávy k uvedené legislativní změně vyplývá, že cílem zákonodárce bylo nepřipustit kvalitativní změny skutečností, na nichž se přihlášená pohledávka zakládá, ani změny pořadí po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek.

5. Z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013, „č. j.“ (správně sp. zn.) KSUL 43 INS XY, 1 VSPH XY, plyne, že pořadí přihlášené pohledávky může věřitel měnit jen do konce lhůty k přihlášení pohledávky; po uplynutí této lhůty připouští zákon (do skončení přezkumného jednání) toliko změnu výše přihlášené pohledávky. Při povolení oddlužení volí věřitel podáním přihlášky, v níž se dovolává zajištění, budoucí způsob uspokojování své pohledávky mimo splátkový kalendář. Proto i omezení přihlášky takového věřitele v rozsahu požadovaného zajištění je třeba chápat jako změnu přihlášky, která (vyjma výše přihlášené pohledávky) po uplynutí přihlašovací lhůty dle § 192 odst. 4 insolvenčního zákona již není přípustná. Změnil-li věřitel přihlášku pohledávky ze zajištěné na nezajištěnou až po přihlašovací lhůtě, nelze k takové změně přihlášky dle § 173 a § 192 odst. 4 insolvenčního zákona přihlížet, i kdyby se tak stalo ještě před přezkumným jednáním. V témže usnesení Vrchní soud v Praze konstatoval, že jedině opožděné uplatnění nároku (přihlášky pohledávky nebo práva na její uspokojení ze zajištění) má ve smyslu § 173 odst. 1 insolvenčního zákona ten následek, že se k němu nepřihlíží (a je pak dán důvod odmítnutí dle § 185 insolvenčního zákona). Takový následek však není spojen s úkonem, jímž se věřitel po uplynutí přihlašovací lhůty vzdá uplatněného nároku (vezme jej zpět).

6. Vezme-li věřitel zpět přihlášku pohledávky, jde (bez ohledu na to, kdy ke zpětvzetí došlo) o důvod k rozhodnutí dle § 184 insolvenčního zákona (případně ve spojení s § 187 insolvenčního zákona). Vzdá-li se věřitel před uplynutím přihlašovací lhůty uplatněného práva na uspokojení ze zajištění, představuje takový úkon včasnou změnu pořadí pohledávky; stane-li se tak ale po uplynutí přihlašovací lhůty nemá takový úkon právní účinky [přesněji řečeno nemá účinky, které by implikovaly rozhodnutí insolvenčního soudu o přihlášce (o jejím pořadí), natož rozhodnutí dle § 185 insolvenčního zákona, pro jehož užití důvod nenastal (vzdáním se nároku nastat nemohl)]. Zcela bezúčinná je opožděná dispozice s uplatněným zajištěním při řešení dlužníkovy úpadku oddlužením.

7. Z rozhodnutí (jde o usnesení) Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 4. 2013, č. j. KSHK 45 INS XY, 3 VSPH XY, vyplývá, že věřitel, který se přihlásil jako zajištěný, nemůže být v rámci oddlužení uspokojován jako věřitel s nezajištěnou pohledávkou, ani kdyby se později vzdal uplatněného práva na uspokojení ze zajištění, nebo kdyby toto jeho právo nebylo zjištěno. Jde o závěry vyplývající z koncepce oddlužení, která je založena na tom, že práva zajištěných věřitelů na uspokojení ze zajištění zůstávají nedotčena, a že oddlužení je tak vedeno pro uspokojení pohledávek věřitelů, kteří své pohledávky zajištěny nemají, nebo se rozhodli své zajištění v insolvenčním řízení neuplatnit.

8. Insolvenční soud proto návrh na zařazení „pohledávek“ (správně pohledávky) do splátkového kalendáře zamítl, když pohledávka přihlášená (věřitelem C) do insolvenčního řízení zůstává pohledávkou zajištěnou.

9. K odvolání věřitele C Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 3. 12. 2015, č. j. KSCB 28 INS XY, 1 VSPH XY, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

10. Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

č. 90

11. Při povoleném oddlužení volí věřitel podáním přihlášky, v níž se dovolává zajištění, budoucí způsob uspokojování své pohledávky mimo splátkový kalendář. Proto i omezení jeho přihlášky v rozsahu požadovaného zajištění je třeba chápat jako změnu přihlášky, která po uplynutí přihlašovací lhůty dle § 192 odst. 4 insolvenčního zákona již není přípustná. Předmětné ustanovení je třeba vykládat restriktivně vzhledem k dalším souvislostem insolvenčního řízení, v němž bylo povoleno oddlužení; další průběh insolvenčního řízení je (totiž) typický zejména krátkou lhůtou pro přezkum pohledávek a povinností soudu zveřejnit před přezkumem seznam přihlášených pohledávek korespondující právu ostatních účastníků řízení pohledávku popřít (a tedy získat o pohledávce odpovídající informace z insolvenčního rejstříku), jakož i rozhodováním věřitelů o schválení oddlužení na schůzi věřitelů bezprostředně následující po přezkumu.

12. Změnil-li odvolatel přihlášku pohledávky ze zajištěné na nezajištěnou „po přihlašovací lhůtě“, není možné k takové změně přihlášky podle § 173 a § 192 odst. 4 insolvenčního zákona přihlížet, přestože tak odvolatel učinil před přezkumným jednáním; změna pohledávky je po uplynutí lhůty k jejímu přihlášení nepřípustná (ustanovení § 192 odst. 4 insolvenčního zákona). Insolvenční soud proto postupoval správně, nezařadil-li pohledávku do splátkového kalendáře.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu podala dovolání společnost C. U. s. r. o. (dále též jen „věřitel CU“ nebo „dovolatel“), poukazující na to, že na ni jako na nástupnickou společnost v důsledku fúze sloučením přešlo (v době, kdy působila pod obchodní firmou Z. Czech, s. r. o.) veškeré jmění zanikajícího věřitele C (s tím, že rozhodným dnem fúze byl 1. 1. 2015) a věřitel C byl na tomto základě vymazán z obchodního rejstříku k 31. 12. 2015.

14. Dovolatel vymezuje přípustnost dovolání ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

15. Dovolatel nesouhlasí s názorem, že práva na uspokojení ze zajištění se lze vzdát pouze v průběhu lhůty určené k přihlašování pohledávek. Mínil, že zpětvzetí zajištění učinil v souladu s § 184 insolvenčního zákona a jako takové je měl soud pouze vzít na vědomí a s pohledávkou nadále nakládat jako s pohledávkou

nezajištěnou. K tomu „upozorňuje“, že insolvenční soud dosud nevydal usnesení, jímž by vzal na vědomí částečné zpětvzetí přihlášené pohledávky co do zajištění ze dne 16. 8. 2013.

16. Zpětvzetím přihlášky pohledávky dle § 184 insolvenčního zákona, s nímž se pojí zánik účasti věřitele v insolvenčním řízení (nezůstává-li jeho předmětem jiná přihlášená pohledávka), je míněn jedině úkon, jímž věřitel bere zpět přihlášenou pohledávku (nebo její část). Podle „rozhodnutí“ Vrchního soudu v Praze „sp. zn.“ (správně č. j.) MSPH 78 INS XY, 3 VSPH XY (jde o usnesení ze dne 4. 11. 2011) je věřitelova dispozice s pořadím pohledávky možná i po přezkoumání pohledávky, zvláště má-li jít o úkon, jímž věřitel neuplatňuje výhodnější pořadí, ale naopak se vzdává práva na uspokojení pohledávky ze zajištění.

17. Dovolatel dále odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 8. 2014, „č. j. 1 VSOL XY“ (správně jde o č. j. KSOL 16 XY, 1 VSOL XY), z nějž cituje pasáž, která ústí v závěr, že ze žádného ustanovení insolvenčního zákona nelze dovodit, že by věřitel nemohl řádně a včas uplatněné zajištění své pohledávky vzít zpět. Jakmile je (ovšem) pohledávka přihlášeného věřitele již zjištěna jako zajištěná, může věřitel vzít zajištění zpět, avšak nemůže se již v rámci „distribučního systému“ dostat do jiné skupiny.

18. Z výše řečeného dovolatel dovozuje, že jelikož přistoupil ke zpětvzetí zajištění před přezkumným jednáním (tedy dříve než jeho pohledávka byla zjištěna), měl insolvenční soud vzít zpětvzetí na vědomí „rozhodnutím“.

III.

Přípustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že insolvenční řízení bylo zahájeno před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč. [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

20. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237, když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení, jak má být postupováno při „zpětvzetí“ práva na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění, k němuž došlo po uplynutí propadné lhůty k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV. Důvodnost dovolání

č. 90

21. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 8 (insolvenčního zákona)

Ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

Postavení věřitelů a jejich pohledávek

§ 165 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojí v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

...

§ 167 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění.

...

Náležitosti přihlášky

§ 174 (insolvenčního zákona)

...

(3) Jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.

...

§ 184 (insolvenčního zákona)

Věřitel, který podal přihlášku pohledávky nebo na něhož se hledí jako na věřitele přihlášeného, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení vzít přihlášku pohledávky zpět. Insolvenční soud vezme zpětvzetí přihlášky na vědomí rozhodnutím, které se zvláště doručuje věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen věřitel. Právní mocí tohoto rozhodnutí věřitelova účast v řízení končí.

§ 186 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět, insolvenční soud jeho účast v insolvenčním řízení ukončí rozhodnutím, které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci. Proti tomuto rozhodnutí, které musí být odůvodněno, nejsou opravné prostředky přípustné; v odůvodnění však insolvenční soud vždy uvede důvod zániku pohledávky.

...

§ 187 (insolvenčního zákona)

Pro část přihlášené pohledávky platí postup podle § 184 až 186 obdobně.

§ 190 (insolvenčního zákona)

Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

...

§ 192 (insolvenčního zákona)

Popření přihlášených pohledávek

...

(4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlášenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 299 (insolvenčního zákona)

...

(2) Zpeněžením věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty v konkursu zaniká zajištění pohledávky zajištěného věřitele, a to i v případě, že nepodal přihlášku své pohledávky.

...

§ 398 (insolvenčního zákona)

...

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

...

§ 402 (insolvenčního zákona)

(1) Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern.

...

§ 409 (insolvenčního zákona)

...

(3) Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

§ 411 (insolvenčního zákona)

...

(2) Byla-li některá z pohledávek, jež mají být uspokojeny podle splátkového kalendáře, popřena, hradí dlužník částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení v určených lhůtách k rukám insolvenčního správce, který je věřiteli vyplatí neprodleně po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění této pohledávky. Nedojde-li ke zjištění pohledávky, rozdělí insolvenční správce částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení mezi ostatní věřitele určené plánem jako mimořádnou splátku poměrně.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době rozhodnutí o úpadku dlužníků a do doby, než vzal věřitel C zpět uplatněné zajištění pohledávky (16. srpna 2013), nedoznala změn. Ustanovení § 8, § 165 odst. 1, § 174 odst. 3, § 186 odst. 1, § 187, § 190 odst. 1, § 192 odst. 4, § 398 odst. 3, § 402 odst. 1, § 409 odst. 3 a § 411 odst. 2 insolvenčního zákona nedoznala změn ani do vydání napadeného rozhodnutí.

Ustanovení § 167 odst. 1 insolvenčního zákona doznalo s účinností od 1. 1. 2014 [po novele provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcech, ve znění pozdějších předpisů] změny jen potud, že na konci textu bylo doplněno o slova: „nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak“; do vydání napadeného usnesení pak již opět změn nedoznalo. Ustanovení § 299 insolvenčního zákona bylo (jako celek) zrušeno s účinností od 1. 1. 2014 opět zákonem č. 294/2013 Sb., ovšem jen proto, že pravidla v něm obsažená byla pro svou obecnou platnost přemístěna do § 167 insolvenčního zákona; srov. zvláštní část důvodové zprávy (k bodům 173 až 178) k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 929/0 (pozdější zákon č. 294/2013 Sb.). K § 299 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 srov. § 167 odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014, jež do vydání napadeného usnesení nedoznalo změn.

24. Nejvyšší soud se ve své judikatuře již zabýval některými otázkami souvisejícími s uplatněním práva na uspokojení ze zajištění v insolvenčním řízení, přičemž dospěl k následujícím závěrům:

25. I zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněné pod č. 54/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. 29 NSČR 39/2014, uveřejněné pod č. 39/2015 Sb. rozh. obč.].

26. Ustanovení § 195 věty první insolvenčního zákona vysvětluje, že o popření pohledávky co do jejího pořadí jde (i) tehdy..., je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Úprava obsažená v § 192 odst. 2 insolvenčního zákona (jde o ustanovení ve znění účinném do 31. 12. 2013) pak věřiteli dovoluje až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky, dokud jeho pohledávka není zjištěna nebo účinně popřena, měnit i pořadí přihlašované pohledávky a § 184 (ve spojení s § 187) insolvenčního zákona dovoluje přihlášenému věřiteli vzít přihlášku pohledávky nebo část přihlášené pohledávky zpět kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Tato ustanovení dokládají, že tam, kde věřitel přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení s právem na uspokojení ze zajištění, může ve vymezeném rámci s takto přihlášeným (přednostním) pořadím pohledávky disponovat, včetně toho, že právo na takové přednostní uspokojení vezme zpět (takový postup může být pro zajištěného věřitele výhodný tam, kde insolvenční zákon omezuje právo osobního a současně i zajištěného věřitele dlužníka jen na uspokojení ze zajištění, jehož hodnota je nízká v porovnání s mírou uspokojení, jehož by se takovému věřiteli dostalo jako nezajištěnému – srov. § 398 odst. 3 poslední větu insolvenčního zákona). Právo věřitele na uspokojení ze zajištění může být (v intencích § 195

a § 196 insolvenčního zákona) též „odděleno“ od přihlášené pohledávky samostatným popřením takto uplatněného pořadí pohledávky [R 54/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011, uveřejněné pod č. 112/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 112/2012“)].

č. 90

27. Odtud logicky plyne, že zajištěný věřitel, který zajištěnou pohledávku včas a řádně přihlásil do insolvenčního řízení, aniž se dovolal zajištění, se může dovolat zajištění samostatným podáním (doplněním přihlášky) i později; musí tak ale učinit nejpozději do uplynutí lhůty určené mu insolvenčním zákonem ke změně pořadí přihlášené pohledávky [srov. § 192 odst. 2 insolvenčního zákona (jde opět o ustanovení ve znění účinném do 31. 12. 2013)]. Přihlášení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění tedy může mít i v tomto ohledu „samostatný“ právní osud (R 54/2012, R 112/2012).

28. Je zcela na věřiteli (v souladu s dispoziční zásadou), zda vůbec v insolvenčním řízení uplatní právo na uspokojení své pohledávky ze zajištění. Závisí-li podle platné úpravy na rozhodnutí věřitele, zda při přihlašování svých pohledávek uplatní právo na uspokojení ze zajištění, nemůže být tento postup v rozporu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční zákon (§ 5 insolvenčního zákona). Je-li pro věřitele výhodnější (posuzováno z ekonomického hlediska) neuplatnit právo na uspokojení ze zajištění, nemůže být jen v takovém způsobu jednání věřitele spatřována jakákoli spekulace, či dokonce šikana dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

29. Pro uspokojení pohledávky zajištěného věřitele při oddlužení platí zjednodušeně řečeno konkursní režim, když má právo požadovat uspokojení z plného výtěžku zpeněžení zajištění a při zpeněžování se postupuje podle konkursních pravidel, na druhé straně ale nemá při oddlužení plněním splátkového kalendáře právo na jiné uspokojení zajištěné pohledávky než jen ze zajištění (§ 398 odst. 3 poslední věta insolvenčního zákona), takže po vyčerpání hodnoty zajištění již při oddlužení nedostává ničeho dalšího (k ústavnosti uvedeného řešení srov. argumentaci obsaženou v usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13, dostupném na webových stránkách Ústavního soudu). Zajištění věřitelé jsou také (právě proto, že se uspokojují jinak) vyloučeni z hlasování o způsobu oddlužení (§ 402 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon tím pouze bere na vědomí fakt, že zajištění věřitelé nemají důvod ovlivňovat způsob (formu) oddlužení proto, že práva ze zajištění jsou jim garantována ve stejném rozsahu bez zřetele k tomu, jak budou hlasovat (srov. § 398 odst. 2 insolvenčního zákona při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a opět § 398 odst. 3 poslední větu insolvenčního zákona při oddlužení plněním splátkového kalendáře) [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 ICdo 60/2014].

30. Zástavní věřitel se i po prohlášení konkursu na majetek osobního dlužníka a po soupisu zástavy do konkursní podstaty může platně vzdát zástavního práva

[rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 784/2005, uveřejněný pod č. 25/2008 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 25/2008“)].

31. Na takto ustaveném judikatorním základě činí Nejvyšší soud k právním otázkám otevřeným dovoláním následující závěry:

32. Insolvenční zákon vychází i u zajištěných věřitelů z toho, že žádný věřitel není nucen k výkonu práv, která vůči dlužníku získal před zahájením insolvenčního řízení, včetně práva požadovat uspokojení ze zajištění ve formě zástavního práva (požadovat uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy). Zástavní věřitel se tedy může rozhodnout, že právo na uspokojení ze zajištění neuplatní (nepřihlásí) v insolvenčním řízení vůbec, bez zřetele k tomu, že mu zástavní právo náleží (trvá) podle předpisů, podle kterých bylo zřízeno (R 54/2012, R 112/2012, usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

33. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který je i osobním dlužníkem zástavního věřitele, bude mít zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku bez práva na uspokojení ze zajištění, pouze postavení nezajištěného věřitele. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který není osobním dlužníkem zástavního věřitele, nebude mít zástavní věřitel žádnou pohledávku, kterou by mohl v tomto řízení přihlásit (jako nezajištěnou). V obou případech povede zpeněžení zástavy v insolvenčním řízení k zániku zástavního práva (§ 299 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, § 167 odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014).

34. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který je i osobním dlužníkem zástavního věřitele, bude postup zástavního věřitele, který přihlásil pohledávku bez práva na uspokojení ze zajištění, ekonomicky zcela racionální např. tam, kde s rozhodnutím o úpadku bylo spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení a je zjevné, že při předpokládaném oddlužení plněním splátkového kalendáře bude očekávaný výtěžek zpeněžení zástavy nižší než podíl, jehož by se zástavnímu věřiteli dostalo jako nezajištěnému z budoucích příjmů dlužníka v následujících pěti letech (R 54/2012, R 112/2012, usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

35. Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, se i v průběhu insolvenčního řízení může vzdát zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno); srov. R 25/2008, jehož závěry se uplatní i pro insolvenční řízení. Tím mu zanikne i právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy v insolvenčním řízení bez zřetele k tomu, zda zajištěná pohledávka byla předtím zjištěna v insolvenčním řízení (srov. § 186 odst. 1 insolvenčního zákona). Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který není osobním dlužníkem, zanikne tím zástavnímu věřiteli právo na jakékoli uspokojení v insolvenčním řízení (měl jen „zástavní pohledávku“).

36. Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení „vzít zpět“

právo na „přednostní“ uspokojení pohledávky ze zajištění (ze zpeněžení zástavy) [R 54/112, R 112/2012], a to bez zřetele k tomu, že se současně nevzdal zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno). To, že insolvenční soud vezme na vědomí zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění (postupem podle § 184 insolvenčního zákona, ve spojení s § 187 insolvenčního zákona), však automaticky neznamená, že zajištěný věřitel se od okamžiku takového zpětvzetí, respektive od okamžiku, jímž se stane účinným (§ 89 odst. 1 insolvenčního zákona) rozhodnutí insolvenčního soudu o takovém zpětvzetí, podílí (má podílet) na uspokojení své (nyní již nezajištěné) pohledávky z částek, určených (podle zvoleného způsobu řešení úpadku) k rozdělení mezi nezajištěné věřitele.

37. Insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2013 obsahoval pravidlo, že ta část pohledávky zajištěného věřitele, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zástavy, se uspokojí stejně jako ostatní (nezajištěné) pohledávky, v § 299 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona. Od 1. 1. 2014 není v insolvenčním zákoně žádné obdobné pravidlo obsaženo, leč právní praxe je ve shodě v tom, že toto pravidlo má vzhledem k dikci § 167 odst. 1 věty první insolvenčního zákona (spojení „v rozsahu zajištění“) a § 165 odst. 1 insolvenčního zákona obecnou platnost. Může však být (v insolvenčním zákoně je) ve shodě s § 8 insolvenčního zákona modifikováno zvláštní úpravou obsaženou v části druhé insolvenčního zákona u některého ze způsobů řešení úpadku. Část druhá insolvenčního zákona pak nestanoví „jinak“ jen při řešení úpadku konkursem. Při reorganizaci je pro postavení zástavního věřitele (včetně vymezení míry jeho uspokojení z nezajištěných částí dlužníkovy majetkové podstaty) určující obsah účinného reorganizačního plánu a při oddlužení „plněním splátkového kalendáře“ platí odchylka zakotvená v § 398 odst. 3 ve spojení s § 409 odst. 3 insolvenčního zákona (zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění).

38. Jak se promítá v insolvenčním zákoně i prostřednictvím základních zásad insolvenčního řízení vyjádřených v § 5 insolvenčního zákona, procesní pravidla v něm obsažená by měla věřitelům v zásadě umožnit uplatnění těch práv, jež nabylí vůči dlužníku před zahájením insolvenčního řízení, včetně práv přednosti daných zástavním právem.

39. Smyslem těchto pravidel není (a nemají tak být vykládána) umožnit, aby zajištěný (zástavní) věřitel, jemuž podle hmotného práva (nebo i podle procesního práva) bylo zřízeno zajištění jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, uplatnil takové zajištění jen pro část pohledávky a zbývající část pohledávky aby přihlásil jako nezajištěnou (což je zejména v mezích způsobu řešení úpadku oddlužením zjevně vedeno snahou ukrojit si ze „společného koláče“ pro sebe co nejvíc na úkor ostatních nezajištěných věřitelů a eliminovat pravidlo vyjádřené v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona). Kdyby tak zajištěný věřitel učinil již večasné přihlášce, šlo by o přihlášku vadnou, podléhající režimu § 188 insolvenčního zákona.

40. Pro poměry dané věci lze na základě výše formulovaných závěrů především uvést, že soudy nižších stupňů pochybily již tím, že zpětvzetí uplatněného zajištění pohledávky věřitelem C (z 16. 8. 2013) nesprávně pokládaly za nepřipustnou (jelikož po uplynutí propadné přihlašovací lhůty provedenou) změnu pořadí přihlášené pohledávky a nerozhodly o něm postupem podle § 184 insolvenčního zákona. V situaci, kdy dovolatel vzal právo na přednostní uspokojení pohledávky ze zajištění zpět „v plném rozsahu“, nebylo důvodu pochybovat o významu tohoto procesního úkonu ani v mezích závěrů obsažených v odstavcích [38] a [39] výše. Dovolání je tedy potud důvodné.

41. Zbývá dopovědět, zda věřitel C (nyní dovolatel) se v důsledku zpětvzetí práva na uspokojení pohledávky ze zajištění mohl stát (vzhledem k tomu, že dlužník byl nejen jeho zástavním dlužníkem, nýbrž i jeho dlužníkem osobním) nezajištěným věřitelem s právem na uspokojení pohledávky (v rámci schváleného způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře) s ostatními nezajištěnými věřiteli.

42. Jak vyplývá např. již z R 54/2012 a z R 112/2012, právo věřitele na uspokojení ze zajištění může být (v intencích § 195 a § 196 insolvenčního zákona) „odděleno“ od přihlášené pohledávky samostatným popřením takto uplatněného (přednostního) pořadí pohledávky. Je samozřejmé, že stane-li se tak (na přezkumném jednání, srov. § 190 odst. 1 insolvenčního zákona), musí se po dobu vedení incidenčního sporu o pořadí pohledávky zacházet s takovým věřitelem v režimu § 411 odst. 2 insolvenčního zákona. To současně znamená, že rozhodným okamžikem pro určení, zda přihlášený věřitel se v oddlužení uspokojuje jako zajištěný věřitel v režimu § 398 odst. 3 a § 409 odst. 3 insolvenčního zákona, je okamžik zjištění jeho pohledávky v insolvenčním řízení. Tam, kde není důvod vést spor o pravost, výši nebo pořadí pohledávky přihlášeného věřitele proto, že ji nikdo nepopřel, se takové zjištění pohledávky pojí s okamžikem skončení přezkumného jednání konaného o této pohledávce.

43. Po skončení přezkumného jednání, při kterém byla pohledávka přezkoumána a zjištěna jako pohledávka s právem na přednostní uspokojení ze zajištění, sice zajištěnému zástavnímu věřiteli stále nic nebrání v tom, aby (aniž se předtím vzdal zástavního práva platným právním jednáním v rovině hmotného práva) vzal za trvání oddlužení zpět právo na uspokojení pohledávky ze zajištění (a soudu nic nebrání v tom, aby takové zpětvzetí práva přednosti vzal na vědomí postupem podle § 184 insolvenčního zákona), následkem takového zpětvzetí však již není (nemůže být) změna distribučního schématu. Věřiteli, jehož pohledávka byla (již) zjištěna jako zajištěná, tedy při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nevzniká po zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění právo na uspokojení pohledávky s ostatními nezajištěnými věřiteli (za trvání účinků oddlužení již nebude uspokojen vůbec).

44. Z výše řečeného pak plyne, že právě přezkumné jednání (okamžik jeho skončení) vymezuje nejzazší lhůtu, ve které zajištěný věřitel může vzít zpět právo

na uspokojení pohledávky ze zajištění s tím účinkem, že v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře bude uspokojen s ostatními nezajištěnými věřiteli. Jinak řečeno, zajištěný věřitel, který vzal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání o této pohledávce, se při oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojuje s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel.

č. 90

45. Pro poměry dané věci to znamená, že konalo-li se přezkumné jednání o pohledávce věřitele C dne 20. 8. 2013 (B-4) a vzal-li tento věřitel právo na uspokojení pohledávky ze zajištění zpět podáním došlým insolvenčnímu soudu dne 16. 8. 2013, v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře měl být uspokojen (uspokojován) s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel.

46. Dovolání je tedy i potud důvodné a napadené rozhodnutí správné není.

47. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 91

č. 91

Insolvenční řízení, Zástavní právo

§ 43 odst. 2 o. s. ř., § 7 IZ, § 167 odst. 1 IZ, § 398 IZ

Zajištěný (zástavní) věřitel, jemuž podle hmotného práva (nebo i podle procesního práva) bylo zřízeno zajištění jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, a který tuto pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek jeho osobního a zástavního dlužníka jako pohledávku s právem na uspokojení ze zajištění, může do skončení přezkumného jednání o této pohledávce vzít zpět právo na uspokojení ze zajištění jen jako celek; procesní úkon, jímž takový zajištěný věřitel vezme právo na uspokojení ze zajištění zpět jen „zčásti“, je ve smyslu § 43 odst. 2 věty druhé o. s. ř. (potud přiměřeně aplikovatelného dle § 7 insolvenčního zákona) vadným podáním, k němuž soud nepřihlíží, dokud nebude řádně opraveno nebo doplněno.

Je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení plnění splátkového kalendáře, pak věřitel, který v insolvenčním řízení uplatnil vůči dlužníku, jenž je jeho osobním i zástavním dlužníkem, pohledávku s právem na uspokojení ze zpeněžení zástavy (zajištění), se uspokojí (může uspokojit) jen z výtěžku zpeněžení zástavy (zajištění); to platí bez zřetele k tomu, že výtěžek zpeněžení zástavy (zajištění) nepostačuje k plnému uspokojení pohledávky takového zajištěného věřitele. Jen tehdy, je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení zpeněžení majetkové podstaty, se ta část pohledávky zajištěného věřitele, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zajištění, uspokojí (z výtěžku zpeněžení ostatního majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) stejně jako ostatní nezajištěné pohledávky; je tomu tak proto, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu (§ 398 odst. 2 věta první insolvenčního zákona).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 150/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.NSCR.150.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 1 Pactio Invest a. s. je odmítl v rozsahu, v němž směřovalo proti té části usnesení ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. MSPH XY,

1 VSPH XY, kterou Vrchní soud v Praze odmítl odvolání dlužníka proti bodu I. výroku usnesení soudu prvního stupně; ve zbývajícím rozsahu dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

č. 91

1. Usnesením ze dne 11. 8. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):
  - [1] Zrušil usnesení schůze věřitelů o řešení úpadku dlužníka (Ing. M. N.) plněním splátkového kalendáře (bod I. výroku).
  - [2] Neschválil oddlužení dlužníka (bod II. výroku).
  - [3] Prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod III. výroku) a určil, že konkurs bude projednáván jako nepatrný (bod IV. výroku).
2. Insolvenční soud – vycházejí z § 54, 184, § 192, § 395 odst. 1 písm. b), § 402 a § 405 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:
3. Hodnota nemovitého majetku dlužníka činí 9 milionů Kč, a nepostačuje tak ani k uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů ve výši 12 307 669 Kč.
4. Nejsou splněny předpoklady ani pro schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, jelikož dlužník nemá dostatečný příjem pro splnění podmínky minimálního 30% uspokojení věřitelů podle § 395 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona.
5. V situaci, kdy nebylo možné schválit povolené oddlužení, nezbylo než zrušit usnesení schůze věřitelů o tom, že „řešením úpadku dlužníka bude jeho oddlužení formou plnění splátkového kalendáře“, jelikož takové schválení by odporovalo společnému zájmu věřitelů.
6. Při stanovování výše pohledávek zajištěných věřitelů (pro účely zkoumání předpokladů pro schválení oddlužení) se insolvenční soud neztotožnil s názorem dlužníka, že (částečně) zpětvzetí pořadí pohledávek věřiteli č. 1 [B. P. Investment a. s. (dále též jen „věřitel č. 1)] a č. 4 [Československá obchodní banka, a. s. (dále též jen „věřitel č. 4 nebo „banka“)] tak, že v rozsahu částek 12 671 101,82 Kč a 31 549 996,96 Kč již nepožadují uspokojení pohledávek ze zajištění, není akceptovatelné a nemá k němu být přihlíženo.
7. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 24. 5. 2016, č. j. MSPH 78 INS XY, 1 VSPH XY, zrušil usnesení insolvenčního soudu v bodech II. až IV. výroku a odmítl odvolání v rozsahu, v němž směřovalo proti bodu I. výroku.
8. Odvolací soud především poukázal na to, že v průběhu odvolacího řízení vzal zajištěný věřitel č. 4 zpět nejprve část pohledávky, následně pak právní nástupce věřitele č. 4 J. S. vzal zpět i zbylou část pohledávky.
9. Následně dospěl odvolací soud – vycházejí z § 55 odst. 3, § 94 odst. 2 písm. c), § 395 odst. 1, § 398 odst. 3 insolvenčního zákona a z § 218 písm. b)

zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – po přezkoumání napadeného usnesení k těmto závěrům:

10. K odvolání proti bodu I. výroku usnesení insolvenčního soudu není dlužník oprávněn [§ 218 písm. b) o. s. ř.], neboť legitimaci k podání odvolání proti tomuto výroku přiznává § 55 odst. 3 insolvenčního zákona pouze věřiteli, který hlasoval pro přijetí usnesení schůze věřitelů.

11. V rozsudku ze dne 13. 9. 2012, „sp. zn.“ (správně č. j.) 76 ICm XY, 102 VSPH XY (MSPH 76 INS XY), přijal Vrchní soud v Praze závěr, že insolvenční zákon v § 192 odst. 4 ve znění zákona č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, připouští, aby až do skončení přezkumného jednání, dokud není pohledávka zjištěna, byla měněna pouze výše pohledávky, nikoli pořadí.

12. V usnesení ze dne 23. 1. 2013, č. j. KSUL 43 INS XY, 1 VSPH XY, uvedl Vrchní soud v Praze, že věřitel může měnit právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění, tedy to, zda takové právo uplatňuje zcela, nebo zčásti, anebo nikoli, eventuálně druh zajištění [§ 174 odst. 3 insolvenčního zákona], jen do skončení lhůty určené k přihlášení pohledávek [§ 136 odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona]; k později provedené změně insolvenční soud nepřihlíží (§ 173 odst. 1 insolvenčního zákona).

13. V usnesení ze dne 23. 2. 2015, „sp. zn. 4 VSPH XY“ (správně č. j. KSPL 27 INS XY, 4 VSPH XY), přijal Vrchní soud v Praze závěr, že v případě povoleného oddlužení věřitel podáním přihlášky, v níž se dovolává zajištění, volí budoucí způsob uspokojování své pohledávky mimo splátkový kalendář. Proto i omezení přihlášky takového věřitele v rozsahu požadovaného zajištění je třeba chápat jako změnu přihlášky, která (vyjma výše přihlášené pohledávky) již není po uplynutí přihlašovací lhůty dle § 192 odst. 4 insolvenčního zákona přípustná. Změnil-li odvolatel přihlášku své pohledávky ze zajištěné na nezajištěnou až po přihlašovací lhůtě, nemělo být k takové změně přihlášky dle § 173 a § 192 odst. 4 insolvenčního zákona přihlíženo, přestože tak učinil ještě před přezkumným jednáním, neboť změna pohledávky (vyjma změny její výše) je po uplynutí lhůty k jejímu přihlášení dle § 192 odst. 4 insolvenčního zákona nepřipustná.

14. Odvolací soud odkazuje na tyto závěry (v odstavcích [11] až [13]), se kterými se plně ztotožňuje, a uvádí, že „zpětvzetí zajištění“, které v obou případech učinili věřitelé č. 1 a č. 4 po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek, nemá žádné právní účinky. Není proto správný závěr insolvenčního soudu, že se tito věřitelé takto stali nezajištěnými věřiteli, tedy že celková suma pohledávek nezajištěných věřitelů vzrostla až na částku 44 234 051,78 Kč (součet „nově nezajištěných“ částek ve výši 12 671 101,82 Kč + 31 549 996,96 Kč a souhrnu původně nezajištěných pohledávek ve výši 12 953 Kč). Uvedený závěr platí tím spíše, že věřitel č. 4 vzal přihlášku své pohledávky zcela zpět.

15. Jak plyne z § 398 odst. 3 poslední věty insolvenčního zákona, zajištění věřitelé (v tomto případě věřitel č. 1 jako jediný zajištěný věřitel) se budou uspokojovat jen z výtěžku zpeněžení zajištění; jejich případně nesplacené nároky ze zajištění tudíž nemohou být uspokojovány plněním splátkového kalendáře. Součet nezajištěných pohledávek ve výši 12 953 Kč sestává z pohledávky věřitele č. 2 Mgr. M. S. ve výši 7 865 Kč, z pohledávky věřitele č. 3 Finančního úřadu pro město P. ve výši 1 551 Kč a z pohledávky věřitele č. 5 „Finančního úřadu“ (správně Finančního úřadu pro Ústecký kraj) ve výši 537 Kč. Podle protokolu z přezkumného jednání ze dne 11. 8. 2015 (B-17), insolvenční správce i dlužník popřeli (jen) pohledávku věřitele č. 3 co do částky 330 Kč. I kdyby byla uvedená částka v konečném důsledku popřena neúspěšně, nemůže mít tato okolnost vliv na to, že ani souhrn přihlášených nezajištěných pohledávek (12 953 Kč) nedosahuje výše, kterou by dlužník při svých příjmech nemohl splatit v oddlužení plněním splátkového kalendáře dle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona, přičemž nepochybně je dán předpoklad, že v případě oddlužení tímto způsobem bude hodnota plnění ve prospěch nezajištěných věřitelů ve výši 100 % jejich pohledávek. Není proto dán důvod pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (a tedy ani pro neschválení již povoleného oddlužení dle § 405 odst. 1 insolvenčního zákona) stanovený v § 395 odst. 1 písm. b) uvedeného zákona. Odvolací soud proto v bodech II. a III. výroku usnesení insolvenčního soudu (jakož i v závislém bodu IV. výroku, proti kterému není odvolání samostatně přípustné vzhledem k § 314 odst. 4 insolvenčního zákona) zrušil usnesení insolvenčního soudu a věc v uvedeném rozsahu vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu postupu dle § 406 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 1 „v celém rozsahu“ dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že se odvolání dlužníka „zamítá“, případně, aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

17. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatel odvolacímu soudu nesprávnost názoru, že změnil-li věřitel přihlášku pohledávky ze zajištěné na nezajištěnou až po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek, neměl insolvenční soud k takové změně přihlížet bez zřetele k tomu, že se tak stalo ještě před přezkumným jednáním.

18. Dovolatel míní, že taková „změna“ je částečným zpětvzetím přihlášené pohledávky co do pořadí ve smyslu § 184 insolvenčního zákona a že takové zpět-

vzetí je možné nejpozději do zjištění pohledávky. Obecně vzato, žádný věřitel není povinen uplatňovat vůči dlužníku zajištění své pohledávky a je zcela na jeho rozhodnutí, jakým způsobem bude nárok uplatňovat. Věřitel, který zajistil svou pohledávku, nemůže mít při úpadku dlužníka horší právní postavení než věřitel, který svou pohledávku zajištěnou nemá, a proto je na něm zvolit, zda zajištění pohledávky neuplatní, respektive je zamlčí, aby maximalizoval výši uspokojení své pohledávky. Potud dovolatel odkazuje na závěry obsažené v usnesení Vrchního soudu v Olomouci sen. zn. 2 VSOL XY a v usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 104 VSPH XY (jde o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 10. 2014, č. j. 76 ICm XY, 104 VSPH XY (KSLB 82 INS XY).

19. Dovolatel míní, že výkladem podaným v napadeném rozhodnutí by byl (v poměru k nezajištěným věřitelům) výrazně poškozen a tento výklad má za rozporný se základními zásadami insolvenčního řízení vyjádřenými v § 5 písm. a) a b) insolvenčního zákona.

20. S poukazem na § 167 odst. 2, § 299 a § 414 insolvenčního zákona pak dovolatel nad rámec dovolání vyslovuje domněnku, že i při schváleném oddlužení dlužníka by se stal *ex lege* v rozsahu neuspokojené části pohledávky zpeněžením předmětu zajištění nezajištěným věřitelem, když pravidlo vyjádřené v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona by mělo být v souladu se smyslem a účelem insolvenčního řízení správně aplikováno tak, že v rozsahu, v němž nebyla pohledávka zajištěného věřitele uspokojena ze zajištění, s ní bude dále nakládáno jako s nezajištěnou a bude zařazena mezi pohledávky ostatních nezajištěných věřitelů.

III.

Přípustnost dovolání

21. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

22. Jak patrně z obchodního rejstříku, v průběhu dovolacího řízení změnil dovolatel (k 31. 3. 2017) obchodní firmu (na P. I. a. s.), což se promítlo ve změně jeho označení v záhlaví tohoto usnesení.

23. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci.

24. Dovolatel výslovně napadá usnesení odvolacího soudu dovoláním „v celém jeho rozsahu“, tedy i v té části výroku usnesení, kterou odvolací soud odmítl oddlužení dlužníka proti bodu I. výroku usnesení odvolacího soudu. V tomto rozsahu Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř. Dovolání je totiž potud nepřipustné subjektivně [§ 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218

písm. b) o. s. ř.] [proti výroku, jímž bylo jako subjektivně nepřipustné odmítnuto její odvolání, je oprávněna brojit jen osoba, která takové odvolání podala] i objektivně [vzhledem k § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř.]. Ostatně, ve vztahu k tomuto výroku dovolání neobsahuje žádnou argumentaci (žádný z uplatněných argumentů nelze pojmout jako oponující závěru o nepřipustnosti odvolání proti bodu I. výroku usnesení insolvenčního soudu).

25. V rozsahu, v němž směřuje proti zrušujícímu výroku usnesení odvolacího soudu, je dovolání v dané věci přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky je napadené rozhodnutí zčásti v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu (přijatou po podání dovolání v této věci).

IV.

Důvodnost dovolání

26. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

27. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

28. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující zjištění (jak z nich vyšly oba soudy a jak plynou z insolvenčního spisu):

[1] Věřitel č. 1 přihlásil 11. 4. 2014 do insolvenčního řízení svou pohledávku za dlužníkem v celkové výši 20 844 070,23 Kč jako zajištěnou (na základě smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 27. 6. 2008) označenými nemovitými věcmi ve vlastnictví dlužníka.

[2] Usnesením ze dne 3. 3. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka, povolil mu řešení úpadku oddlužením a vyzval věřitele, kteří tak dosud neučinili, aby své pohledávky přihlásili do insolvenčního řízení ve lhůtě 30 dnů od rozhodnutí o úpadku.

[3] Věřitel č. 4 přihlásil podáním předaným na poštu k přepravě 30. 3. 2015 do insolvenčního řízení své nevykonatelné pohledávky za dlužníkem v celkové výši 31 549 996,96 Kč jako zajištěné (na základě označených smluv o zřízení zástavního práva) označeným majetkem dlužníka.

[4] Podáním došlým insolvenčnímu soudu 6. 5. 2015 (P4-2) vzal věřitel č. 4 zcela zpět právo na uspokojení přihlášených pohledávek v celkové výši 31 549 996,96 Kč ze zajištění.

[5] Podáním došlým insolvenčnímu soudu 7. 5. 2015 (P1-2) vzal věřitel č. 1 zpět právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění v rozsahu částky 1 733 319,32 Kč představující zajištění jistiny a v rozsahu příslušenství ve výši 9 210 750,91 Kč a změnil výši (nezajištěného) příslušenství na konečných 10 937 782,50 Kč.

[6] Usnesením ze dne 7. 8. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, vzal insolvenční soud na vědomí částečné zpětvzetí pohledávek věřitele č. 4 co do zajištění těchto pohledávek majetkem dlužníka, s tím, že v tomto rozsahu se k zajištění pohledávky věřitele č. 4 nepřihlíží.

[7] Usnesením ze dne 11. 8. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, vzal insolvenční soud na vědomí částečné zpětvzetí zajištění pohledávky věřitele č. 1 ve výši 10 944 070,23 Kč majetkem dlužníka, s tím, že v tomto rozsahu se k zajištění pohledávky věřitele č. 1 nepřihlíží.

[8] Přezkumné jednání o pohledávkách věřitelů č. 1 a 4 se konalo 11. 8. 2015 (B-17).

[9] Usnesením ze dne 8. 10. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, vzal insolvenční soud na vědomí částečné zpětvzetí přihlášky pohledávek věřitele č. 4 co do částky 12 990 723,54 Kč, s tím, že v rozsahu této částky končí právní mocí usnesení účast věřitele č. 4 v insolvenčním řízení a tento věřitel se účastní řízení nadále s pohledávkou ve výši 18 559 273,42 Kč.

[10] Usnesením ze dne 23. 12. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, připustil insolvenční soud, aby na místo dosavadního věřitele č. 4 (banky) vstoupil do řízení J. S. jako nabyvatel pohledávek banky ve výši 18 559 273,42 Kč.

[11] Usnesením ze dne 15. 6. 2016, č. j. MSPH 78 INS XY, vzal insolvenční soud na vědomí plné zpětvzetí zbývající části přihlášky pohledávek (novým) věřitelem č. 4 (J. S.), s tím, že právní mocí usnesení končí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení.

29. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 8 (insolvenčního zákona)

Ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

Postavení věřitelů a jejich pohledávek

§ 165 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

...

§ 167 (insolvenčního zákona)

(1) Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak. Pro pořadí jejich uspokojení je rozhodující doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, nedohodnou-li se zajištění věřitelé písemně jinak.

...

(4) Zpeněžením věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty v insolvenčním řízení zaniká zajištění pohledávky zajištěného věřitele, a to i v případě, že nepodal přihlášku své pohledávky.

...

Náležitosti přihlášky

§ 174 (insolvenčního zákona)

...

(3) Jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.

...

§ 184 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitel, který podal přihlášku pohledávky nebo na něhož se hledí jako na věřitele přihlášeného, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení vzít přihlášku pohledávky zpět. Insolvenční soud vezme zpětvzetí přihlášky na vědomí rozhodnutím, které se zvláště doručuje věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen věřitel nebo osoba, která podala návrh na vstup do řízení na místo věřitele (§ 183 odst. 2). Právní mocí tohoto rozhodnutí věřitelova účast v řízení končí.

...

§ 186 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět, insolvenční soud jeho účast v insolvenčním řízení ukončí rozhodnutím, které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci. Proti tomuto rozhodnutí, které musí být odůvodněno,

nejsou opravné prostředky přípustné; v odůvodnění však insolvenční soud vždy uvede důvod zániku pohledávky.

...

§ 187 (insolvenčního zákona)

Pro část přihlášené pohledávky platí postup podle § 184 až 186 obdobně.

§ 190 (insolvenčního zákona)

Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

...

§ 192 (insolvenčního zákona)

Popření přihlášených pohledávek

...

(4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlašenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 398 (insolvenčního zákona)

...

(2) Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení.

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

...

§ 402 (insolvenčního zákona)

(1) Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern.

§ 409 (insolvenčního zákona)

(3) Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

§ 411 (insolvenčního zákona)

(2) Byla-li některá z pohledávek, jež mají být uspokojeny podle splátkového kalendáře, popřena, hradí dlužník částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení v určených lhůtách k rukám insolvenčního správce, který je věřiteli vyplatí neprodleně po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění této pohledávky. Nedojde-li ke zjištění pohledávky, rozdělí insolvenční správce částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení mezi ostatní věřitele určené plánem jako mimořádnou splátku poměrně.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době rozhodnutí o úpadku dlužníka a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

30. Nejvyšší soud se ve své judikatuře již zabýval některými otázkami souvisejícími s uplatněním práva na uspokojení ze zajištění v insolvenčním řízení, přičemž dospěl k následujícím závěrům:

31. I zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněné pod č. 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. 29 NSČR 39/2014, uveřejněné pod č. 39/2015 Sb. rozh. obč.].

32. Ustanovení § 195 věty první insolvenčního zákona vysvětluje, že o popření pohledávky co do jejího pořadí jde (i) tehdy ..., je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Úprava obsažená v § 192 odst. 2 insolvenčního zákona (jde o ustanovení ve znění účinném do 30. 3. 2011) pak věřiteli dovoluje až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky, dokud jeho pohledávka není zjištěna nebo účinně popřena, měnit i pořadí přihlašované pohledávky a § 184 (ve spo-

jení s § 187) insolvenčního zákona dovoluje přihlášenému věřiteli vzít přihlášku pohledávky nebo část přihlášené pohledávky zpět kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Tato ustanovení dokládají, že tam, kde věřitel přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení s právem na uspokojení ze zajištění, může ve vymezeném rámci s takto přihlášeným (přednostním) pořadím pohledávky disponovat, včetně toho, že právo na takové přednostní uspokojení vezme zpět (takový postup může být pro zajištěného věřitele výhodný tam, kde insolvenční zákon omezuje právo osobního a současně i zajištěného věřitele dlužníka jen na uspokojení ze zajištění, jehož hodnota je nízká v porovnání s mírou uspokojení, jehož by se takovému věřiteli dostalo jako nezajištěnému – srov. § 398 odst. 3 poslední větu insolvenčního zákona). Právo věřitele na uspokojení ze zajištění může být (v intencích § 195 a § 196 insolvenčního zákona) též „odděleno“ od přihlášené pohledávky samostatným popřením takto uplatněného pořadí pohledávky [R 54/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011, uveřejněné pod č. 112/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 112/2012“)].

33. Odtud logicky plyne, že zajištěný věřitel, který zajištěnou pohledávku včas a řádně přihlásil do insolvenčního řízení, aniž se dovolal zajištění, se může dovolat zajištění samostatným podáním (doplněním přihlášky) i později; musí tak ale učinit nejpozději do uplynutí lhůty určené mu insolvenčním zákonem ke změně pořadí přihlášené pohledávky [srov. § 192 odst. 2 insolvenčního zákona (jde opět o ustanovení ve znění účinném do 30. 3. 2011)]. Přihlášení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění tedy může mít i v tomto ohledu „samostatný“ právní osud (R 54/2012, R 112/2012).

34. Je zcela na věřiteli (v souladu s dispoziční zásadou), zda vůbec v insolvenčním řízení uplatní právo na uspokojení své pohledávky ze zajištění. Závisí-li podle platné úpravy na rozhodnutí věřitele, zda při přihlašování svých pohledávek uplatní právo na uspokojení ze zajištění, nemůže být tento postup v rozporu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční zákon (§ 5 insolvenčního zákona). Je-li pro věřitele výhodnější (posuzováno z ekonomického hlediska) neuplatnit právo na uspokojení ze zajištění, nemůže být jen v takovém způsobu jednání věřitele spatřována jakákoli spekulace, či dokonce šikana dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

35. Pro uspokojení pohledávky zajištěného věřitele při oddlužení platí zjednodušeně řečeno konkursní režim, když má právo požadovat uspokojení z plného výtěžku zpeněžení zajištění a při zpeněžování se postupuje podle konkursních pravidel, na druhé straně ale nemá při oddlužení plněním splátkového kalendáře právo na jiné uspokojení zajištěné pohledávky než jen ze zajištění (§ 398 odst. 3 poslední věta insolvenčního zákona), takže po vyčerpání hodnoty zajištění již při oddlužení nedostává ničeho dalšího (k ústavnosti uvedeného řešení srov. argumentaci obsaženou v usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13, dostupném na webových stránkách Ústavního soudu). Zajištění věřitelé

jsou také (právě proto, že se uspokojují jinak) vyloučeni z hlasování o způsobu oddlužení (§ 402 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon tím pouze bere na vědomí fakt, že zajištění věřitelé nemají důvod ovlivňovat způsob (formu) oddlužení proto, že práva ze zajištění jsou jim garantována ve stejném rozsahu, bez zřetele k tomu, jak budou hlasovat (srov. § 398 odst. 2 insolvenčního zákona při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a opět § 398 odst. 3 poslední větu insolvenčního zákona při oddlužení plněním splátkového kalendáře) [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 ICdo 60/2014].

36. Zástavní věřitel se i po prohlášení konkursu na majetek osobního dlužníka a po soupisu zástavy do konkursní podstaty může platně vzdát zástavního práva [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 784/2005, uveřejněný pod č. 25/2008 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 25/2008“)].

37. Na tuto judikaturu navázal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. 29 NSČR 34/2016, následujícími závěry:

38. Insolvenční zákon vychází i u zajištěných věřitelů z toho, že žádný věřitel není nucen k výkonu práv, která vůči dlužníku získal před zahájením insolvenčního řízení, včetně práva požadovat uspokojení ze zajištění ve formě zástavního práva (požadovat uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy). Zástavní věřitel se tedy může rozhodnout, že právo na uspokojení ze zajištění neuplatní (nepřihlásí) v insolvenčním řízení vůbec, bez zřetele k tomu, že mu zástavní právo náleží (trvá) podle předpisů, podle kterých bylo zřízeno (R 54/2012, R 112/2012, usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

39. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který je i osobním dlužníkem zástavního věřitele, bude mít zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku bez práva na uspokojení ze zajištění, pouze postavení nezajištěného věřitele. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který není osobním dlužníkem zástavního věřitele, nebude mít zástavní věřitel žádnou pohledávku, kterou by mohl v tomto řízení přihlásit (jako nezajištěnou). V obou případech povede zpeněžení zástavy v insolvenčním řízení k zániku zástavního práva (§ 299 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, § 167 odst. 4 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014).

40. Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který je i osobním dlužníkem zástavního věřitele, bude postup zástavního věřitele, který přihlásil pohledávku bez práva na uspokojení ze zajištění, ekonomicky zcela racionální např. tam, kde s rozhodnutím o úpadku bylo spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení a je zřejmé, že při předpokládaném oddlužení plněním splátkového kalendáře bude očekávaný výtěžek zpeněžení zástavy nižší než podíl, jehož by se zástavnímu věřiteli dostalo jako nezajištěnému z budoucích příjmů dlužníka v následujících pěti letech (R 54/2012, R 112/2012, usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 123/2015).

41. Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, se i v průběhu insolvenčního řízení může vzdát zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno); srov. R 25/2008, jehož závěry se uplatní i pro insolvenční řízení. Tím mu zanikne i právo na uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy v insolvenčním řízení bez zřetele k tomu, zda zajištěná pohledávka byla předtím zjištěna v insolvenčním řízení (srov. § 186 odst. 1 insolvenčního zákona). Půjde-li o insolvenční řízení vedené na majetek zástavního dlužníka, který není osobním dlužníkem, zanikne tím zástavnímu věřiteli právo na jakékoli uspokojení v insolvenčním řízení (měl jen „zástavní pohledávku“).

42. Zástavní věřitel, který přihlásil pohledávku zajištěnou zástavním právem do insolvenčního řízení, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení „zít zpět“ právo na „přednostní“ uspokojení pohledávky ze zajištění (ze zpeněžení zástavy) [R 54/2012, R 112/2012], a to bez zřetele k tomu, že se současně nevzdal zástavního práva (způsobem předjímaným předpisy, podle nichž bylo zřízeno). To, že insolvenční soud vezme na vědomí zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění (postupem podle § 184 insolvenčního zákona, ve spojení s § 187 insolvenčního zákona), však automaticky neznamená, že zajištěný věřitel se od okamžiku takového zpětvzetí, respektive od okamžiku, jímž se stane účinným (§ 89 odst. 1 insolvenčního zákona) rozhodnutí insolvenčního soudu o takovém zpětvzetí, podílí (má podílet) na uspokojení své (nyní již nezajištěné) pohledávky z částek, určených (podle zvoleného způsobu řešení úpadku) k rozdělení mezi nezajištěné věřitele.

43. Insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2013 obsahoval pravidlo, že ta část pohledávky zajištěného věřitele, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zástavy, se uspokojí stejně jako ostatní (nezajištěné) pohledávky, v § 299 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona. Od 1. 1. 2014 není v insolvenčním zákoně žádné obdobné pravidlo obsaženo, leč právní praxe je ve shodě v tom, že toto pravidlo má vzhledem k dikci § 167 odst. 1 věty první insolvenčního zákona (spojení „v rozsahu zajištění“) a § 165 odst. 1 insolvenčního zákona obecnou platnost. Může však být (v insolvenčním zákoně je) ve shodě s § 8 insolvenčního zákona modifikováno zvláštní úpravou obsaženou v části druhé insolvenčního zákona u některého ze způsobů řešení úpadku. Část druhé insolvenčního zákona pak nestanoví „jinak“ jen při řešení úpadku konkursem. Při reorganizaci je pro postavení zástavního věřitele (včetně vymezení míry jeho uspokojení z nezajištěných částí dlužníkovy majetkové podstaty) určující obsah účinného reorganizačního plánu a při oddlužení „plněním splátkového kalendáře“ platí odchylka zakotvená v 398 odst. 3 ve spojení s § 409 odst. 3 insolvenčního zákona (zajištění věřitel se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění).

44. Jak se promítá v insolvenčním zákoně i prostřednictvím základních zásad insolvenčního řízení vyjádřených v § 5 insolvenčního zákona, procesní pravidla

v něm obsažená by měla věřitelům v zásadě umožnit uplatnění těch práv, jež nabyli vůči dlužníku před zahájením insolvenčního řízení, včetně práv přednosti daných zástavním právem.

č. 91

45. Smyslem těchto pravidel není (a nemají tak být vykládána) umožnit, aby zajištěný (zástavní) věřitel, jemuž podle hmotného práva (nebo i podle procesního práva) bylo zřízeno zajištění jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, uplatnil takové zajištění jen pro část pohledávky a zbývající část pohledávky aby přihlásil jako nezajištěnou (což je zejména v mezích způsobu řešení úpadku oddlužením zjevně vedeno snahou ukrojit si ze „společného koláče“ pro sebe co nejvíc na úkor ostatních nezajištěných věřitelů a eliminovat pravidlo vyjádřené v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona). Kdyby tak zajištěný věřitel učinil již ve včasné přihlášce, šlo by o přihlášku vadnou, podléhající režimu § 188 insolvenčního zákona.

...

46. Jak vyplývá např. již z R 54/2012 a z R 112/2012, právo věřitele na uspokojení ze zajištění může být (v intencích § 195 a § 196 insolvenčního zákona) „odděleno“ od přihlášené pohledávky samostatným popřením takto uplatněného (přednostního) pořadí pohledávky. Je samozřejmé, že stane-li se tak (na přezkumném jednání, srov. § 190 odst. 1 insolvenčního zákona), musí se po dobu vedení incidenčního sporu o pořadí pohledávky zacházet s takovým věřitelem v režimu § 411 odst. 2 insolvenčního zákona. To současně znamená, že rozhodným okamžikem pro určení, zda přihlášený věřitel se v oddlužení uspokojuje jako zajištěný věřitel v režimu § 398 odst. 3 a § 409 odst. 3 insolvenčního zákona, je okamžik zjištění jeho pohledávky v insolvenčním řízení. Tam, kde není důvod vést spor o pravost, výši nebo pořadí pohledávky přihlášeného věřitele proto, že ji nikdo nepopřel, se takové zjištění pohledávky pojí s okamžikem skončení přezkumného jednání konaného o této pohledávce.

47. Po skončení přezkumného jednání, při kterém byla pohledávka přezkoumána a zjištěna jako pohledávka s právem na přednostní uspokojení ze zajištění, sice zajištěnému zástavnímu věřiteli stále nic nebrání v tom, aby (aniž se předtím vzdal zástavního práva platným právním jednáním v rovině hmotného práva) vzal za trvání oddlužení zpět právo na uspokojení pohledávky ze zajištění (a soudu nic nebrání v tom, aby takové zpětvzetí práva přednosti vzal na vědomí postupem podle § 184 insolvenčního zákona), následkem takového zpětvzetí však již není (nemůže být) změna distribučního schématu. Věřiteli, jehož pohledávka byla (již) zjištěna jako zajištěná, tedy při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nevzniká po zpětvzetí práva na uspokojení ze zajištění právo na uspokojení pohledávky s ostatními nezajištěnými věřiteli (za trvání účinků oddlužení již nebude uspokojen vůbec).

48. Z výše řečeného pak plyne, že právě přezkumné jednání (okamžik jeho skončení) vymezuje nejzazší lhůtu, ve které zajištěný věřitel může vzít zpět právo

na uspokojení pohledávky ze zajištění s tím účinkem, že v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře bude uspokojen s ostatními nezajištěnými věřiteli. Jinak řečeno, zajištěný věřitel, který vzal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání o této pohledávce, se při oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojuje s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel.

49. Na výše citovaných závěrech setrvává Nejvyšší soud i pro účely rozhodnutí v této dovolací věci. Závěry citované výše v odstavcích [37] až [44] přitom Nejvyšší soud zopakoval i v rozsudku ze dne 28. 6. 2018, sen. zn. 29 ICdo 50/2016.

50. Ve výše ustaveném judikatorním rámci činí Nejvyšší soud k otázkám otevřeným dovolání následující závěry:

51. Neobstojí bez dalšího domněnka dovolatele, že i při schváleném oddlužení dlužníka by se stal v rozsahu té části pohledávky, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zajištění, *ex lege* nezajištěným věřitelem (srov. odstavec [20] výše).

52. Jak se podává z argumentace obsažené výše v odstavci [43], je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení plnění splátkového kalendáře, pak věřitel, který v insolvenčním řízení uplatnil vůči dlužníku, jenž je jeho osobním i zástavním dlužníkem, pohledávku s právem na uspokojení ze zpeněžení zástavy (zajištění), se uspokojí (může uspokojit) jen z výtěžku zpeněžení zástavy (zajištění); to platí bez zřetele k tomu, že výtěžek zpeněžení zástavy (zajištění) nepostačuje k plnému uspokojení pohledávky takového zajištěného věřitele. Jen tehdy, je-li úpadek dlužníka řešen oddlužením a je-li způsobem oddlužení zpeněžení majetkové podstaty, se ta část pohledávky zajištěného věřitele, která nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení zajištění, uspokojí (z výtěžku zpeněžení ostatního majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) stejně jako ostatní nezajištěné pohledávky; je tomu tak proto, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a zpeněžení majetkové podstaty při oddlužení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu (§ 398 odst. 2 věta první insolvenčního zákona). V konkursu se pak stejné pravidlo prosazuje (jak opět vysvětleno v odstavci [43] výše) prostřednictvím § 165 odst. 1 a § 167 odst. 1 insolvenčního zákona.

53. Neobstojí názor odvolacího soudu, prosazovaný odkazy na předchozí judikaturu odvolacího soudu (srov. odstavce [11] až [14] výše), že „zpětvzetí zajištění“, které učinili věřitelé č. 1 a č. 4 po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek (leč před přezkumným jednáním o jejich pohledávkách), nemá žádné právní účinky. Zajištěný věřitel, který vzal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění v plném rozsahu zpět do skončení přezkumného jednání o této pohledávce, se při oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojuje s ostatními nezajištěnými věřiteli jako nezajištěný věřitel (srov. opět odstavce [46] až [48] výše). Potud je dovolání opodstatněné.

54. V dané věci však nemůže být přehlédnuto, že způsobilým procesním úkonem, jímž vzal zajištěný věřitel účinně (před přezkumným jednáním) zpět právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, byl pouze procesní úkon věřitele č. 4 z 6. května 2014 (srov. odstavec [28] bod 4/ výše). Ve vztahu k nezajištěné pohledávce věřitele č. 4 však pochybení odvolacího soudu (jeho nesprávný názor, že takové zpětvzetí práva na uspokojení se zajištění nemělo žádné účinky) nemá vliv na správnost napadeného rozhodnutí, jelikož věřitel č. 4 ukončil svou účast v insolvenčním řízení ještě před vydáním napadeného usnesení (srov. opět odstavec [28] body 9/ až 11/ výše).

55. Procesní úkon ze 7. 5. 2014, jímž vzal věřitel č. 1 (dovatel) zpět „právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění v rozsahu částky 1 733 319,32 Kč představující zajištění jistiny a v rozsahu příslušenství ve výši 9 210 750,91 Kč“ (srov. odstavec [28] bod 5/ výše), je ve smyslu výše formulovaných závěrů vadným podáním (podáním nezpůsobilým vyvolat jím zamýšlený účinek). Není-li (totiž) možné, aby zajištěný (zástavní) věřitel, jemuž podle hmotného práva (nebo i podle procesního práva) bylo zřízeno zajištění jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, uplatnil takové zajištění jen pro část pohledávky a zbývající část pohledávky aby přihlásil jako nezajištěnou, a je-li přihláška, kterou tak stejně učiní, podáním obsahujícím vady, které mají být odstraňovány postupem podle § 188 insolvenčního zákona (srov. odstavec [45] výše), pak nemůže mít žádné právní účinky procesní úkon („částečné zpětvzetí“ práva na uspokojení ze zajištění), v jehož důsledku by se původně bezvadná přihláška (zajištěné pohledávky) stala vadnou. V témže duchu lze (jako bezcenné, jelikož nezpůsobilé vyvolat zamýšlený účinek v procesní rovině) hodnotit i usnesení ze dne 11. 8. 2015, č. j. MSPH 78 INS XY, jímž vzal insolvenční soud takové „částečné zpětvzetí“ zajištění „na vědomí“, s tím, že v tomto rozsahu se k zajištění pohledávky věřitele č. 1 „nepřihlíží“.

56. Jinak řečeno, zajištěný (zástavní) věřitel, jemuž podle hmotného práva (nebo i podle procesního práva) bylo zřízeno zajištění jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, a který tuto pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek jeho osobního a zástavního dlužníka, jako pohledávku s právem na uspokojení ze zajištění, může do skončení přezkumného jednání o této pohledávce vzít zpět právo na uspokojení ze zajištění jen jako celek; procesní úkon, jímž takový zajištěný věřitel vezme právo na uspokojení ze zajištění zpět jen „zčásti“, je ve smyslu § 43 odst. 2 věty druhé o. s. ř. (potud přiměřeně aplikovatelného dle § 7 insolvenčního zákona) vadným podáním, k němuž soud nepřihlíží, dokud nebude řádně opraveno nebo doplněno.

57. V návaznosti na to, co bylo řečeno v předchozím odstavci, Nejvyšší soud uzavírá, že jakkoli závěr odvolacího soudu, že (částečné) zpětvzetí zajištění učiněné věřitelem č. 1 (dovatel) nemá žádné právní účinky, vycházel z nesprávné premisy, že je tomu tak v důsledku uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek, ve

výsledku tento závěr obстоjí (proto, že právo na uspokojení ze zajištění, jež bylo zřízeno jedním právním jednáním pro celou zajištěnou pohledávku, nelze vzít zpět jen „zčásti“).

58. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání ve zbývajícím rozsahu zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

59. Závěrem Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl, že podáním datovaným 8. 7. 2016 (B-41) navrhl dovolatel [dle § 243 písm. b) o. s. ř.], aby Nejvyšší soud odložil vykonatelnost dovoláním napadeného rozhodnutí. Vzhledem k § 90 insolvenčního zákona však podle § 243 o. s. ř. nelze odložit vykonatelnost ani právní moc dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu vydaného v insolvenčním řízení.

č. 91

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 33** Den Berufungsgrund gemäß § 265b Abs. 1 Buchst. e) StPO erfüllt auch eine Strafverfolgung, die geführt wird, nachdem das Berufungsgericht eine verspätet eingereichte Berufung gemäß § 253 Abs. 1 der StPO unrichtigerweise nicht zurückgewiesen, sondern das Urteil des erstinstanzlichen Gerichts aufgehoben hat.
- Nr. 34** Wenn es durch gerichtlichen Beschluss lediglich zur Änderung der Art einer Schutzmaßnahme in eine andere gekommen ist (wenn das Gericht beispielsweise eine stationäre Zwangsbehandlung in eine Sicherheitshaft umgewandelt hat) (§ 99 Abs. 5 des StGB), handelt es sich hierbei um keine Entscheidung, durch die im Sinne des § 265a, Abs. 2, Buchst. e) der StPO dem Angeklagten eine Schutzmaßnahme auferlegt wurde, daher ist die Berufung gegen solch eine Entscheidung unzulässig.
- Nr. 35** Wenn ein Straftäter dem Geschädigten zuerst erheblichen Schaden zugefügt und ihm gegenüber anschließend die Straftat der Erpressung gemäß § 175, Abs. 1 des StGB begangen hat, dann steht dieser Schaden nicht in ursächlichem Zusammenhang mit der Erpressung, deshalb ist der in § 175 Abs. 2 Buchst. d) des StGB erwähnte Umstand, der die Anwendung eines höheren Strafmaßes bedingt, nicht erfüllt.
- Nr. 36 I.** Das Appellationsgericht kann durch sein Urteil lediglich denjenigen Urteilsspruch des erstinstanzlichen Gerichts zu Ungunsten des Beschuldigten ändern, der durch die zu seinen Ungunsten eingelegte Berufung des Staatsanwaltes angefochten wurde. Tut es dies bezüglich eines Urteilsspruches, der nicht auf diese Weise angefochten wurde (beispielsweise, indem es dem Angeklagten aufgrund der durch den Staatsanwalt eingelegten Berufung, die ausdrücklich nur gegen den Ausspruch über die Strafe des Verfalls eines Teils seines Eigentums gerichtet war, die Freiheitsstrafe verschärft), ohne dass hierfür die Bedingungen der Bestimmungen des § 254, Abs. 2 der StPO erfüllt waren, verstößt es gegen die Bestimmung des § 259, Abs. 4 der StPO. Dies gilt auch dann, wenn das Appellationsgericht aus Anlass einer anderen, zu Gunsten des Angeklagten eingelegten Berufung oder infolge der Anwendung des § 261 der StPO bezüglich des vorangegangenen Urteilsspruches verpflichtet war, auch diesen abtrennbaren Urteilsspruch (über die Verhängung der Freiheitsstrafe) zu überprüfen, der nicht vom Staatsanwalt angefochten wurde.
- II.** Einem kooperierenden Angeklagten (§ 178a StPO) muss dessen Freiheitsstrafe gemäß § 58, Abs. 4 des StGB unter dem unteren Strafmaß für diese Straftat angesetzt werden, auch wenn er diese zu Gunsten einer organisierten Verbrechergruppe begangen hat. Die Bestimmung über die Erhöhung der oberen Strafmaßgrenze gemäß § 108, Abs. 1 des StGB kommt bei Auferlegung der Strafe einem kooperierenden Angeklagten überhaupt nicht zur Anwendung.
Bei der Bestimmung des konkreten Strafmaßes, das einem kooperierenden Angeklagten auferlegt wird, darf das Gericht sowohl die Anwendung der für oder gegen ihn zeugenden Umstände, als auch die in § 58, Abs. 4 des StGB zitierten Umstände lediglich in den Grenzen des durch diese Bestimmung gemilderten Strafmaßes in Betracht ziehen. Eventuelle Erwägungen des Gerichts über die (Höhe) der Strafe,

die dem Angeklagten drohen würde, wenn ihm die Position eines kooperierenden Angeklagten aberkannt würde, sind irrelevant.

Die Position eines kooperierenden Angeklagten mögen auch die Aussagen begründen, durch die er in der Prozessposition des Zeugen in anderen, separat geführten, jedoch sachlich zusammenhängenden Strafverfahren erheblich zur Aufklärung einer Straftat beigetragen hat, die von Mitgliedern einer organisierten Gruppe, bzw. in Verbindung mit einer organisierten Gruppe verübt wurde, unter der Voraussetzung, dass diese zur Beweiserhebung in diesem Verfahren dienen.

- III.** Die Bestimmung des § 56, Abs. 2, Buchst. b) des StGB, laut der ein Täter, dem eine Freiheitsstrafe für eine zu Gunsten einer organisierten Gruppe verübten Straftat auferlegt wurde, in der Regel in ein Hochsicherheitsgefängnis eingewiesen wird (§ 108 des StGB), kommt dann nicht zur Anwendung, wenn die Strafe einem kooperierenden Angeklagten auferlegt wird, denn bei diesem kommt bei der Strafbemessung die Bestimmung des § 108 StGB nicht zur Anwendung.

Nr. 37

Damit eine rechtswidrige Tat einer nicht ermittelten physischen Person die strafrechtliche Haftung einer juristischen Person gemäß § 8, Abs. 3 des „Gesetzes über die strafrechtliche Haftung von juristischen Personen und gegen sie geführte Verfahren“ begründet, reicht die Schlussfolgerung nicht aus, solch eine Person habe im Interesse der juristischen Person im Sinne des Kopftitels des § 8, Abs. 1 des zitierten Gesetzes gehandelt. Für die strafrechtliche Haftung reicht ebenso wenig die alternative Feststellung aus, die nicht ermittelte physische Person habe im Interesse der juristischen Person oder im Rahmen ihrer Tätigkeit in einer (nicht näher definierten) Position gemäß § 8, Abs. 1, Buchst. a), b), c) oder d) des „Ges. ü. d. strafrechtl. Haftung jur. Personen und gegen sie geführte Verfahren“ gehandelt, sondern allein die eindeutige, durch Tatsachenfeststellung erhärtete Schlussfolgerung, dass diese physische Person entweder in einer der von § 8, Abs. 1, Buchst. a) bis c) des „Ges. ü. d. strafrechtl. Haftung von jur. Personen und gegen sie geführte Verfahren“ vorausgesetzten Positionen oder in der Position gemäß § 8 Abs. 1 Buchst. d) des „Ges. ü. d. strafrechtl. Haftung von jur. Personen und gegen sie geführte Verfahren“ gehandelt hat und dass infolgedessen die verübte Straftat entweder gemäß § 8, Abs. 2, Buchst. a) des „Ges. ü. d. strafrechtl. Haftung von jur. Personen und gegen sie geführte Verfahren“ oder gemäß § 8, Abs. 2 Buchst. b) desselbigen Gesetzes der juristischen Person zugeschrieben werden kann. Dies gilt auch dann, wenn die juristische Person Mittäter oder Mitbeteiligter an der Straftat einer Drittperson sein soll.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 82** Der im Verlauf auf das Vermögen des Schuldners geführten Insolvenzverfahrens eröffnete Streit zur Bestimmung, ob hier eine Rechtsbeziehung oder ein das Vermögen oder die Verbindlichkeiten des Schuldners betreffendes Recht besteht oder nicht, ist ein Inzident (Zwischen-)verfahren im Sinne der Bestimmung des § 159 Abs. 1 Buchst. g/ des Insolvenzgesetzes. Zur Verhandlung solch eines Streits sind in der ersten Instanz die Bezirksgerichte zuständig. (§ 7a Buchst. b/ des Insolvenzgesetzes).
- Nr. 83** Ton- oder Bildaufnahmen, die Menschen oder deren Äußerungen persönlichen Charakters betreffen und von einer Privatperson ohne das Wissen der aufgenommenen Person beschafft wurden, dürfen nur dort als Beweismittel in Zivilprozessverfahren verwendet werden, wo sie zum Nachweis von Tatsachen dienen sollen, die ansonsten nicht beweisbar wären (mithilfe von Beweisen, die nicht in die persönlichen Rechte der betroffenen Person eingreifen) und wo auch die sonstigen Umstände des Falls die Schlussfolgerung zulassen, dass der Persönlichkeitschutz der betreffenden Person keinen Vorrang vor dem Recht derjenigen Person auf einen gerechten Prozess hat, welcher die Verwendung der diesen Menschen oder dessen Äußerungen persönlichen Charakters betreffenden Ton- oder Bildaufnahmen zu Gunsten kommt.
- Nr. 84** Wenn eine berechtigte Person gemäß 428/2012 Slg. beim Grundbuchamt Anspruch auf die Herausgabe einer landwirtschaftlichen Immobilie binnen der in § 9, Abs. 1, Satz eins dieses Gesetzes erwähnten und vom 1. 1. 2013 bis 2. 1. 2014 laufenden Präklusivfrist erhoben hat, binnen derer jedoch der Staat kein Eigentümer dieser Immobilie war, dann sind die gesetzlichen Voraussetzungen zur Naturalrestitution dieses Eigentums erfüllt.
- Nr. 85** Bei der Bestimmung der Höhe der Entschädigung für psychische, mit dem Tod einer nahestehenden Person verbundenen Leiden müssen sowohl die Umstände seitens des Hinterbliebenen, als auch seitens des Schädigers berücksichtigt werden. Seitens des Hinterbliebenen sind namentlich die Intensität seiner Beziehung zum Verstorbenen, das Alter des Verstorbenen und der Hinterbliebenen, ggf. auch die existenzielle Abhängigkeit vom Verstorbenen und ggf. auch eine andere Genugtuung (wie beispielsweise eine Entschuldigung, Disziplinarstrafe für den Schädiger oder dessen strafrechtliche Verurteilung) von Bedeutung, die gewöhnlich allein nicht ausreichend ist, deren Gewährung jedoch Einfluss auf die Minderung der geldlichen Genugtuung haben kann. Ebenso kann berücksichtigt werden, ob der Hinterbliebene Augenzeuge des Schadensereignisses war oder nicht, ob er unmittelbar mit dessen Folgen konfrontiert war oder auf welche Weise er von ihm erfahren hat. Die von der Person des Schädigers abgeleiteten Kriterien sind namentlich dessen Einstellung zum Schadensereignis, die seelischen Folgen des Ereignisses für ihn selbst, die Form und das Ausmaß der Verschuldung und in begrenztem Maße auch die Vermögensverhältnisse des Schädigers, die nur hinsichtlich der Frage von Bedeutung sind, ob die Höhe des Schadenersatzes für ihn keine vernichtenden Folgen hat. Die Anforderung des Vergleichs der Höhe von Entschädigungen, die in manchen Fällen von Eingriffen in Ehrenrechte, in das Recht auf Würde oder ggf. in die Privatsphäre öffentlich bekannter Personen seitens der Informationsmedien und in Fällen sonstiger Eingriffe in persönliche Rechte zuerkannt werden, darf nicht automatisch so ausgelegt werden, dass der Schadenersatz für die Tötung einer nahestehenden Person immer höher sein sollte, als die Entschädigung für den Eingriff in persönliche Rechte.

Als Grundbetrag der unter Anwendung gesetzlicher und durch die Judikative begründeter Gesichtspunkte modifizierbaren Entschädigung darf im Falle nächststehender Personen (Ehegatte, Eltern, Kinder) das Zwanzigfache des durchschnittlichen monatlichen, nominalen Bruttolohns, umgerechnet auf die Anzahl der Beschäftigten in der Volkswirtschaft für dasjenige Jahr angesehen werden, das dem Tod des Geschädigten vorausging.

Nr. 86 Ein Dienstleister, der zur Gewährung medizinischer Leistungen auf dem Gebiet der Reproduktionsmedizin berechtigt ist, ist nicht verpflichtet, die künstliche Befruchtung durch die Verbindung der Keimzelle (Gamet) der Klägerin und der kryokonservierten (eingefrorenen) Spermien ihres verstorbenen Ehegatten zu vollenden.

Nr. 87 Im Verfahren über den Antrag auf Erklärung der Ungültigkeit einer Entscheidung eines Vereinsorgans muss das Gericht zuerst die Übereinstimmung der angefochtenen Entscheidung dieses Vereinsorgans mit dem Gesetz und den Satzungen prüfen; erst dann, wenn es zum Schluss gelangt, dass diese Entscheidung gegen das Gesetz oder die Satzungen verstößt, erwägt es, ob es statthaft ist, deren Ungültigkeit zu erklären, oder ob – angesichts der konkreten Umstände – manche der in § 260 des BGB verankerten Gründe erfüllt sind, derentwegen die Ungültigkeitserklärung einer Entscheidung des Vereinsorgans unmöglich ist. An die Schlussfolgerung des Gerichts, dass durch die angefochtene Entscheidung des Vereinsorgans gegen das Gesetz oder die Satzungen verstoßen wurde (und dies ohne Rücksicht darauf, ob das Gericht die Ungültigkeit dieser Entscheidung erklärt hat oder den Antrag gemäß § 260 des BGB zurückgewiesen hat), ist auch das Gericht gebunden, das über einen eventuellen Anspruch eines Vereinsmitglieds auf angemessenen Genugtuung gemäß § 261 des BGB entscheidet.

Mit Wirksamkeit ab dem 1. 1. 2014 sind Verfahren über die Erklärung der Ungültigkeit von Entscheidungen des Vereinsorgans nichtstreitige Verfahren und zwar Verfahren über Statusangelegenheiten juristischer Personen im Sinne des § 85, Buchst. a) des Gesetzes ü. besondere Gerichtsverfahren, zu deren Verhandlung und Entscheidung im erster Instanz die Bezirksgerichte sachlich zuständig sind [§ 3 Abs. 2 Buchst. a) des Gesetzes ü. besondere Gerichtsverfahren].

Nr. 88 Wenn der Vorstand eines Unternehmens der Generalversammlung vorschlägt, einen bestimmten Beschluss zu fassen, an den sich der Vorstand anschließend halten soll („realisieren“ soll), sind seine Mitglieder verpflichtet, bereits bei der Einberufung der Generalversammlung, bei der Formulierung des Antrags zum Beschluss, den die Generalversammlung annehmen soll, sowie bei der Gewährung aller relevanten Informationen an die Aktionäre in Einklang mit der Anforderung, mit der Sorgfalt eines ordentlichen Kaufmannes vorzugehen, damit diese auf der Generalversammlung mit ausreichender Sachkenntnis und in Kenntnis der Vor- und Nachteile des (vom Vorstand vorgeschlagenen) Beschlusses der Generalversammlung und der damit verbundenen Risiken beschließen können. Entscheidungen darüber, auf welche Weise der Betrieb des Unternehmens finanziert werden soll, sind Teil der unternehmerischen Tätigkeit des Unternehmens und obliegen daher der Geschäftsleitung.

Nr. 89 Ein Minderheitsaktionär, dem bei der Auflösung der Gesellschaft einschließlich der Vermögensübertragung auf den Hauptaktionär gemäß § 220p des HGB, in dem bis zum 31. 3. 2008 gültigen Wortlaut, Schaden in Form der Differenz zwischen der vom Hauptaktionär bezahlten Abfindung, deren Höhe anhand eines mangelhaften Sachverständigengutachtens belegt wurde und der Abfindung, die Minderheitsaktionären aufgrund eines richtig erstellten Sachverständigengutachtens ausgezahlt worden wäre, entsteht, kann den Ersatz dieses Schadens durch Vorgehen gemäß § 220l

des HGB gegenüber dem Sachverständigen betreiben und dies unabhängig davon, ob er auch sein Recht auf Ausgleich gegenüber dem Hauptaktionär auf die in § 220k des HGB beschriebene Weise geltend gemacht hat oder nicht.

Die Pflicht des Sachverständigen, seine Arbeit ordentlich auszuüben (§ 8 des Gesetzes über Sachverständige und Dolmetscher), d.h. (unter anderem) in Übereinstimmung mit (aktuellen und allgemein anerkannten) Branchenregeln vorzugehen, darf nicht so missverstanden werden, dass jeder Sachverständige bei der Unternehmensbewertung zum gleichen Ergebnis gelangt. In zahlreichen Branchen, die Unternehmensbewertung nicht ausgenommen, ist es möglich, trotz Übereinstimmung mit den entsprechenden Branchenregeln, zu unterschiedlichen Ergebnissen zu gelangen, je nachdem, zu welcher der konkurrierenden (jedoch stichhaltigen) Meinungen zur Lösung der Detailfragen der konkrete Sachverständige neigt. Wenn die vom Sachverständigen gewählte Lösung in Einklang mit aktuellen und allgemein anerkannten Regeln der entsprechenden Branche ist, dann ist der Sachverständige bei der Lösung der entsprechenden (Teil-)Frage ordentlich vorgegangen, und dies ohne Rücksicht darauf, ob (ebenfalls in Übereinstimmung mit aktuellen und allgemein anerkannten Regeln der entsprechenden Branche) auch eine andere (zu einem abweichenden Ergebnis führende) Lösung erfolgreich vertretbar wäre.

Nr. 90

Ein Pfandgläubiger, der eine per Pfandrecht gesicherte Forderung zum Insolvenzverfahren angemeldet hat, kann im Verlauf des Insolvenzverfahrens (auf die Weise, die von den Vorschriften, laut denen es begründet wurde, vorgesehen ist) auf sein Pfandrecht verzichten.

Ein Pfandgläubiger, der eine per Pfandrecht gesicherte Forderung zum Insolvenzverfahren angemeldet hat, kann zu jedem beliebigen Zeitpunkt im Laufe des Insolvenzverfahrens sein Recht auf „vorrangige“ Befriedigung seiner Forderungen aus der Sicherheit (aus der Monetisierung des Pfands) „zurücknehmen“ und dies ohne Rücksicht darauf, dass er gleichzeitig nicht auf sein Pfandrecht verzichtet hat.

Einem Gläubiger, dessen Forderung (bereits) als gesichert festgestellt wurde, entsteht bei Billigung der Entschuldung per Schuldentilgungsplan nach der Rücknahme seines Rechts auf Befriedigung aus der Sicherheit nicht das Recht auf die Befriedigung seiner Forderung zusammen mit den sonstigen ungesicherten Gläubigern.

Ein gesicherter Gläubiger, der sein Recht auf Befriedigung aus der Sicherheit bis zum Abschluss der Prüfungsverhandlung zu dieser Forderung in vollem Umfang zurückgenommen hat, wird bei der Entschuldung per Schuldentilgungsplan zusammen mit den sonstigen Schuldnern als ungesicherter Schuldner befriedigt.

Nr. 91

Ein gesicherter (Pfand-) Gläubiger, dessen Sicherheit laut materiellem Recht (oder auch laut Prozessrecht) durch einen (einzig) Rechtsakt für die gesamte gesicherte Forderung begründet wurde und der diese Forderung zu einem auf das Vermögen seines persönlichen und den Pfandschuldners geführten Insolvenzverfahren, als Forderung mit Recht auf Befriedigung aus der Sicherheit angemeldet hat, kann nach Abschluss der Prüfungsverhandlung zu dieser Forderung sein Recht auf Befriedigung aus der Sicherheit lediglich als Ganzes zurücknehmen; eine Prozesshandlung, durch die solch ein gesicherter Gläubiger sein Recht auf Befriedigung aus der Sicherheit lediglich „teilweise“ zurücknimmt, ist im Sinne des § 43, Abs. 2, Satz zwei der ZPO (soweit gemäß § 7 des Insolvenzgesetzes angemessen anwendbar) eine fehlerhafte Eingabe, die das Gericht nicht berücksichtigt, solange er nicht ordentlich berichtigt oder ergänzt wird.

Wenn der Konkurs des Schuldners per Entschuldung abgewickelt wird und wenn diese Entschuldung per Schuldentilgungsplan erfolgt, dann wird (kann) der Gläu-

biger, der im Insolvenzverfahren gegenüber dem Schuldner, der sein persönlicher und Pfandschuldner ist, die Forderung mit Recht auf Befriedigung aus der Monetisierung des Pfands (der Sicherheit) geltend gemacht hat, lediglich aus dem Erlös aus der Verwertung (Monetisierung) des Pfands (der Sicherheit) befriedigt (befriedigt werden); dies gilt ohne Rücksicht darauf, ob der Erlös aus der Pfandverwertung (Verwertung der Sicherheit) zur vollen Befriedigung der Forderung solch eines Gläubigers ausreicht oder nicht. Nur dann, wenn die Insolvenz des Schuldners mittels Entschuldung abgewickelt wird und wenn als Form der Entschuldung die Verwertung der Vermögensmasse gewählt wird, wird derjenige Teil der Forderung des gesicherten Gläubigers, der nicht aus dem Erlös der Verwertung der Sicherheit befriedigt wurde, genauso, wie die sonstigen ungesicherten Forderungen (aus dem Erlös der Verwertung des sonstigen Vermögens, das zur Vermögensmasse des Schuldners gehört) befriedigt; und dies aus dem Grund, weil bei der Entschuldung durch Verwertung der Vermögensmasse analog laut der Bestimmung über die Verwertung im Konkurs vorgegangen wird und die Verwertung der Vermögensmasse bei der Entschuldung dieselben Wirkungen wie die Verwertung der Vermögensmasse im Konkurs hat (§ 398, Abs. 2, Satz eins des Insolvenzgesetzes).

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 33** Appellate grounds pursuant to Section 265b(1)(e) of the Code of Criminal Procedure are also fulfilled by the initiation of criminal prosecution after the appellate court has incorrectly failed to dismiss an appeal filed late under Section 253(1) of the Code of Criminal Procedure but has overruled a first-level court decision.
- No. 34** Where, as a result of a court resolution, a protective measure is changed from one type to another (e.g. the court changes institutional protective treatment to security detention) or the form of protective treatment is modified (Section 99(5) of the Penal Code), the same does not constitute a decision imposing a protective measure upon the accused within the meaning of Section 265a(2)(e) of the Code of Criminal Procedure and therefore, an extraordinary appeal against such decision is not permissible.
- No. 35** If the offender initially inflicted considerable damage upon the aggrieved and subsequently subjected the aggrieved to extortion pursuant to Section 175(1) of the Penal Code, the damage is not in a casual relationship with the extortion and thus, the circumstance conditioning the application of a higher sentence of punishment indicated in Section 175(2)(d) of the Penal Code is not fulfilled.
- No. 36 I.** In its judgement, an appellate court may change to the disfavour of the accused only the verdict of the judgement of the first-level court contested by the public prosecutor's appeal lodged to the detriment of the accused. Should the court do so in relation to a verdict not contested in this manner (e.g. the court imposes a stricter sentence of imprisonment based on an appeal filed by the public prosecutor explicitly against the verdict of forfeiture of a part of property) without the existence of the conditions set forth by the provision of Section 254(2) of the Code of Criminal Procedure, the court shall violate the provision of Section 259(4) of the Code of Criminal Procedure. This applies in the situation when, based on another appeal filed in favour of the accused or in consequence of the application of Section 261 of the Code of Criminal Procedure in relation to a previous verdict of punishment, the appellate court was obligated to review such separable verdict of the judgement (on the sentence of imprisonment), which was not contested by the public prosecutor's appeal.
- II.** A collaborating accused (Section 178a of the Code of Criminal Procedure) should be subjected to a sentence of imprisonment pursuant to Section 58(4) of the Penal Code below the lower limit of the sentence of punishment for the crime even if the collaborating accused committed the crime in favour of an organised criminal group. The provision on increasing the upper limit of the sentence of punishment in accordance with Section 108(1) of the Penal Code shall not be applied at all during the imposition of punishment upon the collaborating accused.
- When determining the concrete length of punishment imposed upon the collaborating accused, the court may consider the application of circumstances speaking in favour or disfavour of the collaborating accused, as well as circumstances named in Section 58(4) of the Penal Code, however, only within the scope of the sentence of punishment reduced by the provision. The court's contemplation regarding punish-

ment that could have been imposed upon the accused had the status of the collaborating accused not been recognised is of no relevance.

The status of the collaborating accused may also be justified by their testimony given in the procedural position of a witness in other, separately conducted, yet materially related criminal proceedings, whereby they significantly contributed to the clarification of a crime committed by members of an organised group, in connection with an organised group or in favour of an organised criminal group on condition that evidence was introduced thereby in such proceedings.

- III.** The provision of Section 56(2)(b) of the Penal Code, according to which an offender sentenced to imprisonment for a crime committed in favour of an organised criminal group (Section 108 of the Penal Code) is usually assigned to a prison with increased security, shall not be applied in the case when the punishment is imposed upon a collaborating accused because the provision of Section 108 of the Penal Code is not applied when assessing their length of sentence.

No. 37 For an unlawful act of an unidentified natural person to establish the criminal liability of a legal entity pursuant to Section 8(3) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities, it is insufficient to conclude that such natural person acted in the interest of the legal entity within meaning of the introductory sentence of Section 8(1) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities. Accordingly, an alternative finding that an unidentified natural person acted in the interest of a legal entity or within the scope of its activities in a certain (unspecified) position pursuant to Section 8(1) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities is insufficient for establishing the criminal liability of the legal entity. The same requires a distinct conclusion supported by the corresponding findings of fact that such natural person acted in any of the positions presumed by Section 8(1)(a) to (c) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities or in the position set forth in Section 8(1)(d) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities and that, in consequence thereof, the committed crime is attributable to the legal entity either under Section 8(2)(a) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities or under Section 8(2)(b) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities. This also applies in the situation when the legal entity is to be an accomplice or a participant of a criminal offence committed by another person.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 82 A dispute to determine whether there is a legal relationship or a right pertaining to the debtor's assets or liabilities, which is initiated in the course of the insolvency proceedings involving the debtor's assets, is an incidental dispute within the meaning of the provisions of Section 159(1)(g) of the Insolvency Act. Regional courts (Section 7a(b) of the Insolvency Act) exercise material jurisdiction and are thus competent to hear and to decide such dispute at the first level.

No. 83 An audio or video recording, which concerns a person or manifestations of a personal nature and which was made by a private individual without the knowledge of the recorded person, may be used as evidence in civil court proceedings only when such recording is to prove a fact that cannot be proven in any other way (by means of evidence not interfering with the affected person's absolute personal rights) and when other circumstances of the case lead to the conclusion that the affected person's right to the protection of personality cannot be prioritised over the right to due process of the individual to the favour of whom evidence in the form of an audio or video recording concerning such person or manifestations of a personal nature is used.

No. 84 When, in accordance with Act No. 428/2012 Coll., the entitled person filed a claim with the State Land Office for the release of agricultural real property in the preclusive period indicated in the first clause of Section 9(1) thereof commencing from 1 January 2013 until 2 January 2014, during which the real property was not in the possession of state, the legal preconditions for the natural restitution of such property have not been fulfilled.

No. 85 When determining the amount of compensation for mental suffering associated with the death of a close person, it is necessary to take into account circumstances on the part of the survivor, as well as the tortfeasor.

On the part of the survivor, circumstances of significance namely include the intensity of their relationship with the deceased, their age and the age of the deceased, as well as their possible existential dependency on the deceased or other conceivable satisfaction (e.g. apology, administrative sanction or criminal conviction of the tortfeasor), which alone are not usually sufficient, nonetheless the provision thereof may influence the reduction of pecuniary satisfaction. Whether the survivor was an eye witness of the loss event, whether they were directly confronted with the consequences thereof or how they became aware of them may also be taken into account.

The criteria derived from the person of the tortfeasor primarily include their attitude towards the loss event, the impact of the event on their mental sphere, the form and level of culpability and, to a limited extent, also their property-related situation, which are significant only for the purpose of ensuring that the amount of compensation is not liquidating in its consequence.

A demand for a comparison of the amount of compensation awarded in certain cases involving interference by the information media with the right to honour, dignity and/or privacy of publicly known persons and in cases of other infringement of personal rights cannot be mechanically construed in the manner that the compensation for the death of a close person should be always higher than compensation for interference with other personal rights.

In the case of the closest persons (spouse, parents, children), the basic amount of compensation modifiable by using aspects stipulated by law and deduced by case law may be considered as twenty times the amount of the average gross monthly nominal wage of the recalculated number of employees in national economy for the year preceding the death of the aggrieved party.

- No. 86** A provider licensed to provide medical services in the field of reproductive medicine is not obligated to complete artificial insemination by merging the claimant's female gametes with the cryoconserved sperms of her deceased husband.
- No. 87** In proceedings concerning a motion for declaring a decision of an association body invalid, the court shall first examine compliance of the contested association body decision with the law and the articles of association. Only after having reached a conclusion that the decision violated the law or the articles of association, the court shall declare the decision invalid or indicate – with a view to specific circumstances – whether any of the reasons set forth in Section 260 of the Civil Code have been fulfilled, which prevent the declaration of the invalidity thereof. The court's conclusion that the contested decision of the association body violated the law or the articles of association (regardless of whether the court declared the decision invalid or dismissed the motion in accordance with Section 260 of the Civil Code) is also binding for a court deciding on a conceivable claim of the association member for reasonable satisfaction pursuant to Section 261 of the Civil Code.
- With effect from 1 January 2014, proceedings concerning the declaration of the invalidity of an association body decision are non-adversarial and as such, they are proceedings involving the status affairs of legal entities within the meaning of Section 85(a) of the Special Judicial Proceedings Act, in which regional courts exercise material jurisdiction and are thus competent to hear and to decide the case at the first level [Section 3(2)(a) of the Special Judicial Proceedings Act].
- No. 88** When the board of directors of a company proposes to the general meeting to adopt a certain resolution, which is to be subsequently followed („executed“) by the board of directors, the members of the board of directors are obligated to proceed in compliance with the requirement of exerting diligent care already when convening the general meeting, formulating the draft resolution to be adopted by the general meeting, as well as when providing any and all relevant information to the shareholders allowing them to decide at the general meeting with sufficient knowledge of the matter and while being aware of the advantages, disadvantages and the risks associated with the resolution of the general meeting (as proposed by the board of directors). A decision on how to fund the operations of a company is a part of the management of the company's entrepreneurial activities, i.e. of its business management.
- No. 89** A minority shareholder, upon whom damage is inflicted as a result of the dissolution of a company with the transfer of assets to the main shareholder pursuant to Section 220p of the Commercial Code, in the wording effecting until 31 March 2008, and such damage has the form of the difference between the settlement paid by the main shareholder, the amount of which was documented by a defective expert opinion, and the settlement paid out to minority shareholders based on a correctly processed expert opinion, may claim compensation from the expert for such damage by proceeding in accordance with Section 220l of the Commercial Code, regardless of whether the minority shareholder also exercised their right to additional settlement against the main shareholder by proceeding in accordance with Section 220k of the Commercial Code. The duty of the expert to carry out their activities duly (Section 8 of the Act on Experts and Interpreters), i.e. (among other things) in accordance with the (current and generally accepted) rules of their field, cannot lead to the deduction that, when proceeding duly during the appraisal of an enterprise, each expert shall arrive at the same result. In many fields, and the appraisal of enterprises is no exception, different results may be achieved in accordance with the rules of the given field, depending on which of the competing (defendable) opinions on the solution of partial issues the particular expert

attaches to. If the solution selected by the expert is in accordance with the current and generally accepted rules of the given field, the expert proceeded duly when resolving the relevant (partial) issue, regardless of whether (likewise in accordance with the current and generally accepted rules of the given field) another solution (leading to a different result) may be successfully defended.

No. 90 A lien creditor who submitted their claim secured by lien in insolvency proceedings may waive their right of lien in the course of the insolvency proceedings (in the manner envisaged by the regulations based on which the right of lien was established).

A lien creditor who submitted their claim secured by lien in insolvency proceedings may „withdraw“ their right to „priority“ satisfaction of their claim from security (from the realisation of the lien) at any time during the insolvency proceedings, regardless of the fact whether the lien creditor concurrently waives their right of lien or not.

A creditor whose claim has (already) been identified as secured shall not have the right to the satisfaction of their claim along with other unsecured creditors when discharge is approved by means of a payment schedule and after the creditor has withdrawn their right to satisfaction from security.

The secured creditor who withdrew their right to the full satisfaction of their claim from security before the completion of the review procedure concerning the claim shall be satisfied as an unsecured creditor along with other unsecured creditors when discharge is approved by means of a payment schedule.

No. 91 A secured (lien) creditor in favour of whom security was established by a single legal act for the entire secured claim according to material law (or also according to process law) and who submitted the claim in insolvency proceedings involving the assets of their personal and lien debtor as a claim with the right to satisfaction from security may withdraw their right to satisfaction from security before the completion of the review procedure concerning the claim only as a whole, whereas the procedural act whereby the secured creditor withdraws their right to satisfaction from security only in „part“ is a defective submission within the wording of the second clause of Section 43(2) of the Civil Procedure Code (reasonably applied pursuant to Section 7 of the Insolvency Act), which the court shall not take into account until duly corrected or complemented.

When the debtor's bankruptcy is resolved by discharge and the manner of discharge is by means of a payment schedule, the creditor, who submitted their claim with the right to satisfaction from the realisation of lien (security) in insolvency proceedings against the debtor who is their personal and lien debtor, shall be satisfied (may be satisfied) only from the lien (security) realisation proceeds. This applies regardless of the fact that proceeds from the realisation of the lien (security) are insufficient for the full satisfaction of the secured creditor's claim. Only when the debtor's bankruptcy is resolved by discharge and the manner of discharge is by means of realisation of the bankruptcy estate, the part of the claim of a secured creditor, which was not satisfied from the security realisation proceeds, shall be satisfied (by using the proceeds from the realisation of other assets belonging to the debtor's bankruptcy estate), as well as other unsecured claims. This is because the procedure followed during discharge by way of realisation of the bankruptcy estate is analogical to the one described by the provision on the realisation of the bankruptcy estate in bankruptcy proceedings and realisation of the bankruptcy estate within discharge has the same effects as the realisation of the bankruptcy estate in bankruptcy proceedings (first clause of Section 398(2) of the Insolvency Act).

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk: Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

